



**ISPARTA MERKEZ İLÇESİ'NDE  
NÜFUS VE YERLEŞME**

**2021  
YÜKSEK LİSANS TEZİ  
COĞRAFYA**

**Mohammed Ayad Hamdan HAMDAN**

**Tez Danışman  
Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT**

**ISPARTA MERKEZ İLÇESİ'NDE  
NÜFUS VE YERLEŞME**

**Mohammed Ayad HAMDAN HAMDAN**

**Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT**

**T.C.  
Karabük Üniversitesi  
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü  
Coğrafya Anabilim Dalında  
Yüksek Lisans Tezi  
Olarak Hazırlanmıştır**

**KARABÜK  
Mayıs 2021**

# İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER .....	1
TEZ ONAY SAFYASI.....	4
DOĞRULUK BEYANI .....	5
ÖNSÖZ .....	6
ÖZ.....	7
ABSTRACT.....	8
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	9
ARCHIVE RECORD INFORMATION .....	10
KISALTMALAR .....	11
GİRİŞ .....	12
ARAŞTIRMA SAHASININ SINIRLARI VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ.....	12
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	14
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	14
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER .....	15
ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	15
BİRİNCİ BÖLÜM .....	19
1. ISPARTA MERKEZ İLÇESİ'NİN FİZİKİ COĞRAFYASI.....	19
1.1. JEOLJİK ÖZELLİKLER.....	19
1.2. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER .....	22
1.3. İKLİM ÖZELLİKLERİ.....	28
1.3.1. Sıcaklık.....	29
1.3.2. Yağış .....	39
1.3.3. Buharlaşma, Nem ve Suyun Buhar Basıncı.....	47
1.3.4. Bulutluluk Durumu.....	49
1.3.5. Thornthwaite İklim Sınıflandırması ve Su Bilançosu.....	51
1.3.6. Rüzgar .....	52
1.3.7. Hava Kütleleri .....	53
1.4. HİDROGRAFİK ÖZELLİKLER .....	54

1.5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ .....	56
1.6. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ .....	58
İKİNCİ BÖLÜM.....	60
2. ISPARTA MERKEZ İLÇESİNİN NÜFUS COĞRAFYASI .....	60
2.1. NÜFUS ve GELİŞİMİ .....	60
2.2. NÜFUS HAREKETLERİ .....	63
2.2.1. Doğumlar ve Ölümler .....	63
2.2.2. Göçler .....	66
2.3. NÜFUS YOĞUNLUĞU .....	70
2.3.1. Aritmetik Nüfus Yoğunluğu.....	75
2.3.2. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu .....	79
2.3.3. Zirai (Tarımsal) Nüfus Yoğunluğu.....	83
2.4. NÜFUSUN CİNSİYET YAPISI .....	87
2.5. NÜFUSUN YAŞ YAPISI.....	88
2.6. NÜFUSUN EĞİTİM DURUMU .....	95
2.6.1. Okul Öncesi Eğitim .....	99
2.6.2. İlkokullar .....	100
2.6.3. Ortaokullar .....	106
2.6.4. Lise ve Dengi Okullar .....	110
2.6.5. Özel Eğitim ve Uygulama Okulları .....	116
2.6.6. Üstün veya Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Okullar .....	117
2.6.7. Mesleki Eğitim Merkezleri .....	117
2.6.8. Özel Eğitim Kurumları ve Milli Eğitim Dışı Kurumlar .....	117
2.6.9. Yüksek Öğretim Kurumları.....	117
2.6.9.1. Süleyman Demirel Üniversitesi.....	117
2.6.9.2. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi .....	128
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM .....	136
3. ISPARTA MERKEZ İLÇESİNİN YERLEŞME COĞRAFYASI.....	136
3.1. ISPARTA MERKEZ İLÇESİ'NDE YERLEŞME TARİHİ.....	136
3.2. ISPARTA MERKEZ İLÇESİ'NDE KIR YERLEŞMELERİ .....	142
3.2.1. Köyler .....	142

3.2.2. Kasabalar (Beldeler) .....	168
3.3. ISPARTA ŞEHİRİ .....	171
3.3.1. Isparta Merkez İlçesi'nin Kuruluşu ve Gelişimi .....	171
3.3.2. Mahalleler .....	177
3.3.3. Isparta Merkez İlçesi Şehirselle Fonksiyonları .....	192
3.3.3.1. Isparta Merkez İlçesi'nin İdari Fonksiyonları .....	192
3.3.3.2. Isparta Merkez İlçesi'nin Eğitim Fonksiyonları .....	194
3.3.3.3. Isparta Merkez İlçesi'nin Sağlık Fonksiyonları .....	195
3.3.3.4. Isparta Merkez İlçesi'nin Ekonomik Fonksiyonları .....	196
3.3.4. Arazi Kullanımı ve Arazi Kabiliyeti .....	213
SONUÇ VE ÖNERİLER .....	218
KAYNAKÇA .....	222
İNTERNET KAYNAKLARI .....	231
HARİTALAR LİSTESİ .....	233
TABLolar LİSTESİ .....	235
ŞEKİLLER LİSTESİ .....	239
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ .....	240
ÖZGEÇMİŞ .....	242

## TEZ ONAY SAFYASI

Mohammed Ayad HAMDAN HAMDAN tarafından hazırlanan “ISPARTA MERKEZ İLÇESİ’NDE NÜFUS VE YERLEŞME” başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT .....

Tez Danışmanı, Coğrafya Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Coğrafya Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. ... /05/2021

**Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)**

**İmzası**

Başkan : Prof. Dr. Ünal ÖZDEMİR (KBÜ) .....

Üye : Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT (KBÜ) .....

Üye : Doç. Dr. Mehmet DENİZ (UÜ) .....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ .....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

## DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans/Doktora tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

**Adı Soyadı:** Mohammed Ayad Hamdan HAMDAN

**İmza :**

## ÖNSÖZ

Türkiye’de 20. yüzyılın ikinci yarısı ile başlayan kentleşme hareketleri kırsal kesimde ve kentlerde önemli dönüşümler meydana getirmiştir. Yerleşim birimleri hızlı bir değişim süreci yaşamış, kırsal kesimlerin tüm sosyal ve iktisadi fonksiyonları şehrin yaşam tarzına yenik düşmüştür. Bu dönüşümde kırsal alanda artan nüfusa var olan iktisadi faaliyetlerin yetersizliğinin de eklenmesi gerekmektedir. Isparta ve birçok şehir böyle bir sürecin ürünüdür. Isparta’da ulaşım ve sanayi alanında yaşanan gelişmeler sosyal ve ekonomik yapıyı büyük oranda etkileyerek büyük değişiklikler meydana getirmiştir.

Bu çalışma Akdeniz Bölgesi’nin Antalya Bölümü’nde yer alan Isparta ilinin Merkez İlçesi’nde yürütülmüştür. Isparta Merkez İlçesinde zaman içerisindeki nüfus ve yerleşme ile ilgili değişimler ele alınmıştır. Çalışma giriş ve üç bölüme ayrılmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde araştırma sahasının sınırları ve coğrafi özellikleri, araştırmanın amacı ve önemi, yöntemi ile karşılaşılan güçlükler belirtilmiştir. Birinci bölümünde sahanın fiziki coğrafya özellikleri açıklanmıştır. İkinci bölümünde sahadaki nüfus özellikleri, üçüncü bölümde de yerleşme özellikleri ve zaman içinde meydana gelen hızlı değişim ve dönüşüm incelenmektedir. Konular beşerî coğrafya sistematigi içerisinde değerlendirilip analizler yapılmaya çalışılmış, konulara yaklaşımda ve çözüm önerilerinde insan - ortam ilişkisi ön planda tutulmuştur.

Bu çalışmanın hazırlanmasında bana yardımcı olan danışman hocam Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT’e, bugüne kadar yetişmemde emeği olan lisans ve yüksek lisans hocalarıma, tez çalışmamda yardımlarını esirgemeyen Dr. Jateen Raouf MAHMOOD’a, Ali ÇELİK’e, Kubilay SELÇUK’a ve tüm eğitim hayatım boyunca beni destekleyen aileme teşekkür ediyorum.

Mohammed Ayad Hamdan HAMDAN



## ÖZ

Nüfus ve yerleşme ilişkileri ile şehirselleşme fonksiyonları zamanla değişirken etki alanları coğrafi açıdan farklılıklar oluşturmaktadır. Değişen fiziki ve beşerî şartlar zamanla bölge içerisinde yerleşme ve nüfus özelliklerini, çalışma alanının idari statüsünü, tarım, sanayi ve ulaşım özelliklerini değiştirmiş ve geliştirmiştir.

Bu çalışmada, Isparta Merkez İlçesi'nin nüfus ve yerleşme coğrafyasının incelenmesi amaçlanmaktadır. Isparta Merkez İlçe zaman içinde meydana gelen değişimi ve mekanı insan ilişkisini yansıtan bir yerleşme olması açısından seçilmiştir. Isparta Merkez ilçesi 1982 yılında kurulan Süleyman Demirel Üniversitesi ve şehirde var olan askeri birlikler neticesinde genç nüfusun göç ettiği bir yerleşim yeri niteliğindedir. Çalışmada bu değişimlerin nüfus ve yerleşmeye olan etkilerini araştırmak, analiz etmek, korumaya çalışılmıştır. Isparta İli ile ilgili çeşitli çalışmalar mevcut olsa da Merkez İlçe'nin nüfus ve yerleşme coğrafyası üzerine kapsamlı bir çalışma olmaması nedeniyle böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden saha araştırması uygulanmıştır. Saha ve konu ile ilgili literatür çalışması yapılmıştır. Isparta Merkez İlçeye ait öncelikle akademik çalışmalar; kitaplar, tezler, makaleler, dergiler tespit edilmeye çalışılmıştır.. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) üzerinden Isparta Merkez İlçe ile ilgili istatistikler, Isparta Ticaret Odası'ndan Isparta Merkez İlçesi'ne ait ekonomik veriler, İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden MEBBİS Sistemi aracılığı ile Merkez İlçe'deki okul bilgileri, alınmış olup ayrıca, Yükseköğretim Kurumu (YÖK)'ten Isparta'daki üniversiteler ile ilgili bilgiler ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden çevrimiçi olarak Isparta iklim verileri alınmıştır. Bununla birlikte, Isparta'da yer alan kamu kurumlarının listesi Isparta Valiliği'nden alınmıştır. Çalışma alanına ilişkin tüm haritalar Arcgis 10.4 programı ile oluşturulmuştur.

Çalışmada, Isparta Merkez İlçesi'nin nüfus ve yerleşme coğrafyası hakkında bilgiler sunulmakta olup, sonra saha ile ilgili yapılacak çalışmalara kaynak teşkil etmesi düşünülmektedir.

**Anahtar Sözcükler:** Isparta, Merkez İlçe, Nüfus, Yerleşme, Eğitim, Sağlık, Ekonomi

## ABSTRACT

While population and settlement relations and urban functions change over time, their sphere of influence creates geographic differences. Changing physical and human conditions have changed and improved the settlement and population characteristics, the administrative status of the study area, agriculture, industry and transportation characteristics in the region over time.

In this study, it is aimed to discuss the population and settlement geography of Isparta Central District in detail. Although there are various studies on Isparta Province, such a study was needed due to the lack of a comprehensive study on the population and settlement geography of the Central District. Field research, one of the qualitative research methods, was applied in the study. Literature study on the field and subject has been done. The population-based statistics of the Central District of Isparta was obtained through Turkey Statistical Institute (TSI). Economic data belonging to the Central District of Isparta were obtained from Isparta Chamber of Commerce, the school information in the Central District was obtained from the Provincial Directorate of National Education through the MEBBİS System, and also from the Higher Education Council (YÖK) about the universities in Isparta has been obtained and Isparta climate data has been obtained online from the General Directorate of Meteorology. In addition, the list of public institutions in Isparta was taken from the Isparta Governorship. Maps of the study area were created with Arcgis 10.4 program.

In the study, information about the population and settlement geography of Isparta Central District is presented, and it is thought that the study will serve as a source for future studies in the field.

**Keywords:** Isparta Central District, Population, Settlement, Education, Health, Economy

## ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

<b>Tezin Adı</b>	Isparta Merkez İlçesi'nde Nüfus ve Yerleşme
<b>Tezin Yazarı</b>	Mohammed AYAD HAMDAN HAMDAN
<b>Tezin Danışmanı</b>	Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT
<b>Tezin Derecesi</b>	Yüksek Lisans
<b>Tezin Tarihi</b>	18/05/2021
<b>Tezin Alanı</b>	Beşeri ve Ekonomik Coğrafya
<b>Tezin Yeri</b>	KBÜ/LEE
<b>Tezin Sayfa Sayısı</b>	242
<b>Anahtar Kelimeler</b>	Isparta Merkez İlçe, Nüfus, Yerleşme, Eğitim, Sağlık, Ekonomi

## ARCHIVE RECORD INFORMATION

<b>Name of the Thesis</b>	Population and Settlement in Central District of Isparta
<b>Author of the Thesis</b>	Mohammed AYAD HAMDAN HAMDAN
<b>Advisor of the Thesis</b>	Assoc.Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT
<b>Status of the Thesis</b>	Master Thesis
<b>Date of the Thesis</b>	18.05.2021
<b>Field of the Thesis</b>	Department of Geography
<b>Place of the Thesis</b>	KBU/LEE
<b>Total Page Number</b>	242
<b>Keywords</b>	Isparta Central District, Population, Settlement, Education, Health, Economy

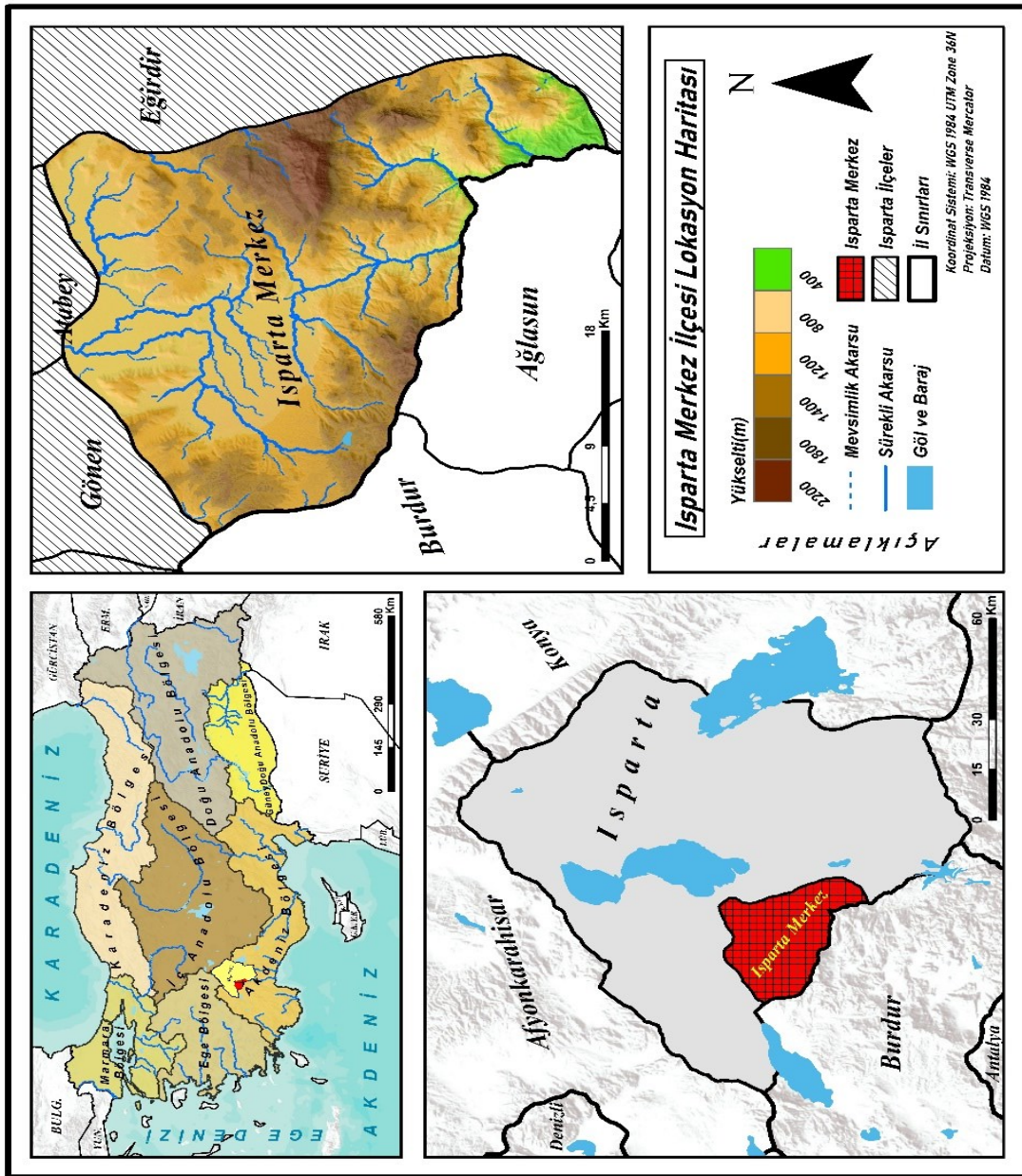
## KISALTMALAR

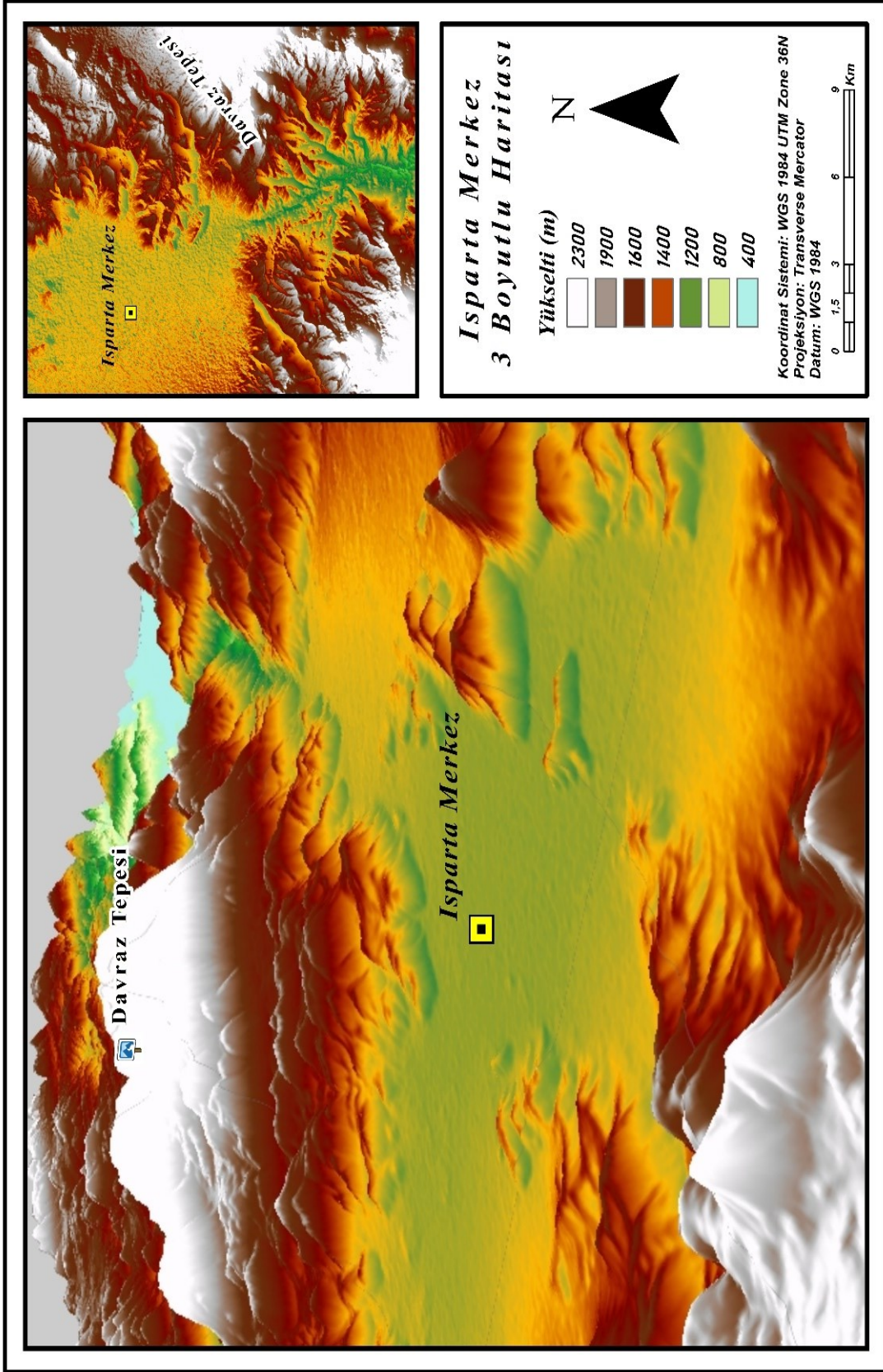
<b>ADNKS</b>	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
<b>°C</b>	: Santigrat Derece
<b>GSYF</b>	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
<b>IKTM</b>	: Isparta Kültür ve Turizm Müdürlüğü
<b>ISIC</b>	: Isparta Ticaret Sanayi Bölgesi
<b>ITSO</b>	: Isparta Ticaret Sanayi Odası
<b>km</b>	: Kilometre
<b>M.Ö</b>	: Milattan Önce
<b>MEBBİS</b>	: Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri
<b>MEDAS</b>	: Merkezi Dağıtım Sistemi
<b>MGM</b>	: Meteoroloji Genel Müdürlüğü
<b>mm</b>	: Milimetre
<b>OSB</b>	: Organize Sanayi Bölgesi
<b>TSE</b>	: Türkiye Standartları Enstitüsü
<b>TÜİK</b>	: Türkiye İstatistik Kurumu
<b>URAK</b>	: Uluslararası Rekabet Araştırma Kurumu

# GİRİŞ

## ARAŞTIRMA SAHASININ SINIRLARI VE COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Çalışma sahasını Isparta İlinin Merkez İlçesi idari sınırları oluşturmaktadır. Isparta Merkez İlçesi, Türkiye’de, Akdeniz Bölgesi’nin Antalya Bölümü’nde yer almaktadır. Isparta ilinin güneybatısında bulunan Isparta Merkez İlçesi, kuzeyinde Gönen ve Atabey (Isparta) ilçeleri, güneyinde Ağlasun (Burdur) İlçesi, doğusunda Eğirdir (Isparta) İlçesi, batısında Burdur il merkezi ile komşudur (Harita 1).





**Harita 2.** Isparta Merkez İlçesi'nin ve Yakın Çevresinin 3 Boyutlu Haritası

Isparta Merkez İlçesi, üç boyutlu haritada da görülebileceği üzere, bir ova üzerine kurulmuştur, yüksekliği 1000 – 1200 metre arasında değişmektedir. Merkez İlçenin sınırları dışında güneyinde ve batısında yamaç ve ardından dağlık alan mevcuttur (Harita 2). Isparta Merkez İlçesine bağlı 2 kasaba ve 20 köy bulunmaktadır. Ayrıca Merkez İlçede toplam 40 adet mahalle vardır.

## **ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ**

Isparta Merkez İlçesi'nin nüfus özellikleri ve yerleşme coğrafyası başlıklı bu çalışmada, Isparta'nın Merkez İlçesi'nin nüfus ve yerleşme özelliklerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Isparta iline yönelik çalışmalar yapılmış olsa da, Merkez İlçesi'nin nüfus ve yerleşme özelliklerine dair coğrafya alanında bir çalışma yapılmamış olması çalışmayı gerekli ve önemli hale getirmektedir.

Çalışma sahasının nüfus verileri için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri kullanılmıştır. 2019 yılına ait Tük Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine bakıldığında Isparta Merkez İlçesinin nüfusunun 264.426 olarak kaydedildiği görülmektedir. Isparta, her ne kadar Antalya ve Mersin gibi kıyı şeridinde yer alan ve Büyükşehir statüsünde olan Akdeniz Bölgesi şehirleri kadar gelişmiş kabul edilmese de bilhassa Antalya'ya yakın olması büyük bir avantaj olarak kabul edilmektedir (Durgun, 2006: 83).

## **ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ**

Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden saha araştırması uygulanmıştır. Öncelikle Isparta ile ilgili, nüfus ve yerleşme ile ilgili literatür çalışması yapılmıştır. Araştırma sahasında gözlemler yapılmış ve sahada yaşayan yerel halkın görüşlerinden de yararlanılmıştır.

Çalışmanın fiziki coğrafya ile ilgili bölümündeki iklim verileri Isparta İl Meteoroloji Müdürlüğü'nden alınmıştır. Nüfus ile ilgili veriler TÜİK'ten alınmıştır. Ayrıca, Isparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Isparta İl Tarım Müdürlüğü, Isparta Belediyesi ve Isparta İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü verilerinden yararlanılmış; kurumların yetkilileri ile de görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca, Isparta Hamit Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde Isparta tarihine ve coğrafyasına ait yer alan temel eserlerden de yararlanılmıştır.



Isparta Merkez İlçeye ait; lokasyon haritası, fiziki ve beşerî unsurlara ait haritalar Arcgis 10.4 ile yapılmış, harita verileri ESRI'den sağlanmıştır.

Çalışmanın son aşamasında elde edilen veriler tablo, grafik ve şekiller Microsoft Office programlarıyla hazırlanmış ve yorumlanmıştır.

## **KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER**

Araştırma Isparta İlçe Merkezi idari sınırları şeklinde sınırlandırılmıştır. Tüm dünyayı etkilediği gibi çalışma sahasını da etkileyen Covid-19 nedeniyle çalışma verilerine ulaşmada ve görüşmelerin yapılmasında zaman zaman güçlükler yaşanmıştır. Saha çalışmasında ziyaret edilen köy, mahalle, kamu ve özel kurumların çalışanlarıyla covid 19 önlemleri alınarak görüşmeler yapılmaya çalışılmıştır.

## **ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR**

Isparta üzerine çok sayıda akademik tez ve bilimsel makale yayınlanmıştır. Yüksek Öğretim Kurumu veri tabanına bakıldığında, bu çalışmanın yapıldığı tarihe dek Isparta'ya dair toplam 1066 adet tez düzeyinde akademik çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bunlardan 869 tanesi yüksek lisans tezi, 122 tanesi doktora tezi, 3 tanesi sanatta yeterlilik tezi, 1 tanesi dış hekimliği uzmanlık tezi, 44 tanesi ise tıpta uzmanlık tezidir.

Coğrafya alanında ise toplam 19 adet tez düzeyinde çalışma yapılmış olmakla birlikte bu çalışmaların 3 tanesi doktora tezi, 16 tanesi ise yüksek lisans tezidir. Isparta ile ilgili yapılmış ve çalışmada en çok yararlanmış çalışmaları şu şekilde özetlemek mümkündür:

**Çiçek (1992);** “*Isparta Ovası ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafyası*” adlı doktora tezinde, çalışma sahasının da içinde yer aldığı Isparta Ovasının yeryüzü şekillerine dair bilgi verilmektedir. Çalışmada özellikle Gölcük Krater gölünün fiziki coğrafyasına da değinilmektedir.

**Özcan (1998);** “*Isparta İli Çevresinde Gül Tarımı ve Türkiye Ekonomisine Katkısı*” adlı tezi incelendiğinde, Isparta merkez ilçesinin ekonomisinde de önemli bir yeri olan gülcülüğün tarihsel süreç içerisinde nasıl geliştiği ve Isparta ekonomisi ile Türkiye ekonomisine nasıl katkıda bulunduğu üzerinde durulmaktadır.

**Babalık (2002);** “*Isparta Yöresinde Arazi Kullanımına İlişkin Sorunlar*” adlı çalışmada, çalışma sahasında kültür bitkilerinin yetiştirilmesi başta olmak üzere, tarımsal kullanıma engel teşkil eden erozyon, kayalık, drenaj bozukluğu gibi çeşitli sorunlar tespit edilmiştir. Çalışma sahası için en büyük ve en yaygın sorunun su erozyonu olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada, Isparta’nın toprak yapısı analiz edilmiş, erozyon, sel ve taşkın gibi çevresel sorunların önlenmesi ve çözülmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

**Temurçin (2004);** “*Isparta İli Ekonomik Coğrafyası*” adlı tezinde Isparta ilinin ekonomik coğrafyasının incelendiği bu doktora tezi, içerik bakımından Isparta ili ve kısmen de Isparta merkez ilçesi ile ilgili en kapsamlı çalışmalardan biridir. Çalışmada Isparta ili ve ilçelerinin tarihinden günümüze dek olan süreçte coğrafi özellikleri hakkında bilgiler yer almaktadır.

**Sargın (2006);** “*Şehirleşme, Üniversiteler: Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkileri: Isparta Örneği*” adlı kitabında Sargın, 1992 yılında kurulan Süleyman Demirel Üniversitesinin Isparta’nın şehirleşme sürecine etkilerine yer verilmektedir. Çalışmada Süleyman Demirel Üniversitesi’nin, Isparta şehrinin sosyo ekonomik hayatına olan etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Eserde, öncelikle şehir ve şehirleşme kavramı üzerinde durulmuş, Türkiye’de yaşanan şehirleşme süreci ve sorunlarına değinilmiş, aynı süreçte üniversitelerin gelişimi irdelenmiştir. En sonunda ise Isparta şehrinin fiziki ve beşeri özellikleri ve Süleyman Demirel Üniversitesinin 14 yıllık gelişimi ortaya konmuştur.

**Akten (2008),** “*Isparta Ovasının Optimal Alan Kullanım Planlaması Üzerine Bir Araştırma*” adlı yüksek lisans çalışmada, bölge insanının sosyo ekonomik yapısını da dikkate alarak, kalkınmayı sağlayacak optimal bir alan kullanımının oluşturulmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışma neticesinde Isparta Ovası’na yönelik olarak bir stratejik doğal kaynak planlaması gerçekleştirildiği görülmektedir.

**Bilir (2010);** “*Isparta İlinde Gülcülük ve Ekonomik Önemi*” adlı yüksek lisans tezinde Isparta ilinde gülcülük ve ekonomik önemi üzerinde durulmaktadır. “Isparta İlinde Gülcülük ve Ekonomik Önemi” konulu çalışmada Isparta’daki gül yetiştiriciliği, tesisinden, hasat ve işlenmesine kadar ele alınarak ekonomik yönden de incelenmiştir

**Yıldız (2011);** “*Isparta İlinde İklim-Tarım İlişkisi*” adlı yüksek lisans tezinde, Isparta Merkez ilçesinin de iklimi ve tarımsal faaliyetleri hakkında bilgiler yer almaktadır. Çalışmanın birinci bölümde alanın genel coğrafi özelliklerine yer verilmiştir. İkinci bölümde iklimin tarıma olan etkilerini ortaya koyabilmek için öncelikle iklim özellikleri detaylı olarak irdelenmiştir. Bilimsel metot ve formüllerle alanın iklim özellikleri ele alınmıştır. 1975-2009 yılları arasındaki iklim verileri değerlendirilerek, bölgenin basınç, sıcaklık, yağış ve buharlaşma koşulları, çizelgeler ve şekillerle desteklenerek ortaya konmuştur. Üçüncü bölümde ise tarımsal üretim değerlendirilmiştir. Alanda yetişen ürünler; 1991 yılından itibaren üretim miktarlarıyla ele alınarak tarımsal üretimin seyri ortaya konmaya çalışılmıştır.

**Acar (2012);** “*Isparta Nüfusunun Genel Özellikleri (1900-1950)*” adlı çalışmasında 1900 – 1950 yılları arasında Isparta nüfusunun genel özelliklerini çalışmıştır. Isparta’da nüfusun gelişimi ve buna etki eden unsurlar ile Isparta nüfusunun niteliksel özellikleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın giriş bölümünde Isparta’nın tarihi seyri, birinci bölümde Osmanlı verilerine göre Isparta’da nüfus, ikinci bölümde Cumhuriyet dönemi nüfusun gelişimi - değişimi ve buna etki eden unsurlar, üçüncü bölümde ise Isparta nüfusunun niteliksel özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

**Böcüzade (2012);** *Isparta Tarihi* adlı çalışması, Böcüzade Süleyman Sami’nin 1899 yılında İzmir Hizmet Gazetesi’nde yayınladığı Isparta Tarihi ile ilgili yazılarını yeniden toplayarak ve gözden geçirerek yaklaşık 1000 sayfalık bir kitap haline getirdiği Isparta Tarihi adlı çalışması, Isparta’nın tarihi ile ilgili kaleme alınmış yegane büyük eserdir. Böcüzade Süleyman Sami’nin eserinde, XIX.Yüzyılın son döneminde Isparta’nın sosyal, kültürel, coğrafi, ekonomik ve demografik yapısı hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

**Koçer (2013);** “*Isparta Ovasının Ziraat Coğrafyası*” adlı çalışmasında, Isparta ovasının ziraat coğrafyası incelenmiş olup, ziraat faaliyetleri, yetiştirilen başlıca tarım ürünleri ve zirai yaşam değerlendirilmiştir. Koçer’in çalışması üç bölüm halinde hazırlanmıştır. Birinci bölümde Fiziki Coğrafya Özellikleri, ikinci bölümde Beşeri Coğrafya Özellikleri, üçüncü ve son bölümde ise Tarımsal Faaliyetler içerisinde ziraat hayatının genel esasları ve yetiştirilen tarım ürünleri ele alınmıştır.

**Şen (2013);** “*Isparta İlinde Sıcaklık ve Yağış Verilerinin Trend Analizi*” çalışmasında ise Isparta ili genelinde sıcaklık ve yağış analizlerinden edinilen verilerin

trend analizini gerçekleştirerek, Isparta'nın iklimi hakkında analitik bir çalışma ortaya koymaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde Isparta'nın coğrafi özelliklerine yer verilmektedir. İkinci bölümde araştırma alanının iklimini belirleyen faktörler ele alınmaktadır. Çalışmanın geri kalanında ise uygulamalı çalışmanın sonuçları değerlendirilmektedir.

**Canpolat (2014);** ”*Gölcük (Isparta) Volkanizması ve Volkanik Gaz Risk Analizi*” adlı doktora tezinde, Isparta Merkez İlçesi'nde yer alan Gölcük Volkanizmasının volkanik gaz risk analizini yapmıştır. Merkez ilçenin 5 km batısında yer alan Gölcük krater glnn jeomorfolojik gelişimi ve volkanik faaliyetleri incelenmiş ve ayrıca bunların doğal yaşama ve canlı hayatına etkileri üzerinde durulmuştur.

**Gök (2015);** ”*Turhal (Tokat) İlçesi'nde Nüfus ve Yerleşme*” adlı yüksek lisans tezinde Turhal'da ulaşım ve sanayi alanında yaşanan gelişmeler sonucunda ilçede meydana gelen hızlı değerrişim ve dönüşümün tarihi geçmişini, ilçenin nüfus ve yerleşme üzerine günümüz ve gelecekteki değerrişiklikleri ele almıştır. Konu bakımından benzer bir çalışma olduğu için bu çalışmada da yararlanılmıştır.

**Keçeli (2016);** alışmasında, Isparta şehrinde eğitimini sürdüren yabancı öğrencilerin kentsel mekan algısını incelemiştir. Toplam beş bölümde oluşan çalışmanın ilk bölümünde; çalışma alanı, çalışmanın problemi, çalışmanın amacı ve önemi belirtilmiştir. İkinci bölümde; kent ve mekân kavramı, kentsel mekân algısı ve zihin haritası kavramlarına değinilmiştir. nc bölümde; yöntem ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler paylaşılmıştır. Dördüncü bölümde; önceki iki bölümde incelenen parametrelerin sorgulanması amacıyla, Isparta'da yaşayan uluslararası öğrencilerle yapılmış olan anket çalışmasının bulguları değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde ise, sonuç ve öneriler yer almaktadır.

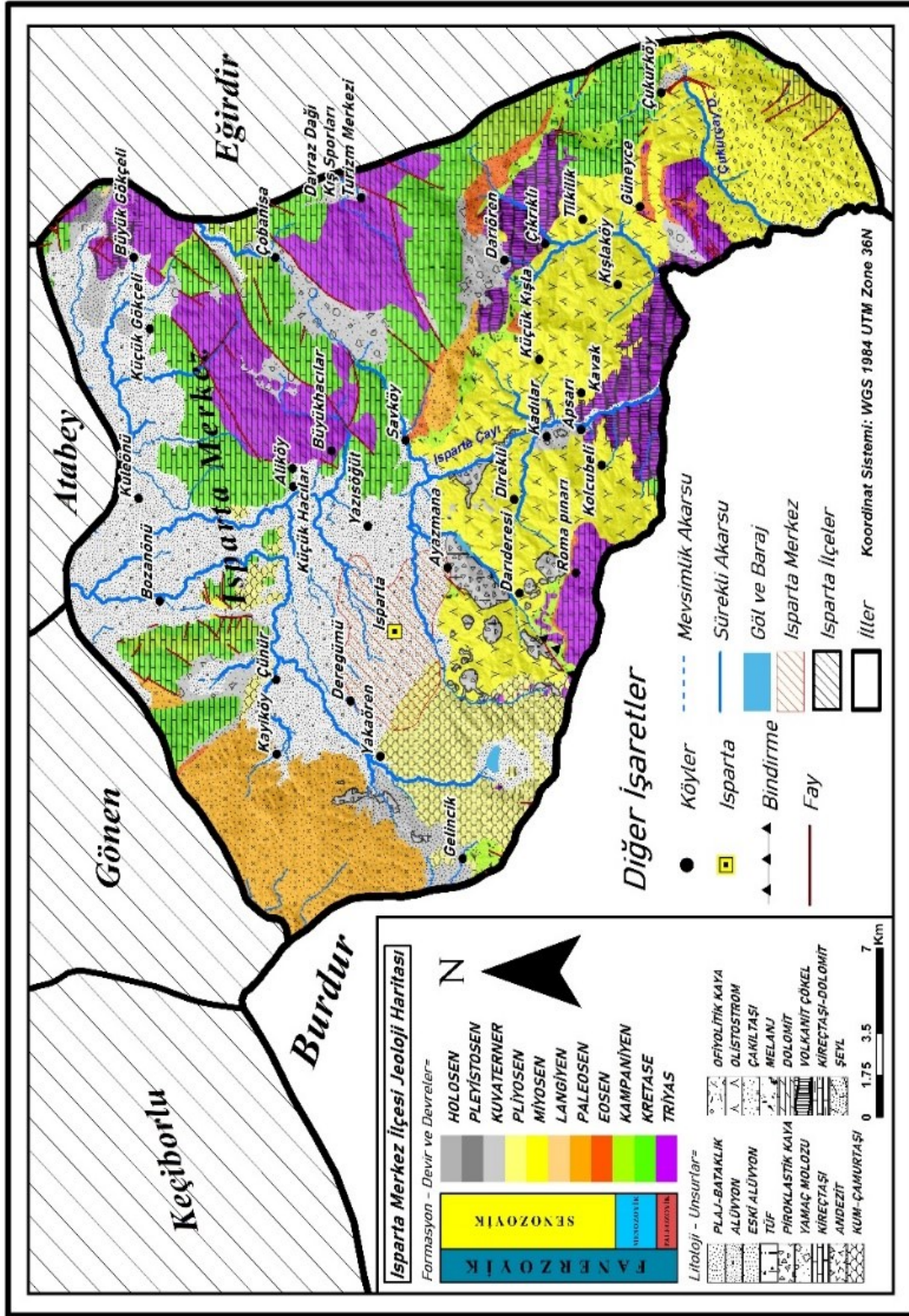
## BİRİNCİ BÖLÜM

### 1. ISPARTA MERKEZ İLÇESİ'NİN FİZİKİ COĞRAFYASI

#### 1.1. JEOLJİK ÖZELLİKLER

Isparta Merkez İlçesi, genç Kuaterner arazi üzerine kurulmuştur. Bilhassa İlçe merkezinin batı kesiminde Gölcük ile ilişkili olduğu bilinen volkano-klastik kayaçlar görülmektedir (Bilgin, Sönmez ve Dayan, 2003). Bu kayaçlar, volkanik patlama sonucu ortaya çıkan volkanik küllerden oluşan kaya türüdür (Bilgin ve Kara, 2019:4). Bu kayaçlar otokton ve allokton formundadır. Isparta Merkez İlçesinin zemini çamur taşı, çakıl taşı, kum taşı ve marn ardalması şeklindedir (Çiçek, 1992a:15).

Isparta Merkez İlçesindeki zemin yapısı, şehrin kurulu olduğu Isparta Ovası boyunca neredeyse türdeşdir. Ova zemininde allokton kayaçları, Jura kretase yaşlı kireç taşları ve Kuaterner alüvyonlar görülmektedir (Başayığı, 2006: 15-20) (Harita 3). Isparta Merkez İlçesi'nin Jeoloji Haritası'ndan da görülebileceği üzere, şehir merkezi zeminini tamamen Kuaterner alüvyondur. Bununla birlikte kentin jeolojik yapısının elverişli olmasından dolayı Isparta Merkez İlçesi'nde bir çimento fabrikası ve bir pomza işleme fabrikası bulunmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki sahada aktif fay hatları bulunmaktadır ve sıklıkla küçük ve orta çaplı depremler yaşanmaktadır. Şehir Merkezine hayli yakın olan Kayı Köyü üzerinde yer alan fay hattının etkisi hissedilmektedir. Şehir Merkezi, birinci derece deprem bölgesidir (Temurçin, 2004: 30-31). Isparta Merkez İlçesi'nin arazisi, 3. Jeolojik Zamanda oluşmuş olmakla birlikte genel olarak kalsit yapıları beyaz tebeşir taşlarından meydana gelmektedir. Bölgede, Üst Kretase yaşlı karbonat yapıları jeolojik oluşumlar ile Paleosen-Eosen yaşlı kırıntılılar ve Pliyo-Kuvarterner yaşlı görece daha geç safhada oluşan çökel yapıları görülmektedir (Kanbur ve Kambur 2008: 77-86). Toros Dağları'nın batı yönünde uzanan eteklerinde yer alan Isparta ve çevresi, Tekeli ve Taşeli Platolarının 3. Jeolojik dönemde sıkışması sonucu kıvrımlara uğramış, ilerleyen süreçte tektonik ve volkanik hareketlerle şekillenmesini sürdürmüştür (Erol, Babalık, Sönmez ve Serin, 2009: 21-36). Bilhassa çalışma bölgesinde süreç içerisinde gerçekleşen volkanik hareketlerle Isparta Merkez İlçe arazisinde bazalt ve trakit yatakları da bulunmaktadır. Volkanik hareketler neticesinde gerçekleşen püskürmelerin sonucunda yeryüzüne çıkan kükürt ve alçıtaşı tozlarının sertleşmesiyle geniş yatakları oluştuğu görülmektedir (Harita 3).



Harita 3. Isparta Merkez İlçesi'nin Jeoloji Haritası

Isparta ili arazisinde görülmesi mümkün olan en eski jeolojik yapılanma Paleozoik döneme kadar uzanmaktadır. Şehrin doğu ve kuzeydoğu kesimlerinde görülen

kristalin şist, fillat, kalker ve mermer oluşumlar I. Jeolojik zamana aittir. Zaman içerisinde bu yapılanma kırılarak kıvrılmalar gerçekleşmiştir. Güney kesimde ve ayrıca Eğirdir Gölü civarında 2. Jeolojik zamana ait kalker, marn, filiş ve serpintilerle kaplı yapılanmalar görülmektedir. Bu kesimde, gri renkli, oldukça fazla sayıda çatlak ve boşluk yapılı kalkerlerin karstik şekilleri ve düdenleri görülmektedir (Bilgin ve Kara, 2019: 4-5). Batı Toroslar'da karstik şekillerin bu kadar fazla olmasında, kalkerin bolluğu ve saflığı, yağışların fazlalığı, arazinin yüksekliği, bitki örtüsünün fazla kesif olmaması ve tektonizma en önemli rolleri oynamıştır (Çakırkaş, 2013). 2. Jeolojik zaman düdenlerinin, kapalı bir havza olan Eğirdir Gölü Havzasını drene ettiği bilinmektedir ki bu nedenle bu jeolojik yapılanmalar hidrolojik açıdan da önem arz etmektedir. Bununla birlikte, Aksu ve Köprü Suyu vadileri ve bu vadilere uzanan alanda 2. Jeolojik zaman oluşumları olan olivin, diyabaz, kumtaşı ve sileks yapılarına rastlanmaktadır. Isparta Merkez İlçesinin bulunduğu araziye doğru uzanan bu yapılanmalar, il merkezinde miyosen kalkerleri, marnlar, kum taşları ve konglomeralar oluşturmaktadır. (Fural, 2016:1-2) Davraz Dağı etekleri ve civarında kireçtaşı yapılanmasının yoğunluğu göze çarpmaktadır ki bu yapılanma 3. Jeolojik Zamana ait neojen yapı olarak değerlendirilmektedir. Isparta arazisinde kuzeye doğru üst krease karbonatları, paleojen kalıntıları, pliyokuvartener çökeller görülmektedir (Görmüş, M., Caran, Ş., Başayığit, L., Çoban, H., Hilal, H. A., Uysal, K., & Şenol, H., 2003).

Çalışma sahası dahilinde yer alan Gölcük krater gölü ve şehrin diğer tarafında yer alan Çünür Tepe civarında trakiandezitik ve volkanik çökeller bulunmaktadır (Kanbur Z, Görmüş M., Kambur S, 2008). Çünür Tepe ve yakınındaki Söbütepe çok çatlaklı kireçtaşı formasyonuna sahiptir (Karaman, 1994:119). Gölcük, Isparta'nın 5 km kadar güneybatısında 1500-1600 m yükseklikteki tepelerin arasında 1387 m yükseklikte yer alır. Göl 2200 m çapındaki kalderanın kuzeyinde bulunur. Ayrıca kalderanın içinde genç koniler de bulunur. Her ne kadar batı ve orta Toroslar'da karstik şekiller hayli gelişmiş olsa da, Isparta merkezinin jeolojisine bakıldığında oldukça sade bir yapıya sahip olduğu görülür (Çakırtaş,2013:27-29). Çevrede iki farklı formasyon bulunur. Bunlardan ilki Alt Miosen'e ait filiş fasiyesi, diğeri ise Pliosen'e ait volkanik kayalardır (Çiçek, 1992a).

## 1.2. JEOMORFOLOJİK ÖZELLİKLER

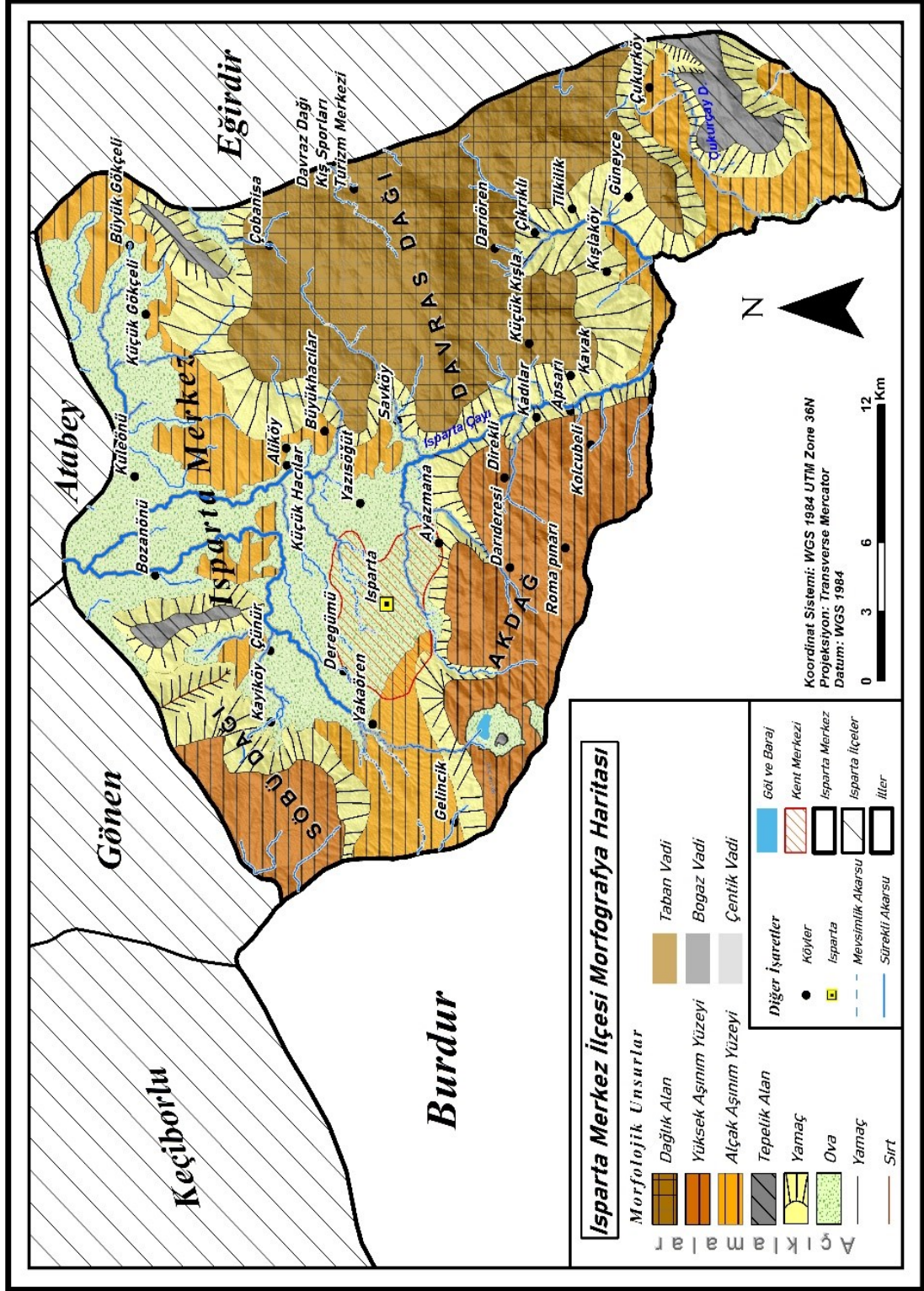
Isparta Batı Toroslar üzerinde yer almaktadır ve bundan dolayı Isparta arazisinin büyük bir bölümünde karbonatlı kayaçların yüzeyleme verdiği görülmektedir (Dayan, E., Bilgin, A., Hancer, M.,1999).

Isparta arazisi, Konya havzası ve Batı Anadolu platosundan, kuzeyi boyunca uzanan sıra dağlar ve dağlar ile ayrılmaktadır. Tektonik bir alan üzerinde yer alan Isparta'da Alpin dağ oluşumu hareketleri ile ilişkili olarak kapalı ve açık havzaların oluştuğu görülmektedir. Bölgede yer alan ve bölgeyi çevreleyen havzalar Eğirdir, Burdur ve Beyşehir göllerinin havzalarıdır. Söz konusu göller de bu havzaların süreç içerisinde dolması ile meydana gelmiştir. Isparta arazisinde birincil olarak dağlar ve ikincil olarak da platolar jeomorfolojiyi oluşturan iki temel unsurdur (Sargın, 2004:371). Isparta Merkez İlçesi bir ova üzerine kuruludur ve ova tepeler ile çevrilidir. Merkez İlçe arazisinin yaklaşık %70'i dağlık alan, %30'u ova ve platodur. Yerleşim alanları ova üzerinde yoğunlaşmaktadır (Akten, 2008:42). Çalışma sahasında yer alan ovaların yukarıda bahsedilen karbonatlı kayaçların uğradığı bir dizi fiziksel ve kimyasal değişikliklerin neticesinde meydana gelen ayrışmalar ile oluştuğunu söylemek mümkündür (Dayan vd. 1999:321).

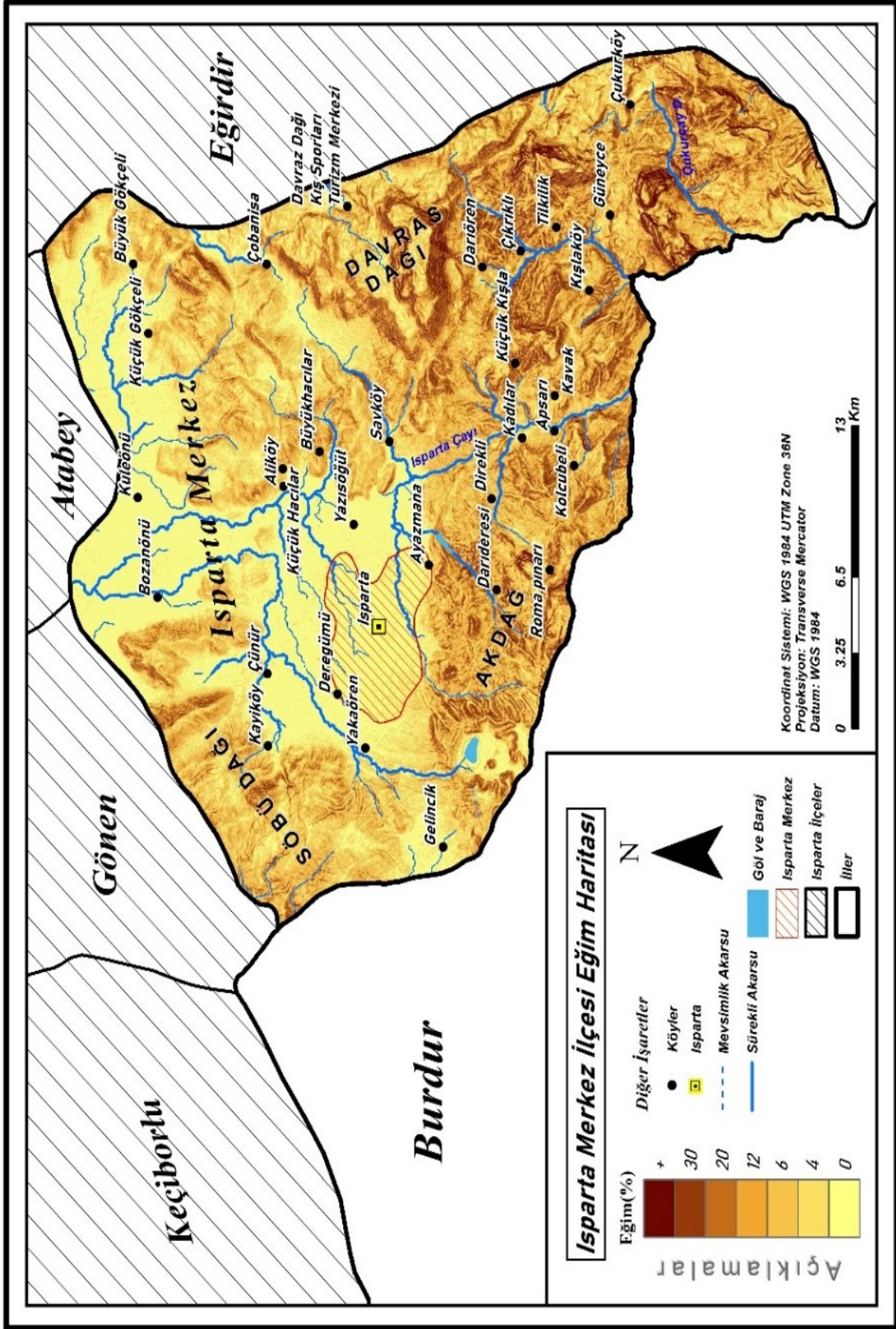
Isparta Merkez İlçesinin yerleşim alanı, "Isparta Ovası" olarak adlandırılan ovalık alan üzerine kurulmuştur. Merkez İlçenin güney, batı ve doğu kısmı tamamen dağlık alandır. Ova ile dağlık alanlar arasında, üzerinde köylerin kurulu olduğu eğimli arazi ve platolar görülmektedir (Harita 4).

Isparta Merkez İlçesinin yerleşim sahası, ovalık alan üzerine kurulmuştur. Kuzeyde Çünür Mahallesi ve Kayı Köyü'nden itibaren yamaç görülse de kuzey kesiminin, Bozanönü köyü ve Kuleönü kasabası dolaylarına kadar ovalık arazi olduğu görülmektedir. Kentin batı ve doğu kesimleri tamamen dağlık alandır. Merkez İlçe'nin en yüksek noktası olan 2374 rakımlı Davras Dağı Kentin Doğu tarafında Eğirdir İlçesi ile Merkez İlçe arasında yer almaktadır. Davras Dağının civarı 1500 metreden daha yüksek tepelerle çevrilidir (Harita 5,6,7).



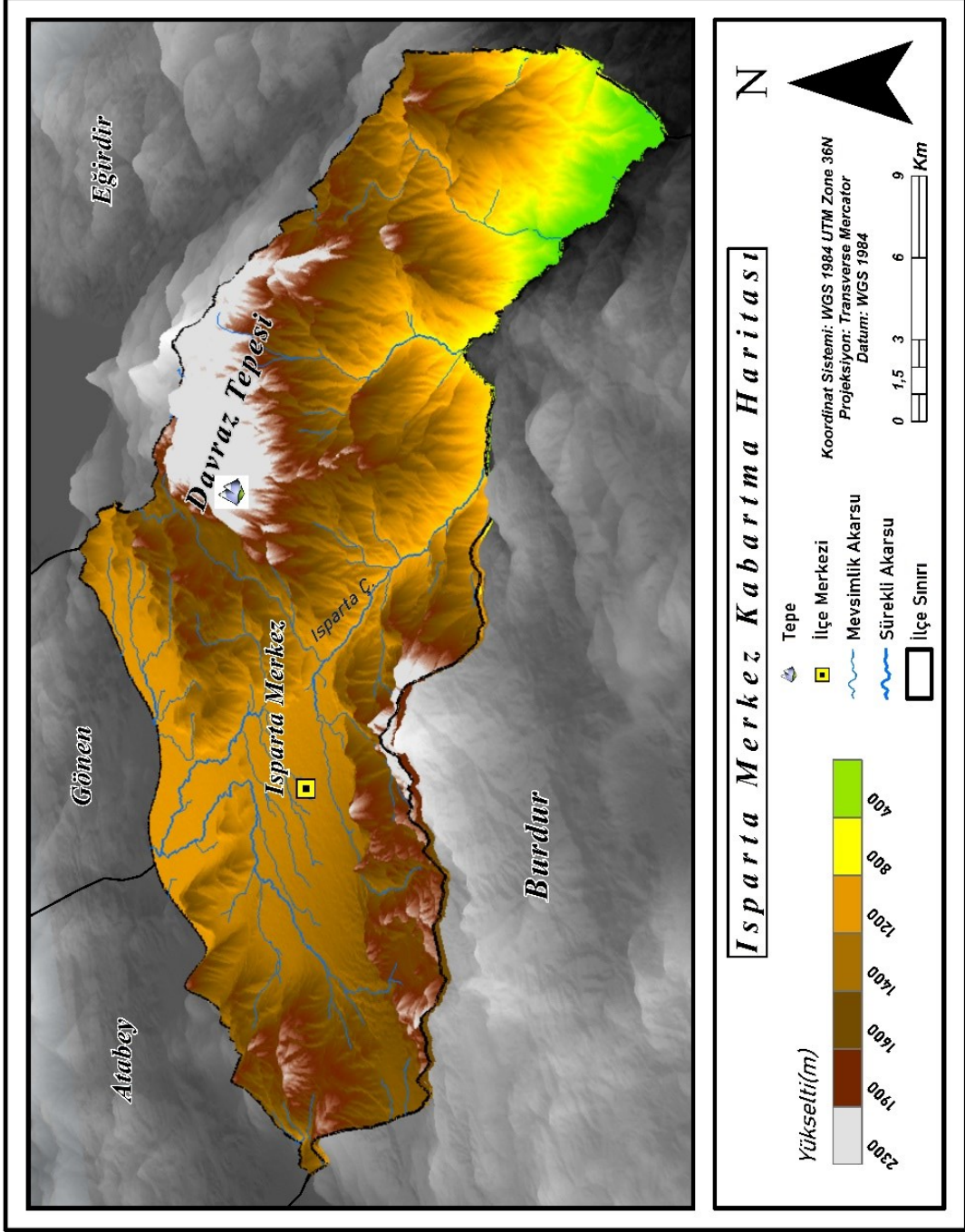


Harita 4. Isparta Merkez İlçesi'nin Morfografya Haritası

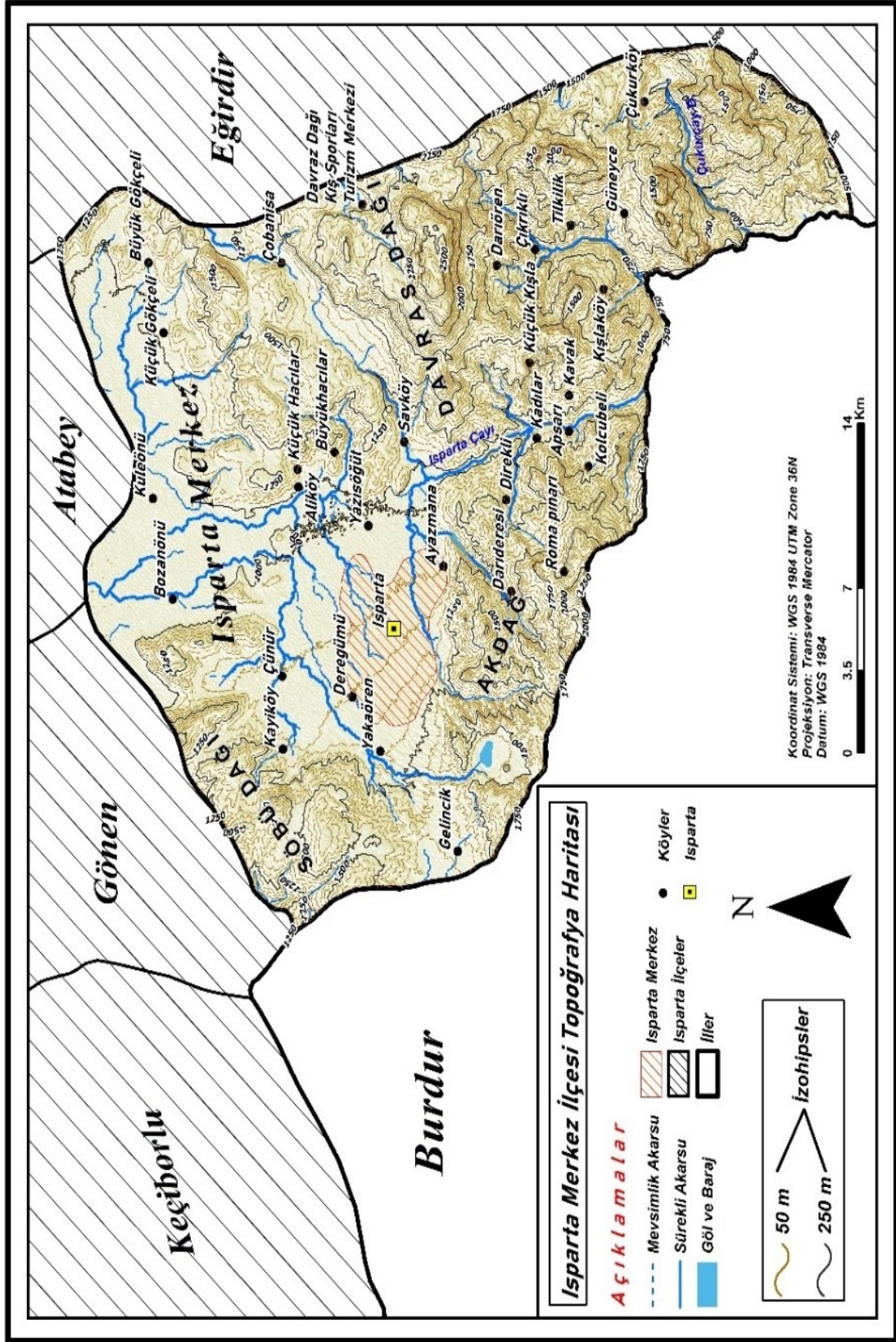


Harita 5. Isparta Merkez İlçesi'nin Eğim Haritası

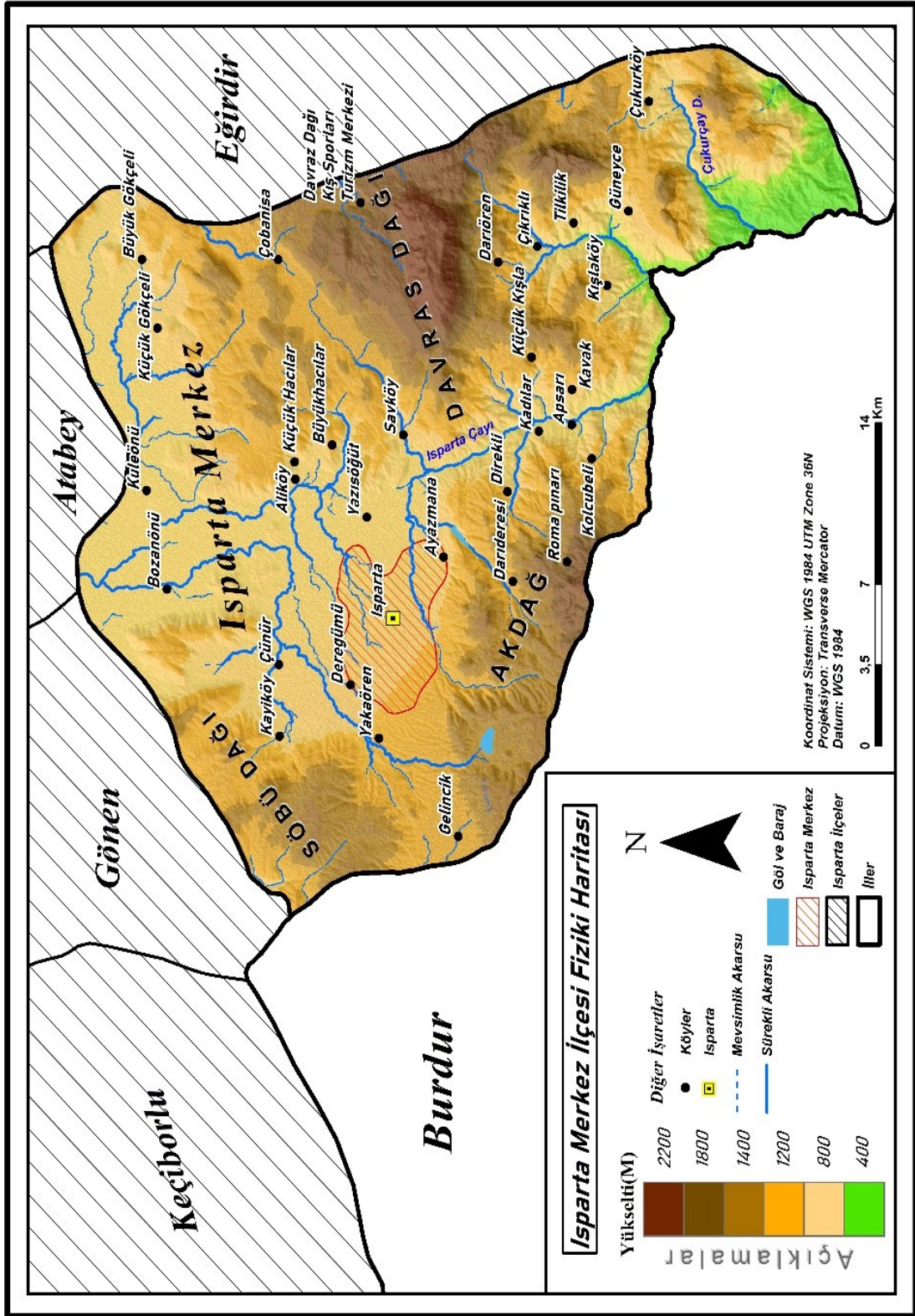
İlçe Merkezinin çevresi batı, güney ve doğu yönlerinde dağlarla çevrilidir. Isparta Merkez İlçesinde şehir yerleşimi dağların ortasında kalan bir ova üzerinde yoğunlaşmaktadır (Harita 6).



**Harita 6.** Isparta Merkez İlçesi'nin Kabartma Haritası



Harita 7. Isparta Merkez İlçesi'nin Topoğrafya Haritası



Harita 8. Isparta Merkez İlçesinin Fiziki Haritası

Isparta Merkez İlçesinin doğusunda Isparta Çayı'nın yer almaktadır. Isparta Çayı, İlçenin doğusunda kollara ayrılmaktadır. Ayrıca Merkez İlçenin kuzey yönünde de bir akarsu olduğu göze çarpmaktadır.

Merkez İlçenin güneybatı kesiminde, 1600 m rakımda Gölcük Krater Gölü bulunmaktadır. Isparta Ovası'nın yüksekliğinin yaklaşık 1000 m olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu Krater Gölü İlçe merkezinden 600 m daha yukarıdadır. Bu krater gölü, kuzeyine doğru uzanan bölgenin zemin yapısını da oluşturan tuf ve pomza gibi proklastik materyallerden oluşmaktadır (Çiçek, 1992b: 47). Gölcük krater sahası, trakit, trakiandezit, andezit, volkanik tuf ve pomza serileri gibi litolojik birimleri içermektedir (Canpolat, 2015:64), (Harita 8).

Gölcük Gölünün hemen doğusunda, Merkez İlçenin güneyinde 19 Eylül 1976 yılında THY uçağının düştüğü ve kalıntılarının hala orada bulunduğu Karatepe yer almaktadır (<https://aviation-safety.net/database/record.php?id=19760919-0>). Karatepe, kentin her yerinden görülmektedir ve saha çalışmasında kent sakinlerinin hava tahmini yaparken genellikle Karatepe civarındaki bulutlara baktığı öğrenilmiştir.

### **1.3. İKLİM ÖZELLİKLERİ**

Sıcaklık, nem, rüzgar, basınç gibi iklimik faktörlerin toplamı olarak ifade edilen iklim, bir coğrafi sahanın bitki örtüsünü, tarımsal ve ekonomik faaliyetlerini, yerleşimini, arazi kullanımını ve nüfus hareketlerini etkilemektedir (Tümertekin, 1994: 113). İklimin temel elemanları, sıcaklık, yağış, nem, güneşlenme süresi, basınç, rüzgâr hızı gibi temel değişkenlerdir (Sensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, U., & Balta, I., 2008:1).

Isparta Merkez İlçesi'nin iklim özellikleri internet üzerinden halka açık olarak yayınlanan verilerin yanı sıra Isparta Meteoroloji İl Müdürlüğünde çalışanlar ile görüşmeler yapılmış, Isparta Merkez, Isparta Süleyman Demirel Havalimanı, Isparta Davraz Kayak Merkezi ve Isparta Gölcük Milli Parkı gözlem istasyonlarından elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Isparta Merkez İlçesi'nde karasal iklim görülmektedir. Merkez İlçenin yüksek kesimleri, yerleşim birimi olan ova alanına göre daha soğuktur (Özgüner, 2013:33).

**Tablo 1.** Isparta Merkez İlçesi'ne Ait Meteorolojik Ortalamalar

Aylar	Orta- lama Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	Aylık Toplam Yağış	Ortalama Yağışlı Gün	Ortalama Güneşlenme Süresi	Ortalama En Düşük Sıcaklık	Ortalama En Yüksek Sıcaklık
Ocak	1.7	-19.2	17.6	81.0	13.2	3.6	-1.9	6.1
Şubat	2.9	-21.0	22.5	67.6	11.5	4.6	-1.2	7.7
Mart	5.9	-18.5	26.8	59.0	11.0	5.6	0.9	11.5
Nisan	10.7	-7.7	29.5	52.4	10.2	6.6	4.7	16.6
Mayıs	15.4	-1.2	33.6	56.6	10.9	8.2	8.6	21.7
Haziran	19.8	4.3	36.2	34.2	6.7	10.1	12.3	26.5
Temmuz	23.3	4.9	39.2	16.1	2.9	11.1	15.3	30.2
Ağustos	23.2	7.0	41.2	14.1	2.3	10.6	15.1	30.5
Eylül	18.8	-0.8	37.1	18.7	3.7	9.3	10.9	26.4
Ekim	13.3	-4.2	32.2	38.3	6.5	6.9	6.7	20.5
Kasım	7.8	-11.5	25.4	45.0	7.9	5.2	2.6	13.9
Aralık	3.5	-15.4	20.0	87.2	12.5	3.2	-0.2	8.1
YILLIK	12.2	-21.0	41.2	570.2	99.3	85.0	6.1	18.3

(Kaynak: MGM)

1929 – 2019 yılları arasındaki verileri kapsayan ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan istatistikler Tablo 1’de gösterilmiştir (MGM, 2020). Buna göre yıllık ortalama sıcaklık 12.2 °C, en düşük sıcaklık Şubat ayında -21 °C, en yüksek sıcaklık Ağustos ayında 41,2 °C’dir. Yıllık toplam yağış 570,2 °C, ortalama yağışlı gün sayısı 99,3, toplam güneşlenme süresi 85, ortalama en düşük sıcaklık -1,9 °C ile Ocak ayı, ortalama en yüksek sıcaklık ise 30,5 °C ile Ağustos ayıdır (Tablo1).

### 1.3.1. Sıcaklık

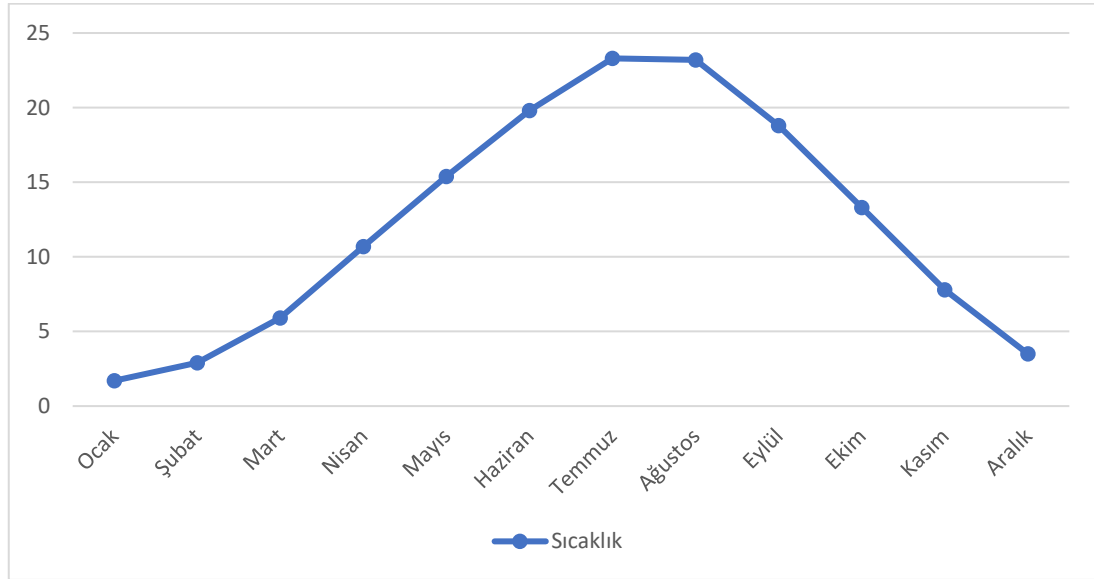
MGM’den çevrimiçi ortamdan ve İl Meteoroloji Müdürlüğü’nden alınan verilere göre, Isparta için yıllık ortalama sıcaklık değeri 12.2 °C’dir. Sıcaklık verileri aşağıdaki grafiklerde ayrıntılı bir şekilde görselleştirilmiştir (Tablo 2, Şekil 1).

**Tablo 2.** Isparta Merkez İlçesi'ne Ait Sıcaklık Ortalamaları (1929 – 2019)

Aylar	Ortalama Sıcaklık	En Düşük Sıcaklık	En Yüksek Sıcaklık	Ortalama En Düşük Sıcaklık	Ortalama En Yüksek Sıcaklık
Ocak	1.7	-19.2	17.6	-1.9	6.1
Şubat	2.9	-21.0	22.5	-1.2	7.7
Mart	5.9	-18.5	26.8	0.9	11.5
Nisan	10.7	-7.7	29.5	4.7	16.6
Mayıs	15.4	-1.2	33.6	8.6	21.7
Haziran	19.8	4.3	36.2	12.3	26.5
Temmuz	23.3	4.9	39.2	15.3	30.2
Ağustos	23.2	7.0	41.2	15.1	30.5
Eylül	18.8	-0.8	37.1	10.9	26.4
Ekim	13.3	-4.2	32.2	6.7	20.5
Kasım	7.8	-11.5	25.4	2.6	13.9
Aralık	3.5	-15.4	20.0	-0.2	8.1
YILLIK	12.2	-21.0	41.2	6.1	18.3

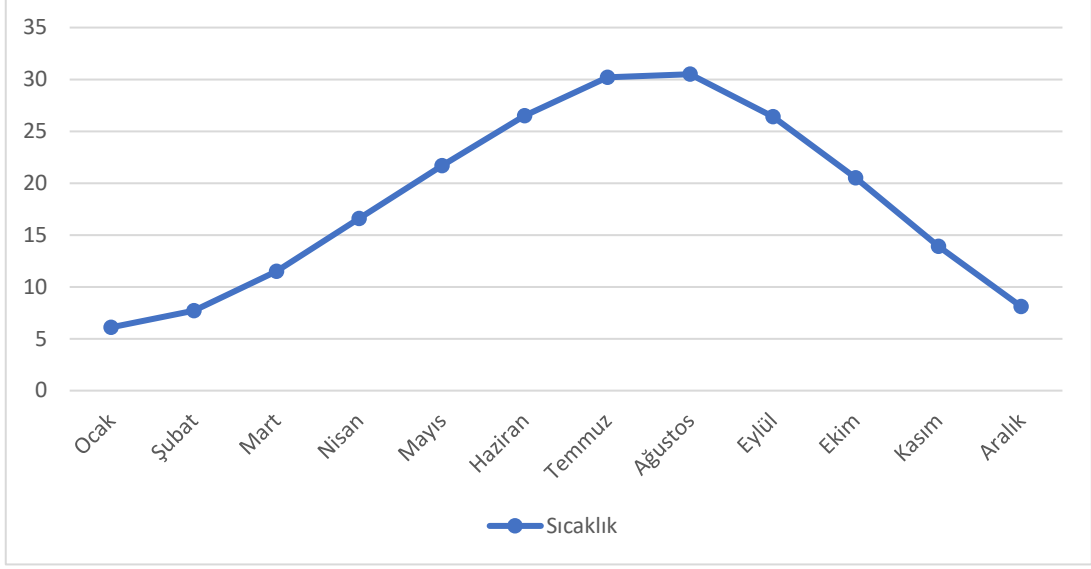
(Kaynak: MGM)

Isparta Merkez İlçesi'nde 1929 – 2019 yılları arasında yapılan ölçümlerde en yüksek ortalama sıcaklık değeri 23.3 °C ile Temmuz ayına aitken, en düşük ortalama sıcaklık değeri 1.7 °C ile Ocak ayına aittir (Şekil 1).



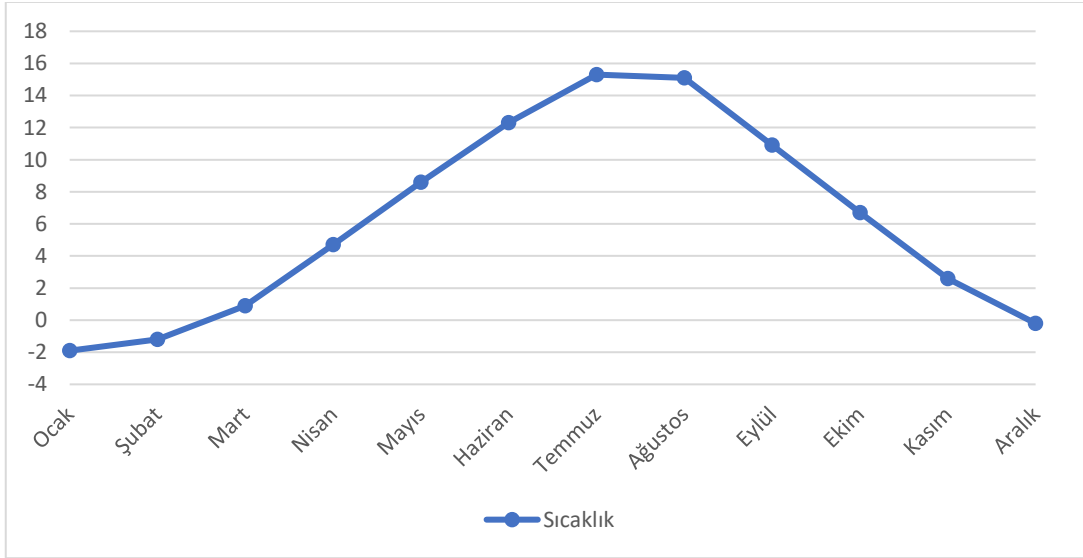
**Şekil 1.** Isparta Merkez İlçesinin Ortalama Sıcaklık Grafiği 1929 – 2019 (MGM, 2020)





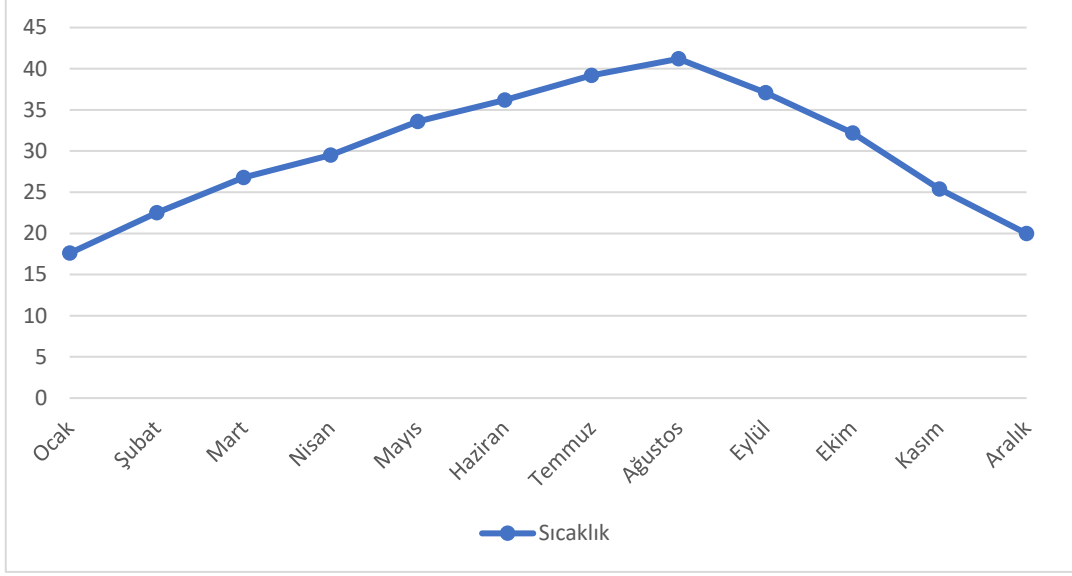
**Şekil 2.** Isparta Merkez İlçesinin Ortalama En Yüksek Sıcaklık Grafiği 1929 – 2019 (MGM, 2020).

Çalışma sahası için ortalama en yüksek sıcaklık verilerine bakıldığında en yüksek değerin 30,5 °C ile Ağustos ayına ait olduğu, en düşük değerin ise 6,1 °C ile Ocak ayına ait olduğu görülmektedir (Şekil 2).



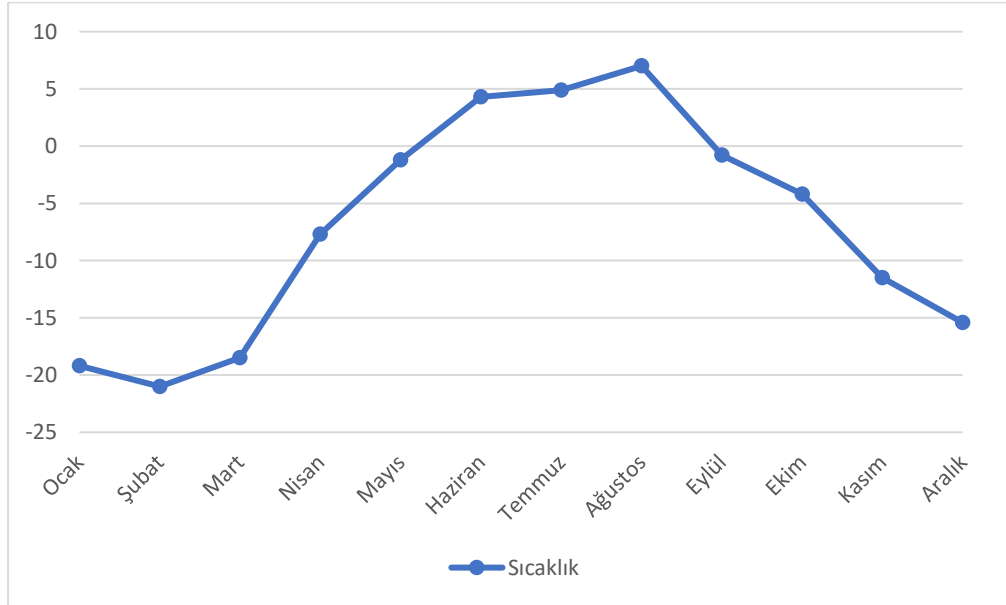
**Şekil 3.** Isparta Merkez İlçesinin Ortalama En Düşük Sıcaklık Grafiği 1929 - 2019 (MGM, 2020).

Çalışma sahası için ortalama en düşük sıcaklık verilerine bakıldığında, en düşük değerin -1,9 °C ile Ocak ayına ait olduğu, en yüksek değerin ise 15,3 °C ile Temmuz ayına ait olduğu görülmektedir (Şekil 3).



**Şekil 4.** Isparta Merkez İlçesinin En Yüksek Sıcaklık Grafiği 1929 - 2019 (MGM, 2020).

MGM'den çevrimiçi ortamda alınan verilere göre, çalışma sahasında en yüksek sıcaklık değeri 6 Ağustos 2008 tarihinde 41,2 °C olarak ölçülmüştür (Şekil 4).



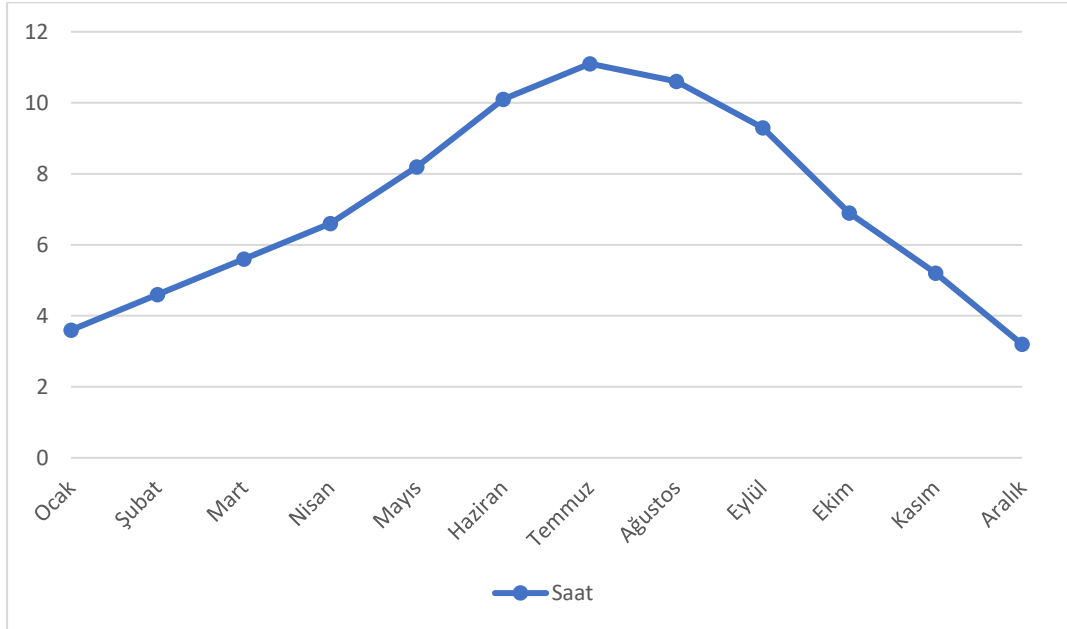
**Şekil 5.** Isparta Merkez İlçesi'nin En Düşük Sıcaklık Grafiği 1929 – 2019 (MGM, 2020)

MGM'den alınan verilere göre, Isparta Merkez İlçesinde en düşük sıcaklık değeri 3 Şubat 1974 tarihinde -21 °C olarak ölçülmüştür. (Şekil 5).

**Tablo 3.** Isparta Merkez İlçesi'ne Ait Güneşlenme Süresi Ortalamaları (1929 – 2019)

Aylar	Ortalama Güneşlenme Süresi
Ocak	3.6
Şubat	4.6
Mart	5.6
Nisan	6.6
Mayıs	8.2
Haziran	10.1
Temmuz	11.1
Ağustos	10.6
Eylül	9.3
Ekim	6.9
Kasım	5.2
Aralık	3.2
YILLIK	85.0

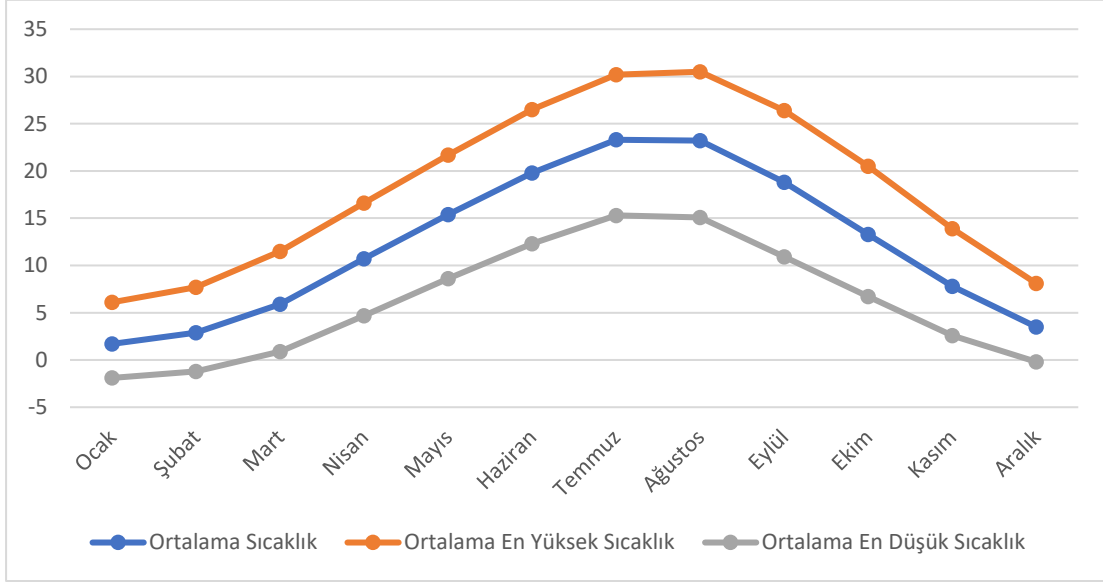
(Kaynak: MGM, 2020)



**Şekil 6.** Isparta Merkez İlçesinin Ortalama Güneşlenme Süresi (Saat) 1929-2019

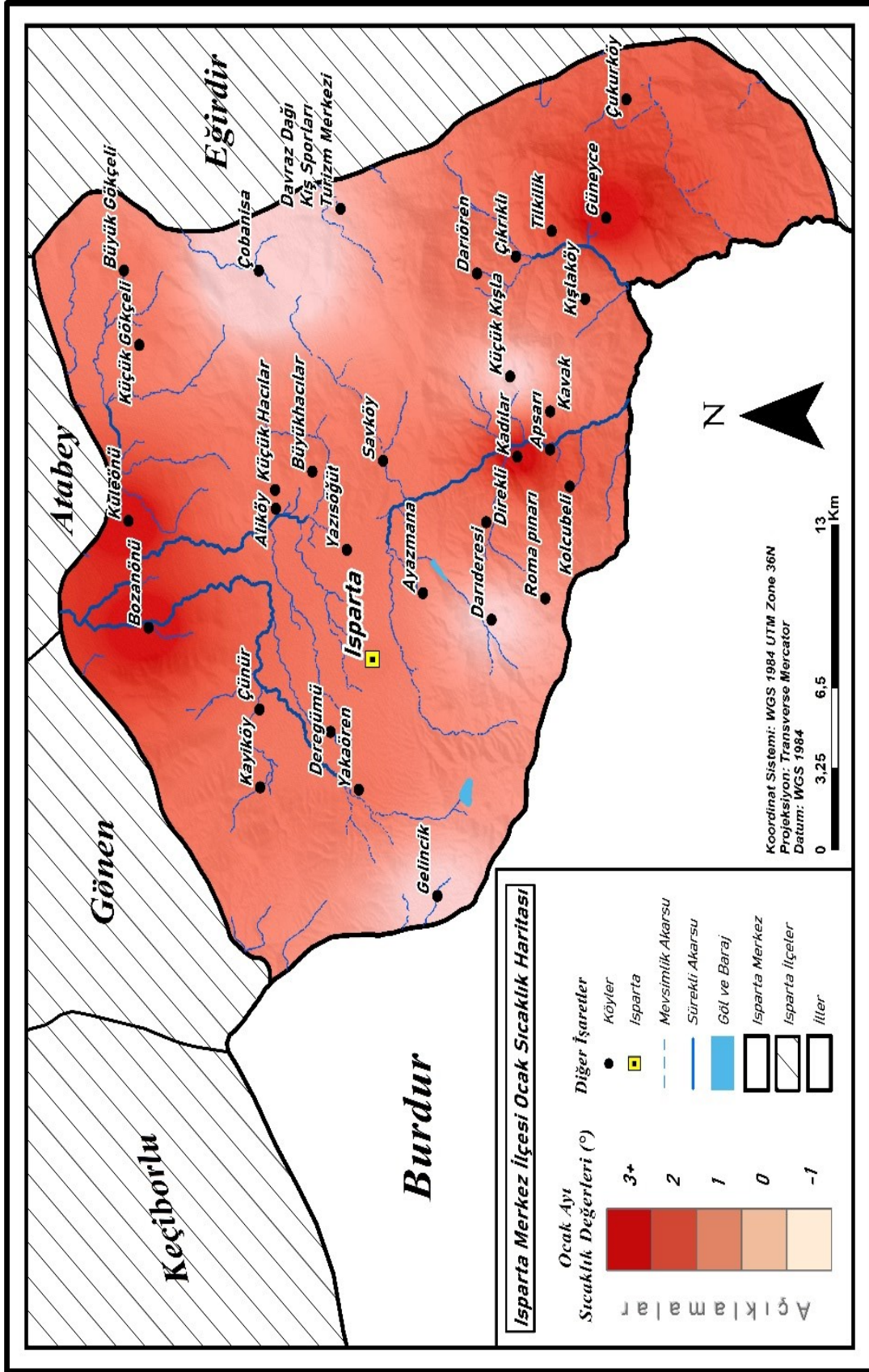
(Kaynak: MGM, 2020)

Çalışma sahası için ortalama güneşlenme süresine bakıldığında, en yüksek ortalama güneşlenme süresinin 11,1 saat ile Temmuz ayına, en düşük ortalama güneşlenme süresinin ise 3,2 saat ile Aralık ayına ait olduğu görülmektedir (Şekil 6).



**Şekil 7.** Isparta Merkez İlçesi'nde Ortalama Sıcaklıklar 1929 – 2019 (MGM, 2020)

Bu verilere bakıldığında en düşük sıcaklığın Aralık ve Ocak aylarında, en yüksek sıcaklığın ise Temmuz ve Ağustos aylarında kaydedildiği görülmektedir. Bu sıcaklık verilerinin, çalışma sahasına homojen bir şekilde yayılmadığı bilinmektedir. Bu nedenle, Ocak ve Temmuz aylarına ait sıcaklık haritaları ile sahadaki sıcaklık dağılımını görmek mümkündür (Şekil 7).

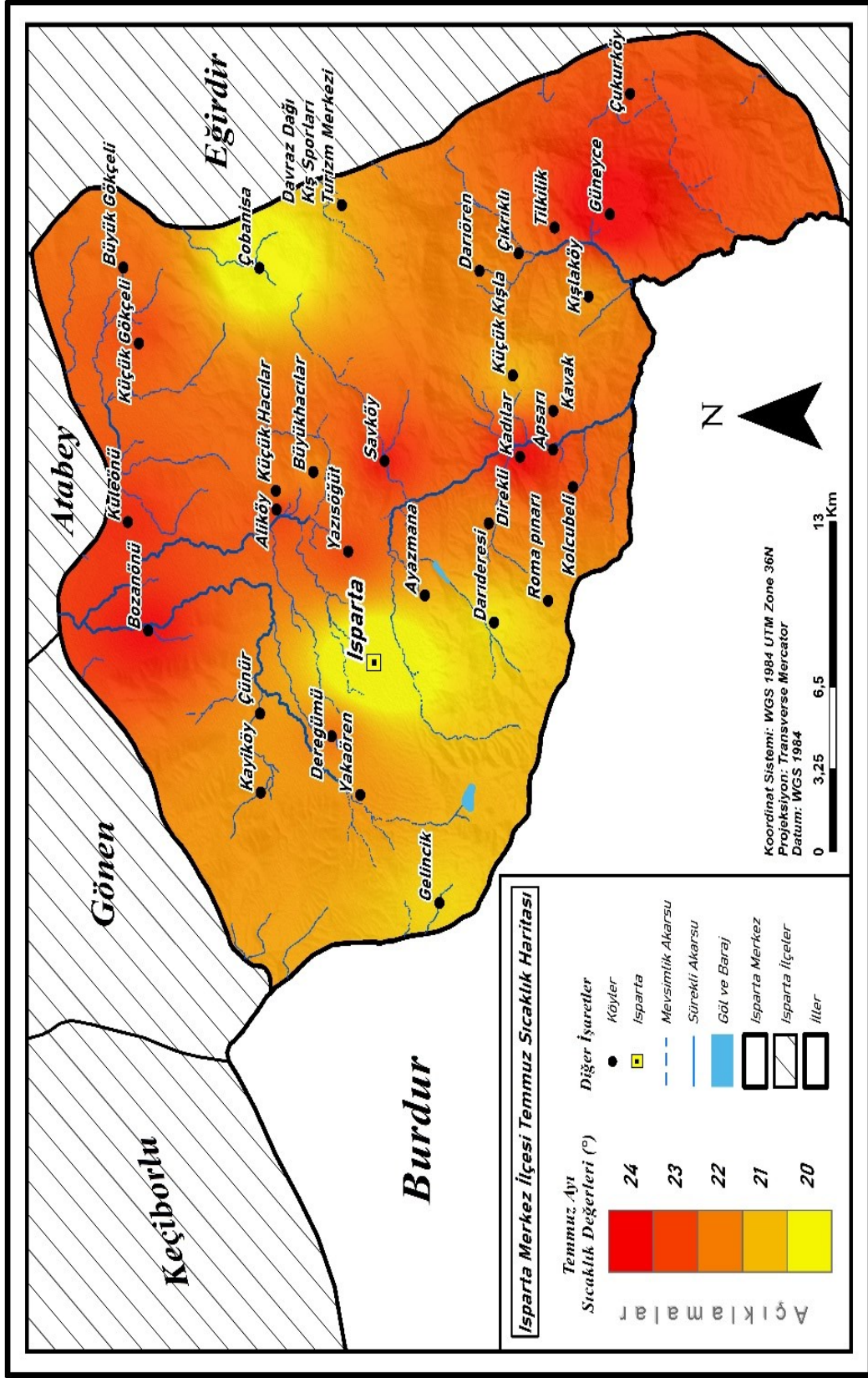


Harita 9. Isparta Merkez İlçesi Ocak Ayı Sıcaklık Haritası

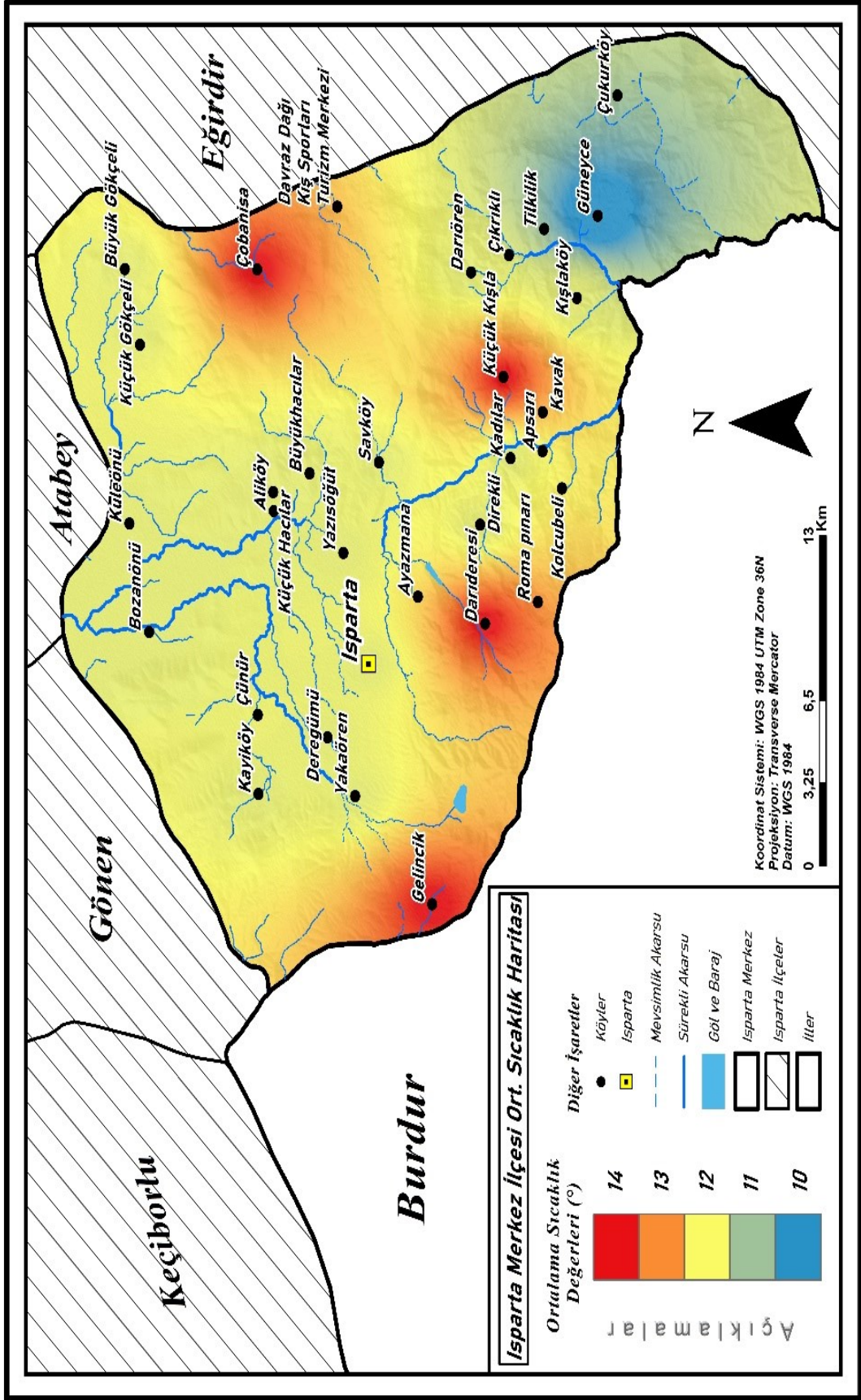
Harita 9'a bakıldığında, ortalama sıcaklık değeri ile yükseklik arasında ters orantı olduğu görülmektedir ki bu tutarlı bir öngördür. Harita 4 ve Harita 9 ile Harita 10 birlikte mukayese edildiğinde, dağlık alanlarda sıcaklığın düşük olduğu, Merkez İlçe şehir nüfusunun yoğunlaştığı ovada ise sıcaklığın en yüksek olduğu görülmektedir. Dağlık alanlarda ve yüksek yerlerde sıcaklık değerleri 0 °C civarında iken, ova sahasında bu değerler 3 °C'ye kadar yükselmektedir. Verilere bakıldığında da Ocak ayı için en düşük sıcaklık ortalamasının -1,9 °C, en yüksek sıcaklık ortalamasının 6,1 °C ve ortalama sıcaklığın ise 1,7 °C olduğu görülmektedir. Bu değerler ile Ocak ayı sıcaklık haritasının mukayese edildiğinde birbirleriyle tutarlı olduğu görülmektedir. Benzer sonucu doğal olarak yazın da görmek mümkündür.

Dağlık alanlarda ve yüksek yerlerde, bilhassa Davras Dağı konumunda ortalama sıcaklık değerleri 20 °C civarında iken, ova sahasında da değerlerin benzer olduğu görülmektedir. Bu dönemde sıcaklık daha ziyade Merkez İlçenin ova arazisinin kuzey kesimlerinde ve Merkez İlçenin güney kesimlerinde daha yüksek olduğu, 25 °C'ye ulaştığı görülmektedir. Verilere bakıldığında da Temmuz ayı için en düşük sıcaklık ortalamasının 15,3 °C, en yüksek sıcaklık ortalamasının 30,2 °C ve ortalama sıcaklığın ise 23,3 °C olduğu görülmektedir. Bu değerler ile Temmuz ayı sıcaklık haritasının mukayese edildiğinde birbirleriyle tutarlı olduğu görülmektedir (Harita 10).

Çalışma sahasının sıcaklığına dair ortalama sıcaklık haritasına bakıldığında yüksek kesimlerin ortalama sıcaklığının daha yüksek olduğu, ova kesiminin sıcaklık ortalamasının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, Isparta Merkez İlçesinde karasal iklimi özelliklerini doğrular niteliktedir. Sahanın en yüksek ortalama sıcaklığa sahip bölgeleri, doğu kesimindeki dağlık alan, güney kesimindeki tepelik ve dağlık arazi ile batıdaki dağlık arazidir.



Harita 10. Isparta Merkez İlçesi Temmuz Ayı Sıcaklık Haritası



Harita 11. Isparta Merkez İlçesi Ortalama Sıcaklık Haritası



Buna karşın ova kesiminde ortalama sıcaklık değeri orta değerdeyken, en düşük ortalama sıcaklığın çalışma sahasının güneyinde yer alan yamaç ve ardından gelen düşük rakımlı bölgede olduğu görülmektedir (Harita 10).

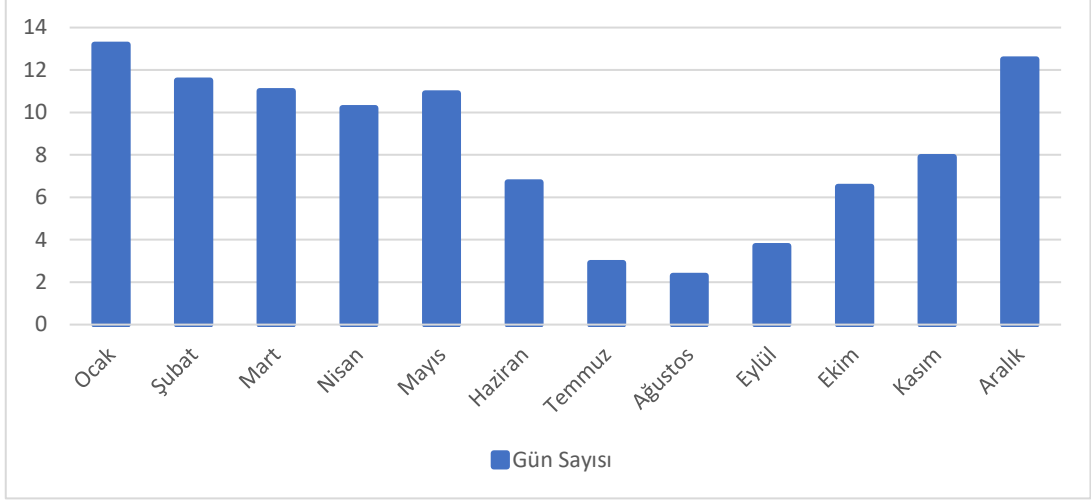
### 1.3.2. Yağış

Çalışma sahası için ortalama yağışı gün sayısına bakıldığında en yağışlı ayın ortalama 13,2 gün ile Ocak ayı olduğu, en kurak ayın ise ortalama 2,3 gün ile Ağustos ayı olduğu görülmektedir (Tablo 4, Şekil 8).

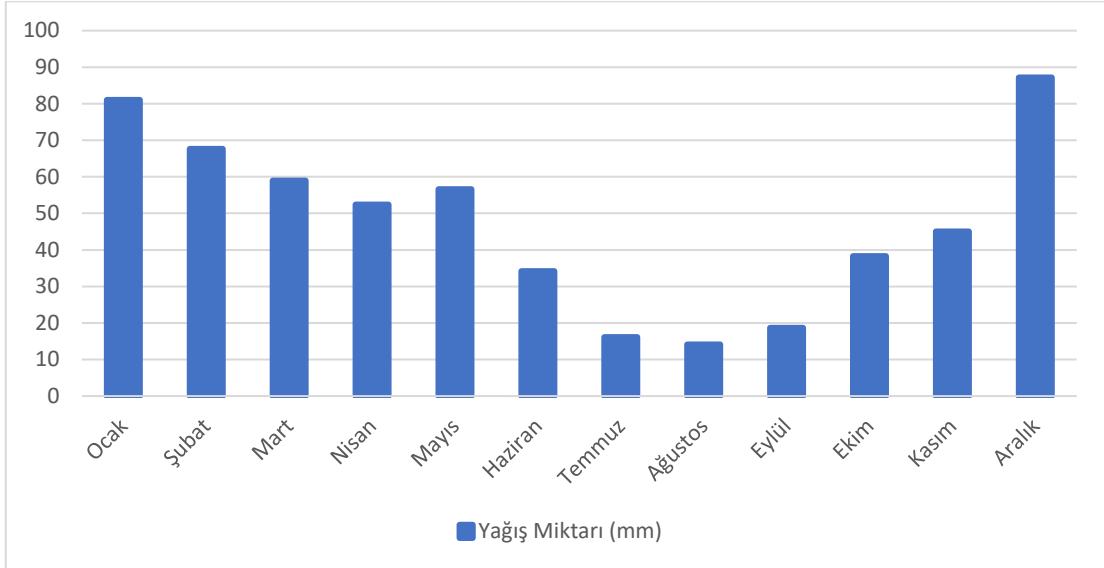
**Tablo 4.** Isparta Merkez İlçesi'ne Ait Yağış Ortalamaları (1929 – 2019)

Aylar	Aylık Toplam Yağış (mm)	Ortalama Yağışlı Gün
Ocak	81.0	13.2
Şubat	67.6	11.5
Mart	59.0	11.0
Nisan	52.4	10.2
Mayıs	56.6	10.9
Haziran	34.2	6.7
Temmuz	16.1	2.9
Ağustos	14.1	2.3
Eylül	18.7	3.7
Ekim	38.3	6.5
Kasım	45.0	7.9
Aralık	87.2	12.5
YILLIK	570.2	99.3

(Kaynak MGM)



**Şekil 8.** Isparta Merkez İlçesinin Ortalama Yağışlı Gün Sayısı Grafiği (1929 – 2019) (MGM)



**Şekil 9.** Isparta Merkez İlçesinin Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması Grafiği (1929 – 2019) (MGM)

Isparta Merkez İlçesi için aylık toplam yağış miktarı ortalamasına bakıldığında en yüksek yağış miktarının 87,2 mm ortalaması ile Aralık ayına ait olduğu, en düşük yağış miktarının 14,1 mm ortalama ile Ağustos ayına ait olduğu görülmektedir (Şekil 9).

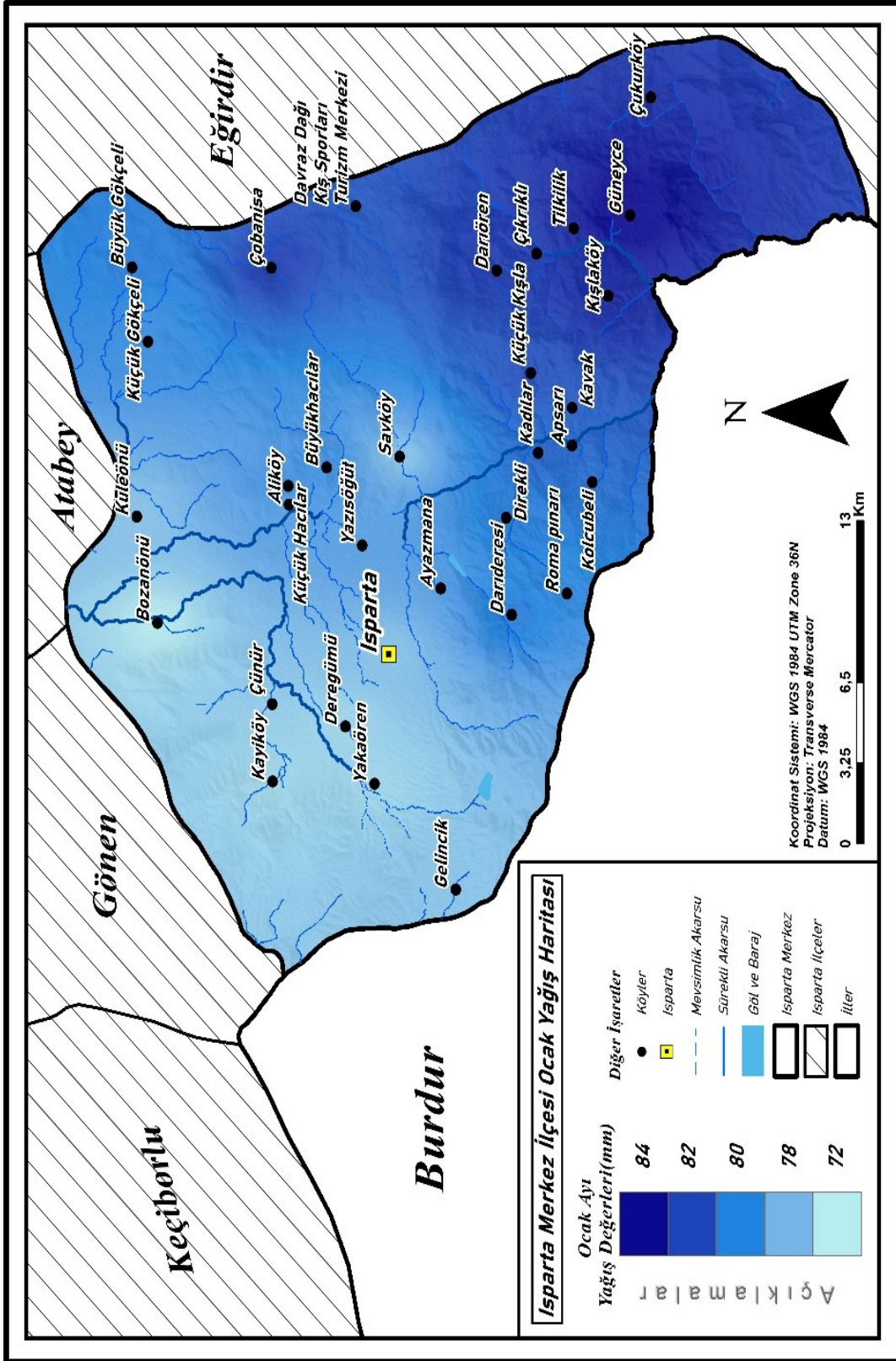
Kara ikliminin tipik özelliklerinin görüldüğü çalışma sahasında, kışlar soğuk ve yağışlı, yazlar sıcak ve kurak geçmektedir. Bununla birlikte, ilkbahar ayları da sonbahar aylarına kıyasla daha yağışlı geçmektedir. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden

çevrimiçi olarak erişime açılmış verilere bakıldığında, yıllık ortalama yağışlı gün sayısı 99,3 ve aylık toplam yağış miktarı ortalaması 570,2 mm olarak kaydedilmiştir. Bununla birlikte, en yüksek ortalama yağışlı gün sayısının 13,2 gün ile Ocak ayına ait olduğu, en düşük ortalama yağışlı gün sayısının ise 2,3 gün ile Ağustos ayına ait olduğu görülmektedir. Temmuz ayında ise bu değer 2,9 gündür. Bu durum yazların ne denli kurak geçtiğinin bir göstergesidir. Keza bu durum toplam yağış miktarı ortalaması ile de doğrulanmaktadır. Öyle ki en fazla yağış miktarı ortalamasının 87,2 mm ile Aralık ayına ait olduğu görülürken, Ocak ayında bu değer 81,0 mm olarak kaydedilmektedir. En kurak olan Temmuz ve Ağustos aylarında ise bu değerler sırasıyla 16,1 mm ve 14,1 mm olarak kaydedilmiştir. Isparta Merkez İlçesi'ne günlük toplam en yüksek yağış miktarının 4 Ocak 1953 tarihinde 108,6 mm ile kaydedildiği Meteoroloji Genel Müdürlüğü verilerinde görülmektedir. Ayrıca en fazla kar yüksekliği ise 59 cm ile 29 Mart 1946 tarihinde kaydedilmiştir.

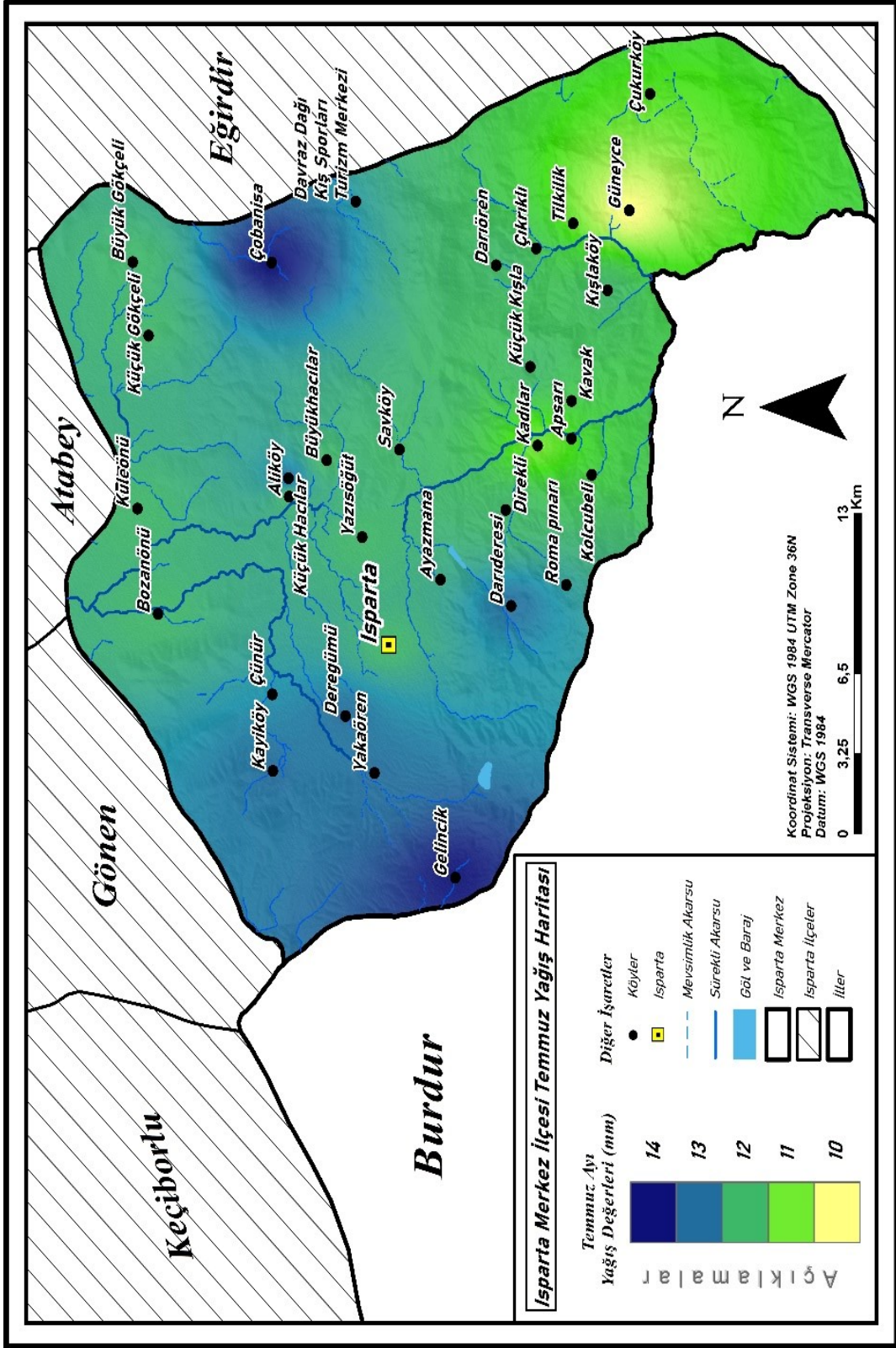
**Tablo 5.** Isparta Merkez İlçe'de Ortalama Yağışlı Gün Sayısı ve Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (1929 – 2019)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
<b>Ort. Yağışlı Gün</b>	13.2	11.5	11.0	10.2	10.9	6.7	2.9	2.3	3.7	6.5	7.9	12.5	99.3
<b>Aylık Toplam Yağış Miktarı Ort. (mm)</b>	81.0	67.6	59.0	52.4	56.6	34.2	16.1	14.1	18.7	38.3	45.0	87.2	570.2

(Kaynak: MGM)



Harita 12. Isparta Merkez İlçesi Ocak Ayı Yağış Haritası



Harita 13. Isparta Merkez İlçesi Temmuz Ayı Yağış Haritası

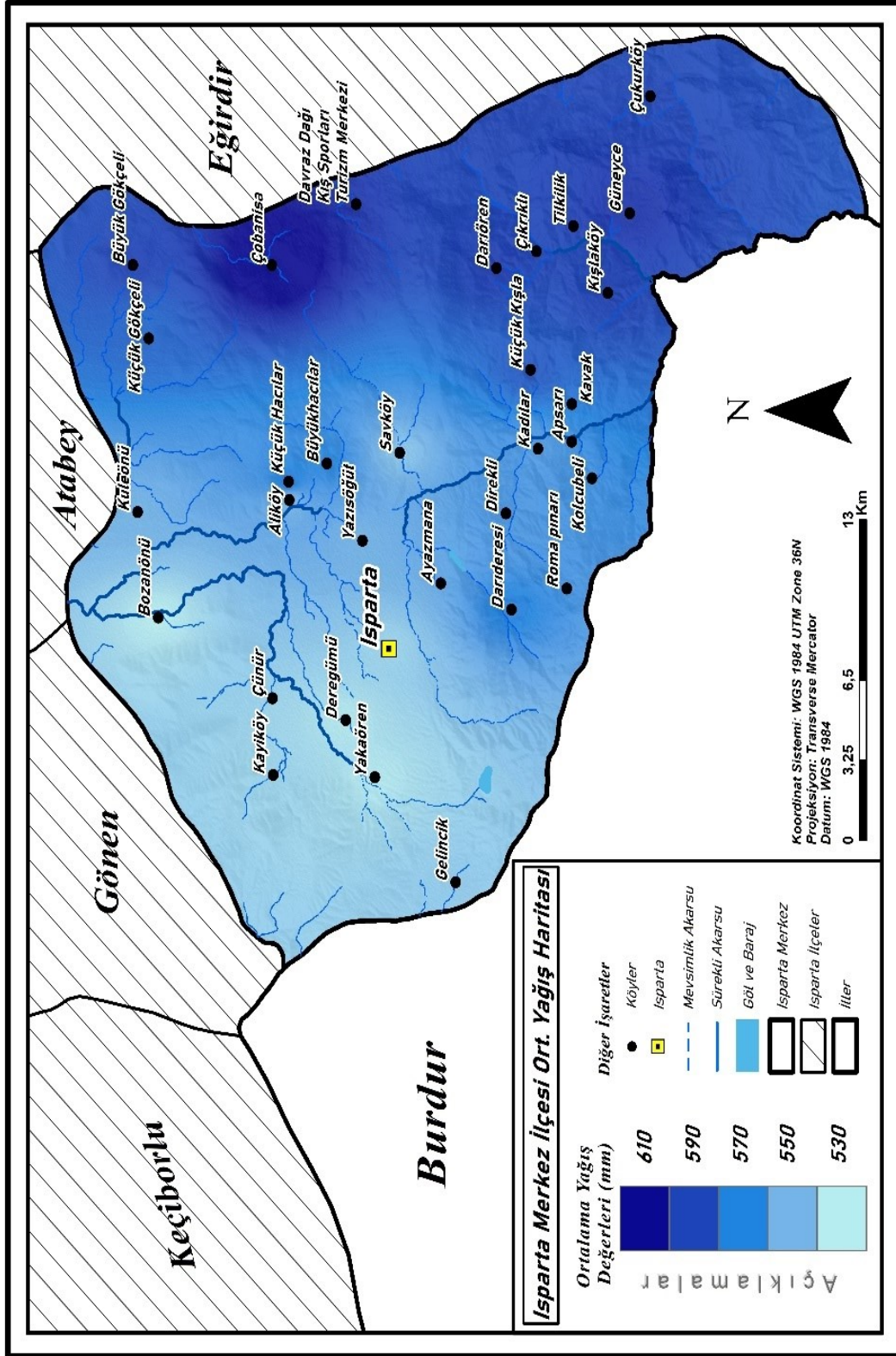
Ocak ayına ait verilere bakıldığında, aylık toplam yağış miktarı ortalamasının Ocak ayında 81 mm olduğu görülmektedir. Harita 12 ise bu yağışın sahasındaki dağılımını göstermektedir. Haritaya bakıldığında Doğu ve Güneyindeki dağlık bölgenin ve yine güney kesimdeki alçak rakımlı alanın en fazla yağış alan yerler olduğu ve yağış ortalamasının bu alanlarda 84-86 mm değerine ulaştığı görülmektedir. Bununla birlikte, en düşük yağış ortalamasına sahip alanın kuzeye doğru uzanan ova kesimi ve batı kesimi olduğu görülmektedir. Aynı şekilde, Ocak ayında yağış ile yükseklik arasında doğrusal bir ilişki söz konusudur. Kar yağışları bu durumda oldukça etkilidir.

Temmuz ayı yağış haritasına bakıldığında görülen tablonun Ocak ayından hayli farklı olduğu görülmektedir. Yılın bu döneminde, sıcak ve kurak yazlar yaşanan çalışma sahasında, en yüksek yağış Merkez İlçenin batı kesimi ve bilhassa dar bir bölge olarak doğu yönündeki Davraz Dağının bulunduğu alanda görülmektedir. Ocak ayında en çok yağış alan güney kesimde ise Temmuz ayının hayli kurak geçtiğini belirtmek mümkün görünmektedir (Harita 13). Merkez İlçenin yerleşim sahasında Temmuz ayı yağış değerlerinin orta seviyede olduğu göze çarpmaktadır. Temmuz ayı için yağışlı gün sayısı 2,9, yağış ortalama değeri ise 16,1 olarak kaydedilmiştir (Harita 13).

1929-2019 yılları arasında yapılan ölçümler sonucunda elde edilen yıllık ortalama değerle bakıldığında, yıllık yağışlı gün sayısının ortalama 99,3 gün olduğu ve yıllık yağış miktarının ortalama 570,2 mm olduğu görülmektedir. Harita 14'e bakıldığında, yıllık ortalama yağış miktarının doğu-batı yönünde artış gösterdiği göze çarpmaktadır. Çalışma sahasının batısında ortalama yağış miktarı 530 mm civarında iken doğusunda 580 mm civarındadır (MGM, 2020).

Ayrıca, Isparta Merkez İlçesi de dahil olmak üzere, Isparta İli'nin sıcaklık ve yağış verilerinin trend analizinin yapıldığı ve 2013 yılında Şen tarafından yayınlanan kapsamlı bir çalışmada yer alan veriler de bu gözlemleri doğrulamaktadır (Şen, 2013:46)

Karasal iklimin etkisi altında olan Isparta Merkez İlçesinde kışları kar yağışlıdır. Isparta Meteoroloji İl Müdürlüğü verilerine göre, Isparta'da Ocak, Şubat, Mart ve Ekim, Kasım, Aralık aylarında kar yağışı görülmekte ve toprak, değişen ölçüde karla örtülü kalmaktadır.



Harita 14. Isparta Merkez İlçesi Ortalama Yağış Haritası

**Tablo 6.** Isparta Merkez İlçede Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Ortalama Gün Sayısı (1929-2019)

Aylar	Kar Yağışlı Gün Sayısı Ortalama	Karla Örtülü Gün Sayısı Ortalama
Ocak	4,9	6,5
Şubat	5,2	5,3
Mart	3,7	2,8
Nisan	1,0	0
Mayıs	0	0
Haziran	0	0
Temmuz	0	0
Ağustos	0	0
Eylül	0	0,3
Ekim	0,8	0,3
Kasım	2,8	3,4
Aralık	18,3	18,6
YILLIK	36,7	37,2

(Kaynak: MGM)

Isparta Merkez İlçesi'nde yer alan Meteoroloji ölçüm istasyonu verilerine göre, Isparta Merkez İlçe'de Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Ekim, Kasım ve Aralık aylarında kar yağışı görülmekte ve toprak karla örtülü kalmaktadır. Ocak ayında kar yağın gün sayısı ortalama 4,9 gün iken toprağın karla örtülü kaldığı gün sayısı 6,5'tür. Şubat ayına bakıldığında ise kar yağın gün sayısının ortalama 5,2 toprağın karla örtülü kaldığı gün sayısının ise ortalama 5,3 olduğu görülmektedir. Mart ayında ise bu ortalama değerler sırasıyla 3,7 ve 2,8 olarak kaydedilmektedir. Nisan ayında ortalama 1 gün kar yağarken toprak karla örtülü kalmamaktadır. Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında kar yağışının görülmediği Merkez İlçe'de Ekim ayında ortalama 0,8 gün kar yağarken toprak ortalama 0,3 gün karla örtülü kalmaktadır. Kasım ayında yeniden kendini göstermeye başlayan kar yağışı bu ay ortalama 2,8 gün devam ederken toprak ortalama 3,4 gün karla kaplı kalmaktadır. Isparta Merkez İlçesi'nde kışın etkilerinin en çok hissedildiği Aralık ayında ise ortalama kar yağışlı gün sayısı 18,3 iken toprağın karla örtülü kaldığı gün sayısı ortalama 18,6'dır. Bir bütün olarak yıllık ortalamalara bakıldığında ise Isparta Merkez İlçesi'nde yılın ortalama 36,7 günü kar yağışlı geçerken, bir yılda ortalama 37,2 gün toprak karla kaplı kalmaktadır (Tablo 6).



### 1.3.3. Buharlaşma, Nem ve Suyun Buhar Basıncı

Yağış, sıcaklık ve buharlaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Buharlaşma miktarı, sıcaklık ve bağıl nem oranı ile ölçülmektedir. Buharlaşmanın yoğunluğu ve miktarı bağıl nem değerinin minimum, hava sıcaklığının ise maksimum olduğu yaz aylarıdır (Atalay, 1997: 143,145). Isparta Merkez İlçedeki meteoroloji istasyonu ölçüm verilerine bakıldığında potansiyel ve gerçekleşen buharlaşma değerleri ortaya çıkmaktadır. Bu veriler Tablo 7’de gösterilmektedir.

**Tablo 7.** Isparta Merkez İlçesi’nde Potansiyel Buharlaşma ve Gerçekleşen Buharlaşma Ortalama Değerleri

Aylar	Potansiyel Buharlaşma	Gerçekleşen Buharlaşma
Ocak	3,0	3,0
Şubat	5,0	5,0
Mart	14,0	14,0
Nisan	41,0	41,0
Mayıs	76,0	76,0
Haziran	116,0	100,50
Temmuz	131,0	13.20
Ağustos	122,0	12.30
Eylül	80,0	15.70
Ekim	45,0	38.50
Kasım	20,0	20,0
Aralık	6,0	6.0
YILLIK	659,0	345.2

(Kaynak: MGM)

Havada oluşan su buhar basıncı, hava sıcaklığı ile hava kütlelerinin nitelikleri ne bağlıdır (Koçman, 1993:40-41). Bağıl nem ise havadaki su buharının havanın neme doyduğu andaki nem miktarıdır (Erol, 2004: 205). Isparta Merkez İlçesine ait meteoroloji verilerine bakıldığında su buhar basıncı ve ortalama bağıl nem miktarlarına ulaşmak mümkündür. Bu iklim değişkenlerine ait ortalama veriler aylara göre aşağıda tablo şeklinde verilmektedir:

**Tablo 8.** Isparta Merkez İlçesi'nde Yıllık Bağıl Nem Miktarının Ortalama Değerleri

Aylar	Ortalama Bağıl Nem (%)
Ocak	72
Şubat	68
Mart	65
Nisan	62
Mayıs	58
Haziran	52
Temmuz	47
Ağustos	49
Eylül	54
Ekim	62
Kasım	68
Aralık	73
YILLIK	60

(Kaynak: MGM)

**Tablo 9.** Isparta Merkez İlçesi'nde Su Buhar Basıncı Miktarının Ortalama Değerleri

Aylar	Ortalama Su Buhar Basıncı (milibar)
Ocak	5,20
Şubat	5,20
Mart	6,0
Nisan	7,70
Mayıs	10,10
Haziran	12,10
Temmuz	13,60
Ağustos	13,60
Eylül	11,10
Ekim	8,90
Kasım	6,90
Aralık	5,80
YILLIK	8,90

(Kaynak: MGM)

Isparta Merkez İlçesi'nde bağıl nem miktarı ortalamasının sonbahar ve kış aylarında yükseldiği buna karşılık ilkbahar ve yaz aylarında düştüğü görülmektedir. Yıllık ortalama ise % 60 olarak tespit edilmektedir (Tablo 8).

Isparta Merkez İlçesinde ortalama su buhar basıncı 13,60 milibar değeri ile hava sıcaklığının en yüksek olduğu Temmuz ve Ağustos aylarında en yüksek noktaya ulaşmaktadır. Buna karşın hava sıcaklığını düşük olduğu sonbahar ve kış aylarında düşüş eğilimine girmektedir. Ocak ve Şubat aylarında 5,20 milibar ortalama değeri ile su buhar basıncı en düşük düzeydedir. Yıllık ortalama değer ise 8,90 milibar olarak kaydedilmiştir (Tablo 9).

#### 1.3.4. Bulutluluk Durumu

Bulutluluk, havada bulut oluşumu durumuna işaret etmektedir. Bulutlanma, bağıl nem oranının yüksek olduğu ve yağışların arttığı dönemlerde yoğunlaşmaktadır (Koçman, 1993: 45, 46). Meteoroloji birimleri bulutlanmayı 0 -10 aralığında bir skalaya göre puanlayarak kaydetmektedir. 0 (sıfır) bulutun olmadığı açık gökyüzünü ifade ederken, 10 (on) en yüksek bulutlanma durumunu işaret etmektedir. Isparta merkez ilçesinin yıllık ortalama bulutlanma derecesi 3,9 olarak kaydedilmiştir.

**Tablo 10.** Isparta Merkez İlçesi'nde Ortalama Bulutlanma Değerleri (gün) (MGM)

Aylar	Ortalama Bulutluluk
Ocak	5,4
Şubat	5,5
Mart	5,2
Nisan	5,4
Mayıs	4,5
Haziran	2,7
Temmuz	1,7
Ağustos	1,5
Eylül	1,9
Ekim	3,3
Kasım	4,4
Aralık	5,6
YILLIK	3,9

Bulutlanmanın olduğu günlerde hava bulutlarla kapalı olduğundan dolayı bu günlere kapalı günler adı verilmektedir. Isparta Merkez İlçesi'ne ait ortalama bulutlanma değerleri ile açık ve kapalı gün sayıları aşağıda Tablo 10 ve Tablo 11'de verilmektedir.

Isparta Merkez İlçesinde havanın sıcak olduğu yaz aylarında ortalama bulutluluğun en az olduğu, yağışın bol olduğu ilkbahar ve sıcaklığın az olduğu kış aylarında bulutluluğun yüksek olduğu görülmektedir. Isparta Merkez İlçesi'nde Ağustos ortalama 1,5 gün değeri ile bulutluluğun en az olduğu ay iken, Aralık 5,6 ortalama gün değeri ile bulutluluğun en yüksek olduğu aydır (Tablo 10).

**Tablo 11.** Isparta Merkez İlçesi'nde Açık ve Kapalı Gün Ortalama Değerleri (MGM)

Aylar	Açık Gün Sayısı Ortalama	Kapalı Gün Sayısı Ortalama
Ocak	6,9	9,0
Şubat	5,2	7,0
Mart	5,8	6,6
Nisan	3,7	5,5
Mayıs	5,3	2,6
Haziran	12,3	0,5
Temmuz	19,4	0,1
Ağustos	20,2	0,0
Eylül	18,6	0,3
Ekim	13,3	2,6
Kasım	9,2	4,7
Aralık	5,7	8,9
YILLIK	125,6	47,8

Isparta Merkez İlçesi'nde Sıcak ve Kurak geçen yaz aylarında hava genellikle açıktır. Ağustos ayında Isparta Merkez İlçe'de kapalı gün yoktur, buna karşın açık gün sayısı 20,2 gün ortalama ile hayli yüksektir. Yani, Ağustos ayında Isparta Merkez İlçesi'nde ortalama 20,2 gün boyunca gökyüzü tam anlamıyla bulutsuzdur. Kapalı gün sayısı ise Ağustos ayında 0 olarak kaydedilmektedir. Ocak ayı havanın tamamen kapalı olduğu 9 gün ortalama ile en yüksek değere sahiptir. Buna karşın en az açık gün ortalaması 3,7 gün ile bahar yağmurlarının sık görüldüğü Nisan ayına aittir (Tablo 11).

### 1.3.5. Thornthwaite İklim Sınıflandırması ve Su Bilançosu

Dünya üzerindeki iklimlerin sınıflandırılması için çok çeşitli yöntem bulunmaktadır. İlk kez 1940 yılında W.Köppen tarafından gerçekleştirilen iklim sınıflandırması, günümüzde farklı yöntemlerle yapılabilmektedir. Yaygın olarak kullanılan yöntemlerden biri de Thornthwaite'nin iklim sınıflandırmasıdır. Bu iklim sınıflandırması esas olarak yağış, buharlaşma ve sıcaklık ilişkisine dayanmaktadır. Bu yaklaşımda, bitkilerin su kullanımı ile sınırsız su kaynağı öngörüsü birleşerek potansiyel evotranspirasyon (EPT) kavramı temel alınmaktadır (Bölük 2016:4).

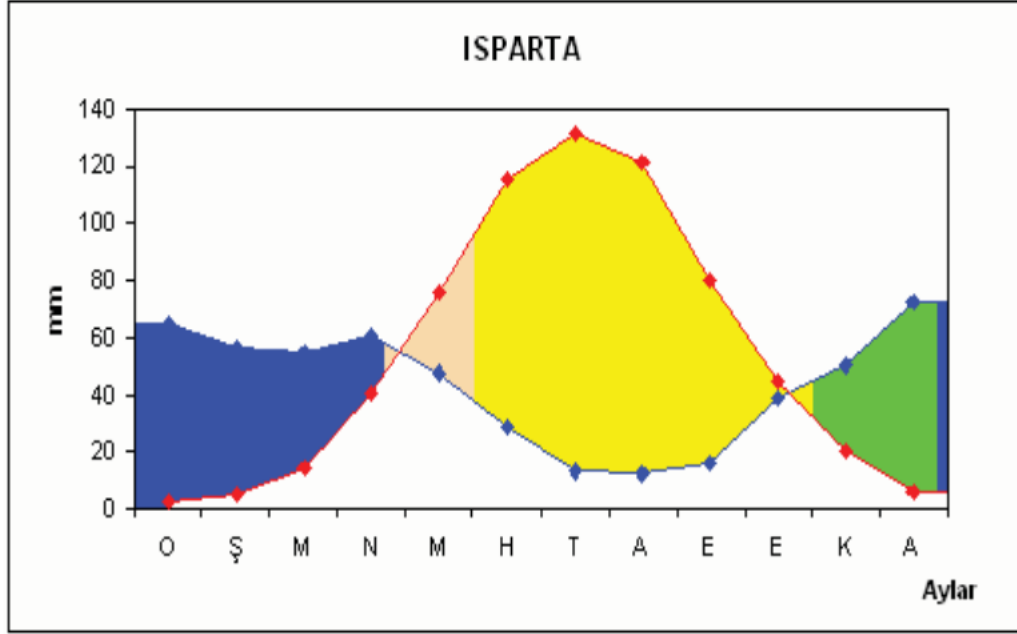
Isparta Merkez Meteoroloji istasyonundan alınan verilere göre Isparta'nın Thornthwaite su bilançosunu, buna bağlı değişkenlerinin aylara göre ortalamasını inceleyerek göstermek mümkündür. Tablo 12'de Isparta Merkez İlçesi'nin Thornthwaite Su Bilançosu ve ilgili meteorolojik unsurlar gösterilmektedir.

**Tablo 12.** Isparta Merkez İlçesi'nin Thornthwaite Su Bilançosu

	Sıcaklık	Sıcaklık İndisi	Düzeltilmemiş Pot.Buh.	Düzeltilmiş Pot.Buh	Yağış	Birikmiş Su Ay. Dğs.	Gerçek EPT	Su Eksikliği	Su Fazlalığı	Akış	Nemlilik Oranı
<b>Ocak</b>	1,8	0,21	4,0	3,0	65,1	3,5	3,0	0	58,6	29,3	20,7
<b>Şubat</b>	2,6	0,37	5,9	5,0	56,5	0	5,0	0	51,1	40,2	10,30
<b>Mart</b>	5,9	1,29	14,0	14,0	54,3	0	14,0	0	40,3	40,2	2,80
<b>Nisan</b>	10,6	3,12	37,0	41,0	60,1	0	41,0	0	19,1	29,6	0,40
<b>Mayıs</b>	15,5	5,55	62,0	76,0	47,9	-28,1	76,0	0	0	14,6	-0,30
<b>Haziran</b>	20,2	8,22	94,0	116,0	28,6	-71,9	100,50	15,5	0	7,30	-0,70
<b>Temmuz</b>	23,5	10,41	105,0	131,0	13,2	0	13,20	117,8	0	3,60	-0,8
<b>Ağustos</b>	23,0	10,08	104,0	122,0	12,3	0	12,30	109,7	0	1,80	-0,8
<b>Eylül</b>	18,4	7,13	78,0	80,0	15,7	0	15,70	64,3	0	0,9	-0,1
<b>Ekim</b>	12,8	4,15	47,0	45,0	38,5	0	38,50	6,5	0	0	-0,1
<b>Kasım</b>	7,1	1,70	24,0	20,0	50,0	30	20,0	0	0	0	24,0
<b>Aralık</b>	3,1	0,48	7,80	6,0	72,5	66,50	6,0	0	0	0	11,0
<b>YILLIK</b>	12,0	52,71	-	659,0	514,70	-	345,20	313,80	169,1	167	-

(Kaynak: MGM)

Isparta Merkez Meteoroloji istasyonundan alınan verilere göre Isparta'nın Thornthwaite su bilançosunu, buna bağlı değişkenlerinin aylara göre ortalamasını inceleyerek göstermek mümkündür. Isparta Merkez İlçesi'nin Thornthwaite Su Bilançosu ve ilgili meteorolojik unsurlar Tablo 12 ve Şekil 10'da gösterilmektedir.



Şekil 10. Isparta İli Su Bilançosu Diyagramı (Kaynak: Yıldız, 2011:76)

Isparta Merkez ilçesi, Thornthwaite İklim İndekslerine Göre Yarı Kurak Az Nemli olarak tanımlanmakta ve *C1 B'1 s2 b'3* şeklinde ifade edilmektedir (Şen, 2013:46) Thornthwaite İklim özelliklerine göre su fazlası kış mevsiminde çok kuvvetli olan yani 1. Derece Mezotermal olarak sınıflandırılmaktadır (Bölük, 2016:20).

### 1.3.6. Rüzgar

Isparta Meteoroloji İl Müdürlüğü Isparta Merkez İstasyonundan alınan rüzgar yönleri ve frekansları bilgileri aşağıda Tablo 13'te gösterilmektedir. Bu tabloda veriler üçer aylık periyotlara göre Rubinstein yaklaşımı esas alınarak hesaplanmıştır ve hazırlanmıştır.

Tablo 13'te gösterildiği üzere yılın ilk çeyreğinde iki egemen rüzgar yönü vardır. Birinci egemen yön Güneydoğu 36° ve frekansı %37,8; ikinci egemen yön Kuzeybatı 75° ve frekansı %32,50'dir. Yılın İkinci çeyreğinde Merkez İlçe istasyonundan ölçülen rüzgarın yine iki egemen yönü bulunmaktadır.

**Tablo 13.** Isparta Merkez İlçe Meteoroloji İstasyonu Tarafından Ölçülen Egemen Rüzgar Yönleri ve Frekansları

		<b>Birinci Egemen Yön</b>	<b>İkinci Egemen Yön</b>
<b>OCAK</b>	Egemen Rüzgar Yönü	Güneydoğu 36°	Kuzeybatı 75°
	Frekans %	37,8	32,5
<b>NİSAN</b>	Egemen Rüzgar Yönü	Güneydoğu 40°	Kuzeybatı 72°
	Frekans %	51,4	43,1
<b>TEMMUZ</b>	Egemen Rüzgar Yönü	Güneydoğu 67,5°	-
	Frekans %	34,0	-
<b>EKİM</b>	Egemen Rüzgar Yönü	Güneydoğu 45°	Güneybatı 76,5°
	Frekans %	28,12	31,37
<b>YILLIK</b>	Egemen Rüzgar Yönü	Güneydoğu 40,5°	-
	Frekans %	38,53	-

(Kaynak: MGM)

Birinci egemen yön güneydoğu 40° ve frekansı %51,4 ve ikinci egemen yön Kuzeybatı 72° ve frekansı %43,1'dir. Yılın üçüncü çeyreğinde tek egemen yön vardır ve bu yön Güneydoğu 67,5° olup frekansı %34'tür. Yılın son çeyreğinde birinci egemen yön Güneydoğu 45° ve frekansı %28,12, ikinci egemen yön güneybatı 76,5° ve frekansı %31,37'dir. Yıllık olarak değerlendirildiğinde ise, Isparta Merkez İlçe'de ortalama değerler baz alındığında Egemen Rüzgar Yönü Güneydoğu 40,5° olup, frekans %38,53'tür.

Isparta Merkez İlçesi'nin Rüzgar özelliklerine bakıldığında, Rüzgar enerjisinden yararlanmaya elverişli olduğu görülmektedir. Bilhassa Çünür Mahallesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi Yerleşkesi Rüzgar Elektrik Santrali kurulumu için uygun olarak değerlendirilmektedir (Çetin, 2009:18)

### **1.3.7. Hava Kütleleri**

Türkiye genel olarak, polar ve tropikal hava kütlelerinin etkisi altındadır (Açar vd., 2013:3). Polar hava kütleleri genellikle kışın daha etkiliyken, yazın tropikal hava kütlelerinin etkisi görülmektedir. Kışın etkili olan hava kütleleri genellikle, Sibiryaya, Rusya ve İskandinavya'dan gelen kontinental polar soğuk hava kütlesi ile kuzey Atlantik maritim polar sıcak hava kütlesi olarak görülmektedir. Yaz mevsiminde ise güney Rusya ve Balkanlar üzerinden gelen kontinental polar sıcak hava kütlelerinin etkisi

hissedilmektedir. Soğuk hava kütleleri kışın Akdeniz havzasına sokularak kararsız hareket edeler ve şiddetli sağnak yağışa yol açarlar. Bu hava kütlelerinin kışın etkisi hayli azdır. Maritim polar sıcak hava kütlesi kışın Avrupa ve Balkanları aşarak Türkiye'ye gelmekte ve yoğun bir yağışa neden olmaktadır. Bu hava kütleleri Isparta Merkez ilçe üzerinde etkilidir (Hazer, 1972:8).

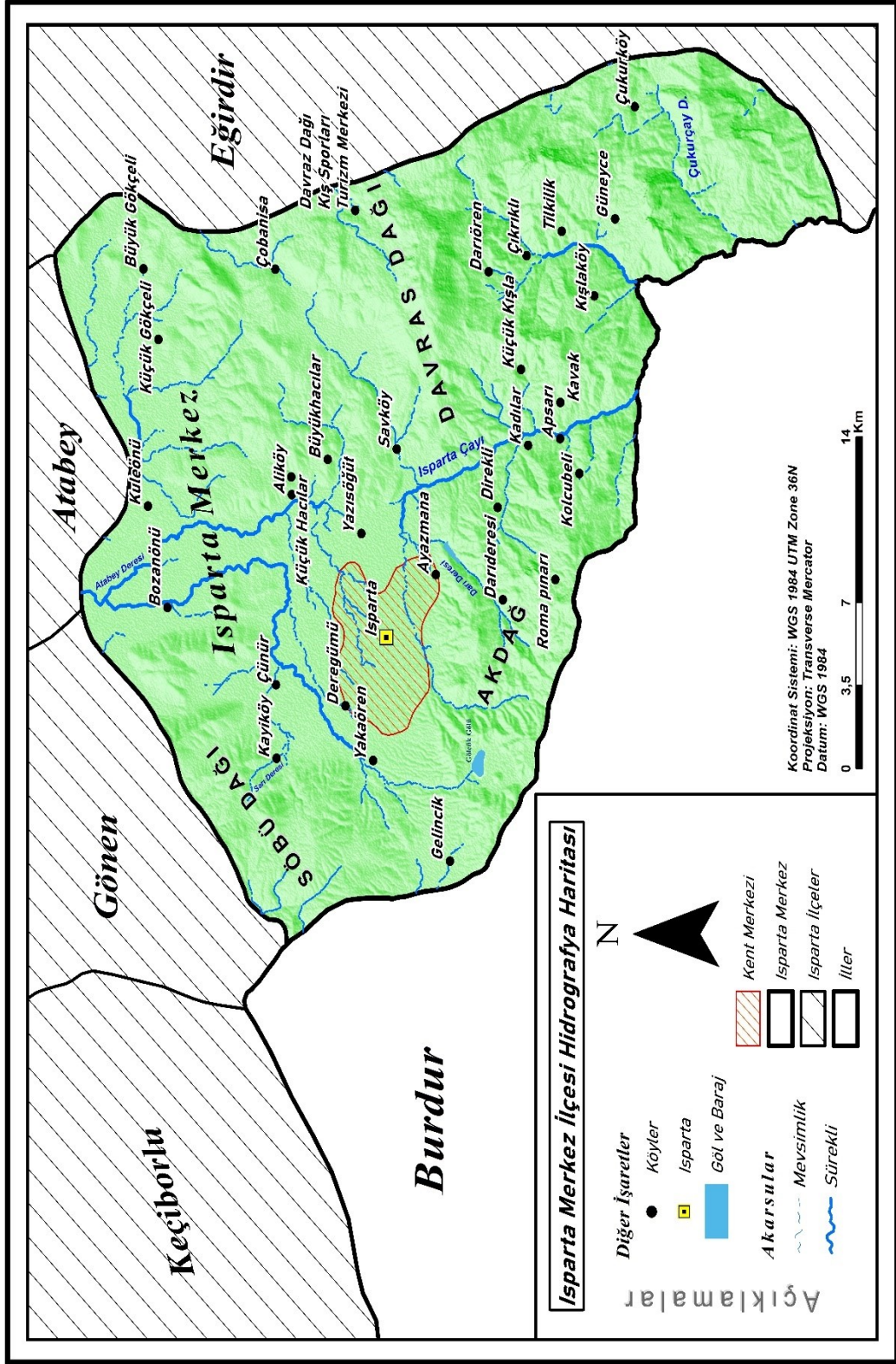
#### **1.4. HİDROGRAFİK ÖZELLİKLER**

Isparta Merkez İlçesi'nin hidrografik özellikleri hakkında bilgi toplanması amacıyla Isparta'da yer alan Devlet Su İşleri (DSİ) 18. Bölge Müdürlüğü'ne başvurulmuş ve yetkililer ile yüzyüze görüşme sağlanarak Isparta'daki akarsular ve su kaynakları hakkında bilgi alınmıştır. Buna göre Isparta'da yer alan akarsuların iklimin etkisi ile yaz aylarında oldukça düşük debiye sahip olduğu, kış aylarında kar yağışının görülmesi ve bunu takip eden ilkbaharda eriyen kar suları ile akarsuların debisi en üst seviyeye eriştiği ve ilkbahar yağışlarının etkisi ile de sel olayları görülebildiği ifade edilmiştir (DSİ, 2021).

Saha her ne kadar Göller Yöresinde yer alıyor olsa da çalışma sahasında yalnızca Gölcük Krater Gölü bulunmaktadır. Çalışma sahasında irili ufaklı, sürekli ve mevsimlik çeşitli dere yatakları olduğu görülmektedir; Güneyde kollara ayrılan Isparta Çayı, yine güneyde Çukurçay Deresi, Ayazmana Mahallesi ve Darıderesi Köyü arasında yer alan Darıderesi Barajı ve Gölcük Krater Gölü temel hidrografik unsurlardır (Harita 15). Merkez İlçedeki bazı dereler, Darı deresi, Milas Deresi, Urşan Deresi, Haraşlı deresi, Eşekuçan deresi, Ergenli deresi, Boğaz Deresi, Gerçe Deresi, Levten Deresi, Sınır Deresi olarak sıralanabilmektedir (Canpolat, 2014:88).

Çalışma sahasının üzerinde yer aldığı Isparta Ovası, yeraltı suları açısından da zengindir. Sahada yaklaşık 30 km<sup>3</sup> yeraltı suyu potansiyelinin olduğu bildirilmektedir (Akten, 2008:55).



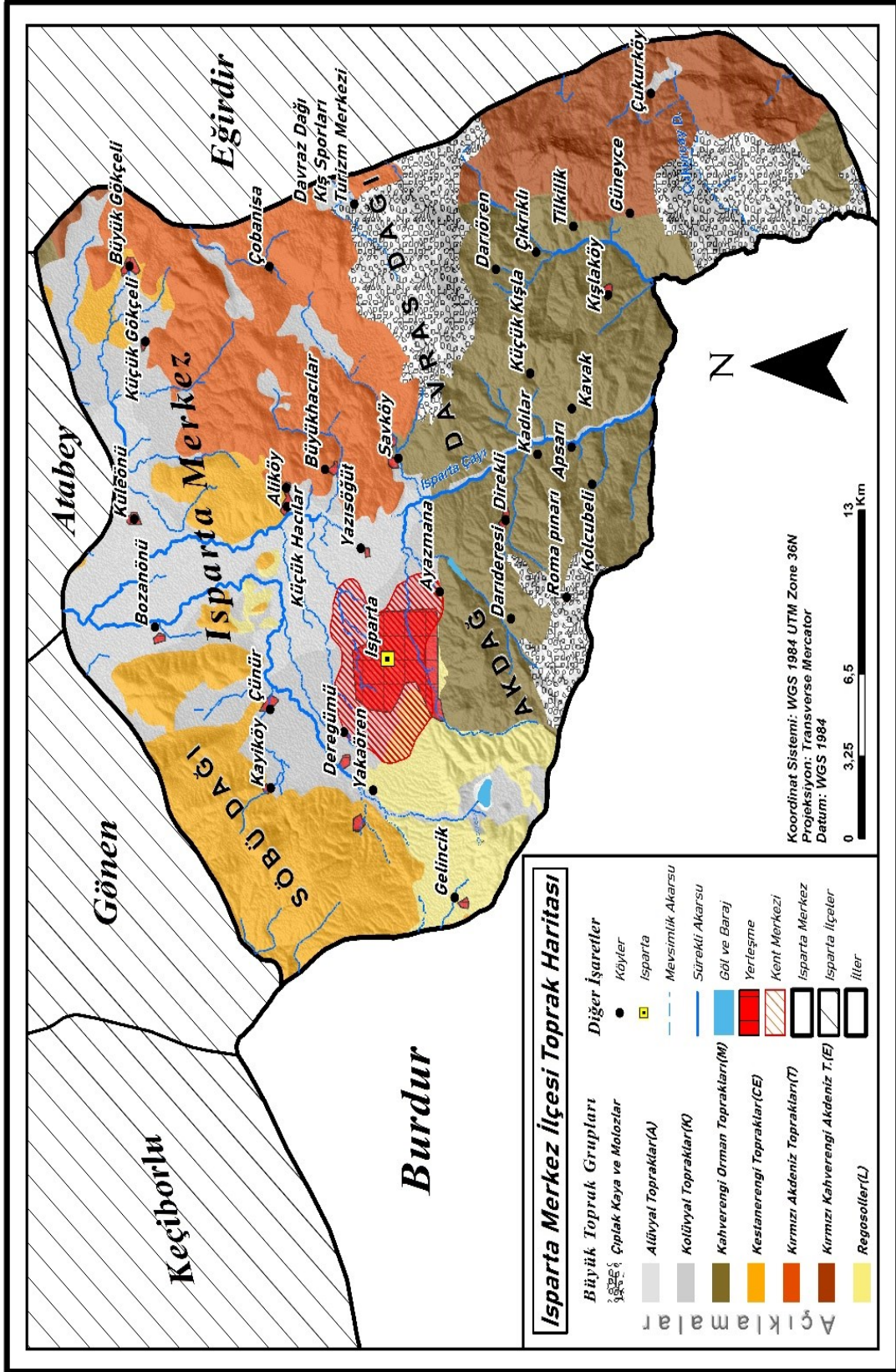


Harita 15. Isparta Merkez İlçe Hidrografiya Haritası

## 1.5. TOPRAK ÖZELLİKLERİ

Toprak yapısını belirleyen faktörler, iklim, topografya, bitki örtüsü ve zaman etkisidir. Bu faktörler doğrultusunda Isparta'nın toprak yapısı çeşitlilik göstermektedir ancak genellikle kalkerli yapıdadır. Isparta Valiliği'nin yayınladığı verilere göre, Isparta ilinde tektonik çöküntü olukları ise, I. zaman alüvyonları ile dolmuş ilde tarımın temel kaynağını oluşturan topraklar ortaya çıkmıştır. Eğim, % 40'a kadar değişmektedir. Üst toprak, 8-40 cm arasında derinliğe sahip olup, genellikle killi kalkerli granüler ve dağılıbilir durumdadır. Alt toprak üst toprakla aynı yapıda olmasına rağmen daha kaba bünyeli ve killidir (Babalık, 2002:63 - 81). Toprak seviyesi bazı yerlerde taban suyu ile sınırlanmıştır. Isparta ilindeki büyük toprak grupları, özellikleri ve dağılımı şöyledir (Yıldız, 2014: 19 – 21):

- **Alüviyal Topraklar:** Bu topraklar akarsular tarafından taşınıp depolanan materyaller üzerinde oluşan A,C profilli genç topraklardır. Çalışma sahasında ilçe merkezinin kuzeyinde ve doğusunda alüviyal topraklar olduğu görülmektedir (Harita 16).
- **Koluviyal Topraklar:** Dağlık ve tepelik arazilerin eteklerinde dar vadi tabanlarında yer çekimi ve küçük akıntılarla sürüklenmiş zene büyüklüğüne göre alüviyallerdeki gibi sıralanmamış birikintiler koluviyal toprakları oluşturur. Çalışma sahasında ilçe merkezinin batısında ve kuzeyinde kolivyal topraklar bulunmaktadır (Harita 16).
- **Kahverengi Orman Toprakları:** Bu topraklar yüksek kireç içeriğe sahip ana madde üzerinde oluşurlar; toprak derinliği çok sığdır. Çalışma sahasında güney yönünde kahverengi orman toprakları bulunmaktadır (Harita 16).
- **Kestanerengi Topraklar:** Genellikle düz, düze yakın, orta ve dik meyilde, yer yer derin, orta derin, sığ ve çok sığ, orta ve şiddetli erozyon etkisinde olan topraklardır. Doğal bitki örtüsü, kısa ve uzun otlarla, çalılar ve seyrek orman ağaçlarından oluşur. Isparta Merkez İlçesi'nin batı-kuzeybatı yönünde kestanerengi topraklar bulunmaktadır (Harita 16).
- **Kırmızı Akdeniz Toprakları:** ABC horizonlu topraklardır. Akdeniz iklim bölgesindeki kireç kayaları üzerinde 600 mm ve daha fazla yağış altında oluşmuş koyu kırmızı renkli topraklardır. Bazı hallerde kalkersiz a na madde üzerinde de molozlar bulunmaktadır (Harita 16).



Harita 16. Isparta Merkez İlçesi Toprak Haritası

oluşabilirler. Çalışma sahasının doğu – kuzeydoğu yönünde kırmızı Akdeniz toprakları yer almaktadır (Harita 16).

- **Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları:** Bu topraklar esas itibariyle Kırmızı Akdeniz ve Kahverengi topraklarının karışık halidir. ABC profilli topraklardır. Yer yer hafif, orta, dik ve çok dik meyilde olup, orta derin bazen sığ, yer yer taşlı, orta erozyon etkisinde tarıma elverişli topraklardır. Oluşum bakımından kırmızı Akdeniz Topraklarının pedojenezine uygun özellikleri vardır. Doğal bitki örtüsü, ot, maki, çeşitli türde orman ağaçlarından oluşur. Çalışma sahasının güney yönünde kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları bulunmaktadır (Harita 16).

- **Regosol Topraklar:** Derin, pekişmemiş mineral depozitler üzerindeki genç topraklardır. Doğal bitki örtüsü, seyrek ot, ağaç, ağaççık ve çalılardır. Çalışma sahasında batı – güneybatı yönünde regosoller bulunmaktadır (Harita 16).

**Çıplak-Kaya ve Molozlar:** Üzerinde toprak katı bulunmadığından herhangi bir toprak oluşumu söz konusu olmayan ve bu sebeple arazi tipi olarak düşünülen parçalanmamış veya kısmen parçalanmış sert kaya veya taşlarla kaplı sahalardır. Bu tip arazilerde genellikle bitki örtüsü yoktur (Babalık, 2002:63 - 81; Yıldız, 2011: 19 – 21). Çalışma sahasının güneyinde ve doğusunda yer yer çıplak kayalar bulunmaktadır.

## 1.6. DOĞAL BİTKİ ÖRTÜSÜ ÖZELLİKLERİ

Isparta Merkez İlçenin yerleşik bulunduğu alanda dağlık ve ovalık alanlar arasında 1000 metreden fazla yükseklik farkı bulunmaktadır. Çalışma sahasının büyük bir çoğunluğu dağlık alan olmasına rağmen yerleşim alanı ova üzerinde yoğunlaşmaktadır (Akten, 2008:42). Bu yükseklik farkı sıcaklığı olduğu kadar bitki örtüsünü de şekillendirmektedir. Bitki örtüsü, iklim, yükselti, toprak yapısı, sıcaklık gibi çok sayıda farklı faktörden etkilenmektedir. Bu doğrultuda, Isparta'nın bitki örtüsü de sayılan unsurlara göre farklılık göstermektedir. Isparta'da dört mevsimin etkisi de hissedilmektedir bu nedenle bitki örtüsü de mevsimsel olarak değişiklik göstermektedir.

Isparta ilinde çok sayıda ormanlık alan, mera, tarım alanı bulunmaktadır. Bölgenin bitki örtüsünün tanımlanmasında sayılan bu alanlar etkilidir. Ayrıca Isparta'daki bitki örtüsünün çeşitliliği çok sayıda milli parka ev sahipliği yapmasını sağlamıştır. Sahadaki ormanlarda en çok görülen ağaç türleri; karaçam (*pinus nigra*), kızılçam (*pinus brutia*), katran ardıcı (*Juniperus oxycedrus*), sedir (*Cedrus sp*) ve meşe

(*Quercus sp.*) ağaçlarıdır. Ayrıca belli yüksekliklerde de yabancı zeytinlikler bulunmaktadır. İlde, eğim oranı % 25'e kadar varan dağlık arazilerde meşe ve fundalıklar yaygındır (Babalık, 2002:63 – 81).

Isparta Merkez İlçesinin doğu yönündeki dağlık arazinin kayalık kesiminde herhangi bir ağaçlık alan olmadığı, kuzey-kuzeybatı yönünden batı-güney ekseninde karaçam, kızılçam ve ardıç ormanlarının yer aldığı, güneyde ise ardıç ve meşe ormanlarının yer aldığı görülmektedir. Ayrıca Isparta'da endemik bir tür olan kasnak meşesi (*Quercus Vulcanica*) de bulunmaktadır (Özen ve Fakir, 2015: 1, Altınözü, 2004: 3).

Sahada 1500 m. rakıma kadar olan yamaçlarda maki türü bodur ağaçlar ve meşe ormanlarını görmek mümkündür. Artan yükseklikle birlikte yer yer sedir ormanlarını görmek mümkündür. Bilhassa Davras eteklerinde ve Eğirdir Gölü'ne doğru inen yamaçlarda sedir ormanları dikkat çekmektedir. Ayrıca, Merkez İlçe sınırları içerisinde yer alan yükseltilerde yabancı zeytin ağaçları da görülmektedir (Nayir, 2009:15). Sahanın bitki örtüsü açısından çeşitliliğe sahip olduğu görülmektedir.

## İKİNCİ BÖLÜM

### 2. ISPARTA MERKEZ İLÇESİNİN NÜFUS COĞRAFYASI

Nüfus, belli bir yerde ve belli bir zamanda bulunan kişi sayısını ifade etmektedir. Nüfus teriminin “*belirli bir sayım gününde, belli bir ülkede belirlenen toplam insan sayısı*” olarak da tanımlanmaktadır (Doğanay vd., 2011:12). Bir yerleşim yerinin gelişmesinde nüfus dağılışı, jeomorfolojik yapı, iklim, ulaşım ve iktisadi faaliyetler arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır (Gök, 2015: 126). Ayrıca nüfusu etkileyen, doğum, ölüm, göç, yaş, cinsiyet, eğitim, din, iktisadi koşullar, evlenme ve boşanma oranları, işgücü, işsizlik vb. oranlar gibi çeşitli faktörler bulunmaktadır (Aksu, 1998:219). En basit şekliyle “belirli bir yerde belirli bir zamanda yaşayan toplam insan sayısı” olarak tanımlanan nüfus, mekânla olan yakın bağlantısı nedeniyle coğrafya konusunu oluşturur (Tümertekin, 1979: 61).

#### 2.1. NÜFUS ve GELİŞİMİ

Isparta, Osmanlı Devleti zamanında “Hamit Sancağı” ya da “Hamidabad” olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde kayıt altına alınan tahrir defterlerine bakıldığında Isparta'nın nüfusuna dair bilgi edinmenin mümkün olduğu ancak bu kaynaklardan edinilen bilginin eksik olduğu belirtilmektedir (Temurçin, 2004:70). Söz konusu dönemde Konya Vilâyetine bağlı bir sancak olan Isparta'nın ya da o zamanki adıyla Hamit Sancağının 1882 yılındaki nüfus verilerine dönemin salnamelerinden ulaşmak mümkündür. Bu salnameye göre, Hamit Sancağının toplan nüfusu 120.661 kişiden ibaret iken Isparta Merkez İlçede toplam 33.110 kişinin yaşadığı bildirilmektedir. Merkez ilçede yaşayan 33.110 kişinin 13.905 tanesi Müslüman erkek, 14.251 tanesi Müslüman kadın, 2239 tanesi Rum Ortodoks erkek, 2163 tanesi Rum Ortodoks kadın, 346 tanesi Ermeni Grogeryan erkek, 206 tanesi Ermeni Grogeryan kadındır (Temurçin, 2004:70). 19. yy.'da Hamidâbât Kazası, doğuda Eğridir, kuzeyde Uluborlu, batı ve kuzeybatıda Dinar (Geyikler) ve Dazkırı , güneyde ise Burdur kazalarıyla çevrilidir, Bugünkü Keçiborlu, Atabey, Gönen, Başkmakçı ve köyleri o zaman Hamidabat Kazasına bağlı idi. 1831 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nda yapılan ilk Genel Nüfus Sayımına göre, Hamit Sancağında 25 kaza bulunmaktadır. 1896 Konya Vilayet Salnamesi verilerine göre, Hamidâbât Kazasında nahiye merkezleri dahil olmak üzere toplam 53 yerleşme ve 7837 hane yer almaktadır. Kaza genelinde belli ölçüde nüfus artışı olmakla birlikte 1896 döneminde bazı merkezlerde nüfus azalması olmuştur. Bu duruma sebep olarak; Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasi ve iktisadî buhran, 1899 kışında meydana gelen deprem, Trablusgarp ve Balkan Savaşları ile birlikte erkek nüfusun askere alınması ve salgın hastalıkların etkisi vardır.

Kazanın nüfusu 1896 yılına oranla %32 artışla 53931'e yükselmiştir. Bu artışta, göçebe aşiretlerin yerleşim yerlerine iskanı ve yine kaybedilen Osmanlı topraklarından gelen göçmenlerin yerleştirilmesinin payı vardır. 1914 Konya Vilayet salnamesine göre, Kaza nüfusu, 53931 ve 1914 nüfus sayımına göre ise 54465'tir. Aradaki farkın sadece 534 olması da salname verileri ile genel nüfus sayımı verileri arasında çok fazla farkın olmadığını göstermektedir. Hamidabat Kazası'nda genelde tarım ve hayvancılık ile geçim sağlanmaktaydı. Hububat üretimi, bağcılık, haşhaş, gül ve pamuk üretimi yapılmaktaydı (Temurçin, 2007:52-64).

Cumhuriyet Döneminde ilk nüfus sayımı 1927 yılında gerçekleştirilmiştir bu sayımda Hamidabad Vilayeti olarak bilinen Isparta İlinin verilerine bakıldığında toplam nüfusun 144.804 olduğu, Merkez nüfusunun ise 44.663 olduğu görülmektedir (28 Teşrinievvel Umumi Nüfus Tahriri-TÜİK). 2019 yılında ise Isparta ili nüfusunun 444.914 ve Merkez İlçe'nin nüfusu 243.020 olarak kaydedilmiştir (<https://kutuphane.tuik.gov.tr/pdf/0018326.pdf>) (Tablo 14).

**Tablo 14.** Türkiye, Isparta İl ve Merkez İlçe Nüfusları (1927 – 2019)

Yıl	Türkiye	Isparta İli	Isparta Merkez İlçe
1927	13.649.945	144.804	44.663
1935	16.188.767	166.441	51.023
1940	17.820.950	171.751	53.012
1945	18.790.174	172.543	51.038
1950	20.947.188	186.316	40.243
1955	24.064.763	212.080	48.899
1960	27.754.820	242.352	55.668
1965	31.391.421	266.240	64.730
1970	35.605.176	300.029	75.166
1975	40.347.719	322.685	86.043
1980	44.736.957	350.116	109.972
1985	50.664.458	382.844	127.898
1990	56.473.035	434.771	112.117
2000	67.803.927	513.681	170.713
2007	70.586.256	419.845	206.186
2010	73.722.988	448.298	244.045
2015	78.741.053	421.766	235.456
2019	83.154.997	444.914	264.426

Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi büyük savaşlar ile Lozan anlaşmasına bağlı olarak 1923 yılında gerçekleşen Türk-Yunan Nüfus Mübadelesinin, Merkez İlçe'nin nüfusunu ve demografik yapısını değiştirdiğini öngörmek mümkündür (Goularas, 2012:129). 1935 yılında gelindiğinde ise Isparta Merkez İlçe nüfusunun 6360 kişi artarak 51.023'e, 1940 yılında 53.012'ye, 1945 yılında 51.038'e yükseldiği, 1950 yılında ise 40.243'e gerilediği görülmektedir. Temurçin'e göre 1935-1945 yılları arasındaki nüfus artışındaki yavaşlama 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve İkinci Dünya Savaşının olumsuz sonuçları ile ilişkilidir. Gerileyen nüfus 1955 yılında 48.899'a, 1960 yılında ise 55.668'e yükselmiştir. 1950-1960 aralığındaki nüfus artışı savaş sonrası dönemde gerçekleşen ekonomik, sosyal ve tıbbi gelişmeler ile ilişkilendirilmektedir. 1960 yılından 1990 yılına kadar sosyal, ekonomik, tıbbi ve teknolojik gelişmelerin etkisi ile Dünya'da ve Türkiye'de olduğu gibi Isparta'da da nüfus artış eğilimindedir. 1990 yılında Isparta'nın nüfus artışı Türkiye ortalamasının üzerindedir (Temurçin, 2004:71,72). Ayrıca bu dönemde Isparta'da kurulan büyük askeri birlikler ve üniversitenin de kentin nüfusuna etki ettiği bilinmektedir. İlçenin nüfuslanmasına etki eden en önemli faktör 1992 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'nin kurulması, ilçeye öğrenci ve öğretim elemanı sayısının getirdiği ekonomik ve sosyal canlılıktır. Isparta'da Tümen düzeyinde iki askeri birliğin olması, Organize Sanayi Bölgesinin kurulması, Dinar Depremine yaşanması ve bundan dolayı Isparta Merkez ilçesine göç yaşanması ve Isparta-Antalya arasındaki ulaşımda gerçekleşen gelişmeler Isparta Merkez ilçesinin nüfusunun artmasına katkıda bulunmuştur.

Ancak genel olarak bakıldığında 1927'den bu yana Isparta'nın nüfusundaki artış Türkiye ortalamasının gerisinde kalmıştır (Temurçin, 2004: 72). 2007 yılından itibaren Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ile nüfus kayıtları geleneksel yaklaşımın dışında, sistem üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu dönemdeki nüfus hareketlerine bakıldığında ise 2000 yılında 170.713 olan nüfusun 2007 yılında 206.186'ya yükseldiği görülmektedir. 2010 yılında il nüfusu yaklaşık 28000 kişi birden artarak 448.298'e, Merkez İlçe nüfusunun da 244.045'e yükseldiği görülmektedir. 2015 yılında il genelinde nüfus 421.766'ya yükselirken, Merkez İlçe nüfusunun da 235.456'ya gerilediği kaydedilmiştir. 2019 yılında gelindiğinde ise il genelinde toplam nüfusun 444.914'e, Merkez İlçede ise 264.426'ya yükseldiği görülmektedir (Tablo 14). Bu süreçteki nüfus artışının başlıca nedenlerini yapılan sözlü görüşmeler sonucunda elde edilen bilgilerin de doğrultusunda nüfus artışının nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:



- Süleyman Demirel Üniversitesi'ne yeni fakülte, yüksek okul ve bölümlerin açılması, öğrenci ve akademisyen sayısının artması,
- Merkez İlçe'de yer alan askeri birliklerdeki hareketlilikler,
- Memur tayinleri,
- Kırsal kesimlerden, komşu il ve ilçelerden göç,
- Uluslararası düzeyde sığınmacı ve mültecilerin Merkez İlçe'ye yerleştirilmesi,
- Seçim, halk oylaması gibi etkinliklerde seçmen kayıtlarının taşınması amacıyla gerçekleştirilen nüfus hareketleri.

Bu sayılanların dışında ayrıca kayıtdışı nüfus hareketlerinin de olabileceğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Örneğin, farklı illere yerleştirilen sığınmacıların otoritelere haber vermeksizin şehir değiştirmeleri kayıt dışı hareketlilik olarak değerlendirilebilir.

## **2.2. NÜFUS HAREKETLERİ**

Nüfus hareketleri, bir yerleşim yerinin nüfusunda çeşitli etkenlerle bağlı olarak meydana gelen değişikliklerdir. Ayrıca, kimi çalışmalarda bu etkenler doğrudan doğruya nüfus hareketinin kendisi olarak kabul edilmektedir. Nüfus hareketleri arasında en belirleyici olanlar doğumlar, ölümler ve göç hareketleridir (Doğanay vd. 2011:152; Tandoğan, 1989:1). Nüfusun dağılışında çeşitli faktörlerin etkisi olmakla birlikte ulaşım olanaklarının uygun olduğu yol güzergâhlarında, endüstri faaliyetlerinin gerçekleştiği yerleşim merkezlerinde, ticaret, tarım ve eğitim faaliyetlerinin uygun olduğu sahalarda yoğunlaşmıştır (Şahin, 2014: 350).

TÜİK veritabanına bakıldığında, nüfus hareketlerinin farklı zaman aralıklarının sunulduğu görülmektedir. Bu verilerden doğum sayıları ve kaba doğum hızının 2014- 2019 yılları arasını, ölüm sayılarının ve kaba ölüm hızının 2009-2019 yılları arasını, göç bilgilerinin de aynı şekilde 2009-2019 yılları arasını kapsadığı görülmektedir. Bu bağlamda saha ile ilgili nüfus hareketleri bahsedilen zaman aralıklarına göre incelenmiştir.

### **2.2.1. Doğumlar ve Ölümler**

Doğurganlık, birçok etmenin birbirleri ile karşılıklı ilişkileri sonucunda kompleks bir şekilde biçimlenen toplumsal bir olgudur (Aldırmaz, 2015: 43). TÜİK verilerine bakıldığında, Isparta Merkez İlçede 2014-2019 yılları arasında toplam 18781 doğum olayının kaydedildiği görülmektedir. Merkez İlçede 2014 yılında 1677 erkek 1535 kız bebek doğumu gerçekleşmiştir. 2015 yılında 1642 erkek çocuğu, 1462 kız çocuğunun dünyaya geldiği görülmektedir.

**Tablo 15.** Isparta Merkez İlçe Doğum Sayıları (2014 -2019)

YIL	Doğan Kız Bebek	Doğan Erkek Bebek	Toplam Bebek
2014*	1535	1677	3212
2015	1462	1642	3104
2016	1519	1644	3163
2017	1573	1683	3256
2018	1536	1559	3095
2019	1464	1487	2951
<b>TOPLAM</b>	9089	9692	18781

(\*TÜİK sayfasına göre ilçeler doğum verileri 2014 yılından başlamaktadır)

2016 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde dünyaya gelen erkek bebeklerin sayısı 1644 iken kız bebeklerin sayısı 1519 olarak görülmektedir. 2017 yılında erkek ve kız bebek doğum sayıları sırasıyla 1683 ve 1573 iken 2018 yılına gelindiğinde bu sayıların yine sırasıyla 1559 ve 1536 olduğu görülmektedir. 2019 yılına bakıldığında ise, Isparta Merkez İlçede 1487 erkek bebeğin, 1464 kız çocuğun doğduğu kaydedilmiştir (Tablo 15).

**Tablo 16.** Isparta Merkez İlçesi Kaba Doğum Hızı (2014-2019)

YIL	Kaba Doğum Hızı (%)
2014	32,12
2015	31,04
2016	31,63
2017	32,56
2018	30,95
2019	29,51

Isparta Merkez İlçede kaba doğum hızı verileri 2014 yılında % 32,12, 2015 yılında % 31,04, 2016 yılında % 31,63, 2017 yılında % 32,56, 2018 yılında % 30,95, 2019 yılında ise % 29,51 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 16).

**Tablo 17.** Isparta Merkez İlçe Ölüm Sayıları (2009-2019)

<b>YIL</b>	<b>Kadın</b>	<b>Erkek</b>	<b>Toplam</b>
2009	374	476	850
2010	381	532	913
2011	452	521	973
2012	472	515	987
2013	479	505	984
2014	447	557	1004
2015	499	591	1090
2016	554	595	1149
2017	545	657	1202
2018	613	706	1319
2019	560	684	1244
<b>TOPLAM</b>	<b>5376</b>	<b>6339</b>	<b>11715</b>

**Tablo 18.** Isparta Merkez İlçe Kaba Ölüm Hızı (2009-2019)

<b>Yıl</b>	<b>Kaba Ölüm Hızı (%)</b>
2009	8,5
2010	9,13
2011	9,73
2012	9,87
2013	9,84
2014	10,04
2015	10,9
2016	11,49
2017	12,02
2018	13,19
2019	12,44

Tük verilerine göre, Isparta Merkez İlçede 2009-2019 yılları arasında toplam 11715 ölüm kaydedilmiştir. Merkez İlçede 2009 yılında 374 kadın 476 erkek toplam 850 kişi, 2010 yılında için 381 kadın, 532 erkek, 2019 yılında 560 kadın, 684 erkek ölümü kayıtlara geçmiştir. Bu yıllar arasında ölüm oranlarına bakıldığında her yılda erkek ölüm oranlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Kadın ölümlerinde 2014, 2017 ve 2019 yıllarında düşüşler dışında her yıl artarak devam ettiği görülmektedir. Erkek ölümlerinde ise 2011 ve 2013 yıllarında düşüş dışında her yıl artarak devam ettiği görülmektedir. Ölüm sayılarının yıllara göre artışında ilçedeki nüfusun artmasının da etkili olduğu düşünülebilir (Tablo 17).

Yine TÜİK verilerine bakıldığında Isparta için 2009 -2019 yılları arasındaki kaba ölüm hızı verilerinin görülmesi mümkündür (Tablo 18). Bu bağlamda, 2009 yılında kaba ölüm hızı %8,5, 2010 yılında %9,13, 2011 yılında %9,73, 2012 yılında %9,87, 2013 yılında %9,84, 2014 yılında %10,04, 2015 yılında %10,9, 2016 yılında %11,49, 2017 yılında %12,02, 2018 yılında %13,19, 2019 yılında ise %12,44 şeklinde olduğu belirtilmiştir. Ölüm hızlarında 2014 yılında % 0,03, 2019 yılında ise % 0,75'lik bir azalma dışında genel olarak arttığı görülmektedir. Bu yine ilçe nüfusunun yıllar içinde artmış olmasıyla ilgili olduğunu göstermektedir.

### 2.2.2. Göçler

Göç kavramı, en basit tanımı ile mekânsal değişiklik anlamına gelmektedir (Güvenç, 1996: 21). Göç, çeşitli nedenlere ve etkenlere bağlı olarak gönüllü / iradi ya da mecburi olarak gerçekleştirilebilmektedir. Bilhassa ekonomik, siyasi ve sosyal nedenler, bireylerin göç etmesine neden olan temel etkenler olarak sıralanabilmektedir (Keleş, 1996:6). Göç olgusu birçok açıdan doğurganlık üzerinde etkili olabilmektedir. Fiziksel olarak eşler bir süre birbirlerinden ayrı kalmaktadır. Sosyal açıdan ise yaşanan göç ailenin sosyo-ekonomik durumunu ve aile üyelerinin algılarını değiştirmektedir. Her iki etkinin neticesinde ise; göç doğurganlık üzerinde azaltıcı rol oynamaktadır (Aldırmaz, 2015: 43).

Osmanlı Devletinin imparatorluk vasfından dolayı ciddi bir gayrimüslim kesim olmasına rağmen dikkat çeken nokta 1831 sayımına göre Isparta nüfusunda gayrimüslim nüfus kayıtlarda görülmemektedir. 1881-1882 yıllarından başlamak üzere yine ordunun asker ve imparatorluğunun vergi ihtiyacını karşılamak amacıyla başlatılan nüfus sayımı 1890 yılında tamamlandı. Bu sayımda Isparta 130.596 nüfusa sahiptir. Nüfusun % 95'i 123.297'si Müslüman 7.299 kişi gayrimüslim olarak sayılmıştır. 1831 sayımında hiç gayrimüslim kesim görülmezken 1893'de % 5 olarak tespit edilmiştir. 1905 - 1906 nüfus sayımı, Osmanlı

devletinin son nüfus sayımıdır. Hamitabad Sancağı'nda 4 kaza, 6 nahiye, 213 köy bulunduğu belirtilmektedir. 1914 yılında deprem yaşanmıştır. Isparta'da 500 kişinin depremde hayatını kaybettiğini ve pek çok binanın yıkıldığını belirtmişlerdir. Balkan Savaşlarından sonra Bulgaristan'dan 143 hane Ispartaya yerleştirilmiştir. Yine Yunanistan'dan 217 hane muhacirle, 27 hane Türk Muhaciri, Romanya ve Bulgaristandan 300 kişilik göçmen grubu ile yerleştirilmiştir (Acar, 2012: 18-27).

*“Isparta'ya Göçle Gelenler ve Yerleştirildikleri Bölgeler;*

*a) Isparta iline 1887'de (93 savaşıdan önce) Kafkasya'dan gelen Çerkez Muhacirler; Yalvaç ilçesinin Örkenez Köyü'ne (bugünkü Bağkonak Kasabası) yerleştirilmişlerdir.*

*b) 1913'de Balkan Savaşı'ndan sonra Bulgaristan'dan gelen 146 hane Türk muhaciri de Keçiborlu'nun Kavak, Alan, Ümraniye, Cedit, Hezargırad köyleri ile Başmakçı Yaylası köylerine yerleştirilmişlerdir.*

*c) Lozan Antlaşması gereğince; Yunanistan'dan gelen 217 hane muhacirle, mülteci olarak gelen 27 hane Türk muhaciri Isparta merkez ilçesiyle Gönen Kasabası'na ve Keçiborlu'nun Kılıç ve Şarkikaraağaç'ın Şaraphane 124 köylerine yerleştirilmiştir.*

*d) 1920 ve 1921 yıllarında Romanya ve Bulgaristan'dan gelen 300 kişilik göçmen grubu Uluborlu'nun Güre Köyü'nün 125 yanı sıra, devlete ait Abdülcabbar Çiftliği ile Demir Temresi denilen araziye 83 ev inşa edilmek suretiyle yerleştirilmiştir.*

*e) Son göçmenler; Birinci Dünya savaşıdan sonra 1923'te mübadeleye tabi muhacirlerden ilk kafiye; Yunanistan'ın Kesriye ve Girebine illerinden gelmiştir. Bunlar; Isparta Rumlarından kalan ve askeri kıtanın işgalinde bulunmayan evlere yerleştirilmiş ve 250'ye yakın hane mevcut iken kendilerine bırakılan toprağın verimsizliği dolayısıyla 100 hanesi ilimizden ayrılmıştır. Mevcut olan diğer 150 haneye ise Bulgaristan göçmenleri gelmiştir” (Acar, 2012: 80).*

Yani Isparta Cumhuriyet döneminde de göç almıştır. Bu göçler şehrin kültürel ve toplumsal hayatına katkı sağlamıştır. Günümüzde de Isparta'ya göçler olmaktadır. Göçlere ait bilgilere ise TÜİK veri tabanından ulaşılmaktadır. TÜİK kayıtlarında ilçe bazında göç kaydı olmadığı için il bazında hazırlanmış veriler kullanılmıştır. Zaten göçlerin büyük bir kısmı Merkez İlçeye yapılmaktadır.

Isparta İli'ne göç edenlerin sayısı yıllara göre sıralandığında, 2009 yılında 18633 kişi, 2010 yılında 15017'e gerilediği, 2011 yılında 15325 kişiye, 2012 yılında 19731 kişiye yükseldiği, 2013 yılında 18730, 2014 yılında 17966 kişiye gerilediği kaydedilmiştir. 2015 yılında ise yeniden yükseliş eğilimine girerek 19042 kişiye, 2016 yılında 19899 kişiye yükseldiği, 2017 yılında 18222 kişiye geriledikten sonra olarak 2018 yılında büyük bir artış ile 28789 kişiye yükseldiği görülmektedir. 2019 yılında ise 19555 kişiye gerilemiştir (Tablo 19).

Isparta ilinin, aldığı göç 18.633 iken, verdiği göç 15.822 olmuştur (Tablo 19, 20). Isparta'nın aldığı göç sayısı, verdiği göç sayısından fazladır. Bunun başlıca sebebinin, evlenmeler, çalışma olanakları, seyahatler ve askerlik olduğu söylenebilir. Göç verileri TÜİK sisteminde il bazında verildiği için, merkez ilçeye özgü göç bilgisine erişilememekle birlikte, nüfus hareketliliğinin büyük çoğunluğunun merkez ilçede gerçekleştiği değerlendirilmektedir.

Bunun nedeni, Merkez ilçenin idari, ekonomik ve eğitim fonksiyonlarının da merkezi olması şeklinde değerlendirilebilmektedir.

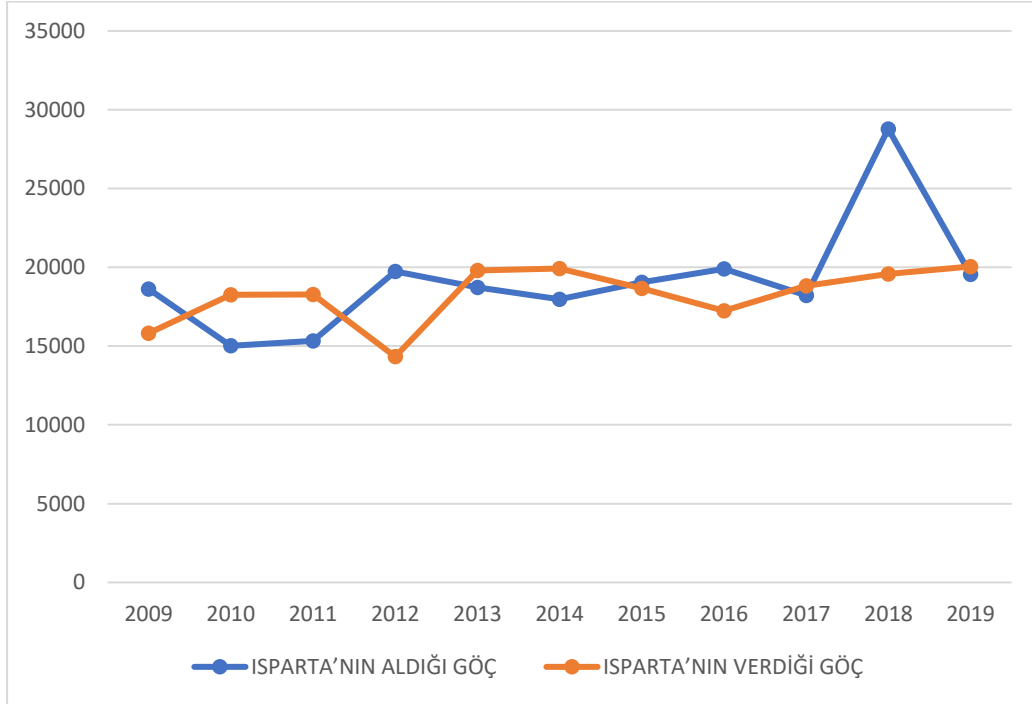
**Tablo 19.** Isparta İli'nin Aldığı Göç Sayısı (2009-2019)

Yıl	Isparta İlinin Aldığı Göç
2009	18633
2010	15017
2011	15325
2012	19731
2013	18730
2014	17966
2015	19042
2016	19899
2017	18222
2018	28789
2019	19555
TOPLAM	210909

**Tablo 20.** Isparta İlinin Verdiği Göç Sayısı (2009-2019)

Yıl	Isparta İlinin Verdiği Göç
2009	15822
2010	18255
2011	18269
2012	14330
2013	19807
2014	19930
2015	18659
2016	17240
2017	18818
2018	19584
2019	20052
TOPLAM	200766

2009 yılında Isparta'dan göç eden kişi sayısı 15822 olarak kaydedilmiştir. 2010 yılının verilerine bakıldığında, 18255, 2011 verilerine göre 18269 iken, 2012 yılında Isparta'nın verdiği göçün 14330 seviyesine gerilediğini görmek mümkündür. 2013 yılında Isparta'dan göç eden kişi sayısı artış göstermiş ve bu rakam 19807'ye yükselmiştir. 2014 yılındaki verilere bakıldığında, Isparta'dan göç eden kişi sayısının bir önceki yıla göre çok az bir yükselme ile 19930 olarak kaydedildiği görülmektedir. 2015 yılında ise Isparta'dan toplam 18659 kişi göç etmiştir. 2016 yılında bu rakam 17240'a gerilemiştir. 2017 yılındaki veriler ise göç eden kişi sayısının 18818 olduğunu göstermektedir. 2018 yılında göç eden kişi sayısının 19584, 2019 yılında ise 20052 kişi olduğu göze çarpmaktadır (Tablo 20). Isparta'da alınan ve verilen göçler birbirine yakın iken özellikle 2009, 2012, 2016 yıllarında alınan göçün fazla olduğu, asıl 2018 yılında ile çok daha büyük oranda bir göç gerçekleştiği görülmektedir (Şekil 11).



**Şekil 11.** Isparta Merkez İlçesi'nde Aldığı ve Verdiği Göç Grafiği (2009-2019)

Göç hareketlerinin Isparta Merkez İlçe özelinde nedenleri genellikle devlet memurlarının tayin hareketleri, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin hareketleri, Merkez İlçe'deki büyük askeri birliklerdeki askerlerin hareketleri, iş imkanları ile kırsaldan kente göç gibi yurtiçi göç hareketleri ile zorunlu ikamete tabi sığınmacılar ve mülteciler gibi uluslararası bağlamda hareket eden göçmenlerin göç davranışları sayılabilir.

Isparta İl Göç İdaresi ile yapılan görüşmelerde, Isparta Merkez İlçe’de Nisan 2021 itibariyle 3533 adet yabancı göçmenin bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ancak beş sene öncesine yani 2016’ya bakıldığında Isparta Merkez ilçesi’nde yalnızca geçici korunma altına alınan Suriyeli sığınmacıların sayısının 6213 olduğu belirtilmiştir.

### 2.3. NÜFUS YOĞUNLUĞU

Herhangi bir yerleşme biriminde genel nüfusun toplam alana oranı ile bulunan değere aritmetik yoğunluk, mutlak veya global yoğunluk adı verilir (Güngördü, 2011: 14). Nüfusun yer seçiminde genellikle su kaynaklarına yakınlık ve topografya şekilleri ön planda tutulmaktadır. Bu sayede nüfusun barınma ve geçimini sağlamak için kullandığı alanın özellikleri nüfusun dağılışında, nüfus hareketlerinde ve gelecekteki nüfusun şekillenmesinde önemli pay sahibidir (Gök, 2015).

Nüfus yoğunluğu kavramı, en basit haliyle belirli bir coğrafi alanda yaşayan bireylerin toplam sayısının, o alanın yüzölçümüne bölünmesi ile elde edilen sonuç olarak tanımlanabilmektedir. Bu tanım esasen aritmetik nüfus yoğunluğu kavramına karşılık gelmektedir ve coğrafi açıdan tam anlamıyla güvenilir kabul edilmemektedir. Öyle ki bireyler, söz konusu coğrafi alana homojen bir biçimde yayılmamaktadır. Bu durum, fizyolojik nüfus yoğunluğu kavramı ile ifade edildiğinde daha güvenilir bir veri elde edilebilmektedir. Fizyolojik nüfus yoğunluğu, toplam nüfusun tarım alanına bölümü ile bulunmaktadır. Bir diğer nüfus yoğunluğu ifade şekli de tarımsal ya da zirai nüfus yoğunluğudur. Bu tür nüfus yoğunluğu, tarım ve hayvancılık ile meşgul olan bireylerin toplam sayısının, tarım alanlarının yüzölçümüne bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Başka bir ifade ile, zirai fizyolojik nüfus yoğunluğu, kırsal nüfusun tarımsal alan yüzölçümüne bölümü ile hesaplanmaktadır (Gümüş, 1998: 66-68). Geçimini tarımdan sağlayan çiftçi nüfusunun, ekili dikili alanlara oranıyla elde edilen değere "Zirai Nüfus Yoğunluğu" denir. Zirai yoğunluk bir birim alandan geçimini sağlayan çiftçi nüfus sayısını belirlediğinden, bu yoğunluk ne kadar az olursa, o ülke veya bölgedeki çiftçinin yaşam düzeyi teorik olarak yükselebilecektir Türkiye ortalaması olan bu yoğunluk gerçeğe yakın olmakla beraber pek de sağlıklı değildir. Çünkü ziraatla geçimini sağlayan nüfusun gerçek sayısı tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle köy nüfusu olarak köy ve bucaklarda yaşayanlar esas alınmıştır (Güngördü, 2011: 24)

Isparta Merkez İlçesi’nin yıllara göre nüfus yoğunluğunu, nüfus cinsiyet durumu ve nüfus yoğunluğu durumu Tablo 21’de gösterilmiştir. Nüfus yoğunluğuna ait veriler 1927 sayımında yer almazken, 1935 yılından itibaren kaydedilmiştir.

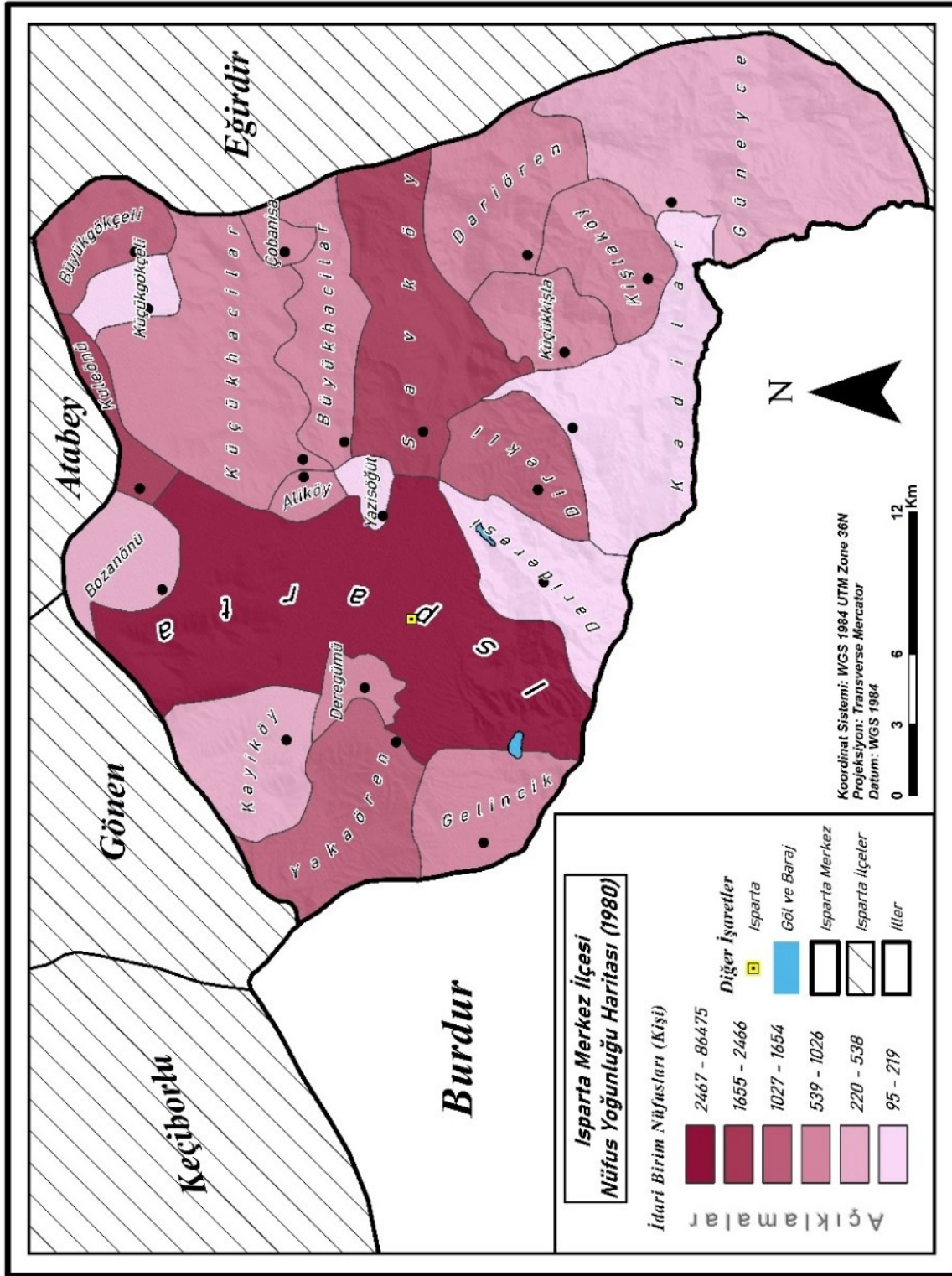


Isparta Merkez İlçesi'nin nüfusu 1935 yılından 2019 yılına kadar artış göstermekle birlikte buna bağlı olarak nüfus yoğunluğu da artmıştır.

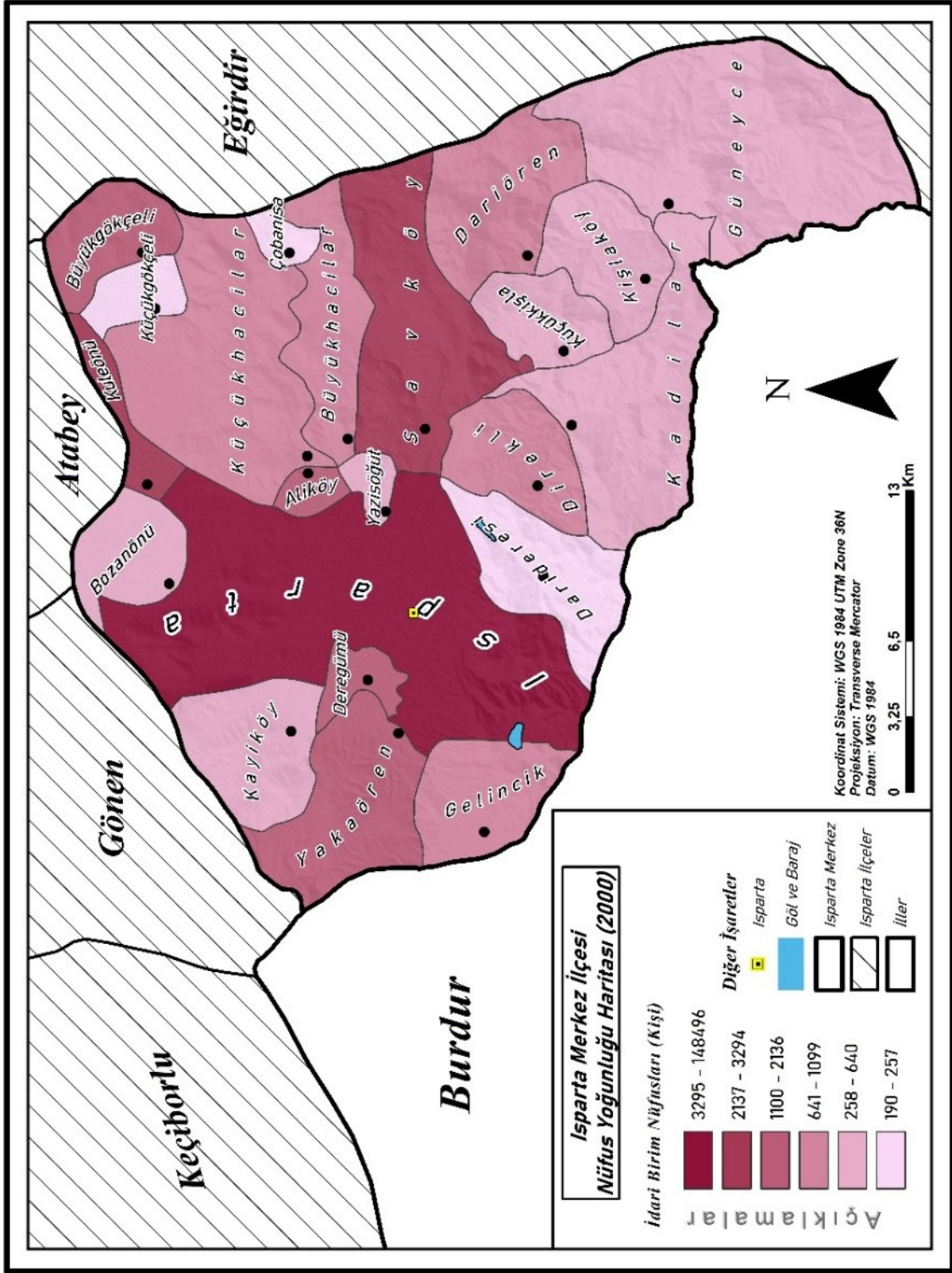
**Tablo 21.** Isparta Merkez İlçesi'nin Yıllara Göre Nüfus Yoğunluğu (1935 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Merkez İlçe Toplam	Nüfus Yoğunluğu
1927	23 831	20 832	44 663	--
1935	24.717	26.306	51.023	28
1940	25.525	27.487	53.012	29
1945	24.827	26.211	51.038	29
1950	--	--	40.243	23
1955	--	--	48.899	46
1960	--	--	55.668	67
1965	36.402	28.328	64.730	77
1970	40.275	34.891	75.166	88
1975	45.584	40.459	86.043	102
1980	61.012	48.960	109.972	130
1985	69.150	58.748	127.898	151
1990	71.132	61.929	133.061	238
2000	91.344	79.369	170.713	250
2007	110.718	95.468	206.186	180
2010	139.930	104.115	244.045	235
2015	117.598	117.858	235.456	226
2019	131.179	133.247	264.426	254

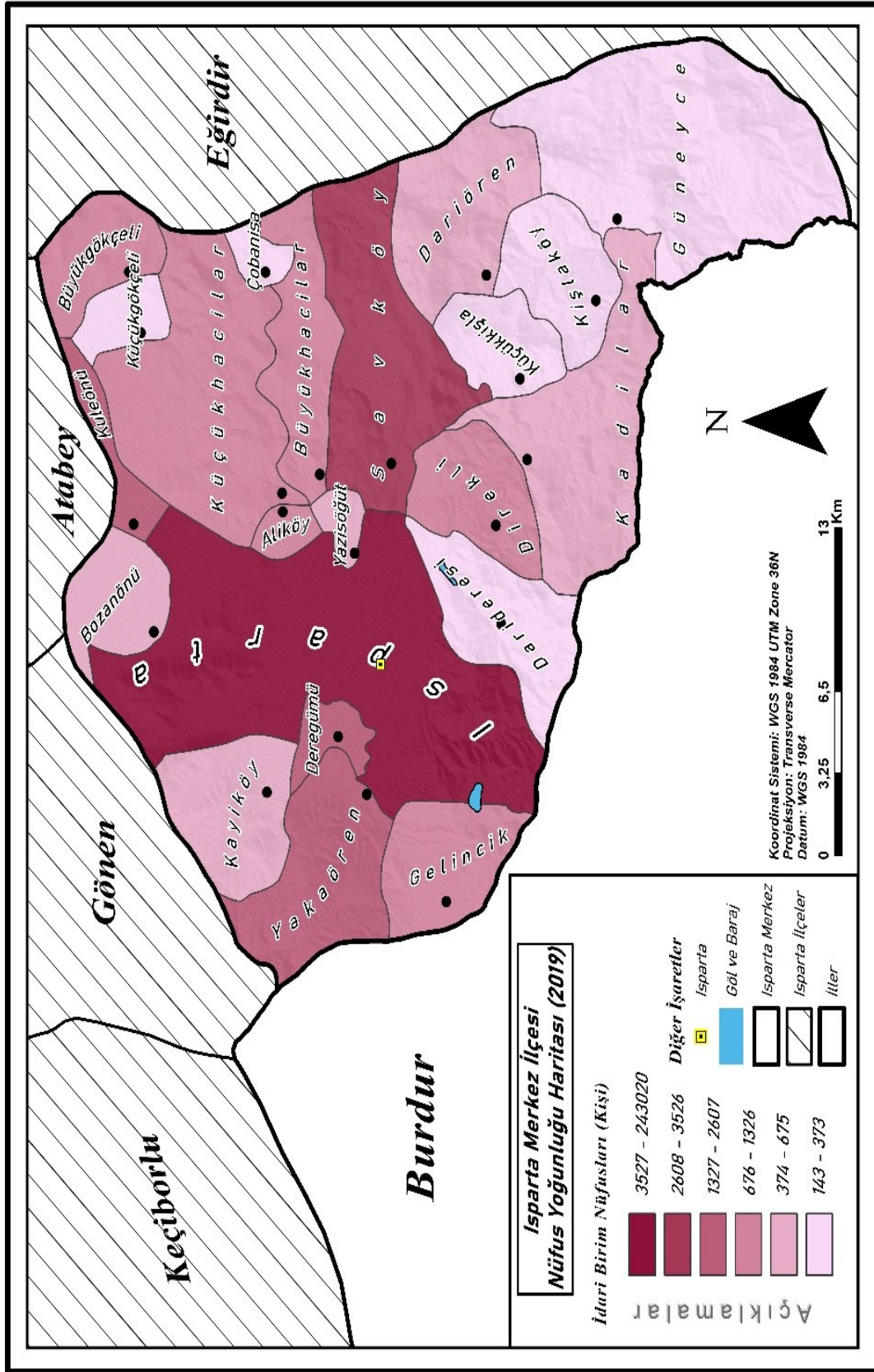
1935 yılında birim alana düşen kişi sayısı 49,01 iken bu rakam 1940 yılında 50,92'ye yükselmiştir. 1945 yılında 49,02'ye ve 1950 yılında ise 38,64'e gerileyen nüfus yoğunluğu, 1955 yılında 48,78'e, 1960 yılında 53,47'ye, 1965 yılında ise 62,18'e yükselmiştir. 1970 ve 1975 yıllarında sırasıyla 72,20 ve 82,65 olan nüfus yoğunluğu, 1980 ve 1985 yıllarında 83,07



Harita 17. Isparta Merkez İlçe Nüfus Yoğunluğu (1980 Yılı)



Harita 18. Isparta Merkez İlçe Nüfus Yoğunluğu (2000 Yılı)



Harita 19. Isparta Merkez İlçe Nüfus Yoğunluğu (2019 Yılı)

ve 92,01 olarak kaydedilmiştir. 1990 yılına gelindiğinde 107,70 olan bu değer, 2000 yılında 142,65 ve 2007 yılında 177,45'e yükselmiştir. 2010 yılında ise 213,80'e, 2015 yılında 205,66'ya, 2019 yılında ise 232,55'e yükselmiştir (TÜİK, 2019, Isparta İl Nüfus Müdürlüğü, 2020).Isparta Merkez İlçesi'ndeki nüfus yoğunluğu 1980, 2000 ve 2019 yılları için sırasıyla Harita 17, Harita 18 ve Harita 19'da gösterilmektedir.

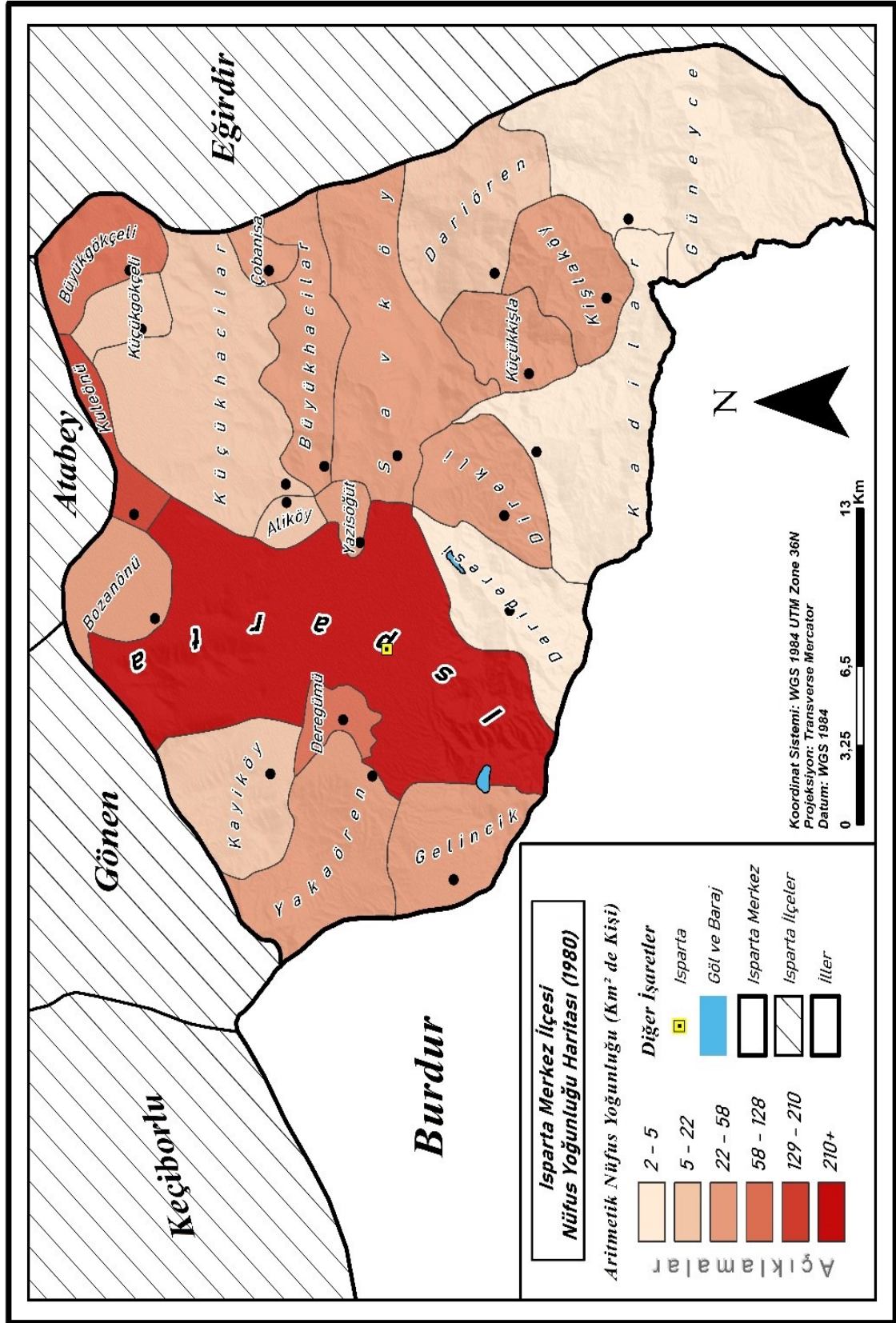
Her üç haritaya da bakıldığında, Merkez İlçedeki nüfus yoğunluğunda dikkat çeken bir değişiklik görülmemektedir. Yoğunluk yine Isparta Merkez İlçesi'nin şehir merkezinde toplanmakta ve köyler ile beldelerde seyreklik göstermektedir. Aradan geçen yıllara karşın her üç haritada da benzer durum görülmektedir.

### **2.3.1. Aritmetik Nüfus Yoğunluğu**

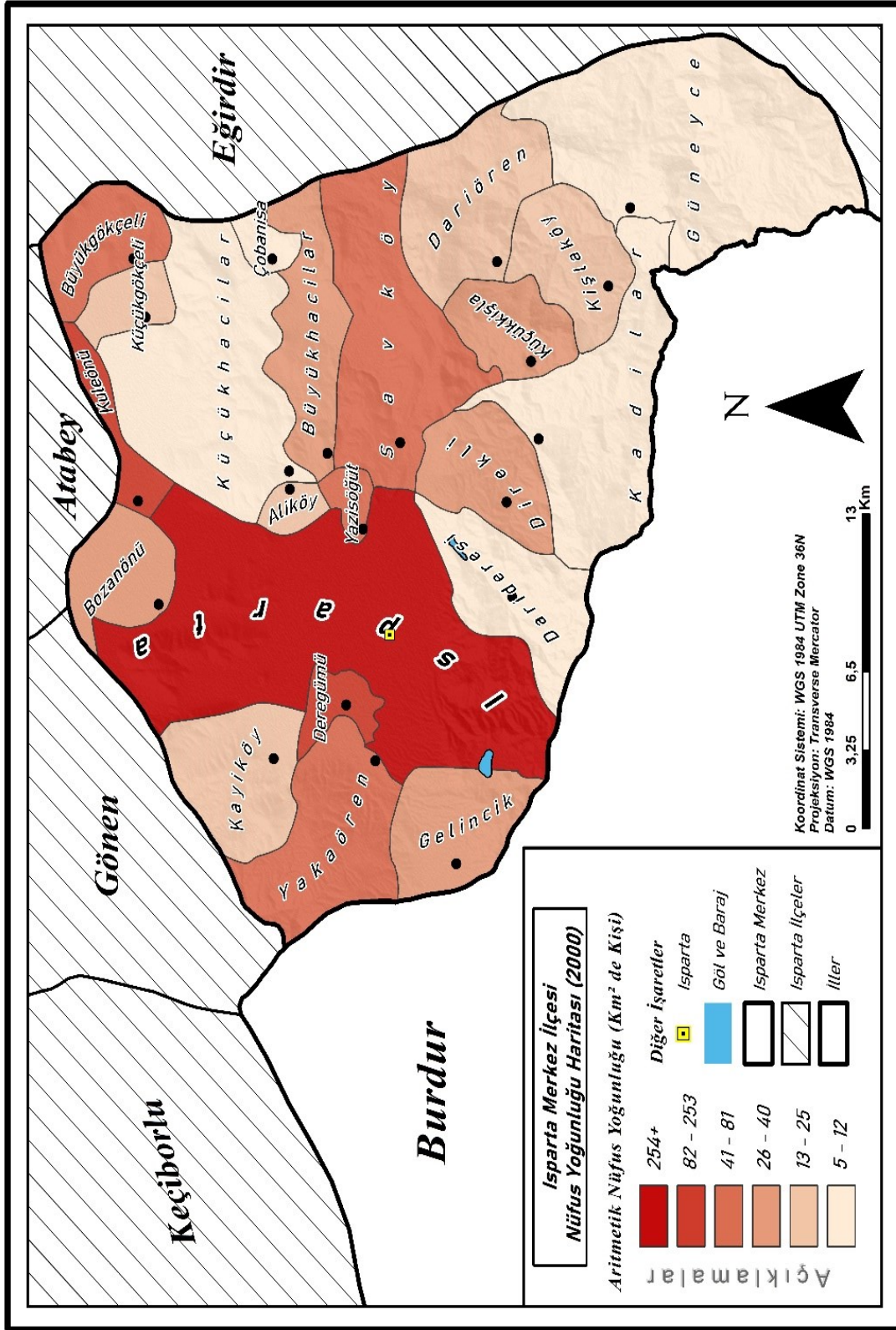
Herhangi bir yerleşme biriminde genel nüfusun toplam alana oranı ile bulunan değere aritmetik yoğunluk, mutlak veya global yoğunluk adı verilir (Güngördü, 2011: 14). Aritmetik nüfus yoğunluğu toplam nüfusun yüzölçümüne bölünmesi ile bulunmaktadır. Aşağıda, Harita 20, Harita 21 ve Harita 22 sırasıyla 1980, 2000 ve 2019 yıllarına ait Isparta Merkez İlçe aritmetik nüfus ortalamalarını göstermektedir.

1980 yılında, Isparta Merkez İlçesi'nin aritmetik nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 130 kişi olarak kaydedilmiştir. İlçe'nin köyleri hariç şehir merkez ortalamasına bakıldığında ise bu rakam haritada 210 kişiden daha fazla çıkmaktadır. En az nüfus yoğunlukları kilometre başına 2 – 5 kişi ile Darıderesi, Kadılar ve Güneyce köylerindedir. Kayıköy, Küçükhacılar, Küçükgökçeli, Darıören ve Aliköy 5 – 22 kişi ortalamaya sahipken, Yakaören, Gelincik, Direkli, Küçükkışla, Kışlaköy, Savköy, Büyükhacılar, Yazısöğüt ve Çobanisa köyleri 1980 yılında 22 – 58 ortalamasına sahiptir. Büyükgökçeli ve Deregümü köylerinde ortalama 58 – 128 kişi aralığına yükselirken, Kuleönü Kasabasında bu oran 129 – 210 yoğunluğuna yükselmektedir(Harita 20).

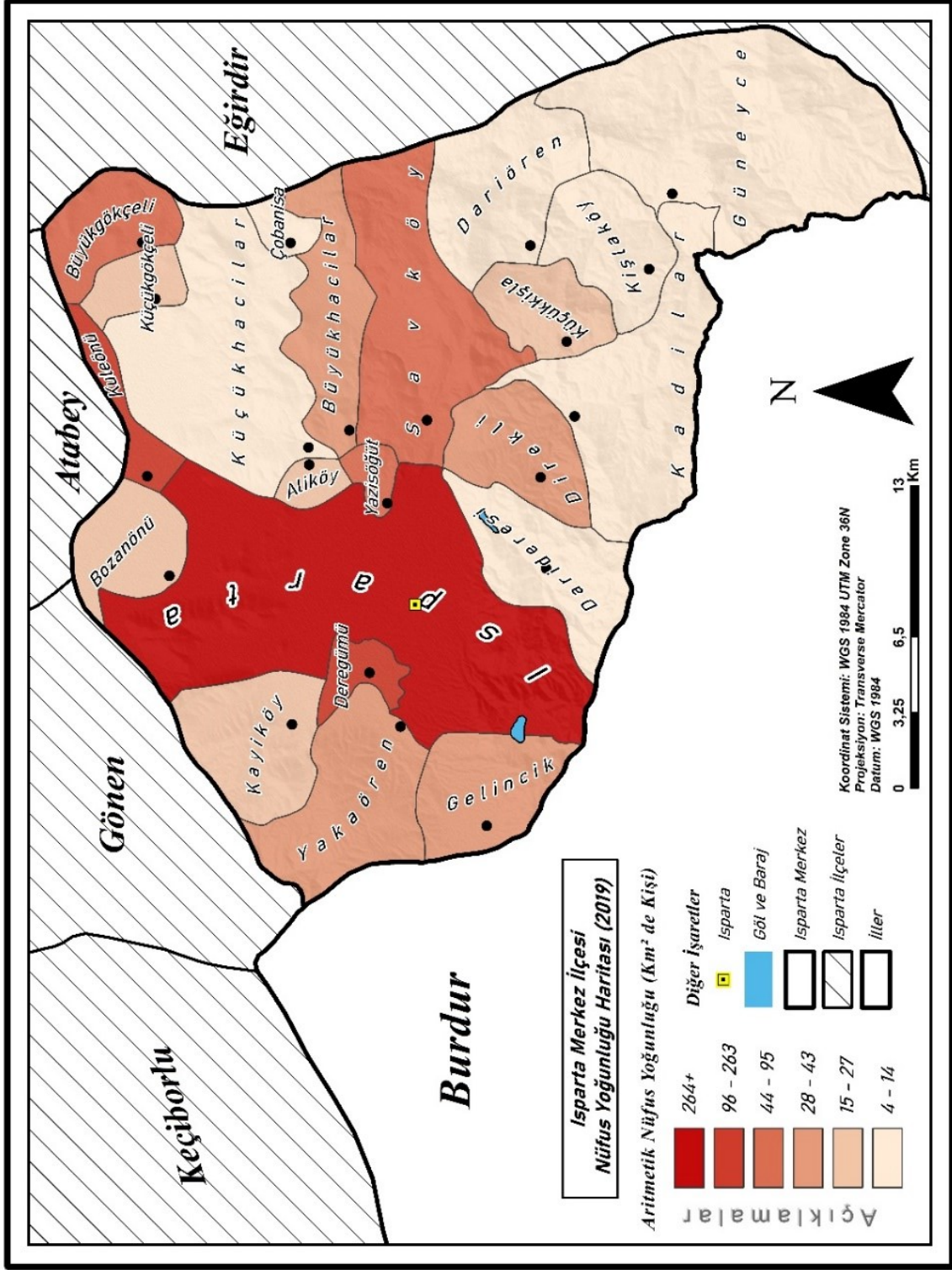
2000 yılında, Isparta Merkez İlçesi'nin aritmetik nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 250 kişi olarak kaydedilmiştir. İlçenin köyleri hariç merkez ortalamasına bakıldığında ise bu rakam haritada 253 kişiden daha fazla olarak görülmektedir. En az nüfus yoğunlukları kilometre başına 5 - 12 kişi ile Küçükhacılar, Çobanisa, Darıderesi, Kadılar ve Güneyce köylerindedir. Kışlaköy, Darıören, Küçükgökçeli, Aliköy, Kayıköy 12 - 25 kişi ortalamaya sahipken, Gelincik, Direkli, Küçükkışla, Büyükhacılar, ve Bozanönü köyleri 2000 yılında 25 - 40 kişi ortalamasına sahiptir. Savköy Kasabası, Yazısöğüt, Yakaören ve Büyükgökçeli köylerinde ortalama aritmetik nüfus yoğunluğu 40 - 81 kişi aralığına yükselirken, Kuleönü Kasabasında ve Deregümü Köyü'nde bu oran 129 – 210 kişiye yükselmektedir (Harita 21).



Harita 20. Isparta Merkez İlçesi Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (1980 Yılı)



**Harita 21.** Isparta Merkez İlçesi Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000 Yılı)



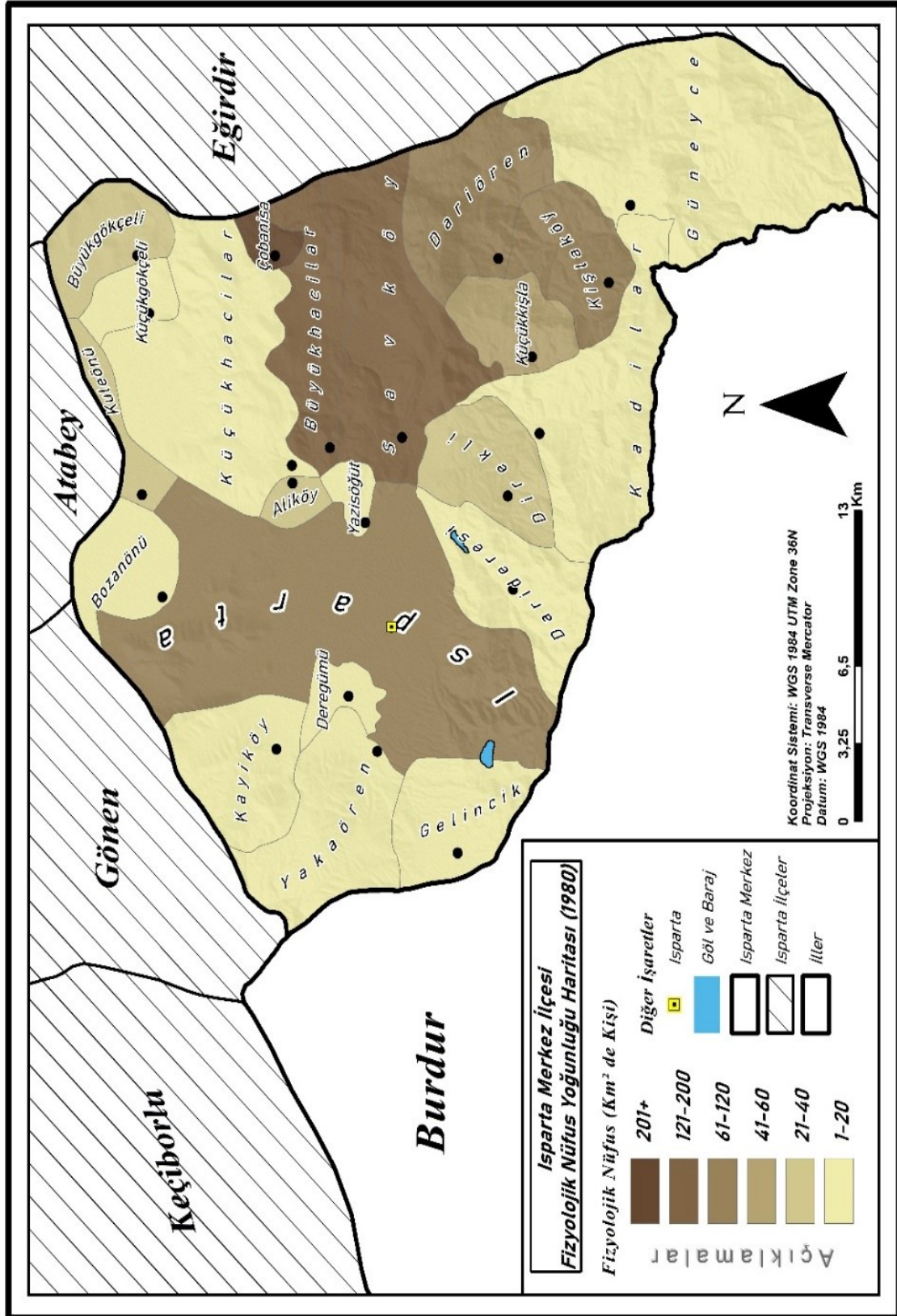
Harita 22. Isparta Merkez İlçesi Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2019 Yılı)



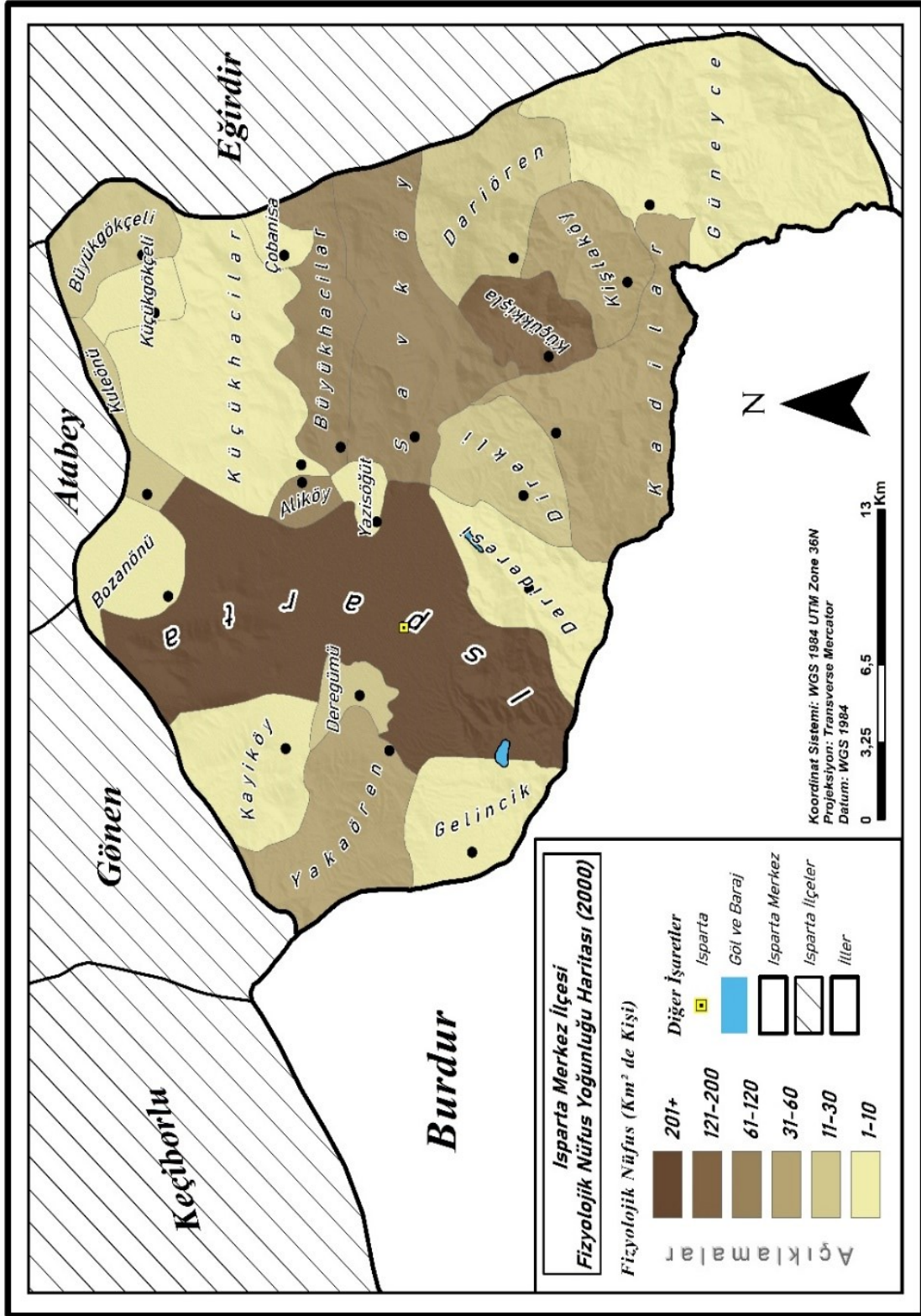
2019 yılında Merkez İlçe'nin köyleri ile birlikte nüfus yoğunluğu kilometre kareye 232,55 kişi olarak hesaplanmıştır ancak köyler hariç yalnızca ilçe merkezi ele alındığında aritmetik nüfus yoğunluğunun 263 kişinin üzerinde olduğu görülmektedir. İlçe merkezinden sonra, Deregüm Köyü ve Kuleönü Kasabası 95 – 263 kişi aritmetik nüfus ortalaması ile ikinci sırada yer almaktadır. Bunları takiben 43 – 95 oranı ile Yazısöğüt ve Büyükgökçeli Köyleri ile Savköy Kasabası gelmektedir. Direkli ve Büyükhacılar köyleri 24 – 43 aralığında yer alırken, Küçükkışla, Aliköy, Kayıköy, Küçükgökçeli ve Bozanönü köyleri 15 – 27 aralığındadır. Son olarak, Darıderesi, Kadılar, Kışlaköy, Darıören, Güneyce, Çobanisa ve Küçükacılar köyleri nüfus yoğunluğunun en az olduğu köyler olarak karşımıza çıkmaktadır (Harita 22).

### **2.3.2. Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu**

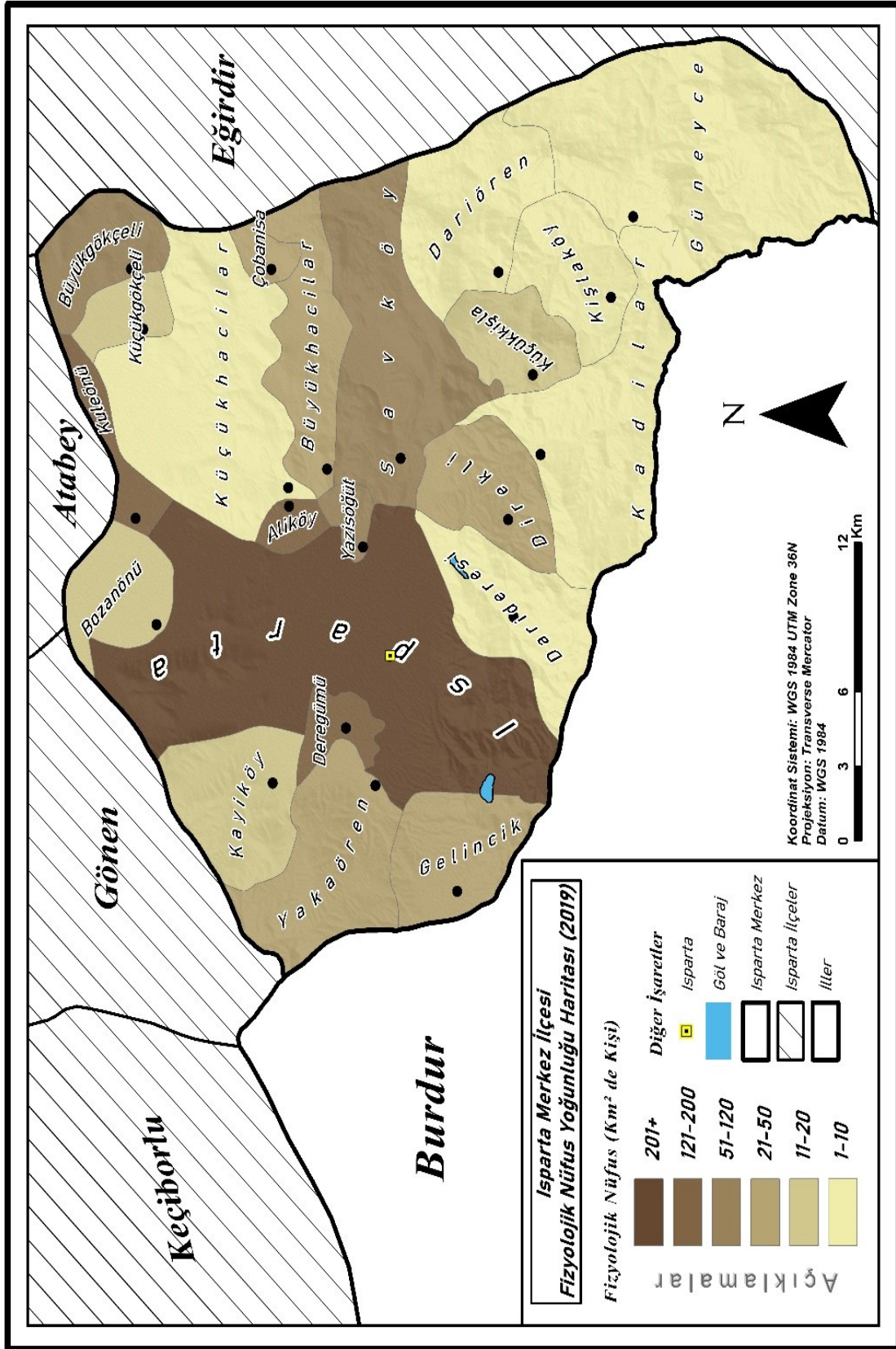
Herhangi bir yerleşme biriminde yaşayan toplam nüfusun (tarım+tarım dışı) o birimde bulunan ekili dikili alana oranıdır (Güngördü, 2011: 21). Fizyolojik nüfus yoğunluğu, aritmetik nüfus yoğunluğuna nazaran daha güvenilir bir sonuç elde edilmesini mümkün kılmaktadır. Bir bölgede zirai nüfus yoğunluğu, fizyolojik nüfus yoğunluğuna yakın çıkıyorsa, o ülkede çalışan nüfusun büyük bölümü tarım sektöründe çalışıyor demektir. Nüfus miktarı arttıkça yoğunluk değerleri de artmaktadır (Gök, 2015: 60). Bu doğrultuda 1980 yılı, 2000 yılı ve 2019 yılı için hazırlanmış olan Isparta Merkez İlçe fizyolojik nüfus yoğunluğu haritalarına bakıldığında, aritmetik nüfus yoğunluğu haritası ile fizyolojik nüfus yoğunluğu haritasının her üç yıl için örtüştüğünü görmek mümkündür. Aşağıda Harita 23, Harita 24 ve Harita 25'te sırasıyla 1980, 2000 ve 2019 yılı fizyolojik nüfus yoğunluğu haritalarına yer verilmektedir.



Harita 23. Isparta Merkez İlçesi Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Haritası (1980)



Harita 24. Isparta Merkez İlçesi Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000)



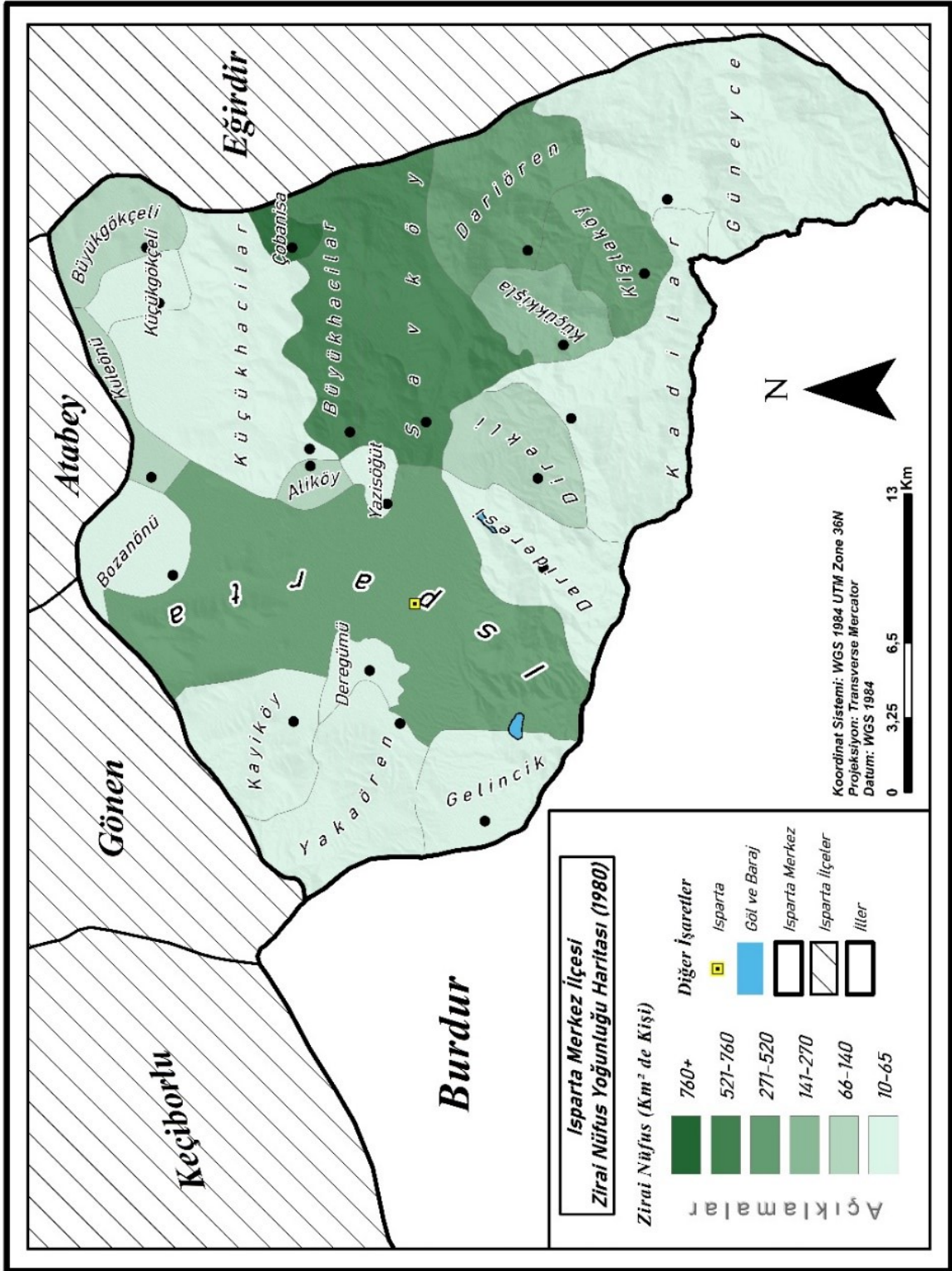
Harita 25. Isparta Merkez İlçesi Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2019)

Fizyolojik nüfus yoğunluğunun 1980, 2000 ve 2019 yıllarındaki farkına bakıldığında ise 2019 yılında Merkez İlçe'nin kuzeydoğusundaki Kuleönü Kasabasında, Büyükgökçeli, Küçükgökçeli ve kuzeydeki Bozanönü köylerinde arttığı görülmektedir. Bununla birlikte, Doğuda Çobanisa Köyü'nde nüfus yoğunluğu artarken, Büyükhacılar Köyü ve Savköy'de değişmediği ancak buna karşın güneyde yer alan Darıören, Küçükkışla, Kadılar köylerinde azaldığı görülmektedir. Merkez İlçenin orta ve iç kesimlerinde, Yazısöğüt, Aliköy, Deregümü Köyleri ile batısında yer alan Gelincik, Yakaören ve Kayıköy Köylerinde ise fizyolojik nüfus yoğunluğu 2019 yılında 2000 yılına göre artış göstermiştir (Harita 23, 24, 25).

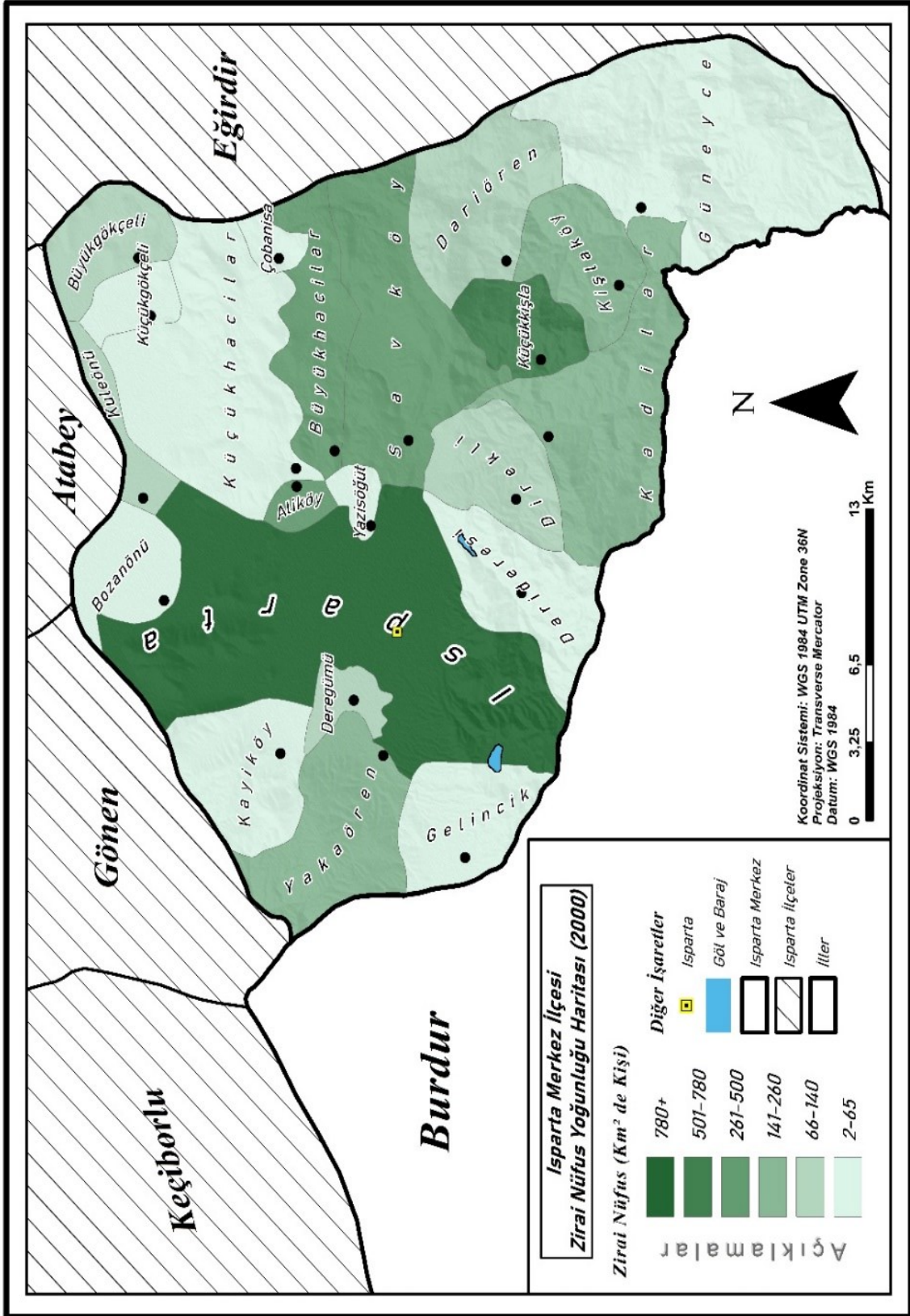
### **2.3.3. Zirai (Tarımsal) Nüfus Yoğunluğu**

Geçimini tarımdan sağlayan çiftçi nüfusunun, ekili dikili alanlara oranıyla elde edilen değere "Zirai Nüfus Yoğunluğu" denir. Zirai yoğunluk bir birim alandan geçimini sağlayan çiftçi nüfus sayısını belirlediğinden, bu yoğunluk ne kadar az olursa, o ülke veya bölgedeki çiftçinin yaşam düzeyi teorik olarak yükselebilecektir (Gök, 2015: 55). Tarımsal nüfus yoğunluğu tarım nüfusunun tarım alanlarına bölünmesi ile bulunmaktadır. Bir başka ifade ile tarımsal nüfus yoğunluğu birim tarım alanında yaşayan tarım nüfusunu göstermektedir. Çalışma sahasındaki zirai nüfus yoğunluğu 1980-2000-2019 yılları olmak üzere gösterilmiştir (Harita 26, 27 ve 28).

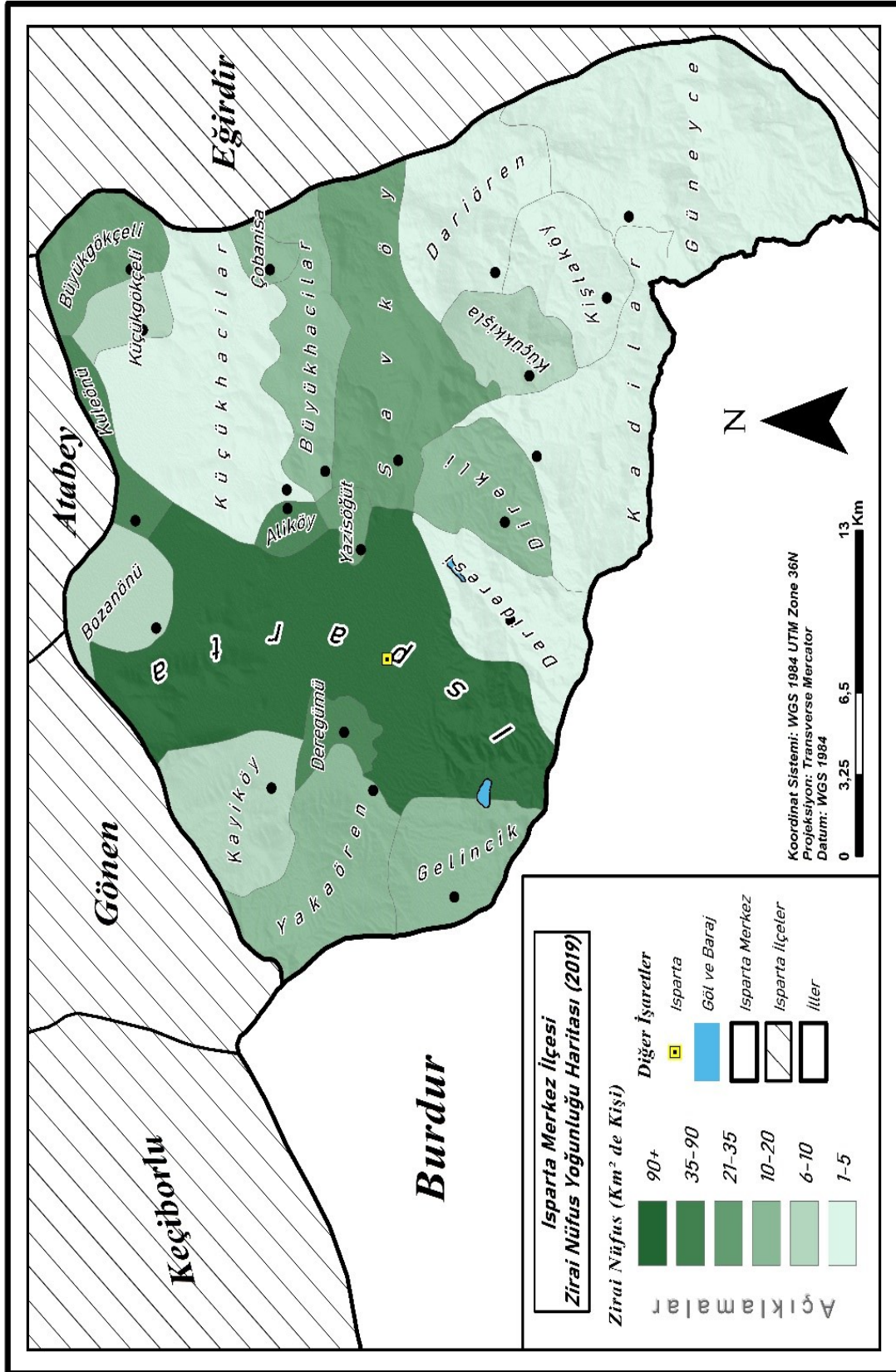
Zirai nüfus yoğunluğu haritalarına bakıldığında ise Merkez İlçe'nin kuzeyinde Bozanönü Köyü, Kule önü Kasabası, Büyükgökçeli Köyü, Küçükgökçeli Köyü, doğuda Çobanisa, batıda Gelincik, Yakaören ve Kayıköy Köylerinde zirai yoğunluğunun arttığı, güneyde Darıören, Kışlaköy, Küçükkışla, Güneyce, Kadılar, Darıören, Darıderesi köylerinde azaldığı, Orta – İç kesimde Yazısöğüt ve Aliköy köylerinde arttığı görülmektedir. Bununla birlikte, doğuda Savköy Kasabası, Büyükhacılar Köyü ve Merkez İlçe'de değişimin söz konusu olmadığı görülmektedir. Bu köylere ait detaylı nüfus çizelgelerine çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer verilmiştir.



Harita 26. Isparta Merkez İlçesi Zirai Nüfus Yoğunluğu Haritası (1980 Yılı)



Harita 27. Isparta Merkez İlçesi Zirai Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000 Yılı)



Harita 28. Isparta Merkez İlçesi Zirai Nüfus Yoğunluğu Haritası (2019 Yılı)

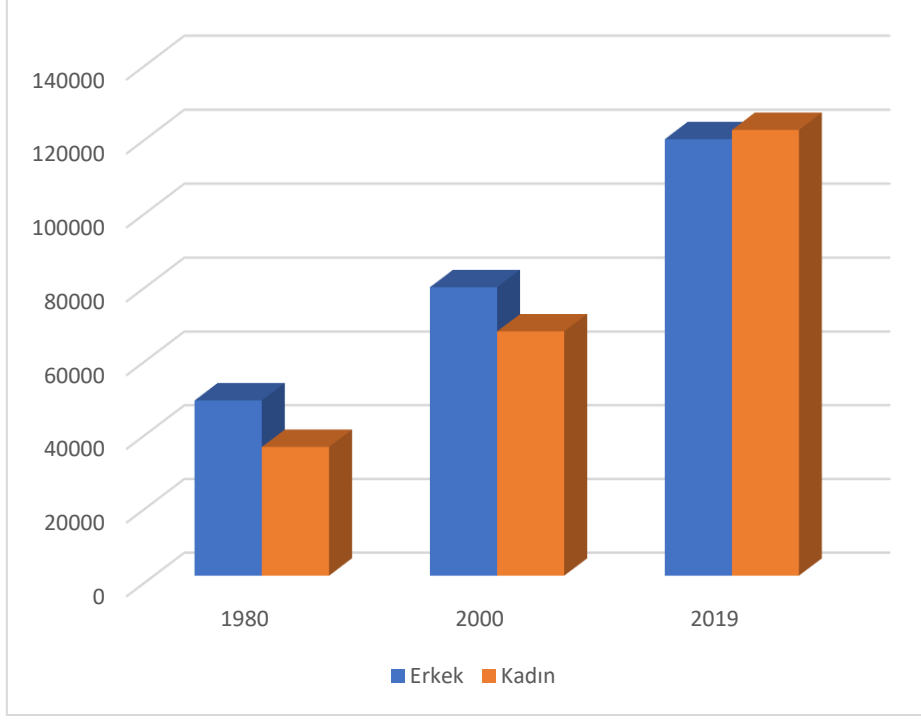


## 2.4. NÜFUSUN CİNSİYET YAPISI

Nüfus ile ilgili hususlardan biri de nüfusun cinsiyet yapısıdır. TÜİK kayıtlarında Isparta Merkez İlçesi'nin 1927 yılından günümüze kadın ve erkek nüfus kayıtları incelenmiştir (Tablo 22). Isparta Merkez İlçesi'nde genelde erkek nüfusun daha fazla olmasına rağmen 2019 yılında bu durumun değiştiği görülmektedir (Şekil 12).

**Tablo 22.** Isparta Merkez İlçesi Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı (1935 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam	Cinsiyet Oranı
1927	23.831	20.832	44 663	114
1935	24.717	26.306	51.023	94
1940	25.525	27.487	53.012	93
1945	24.827	26.211	51.038	95
1950	--	--	40.243	--
1955	--	--	48.899	--
1960	--	--	55.668	--
1965	36.402	28.328	64.730	129
1970	40.275	34.891	75.166	115
1975	45.584	40.459	86.043	113
1980	61 012	48 960	109 972	125
1985	69 150	58 748	127 898	118
1990	71 132	61 929	133 061	115
2000	91 344	79 369	170 713	115
2007	110 718	95 468	206 186	116
2010	139 930	104 115	244 045	134
2015	117 598	117 858	235 456	100
2019	131 179	133 247	264 426	98



**Şekil 12. Isparta Merkez İlçesi Nüfusun Cinsiyet Yapısı (1980 – 2000 – 2019)**

1927’de erkek nüfus fazla iken, 1935 ile 1945 yıllarında kadın nüfus erkek nüfusa göre fazladır. Bu da belki savaştan sonra doğumların azalması, erkeklerin göçü veya yaşanan hastalıklar ile ilgisi olabilir. 1950, 1955 ve 1960 yıllarında yapılan genel nüfus sayımlarında cinsiyete bağlı sonuç yer almadığından tabloya dahil edilememiştir. 1965-2015 yılları arasında ise erkek nüfusun kadın nüfustan hep fazla olduğunu görmekteyiz. Cinsiyet oranının 100 ve üzerinde olması da bunu göstermektedir. 2010 yılından sonra cinsiyet oranının düşerek 100’e, 2019 yılında da 100’ün altına düştüğü görülmektedir. Bu çalışma alanında tekrar kadın nüfusun fazlaştığını göstermektedir (Tablo 22, Şekil 12).

## 2.5. NÜFUSUN YAŞ YAPISI

Isparta Merkez İlçesi’nin yaş yapısına dar ve geniş aralıklı olarak ve zamansal olarak bakmak bugünün nüfusunu anlamak açısından yararlı olacaktır. Bunun için Isparta Merkez İlçesinin 1980-2000 ve 2019 nüfus durumları incelenmiştir.

Isparta Merkez İlçesi’nin 1980 yılındaki dar aralıklı yaş yapısı incelendiğinde; en fazla % 14,8 oran ile 15-19 yaş grubunun olduğu, onu % 14,0 ile 20-24 yaş grubu ve % 11,2 ile 25-29 yaş grubu takip ettiği görülmektedir. En az olan yaş grubu ise sırasıyla % 2,6 ile 60-64 yaş, % 4,1 ile 55-59 yaş ve % 6,5 ile 35-40, 40-45 yaş gruplarının olduğu sonucuna varılmıştır. Bu da

çalışma sahasının nispeten genç bir nüfus yapısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Tablo 23).

**Tablo 23.** Isparta Merkez İlçesi Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Yapısı (1980)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%
12 – 14	2501	2010	4511	8,1
15 – 19	4934	3291	8225	14,8
20 – 24	4903	2883	7786	14,0
25 – 29	3699	2551	6250	11,2
30 – 34	2730	1917	4647	8,3
35 – 39	2095	1546	3641	6,5
40 – 44	2020	1617	3637	6,5
45 – 49	2363	1711	4074	7,3
50 – 54	1974	1592	3566	6,4
55 – 59	1219	1080	2299	4,1
60 – 64	684	753	1437	2,6
65 +	2241	2909	5150	9,2
Bilinmeyen	266	195	461	0,8
TOPLAM	31629	24055	55684	100

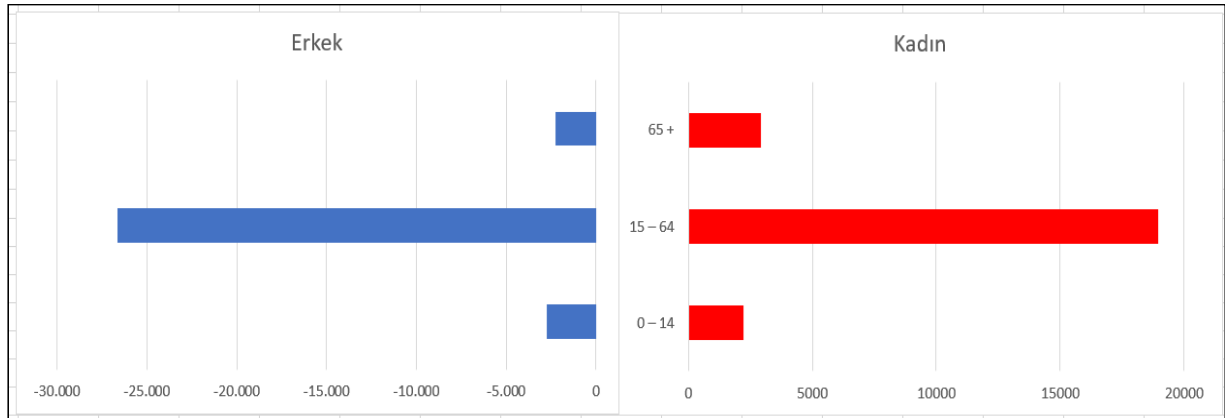
Tablo 23'te 1980 yılında Isparta Merkez İlçesi nüfusunun dar aralıklı yaş yapısı gösterilmektedir. TÜİK kayıtlarına göre ilgili yıla ait veriler 12 – 14 yaş aralığından başlatılmıştır. Bu bağlamda Isparta Merkez İlçesi'nde 12 – 14 yaş aralığında 2501 erkek ve 2010 kadın varken 15 – 19 yaş aralığındaki erkeklerin sayısı 4934 kadınların sayısı ise 3291'dir. 20 – 24 yaş aralığında 4903 erkek varken kadınların sayısı 2883'tür. 25 – 29 yaş aralığındaki erkek ve kadınların sayıları sırasıyla 3699 ve 2551 olarak verilmektedir. 30 – 34 yaş aralığındaki erkeklerin sayısı 2730, kadınların sayısı ise 1917'dir. 35 – 39 yaş aralığındaki erkeklerin sayısı 2095 olarak kaydedilmekte ve aynı yaş grubundaki kadınların sayısı da 1546 olarak bildirilmektedir. 40 – 44 yaş aralığına bakıldığında erkeklerin sayısının 2020 ve kadınların sayısının da 1617 olduğu görülmektedir. 45 – 49 yaş aralığındaki erkeklerin sayısı 2363 iken kadınların sayısı 1711'dir. 50 – 54 yaş aralığında 1974 erkek olduğu görülürken, 1592 kadın olduğu görülmektedir. 55 – 59 yaş aralığında 1219 erkek ve 1080 kadın vardır. 60 – 64 yaş aralığındaki erkeklerin sayısı ise 684 iken bu yaş grubundaki kadınların sayısı 753'tür. 1980 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde 65 yaş üzerinde 2241 erkek ve 2909 kadın vardır. Ayrıca

266 erkeğin ve 195 kadının yaşı ile tespit edilememiştir. Yani özellikle 15-25 arasındaki yaş gruplarında yer alanların nüfusun neredeyse dörtte birine yakın bir oran oluşturduğu dikkat çekmektedir. Yine bu yaş gruplarında erkek nüfusun payının kadın nüfus payından daha fazla olduğu da dikkat çekmektedir (Tablo 23). Bu durum ilçe merkezindeki genç erkek nüfusun fazlalığını göstermektedir.

**Tablo 24.** Isparta Merkez İlçesi Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Yapısı (1980)

	Erkek	Kadın	Toplam	%
0 – 14	2767	2205	4972	8,9
15 – 64	26621	18941	45562	81,8
65 +	2241	2909	5150	9,3

Bir ülke ya da yerleşme alanındaki toplam nüfusun miktarı yanında, onun çeşitli yaş gruplarının da bilinmesi, özellikle çalışabilir ya da aktif nüfus olarak adlandırılan 15-64 yaş arasındaki nüfus miktarının iş gücü kapasitesini göstermesi açısından önemlidir (Tümertekin 1994: 177). Tablo 24'te 1980 yılında Isparta Merkez İlçesi nüfusunun yaş yapısı geniş aralıklı olarak gösterilmektedir. Bu verilere bakıldığında 0 – 14 yaş aralığında 2767 erkek 2205 kadın, 15 – 64 yaş aralığında 26621 erkek 18941 kadın bulunmaktadır. 65 yaş ve üzerinde ise 2241 erkek ve 2909 kadın olduğu görülmektedir (Şekil 13). Çalışma çağı ve erkek nüfusun fazlalığı dikkat çekmektedir.



**Şekil 13.** Isparta Merkez İlçesi Geniş Aralıklı Nüfus ve Cinsiyet Dağılımı (1980)

Tablo 24'te 1980 yılında Isparta Merkez İlçesi nüfusunun yaş yapısı geniş aralıklı olarak gösterilmektedir. Bu verilere bakıldığında nüfusun % 8,9'u 0-14 yaş aralığında, % 81,8'i 15-64 yaş aralığında ve % 9,3'ü ise 65+ yaş aralığında olduğu görülmektedir.

**Tablo 25.** Isparta Merkez İlçesi Nüfusunun Dar AralıklıYaş Yapısı (2000)

	<b>Erkek</b>	<b>Kadın</b>	<b>Toplam</b>	<b>%</b>
0 – 4	6.441	6.296	12.737	7.5
5 – 9	6.886	6.225	13.111	7.7
10 – 14	7.271	6.983	14.254	8.4
15 - 19	10.415	8.243	18.658	10.9
20 – 24	17.929	8.468	26.397	15.5
25 – 29	6.891	6.824	13.715	8.0
30 – 34	6.149	6.166	12.315	7.2
35 – 39	6.161	6.370	12.531	7.3
40 – 44	5.835	5.859	11.694	6.9
45 – 49	5.177	4.852	10.029	5.9
50 – 54	3.622	3.489	7.111	4.2
55 – 59	2.421	2.400	4.821	2.8
60 – 64	2.050	2.218	4.268	2.5
65 - 69	1.755	2.001	3.756	2.2
70 – 74	1.314	1.610	2.924	1.7
75 +	992	1.344	2.336	1.4
Bilinmeyen	35	21	56	0.0

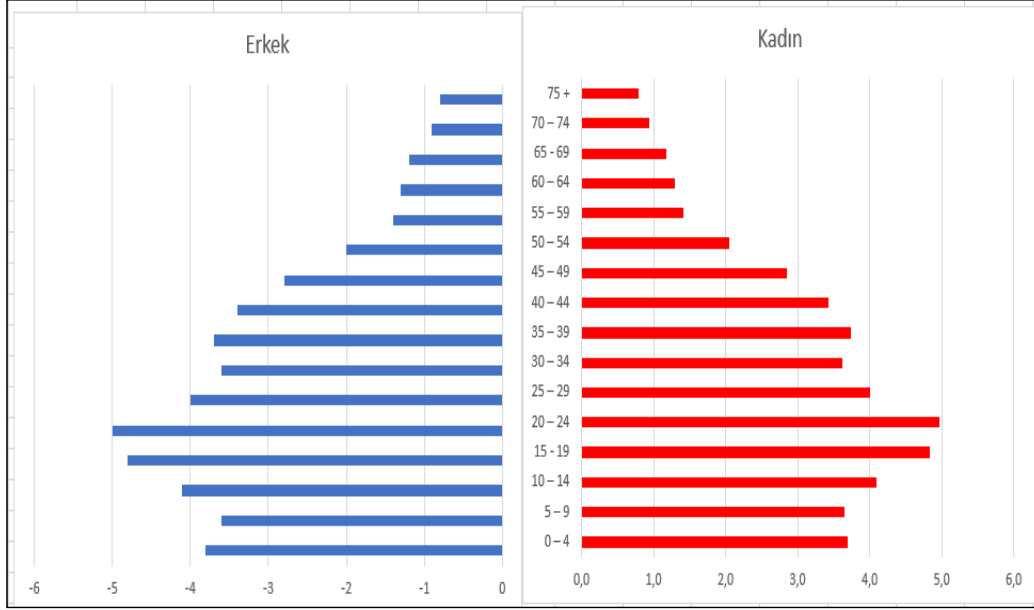
**Tablo 26.** Isparta Merkez İlçesi Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Yapısı (2000)

<b>Yaş Grubu</b>	<b>Erkek</b>	<b>Kadın</b>	<b>Toplam</b>	<b>%</b>
0 – 14	20.598	19.504	40.102	23.5
15 – 64	66.650	54.889	121.539	71.2
65 +	4.061	4.955	9.016	5.3

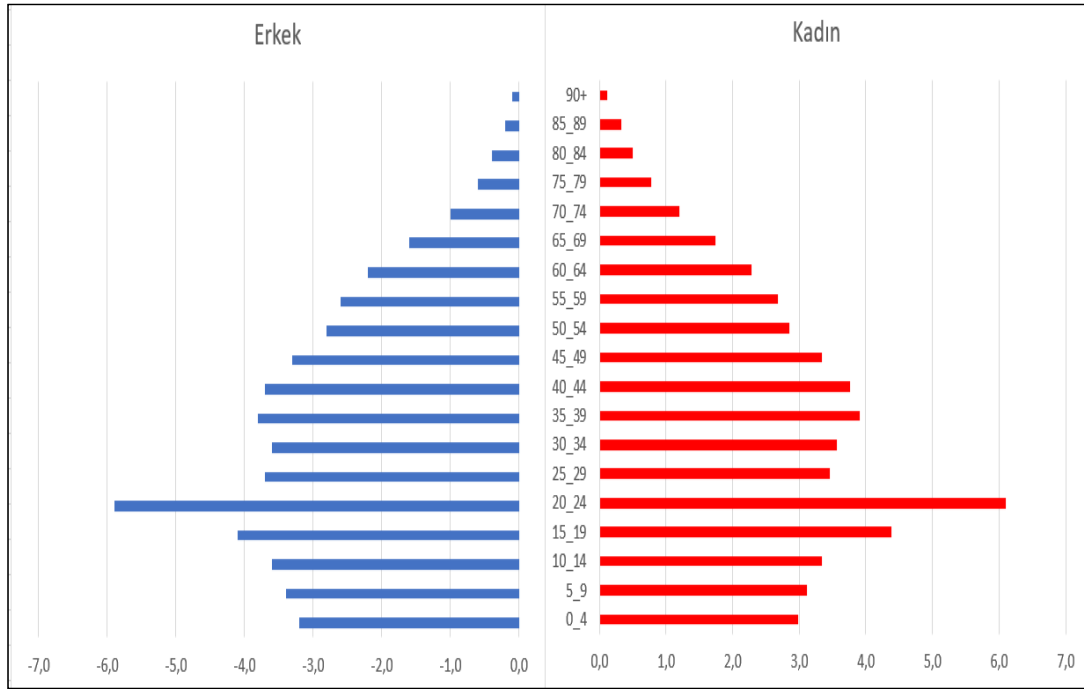
Tablo 25’te 2000 yılında Isparta Merkez İlçesi nüfusunun yaş yapısı dar aralıklı olarak gösterilmektedir. Isparta Merkez İlçesi’nin nüfusunun cinsiyet ve yaş dağılımına bakıldığında yine 20-24 yaş grubu nüfusunun, özellikle de erkek nüfusunun belirgin bir şekilde fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu durum çalışma sahasındaki üniversitelerin ve askeri birliklerin etkisini yansıtabilir.

Tablo 26’da 2000 yılında Isparta Merkez İlçesi nüfusunun yaş yapısı geniş aralıklı olarak gösterilmektedir. Buna göre, 2000 yılında Isparta Merkez ilçesinde 0 – 14 yaş aralığında 20.598 erkek ve 19.504 kadın yaşarken 15 – 64 yaş aralığında 66.650 erkek ve 54.889 kadın yaşamaktadır. 65 yaş ve üzeri erkeklerin sayısı 4.061 iken kadınların sayısı ise 4.955 olarak kaydedilmiştir. 1980 yılına göre 15-64 yaş grubunun payının %81,8’den %71,2’ye düşmesi,

buna karşılık 65+yaş grubunun %9,3'ten %5,3'e düşmesi dikkat çekicidir. İlçede gençlerin nüfusunun arttığı ancak orta yaş ve yaşlı nüfusun azaldığı görülmektedir. Genç nüfus önemli bir paya sahiptir.



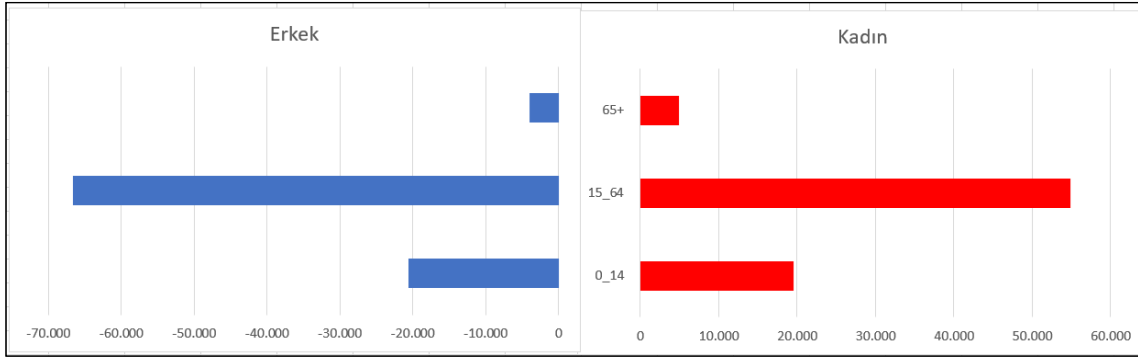
Şekil 14. Isparta Merkez İlçesi Nüfus Piradimi (2000)



Şekil 15. Isparta Merkez İlçesinin Nüfus Piramidi (2019)

Şekil 14'teki 2000 piramidinde de 20-24 yaşın ve özellikle erkek nüfusunun fazlalığı göze çarpmaktadır. Bu da 2000'li yıllarda da genç erkek nüfusun ilçe merkezinde önemli paya sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 15'te Isparta Merkez İlçesinin 2019 nüfus piramidi görülmektedir. 2000 yılının nüfus piramidi ile karşılaştırıldığında; yine 20-24 yaş grubunun fazlalığı göze çarpmaktadır. Hem erkek hem kadın 20-24 yaş grubu yaş grupları içinde ilk sırada yer almaktadır.



Şekil 16. Isparta Merkez İlçesi Geniş Aralıklı Nüfus ve Cinsiyet Dağılımı (2000)

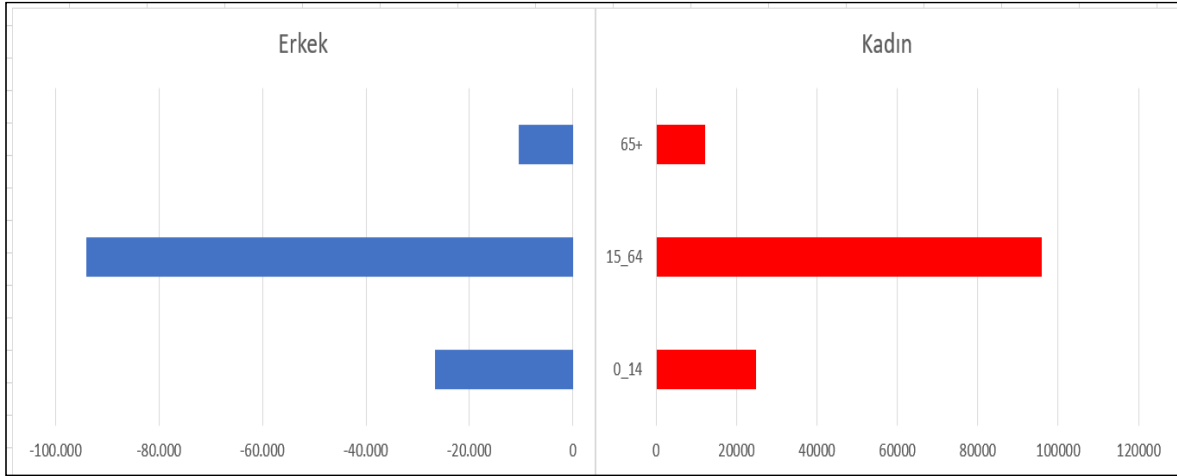
Tablo 27. Isparta Merkez İlçesinin Dar Aralıklı Yaş Yapısı (2019)

	Erkek	Kadın	Toplam	%
0 – 4	8333	7895	16228	6,1
5 – 9	8864	8248	17112	6,5
10 – 14	9463	8817	18280	6,9
15 - 19	10964	11577	22541	8,5
20 – 24	15526	16127	31653	12,0
25 – 29	9903	9158	19061	7,2
30 – 34	9410	9423	18833	7,1
35 – 39	9989	10326	20315	7,7
40 – 44	9656	9946	19602	7,4
45 – 49	8776	8814	17590	6,7
50 – 54	7372	7531	14903	5,6
55 – 59	6800	7075	13875	5,2
60 – 64	5712	6027	11739	4,4
65 - 69	4355	4592	8947	3,4
70 – 74	2747	3161	5908	2,2
75 – 79	1677	2050	3727	1,4
80 – 84	938	1306	2244	0,8
85 - 89	554	868	1422	0,5
90+	140	306	446	0,2

**Tablo 28.** Isparta Merkez İlçesinin Geniş Aralıklı Nüfusu (2019)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%
0 – 14	26660	24960	51620	19,5
15 – 64	94108	96004	190112	71,9
65 +	10411	12283	22694	8,6

Tablo 27’de 2019 yılında Isparta Merkez İlçesi nüfusunun yaş yapısı dar aralıklı olarak gösterilmektedir. Bu tabloya göre 2019 yılı için en fazla payı %12 ile yine 20-24 yaş grubu almaktadır. İkinci sırayı % 8,5 ile 15-19 yaş grubu ve %7,7 ile 30-35 yaş grubu takip etmektedir. En düşük payı % 0,2 ile 90+, % 5,8 ile 85-89 ve %0,8 ile 84-85 yaş grubu takip eder.



**Şekil 17.** Isparta Merkez İlçesi Nüfus Yaş ve Cinsiyet Dağılımı (2019 Yılı)

Tablo 28’de 2019 yılında Isparta Merkez İlçesi nüfusunun yaş yapısı geniş aralıklı olarak gösterilmektedir. Buna göre, 2019 yılında Isparta Merkez ilçesinde 0 – 14 yaş aralığında nüfusun %19,5’i, 15-64 yaş grubunda %71,9’u, 65+ yaş grubunda ise nüfusun %8,6’sı yaşamaktadır. Bu da ilçede çalışma çağı nüfusunun payının büyüklüğünü göstermektedir. 2000 yılının dar aralıklı nüfusu ile karşılaştırıldığında çalışma çağının % 71,2’den 71,9’a çıkması, yaşlı nüfusun ise % 5,3’ten %8,6’ya çıktığı görülmektedir. Bu da ilçede yaşlı artmaya başladığını göstermektedir.

Artan aktif çağ nüfusa etkisi olan il merkezinde iki üniversitenin bulunması ve askeri birliğin bulunması da hatırlatılmalıdır. Yaşlı nüfusunda da giderek azalması belki de yaşlıların merkez yerine başka yerlere gitmesi ile ilgili olabilir. Sağlık, tıp ve teknoloji alanındaki yenilikler ve gelişmeler kişilerin yaşam süresini olumlu yönde etkilemektedir.



## 2.6. NÜFUSUN EĞİTİM DURUMU

TÜİK veritabanına bakıldığında, 2009 yılından itibaren yerleşim yerleri düzeyinde altı yaş ve üstü ile 15 yaş ve üstü toplamı olarak çağ nüfuslarını içerecek şekilde yaş gruplarına göre okuma yazma durumu ve bitirilen eğitim düzeyi bilgilerine erişimin mümkün olduğu görülmektedir. TÜİK'in Isparta Merkez İlçe nüfusunun 2009 – 2019 yılları arasındaki eğitim durumunu gösteren istatistiklerine bakıldığında, Merkez İlçede 15 yaş üzeri bireylerde okur yazarlık oranının çok yüksek olduğu görülmektedir. Bu veri tabanlarına bakıldığında, Merkez İlçe nüfusunun tahsil durumu ile ilgili ayrıntılı bilgi edinmek mümkündür. Tablo 29'da Isparta Merkez İlçede yaşayan 15 yaşından büyük bireyleri kapsamaktadır.

**Tablo 29.** Isparta Merkez İlçesinde Mezun Olunan Okula Göre Eğitim Durumu (2009 – 2019)

YIL	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul veya Dengi	Lise veya Dengi	Üniversite	Yüksek Lisans	Doktora	Okul Bitirmeyip Okuma Yazma Bilen	Okuma yazma Bilmeyen	Bilinmeyen
2009	53039	18738	7907	44074	21704	972	949	4687	6387	7421
2010	43315	41628	8713	56671	23441	1612	1086	6460	6000	8393
2011	41369	30049	7761	44751	25381	1670	1076	4263	5008	4661
2012	41054	30297	7806	49814	26413	1714	1073	4306	4625	4086
2013	40688	31644	7790	48661	29311	1931	1134	4278	4414	4020
2014	40281	27473	13954	50162	31514	2581	1241	4130	4377	2060
2015	40399	23427	17548	52868	35020	3006	1362	3946	4335	1151
2016	37436	20741	21376	57407	37523	3187	1391	3676	4114	1056
2017	36784	23730	22940	60047	39186	4184	1879	3631	3945	1086
2018	34136	21036	22803	69419	40332	4789	1928	3326	3708	1134
2019	33510	14927	30297	69107	43360	5391	1999	3170	3477	1156

İlköğretim mezunu kişi sayısında ise bir değişimin olduğu görülmektedir. Isparta Merkez İlçesi'nde 2009 yılında 18738 kişi ilköğretim mezunu iken, 2010 yılında bu sayının 41628'e yükseldiği görülmektedir. Ancak, bu rakam 2011 yılında 30049'a gerilemiştir. 2012 yılında ise ilköğretim mezunu kişilerin sayısının 30297'ye yükseldiği görülmektedir. 2013 yılında Isparta Merkez İlçesi'ndeki ilköğretim mezunlarının sayısı 31644'e yükselirken 2014

ve 2015 yıllarında sırasıyla 27473 ve 23427'ye gerilediği dikkati çekmektedir. 2016 yılında bu sayının düşmeye devam ederek 20741'e gerilediği görülse de 2017 yılında yeniden bir artış görülmekte ve Isparta Merkez İlçesi'ndeki ilköğretim mezunlarının sayısı 23730'a yükselmektedir. 2018 yılında 21036 olarak kaydedilen ilköğretim mezunlarının sayısı nihayet 2019 yılında 14927'ye kadar gerilemiştir.

2009 – 2019 yılları arasında Isparta Merkez İlçesi'nde Ortaokul ve Dengi Meslek Ortaokulu mezunlarının sayısına bakıldığında ise bilhassa 2014 yılından itibaren yükseldiği görülmektedir. 2009 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde Ortaokul ve Dengi Meslek Ortaokulu mezunlarının sayısı 7907 iken, bu rakam 2010 yılında 8713'e yükselmiştir. 2011 yılında 7761'e gerileyen sayının 2012 yılında 7806 olduğu ve yine 2013 yılında 7790'a gerilediği görülmektedir. Ancak 2014 yılında bu sayı 13954'e yükselmiş ve bu seneden itibaren yükselmeye devam etmiştir. Öyle ki 2015 yılında 17548 kişiden 2016 yılında 21376 kişiye ve 2017 yılında ise 22940'a yükselmiştir. 2018 yılında 22803'e gerileyen rakam en nihayetinde 2019'a gelindiğinde 30297'ye yükselmiştir.

Isparta Merkez İlçesi'nde Lise ve Dengi Meslek Okulu Mezunlarının sayısı da 2009 – 2019 yılları arasında 2013 yılına kadar dalgalanmış, 2013 yılından 2018 yılına kadar artmış ve 2019 yılında ise azalmıştır. 2009 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde Lise ve Dengi Meslek Okulu Mezunlarının sayısı 44074 iken 2010 yılında bu sayı 56671'e yükselmiş ancak 2011 yılında 44751'e gerilemiştir. 2012 yılında 49814'e yükselen sayı, 2013 yılında 48661'e düşmüştür. 2014 yılına gelindiğinde Lise ve Dengi Meslek Okulu Mezunlarının sayısının 50162'ye yükseldiği görülmektedir. Takip eden yıllarda ise bu sayının 2015 yılında 52868'e ve 2016 yılında 57407'ye yükseldiği görülmekle birlikte 2017 yılında ise 60047'ye yükseldiği kaydedilmektedir. 2018 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde Lise ve Dengi Meslek Okulu Mezunlarının sayısının büyük bir yükselişle 69419'a yükseldiği göze çarpmaktadır. En nihayetinde 2019 yılında ise bu 69107'ye gerilemiştir.

2009 – 2019 yılları arasında Isparta Merkez İlçesi'nde Yüksekokul veya Fakülte Mezunlarının sayısının düzenli bir şekilde arttığı görülmektedir. 2009 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde 21704 kişinin Yüksekokul veya Fakülte Mezunu olduğu görülmektedir. 2010 yılında gelindiğinde bu sayı 23441'e ve 2011 yılında ise 25381'e yükselmektedir. 2012 yılına bakıldığında Yüksekokul veya Fakülte Mezunlarının sayısının 26413'e 2013 yılında ise 29331'e yükseldiği görülmektedir. 2014 yılında bu sayı 31514'e yükselirken 2015 yılında daha hızlı bir artış ile 35020 kişiye ulaşıldığı görülmektedir. 2016 ve 2017 yıllarında sırasıyla 37523 ve 39186 olan Yüksekokul ve Fakülte Mezunlarının sayısı 2018 yılında 40332'ye erişmiştir.

Nihayet 2019 yılına bakıldığında, Isparta Merkez İlçesi'nde 43360 kişinin Yüksekokul ve Fakülte Mezunu olduğu görülmektedir.

Isparta Merkez İlçesi'nde 2009 – 2019 yılları arasında 5 veya 6 yıllık Üniversite bitirenler de dahil olmak üzere Yüksek Lisans derecesine sahip olan kişilere bakıldığında artış görülmektedir. 2009 yılında 972 kişi Yüksek Lisans Derecesine sahipken ya da 5 veya 6 yıllık bir okul bitirmişken, sayının 2010 yılında 1612, 2011 yılında 1670, 2012 yılında 1714 ve 2013 yılında 1931 kişiye yükseldiği görülmektedir. 2014 yılına gelindiğinde yaklaşık 600 kişilik bir artışla bu sayı 2581'e yükselmekte ve 2015 yılında 3006 olan sayının 2016 yılında artmaya devam ederek 3187 olduğu görülmektedir. 2017 yılında ve 2018 yılında sırasıyla 4184 ve 4789 olan sayının nihayet 2019 yılında 5391 olduğu göze çarpmaktadır.

2009 – 2019 yılları arasında Isparta'da doktora derecesine sahip olan kişilerin sayısında da bir artış görülmektedir. 2009 yılında Isparta'da doktora derecesine sahip olan 949 kişi varken takip eden yıllar için bu sayının 2010 yılında 1086, 2011 yılında 1076, 2012 yılında 1073 olduğu görülmektedir. 2013 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde doktora derecesine sahip kişilerin sayısının tekrar artarak 1134'e yükseldiği görülmektedir. 2014 yılından itibaren Isparta Merkez İlçesi'nde doktora derecesine sahip kişilerin sayısındaki artış göze çarpmaktadır. 2014 yılında 1241, 2015 yılında 1362, 2016 yılında 1391 kişi doktora derecesine sahipken, 2017 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde doktora derecesine sahip kişi sayısı 1879'a yükselmiştir. 2018 yılına gelindiğinde 1928 kişinin doktora derecesine sahip olduğu görülürken, en nihayetinde 2019 yılında 1999 kişinin doktora derecesine sahip olduğu kaydedilmektedir. Bu artışın bilimsel çalışmalara verilen önemin artışı ile ilişkili olduğunu değerlendirmek mümkündür.

Bütün bunlara ek olarak Isparta Merkez İlçesi'nde okuma yazma bilen fakat bir tahsili olmayan kişiler ile okuma yazma bilmeyen bireyler de vardır. On beş yaş üzerinde olup da okuma yazma bilmeyen kimselerin sayısının ve okuma yazma bilen ancak okula gitmemiş olan kişilerin sayısının 2009 yılından 2019 yılına kadar geçen süre içerisinde düşüş eğilimine girdiği görülmektedir.

Herhangi bir okula gitmeyen ancak okuma yazma bilen kişi sayısı 2009 yılında 4687 iken bu sayı 2010 yılında artarak 6460'a yükselmiştir. 2011 yılında 4263'e inen bu sayı, 2012 yılında 4306'ya yükselmiş, 2013 yılında ise 4278'e gerilemiştir. 2014 yılında 4130'a inen bu sayı 2015 yılında 3946'ya 2016 yılında 3676'ya, 2017 yılında 3631' ve 2018 yılında ise 3326'ya gerilemiştir. 2019 yılına gelindiğinde Isparta Merkez İlçesi'nde okuma yazma bilen ama herhangi bir okula gitmemiş olan kişilerin sayısının 3170 olduğu görülmektedir.

Ayrıca, 15 yaşından büyük olup okula gitmeyen kişi sayısının da 2009 – 2019 yılları arasında azaldığı görülmektedir. 2009 yılında Isparta Merkez İlçesi’nde 6387 kişinin okuma yazma bilmediği görülmekteyken 2010 yılında bu rakamın 6000’e 2011 yılında ise 5008’e indiği görülmektedir. 2012 yılına gelindiğinde Isparta Merkez İlçesi’nde okuma yazma bilmeyen kişi sayısının 4306 olduğu ve 2013 yılında 4278’e ve 2014 yılında ise 4130’a gerilediği görülmektedir. 2015 yılında gelindiğinde bu sayı 3946 olarak kaydedilmiş ve 2016 yılında 3676’ya, 2017 yılında ise 3631’e gerilemiştir. 2018 yılında gelindiğinde 3326 kişinin okuma yazma bilmediği görülmektedir. Son olarak 2019 yılına bakıldığında ise Isparta Merkez İlçesi’nde okuma yazma bilmeyenlerin sayısının 3170 olarak kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 30’da 6 ve üzeri yaşın eğitim düzeyi gösterilmektedir. Bu tabloya göre ilköğretim bitirenlerin 2015 yılına göre düştüğü görülmektedir. Buna karşın ortaokul ve lise dengi okul bitirenlerin sayısı ise artmıştır. Yüksekokul veya fakülte bitirme durumu 2010’dan 2019’a doğru sürekli artmıştır. Yüksek lisans ve doktora bitirenlerin sayısı da yine 2010’dan 2019’a artmıştır. Bu da ilçe merkezinde bulunan iki üniversitenin etkisini daha da göstermektedir. Okul bitirmeyip okuma bilenlerin sayısı azalırken okuma yazma bilmeyenlerin sayısında da giderek azalmak görülmektedir.

**Tablo 30.** Isparta Merkez İlçe’de Eğitim Durumu (6+ Yaş) (2010-2015-2019)

<b>BİTİRİLEN OKUL</b>	<b>2008</b>	<b>2015</b>	<b>2019</b>
İlkokul	51745	53268	47707
İlköğretim	17537	23429	14927
Ortaokul Veya Dengi Meslek Ortaokul	7788	19930	33051
Lise Ve Dengi Meslek Okulu	39350	52868	69107
Yüksekokul Veya Fakülte	16014	35020	43360
Yüksek Lisans (5 Veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	943	3006	5391
Doktora	574	1362	1999
Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	29123	17610	16590
Okuma Yazma Bilmeyen	6580	4825	3479
Bilinmeyen	9949	1226	1493

Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Isparta Merkez İlçe Milli Eğitim Şube Müdürlüğü ile görüşülerek, Isparta Merkez İlçe’de yer alan okul, öğrenci, öğretmen ve derslik bilgileri alınmıştır. Bu bilgiler müdürlük tarafından 2000, 2010 ve 2019 yılları için sağlanmıştır. Aşağıda, her bir okul türü için bilgiler ayrıntılı tablolar halinde verilmiştir.

### 2.6.1. Okul Öncesi Eğitim

Isparta Merkez İlçesi'nde yer alan, Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul öncesi eğitim kurumları sırasıyla 2000, 2010 ve 2019 yılları için aşağıdaki tablolarda ayrıntılı şekilde gösterilmektedir. Tablo 31'de 2000, Tablo 32'de 2010 ve Tablo 33'te 2019 yılı okul öncesi eğitim kurumları bilgileri bulunmaktadır.

**Tablo 31.** Isparta Merkez İlçe Anaokulları (2000 Yılı)

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Süleyman Demirel Anaokulu	129	8
Halikent Anaokulu	102	5
Gül Anaokulu	19	2
TOPLAM	250	15

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2000 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde yalnızca 3 adet anaokulu bulunduğu görülmektedir. Bu okullarda toplam 250 öğrenci toplam 15 derslikte eğitim ve öğretim görmektedir (Tablo 31).

**Tablo 32.** Isparta Merkez İlçe Anaokulları (2010 Yılı)

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Süleyman Demirel Anaokulu	122	5
Halikent Anaokulu	137	5
Sezer – Mehmet Aldan Anaokulu	114	5
İbrahim Şener Anaokulu	241	5
İstiklal Anaokulu	155	4
TOKİ Akkent Anaokulu	69	5
Fatih Anaokulu	106	4
Şevket Demirel Anaokulu	43	3
Güldeste Anaokulu	78	4
TOPLAM	1065	40

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2010 yılına gelindiğinde Isparta Merkez İlçesi'ndeki anaokulu sayısının 9'a, öğrenci sayısının 1065'e ve derslik sayısının ise 40'a yükseldiği görülmektedir (Tablo 32).

**Tablo 33.** Isparta Merkez İlçe Anaokulları (2019 Yılı)

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Fatih Anaokulu	166	4
Gülçiçek Anaokulu	105	5
Güldeste Anaokulu	91	4
Halıkent Anaokulu	157	5
Hızırbey Anaokulu	248	7
İbrahim Şener Anaokulu	316	5
İstiklal Anaokulu	139	5
Selçuklu Anaokulu	116	7
Sezer - Mehmet Aldan Anaokulu	128	5
Süleyman Demirel Anaokulu	205	8
Şevket Demirel Anaokulu	149	5
Toki Akkent Anaokulu	62	6
Yedişehitler Özel Eğitim Anaokulu	0	0
Yenice Anaokulu	29	6
TOPLAM	1911	72

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2019 yılında Isparta Merkez İlçesi'ndeki anaokullarının sayısının 14'e, öğrenci sayısının 1911'e ve derslik sayısının 72'ye yükseldiği görülmektedir (Tablo 33). Zaman içerisindeki gelişme göstermektedir ki Türkiye'de ve Isparta Merkez İlçesi'nde okul öncesi eğitime yönelik farkındalıkta bir artış söz konusudur. Bu farkındalığın eğitim sistemine olumlu yönde etkisi okul öncesi eğitim kurumlarının sayısındaki artışla ve okul öncesi eğitime katılımdaki artış ile görülebilmektedir.

### 2.6.2. İlkokullar

Türkiye'de zorunlu eğitim sekiz yıl iken daha sonra on iki yıla yükseltilmiştir. 2012 – 2013 döneminde ise eğitim sistemi 4 + 4 + 4 şeklinde değişmiştir. Dolayısıyla 2012 – 2013 eğitim öğretim yılına kadar 8 yıllık eğitim kurumları ilköğretim okulları olarak geçmektedir. Bu çalışmada, 2000 yılına ait ilköğretim okulu verileri ilkokullar başlığı altında verilmektedir. 2010 yılı ve 2019 yılı Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü istatistiklerinde ise ilkokul ve ortaokul verileri ayrı ayrı verilmektedir.

**Tablo 34.** Isparta Merkez İlçe İlköğretim Okulları (2000 Yılı) (İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

<b>Okul Adı</b>	<b>Öğrenci Sayısı</b>	<b>Derslik Sayısı</b>
Isparta İlköğretim Okulu ve İş Okulu	160	30
Atatürk İlköğretim Okulu	269	11
Gülcü İlköğretim Okulu	294	13
Yedişehitler İlköğretim Okulu	1139	37
Ali Haydar Albayrak İlköğretim Okulu	810	28
Mehmet Köse İlköğretim Okulu	245	12
Kuleönü İlköğretim Okulu	246	15
Şehit Koray Akoğuz İlköğretim Okulu	467	19
Bağlar İlköğretim Okulu	663	22
Nazmi Toker İlköğretim Okulu	526	10
Üçkardeş İlköğretim Okulu	358	16
Halıkent İlköğretim Okulu	1252	33
Gürkan İlköğretim Okulu	334	15
Çukur İlköğretim Okulu	186	8
Büyükgökçeli İlköğretim Okulu	257	21
Fatih İlköğretim Okulu	415	16
Sav İlköğretim Okulu	488	18
Yakaören İlköğretim Okulu	115	9
Nazmiye Demirel İlköğretim Okulu	806	23
Selahattin Seçkin ve Öğretmenler İlköğretim Okulu	512	17
Çünür Toplu Konut İdaresi İlköğretim Okulu	169	10
Alaybeyoğlu İlköğretim Okulu	324	9
Mustafa Şener İlköğretim Okulu	811	28
Gülistan İlköğretim Okulu	911	30
Gelincik İlköğretim Okulu	92	8
Fevzipaşa İlköğretim Okulu	684	10
Kadılar İlköğretim Okulu	43	2
Hediye Un Fabrikası İlköğretim Okulu	69	8
Direkli İlköğretim Okulu	186	6
Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	537	17
Kamile Gürkan İlköğretim Okulu	202	9
Darıören İlköğretim Okulu	476	4

Darıören Dere İlköğretim Okulu	39	2
Cengiz Topel İlköğretim Okulu	245	8
Çobanisa İlköğretim Okulu	906	2
Bahçelievler İlköğretim Okulu	155	27
Büyükhacılar İlköğretim Okulu	35	8
Yazısöğüt İlköğretim Okulu	45	2
Kışla İlköğretim Okulu	12	2
Darıderesi İbrahim Ergöz İlköğretim Okulu	37	2
Kadılar Kolcubeli İlköğretim Okulu	984	2
Ülkü İlköğretim Okulu	469	30
Yahya Kemal Beyatlı İlköğretim Okulu	791	13
Iyaş Selçuklu İlköğretim Okulu	456	29
Zübeyde Hanım İlköğretim Okulu	75	17
Yenice İlköğretim Okulu	463	6
Yaşar Ulucan İlköğretim Okulu	35	19
Kayı İlköğretim Okulu	98	5
Küçük Hacılar İlköğretim Okulu	31	8
Küçükkışla Kavak İlköğretim Okulu	102	2
Küçükkışla İmrezi İlköğretim Okulu	31	2
Sav Gazi Gürelli İlköğretim Okulu	205	5
Güneyce İlköğretim Okulu	279	5
Küçükgökçeli İlköğretim Okulu	1016	2
Aliköyü İlköğretim Okulu	704	11
Gülbirlik İlköğretim Okulu	311	13
Hilmi Dilmen İlköğretim Okulu	511	19
Naşide Halil Gelendost İlköğretim Okulu	510	19
Cumhuriyet İlköğretim Okulu	427	15
İstanbul Menkul Kıymetler Borsası İlköğretim Okulu	471	20
Zehra Ulusoy İlköğretim Okulu	318	21
Sidre 2000 İlköğretim Okulu	421	18
Öğretmenler İlköğretim Okulu	319	15
Öğrenciler İlköğretim Okulu	309	13
TOPLAM	24.856	876



Tablo 34’te gösterildiği üzere, 2000 yılında Isparta Merkez İlçe’de toplam 61 adet ilköğretim okulu bulunmakta ve bu okullarda yer alan 876 derslikte toplam 24.856 öğrenci öğrenim görmektedir. Dikkat çekmek gerekir ki ilköğretim okulları, günümüzdeki ilkokul ve ortaokulların birlikte yer aldığı kurumlardır. Dolayısıyla ilköğretim okulu ve öğrencileri sayısındaki fazlalığın nedeni budur. Aşağıda da görüleceği üzere ilkokul ve ortaokul ayrımı 2010 yılı ve 2019 yılı verilerinde ortaya konulmaktadır (Tablo 35).

**Tablo 35.** Isparta Merkez İlçe İlkokulları (2010 Yılı)

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Alaybeyoğlu İlkokulu	162	10
Sav Gazi Güreli İlkokulu	57	6
Yazısöğüt İlkokulu	25	2
Kadılar İlkokulu	23	2
Bozanönü İlkokulu	41	4
Ali Haydar Albayrak İlkokulu	701	28
Atatürk İlkokulu	184	18
Şehit Sezgin Uludağ İlkokulu	262	20
Şehit Güngör Dolunay İlkokulu	374	29
Yakaören İlkokulu	97	10
Sav İlkokulu	198	24
Şehit Koray Akoğuz İlkokulu	124	11
Kuleönü İlkokulu	171	14
Gelincik İlkokulu	44	7
Direkli İlkokulu	69	9
Çukur İlkokulu	53	9
Deregümü İlkokulu	129	15
Büyükhacılar İlkokulu	70	10
Büyükgökçeli Şehit Şeref Arslan İlkokulu	127	17
Aliköy-Küçük Hacılar İlkokulu	121	11
Sevim Örnek İlkokulu	365	16
Gürkan İlkokulu	114	8
Toplu Konut İdaresi Şehit Cengiz Gülcü İlkokulu	270	24

Şehit Mehmet Ünal İlkokulu	325	18
Zehra Ulusoy İlkokulu	521	21
Cumhuriyet İlkokulu	77	13
Kamile Gürkan İlkokulu	333	21
Yedişehitler İlkokulu	596	22
Mehmet Akif Ersoy İlkokulu	299	18
Yahya Kemal Beyatlı İlkokulu	345	31
Mehmet Köse İlkokulu	140	12
Çünür Toplu Konut İdaresi İlkokulu	148	28
Hediye Un Fabrikası İlkokulu	238	11
Fatih İlkokulu	181	7
Hafız İbrahim Demiralay İlkokulu	588	24
Fevzipaşa İlkokulu	604	11
Gülbirlik İlkokulu	231	13
Gülcü İlkokulu	278	16
Şehit Ferhat Çiftçi İlkokulu	659	28
Şehit Adem Köse İlkokulu	776	29
Naşide Halil Gelendost İlkokulu	597	27
Selahattin Seçkin İlkokulu	475	19
Ülkü İlkokulu	456	35
Zübeyde Hanım İlkokulu	263	15
Öğretmenler İlkokulu	394	26
Yılmaz Şener İlkokulu	637	27
TOPLAM	12.942	776

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2010 yılında Isparta Merkez İlçe’de 46 adet ilkokulda yer alan 776 derslikte toplam 12.942 öğrencinin 4 yıllık ilkokul eğitimi aldığı görülmektedir (Tablo 35).

**Tablo 36.** Isparta Merkez İlçe İlkokulları (2019 Yılı)

<b>Okul Adı</b>	<b>Öğrenci Sayısı</b>	<b>Derslik Sayısı</b>
Alaybeyoğlu İlkokulu	160	9
Ali Haydar Albayrak İlkokulu	456	26
Aliköy-Küçük Hacılar İlkokulu	146	0
Atatürk İlkokulu	165	8
Bahçelievler İlkokulu	360	18
Bozanönü İlkokulu	43	4
Büyükgökçeli İlkokulu	103	0
Büyükhacılar İlkokulu	79	0
Cumhuriyet İlkokulu	100	6
Çukur İlkokulu	55	0
Çünür Toplu Konut İdaresi İlkokulu	563	27
Deregümü İlkokulu	166	2
Direkli İlkokulu	76	0
Fatih İlkokulu	172	8
Fevzipaşa İlkokulu	347	12
Gazi İlkokulu	864	34
Gelincik İlkokulu	42	1
Gülbirlik İlkokulu	220	11
Gülcü İlkokulu	198	13
Gürkan İlkokulu	160	14
Hafız İbrahim Demiralay İlkokulu	800	26
Hediye Un Fabrikası İlkokulu	151	9
Isparta Şehit Ali Yılmaz Borsa İstanbul İlkokulu	603	29
Kadılar İlkokulu	23	2
Kamile Gürkan İlkokulu	283	0
Kuleönü İlkokulu	163	0
Mehmet Akif Ersoy İlkokulu	223	11
Mehmet Köse İlkokulu	173	0
Naşide Halil Gelendost İlkokulu	827	28

Öğretmenler İlkokulu	425	24
Sav Gazi Güreli İlkokulu	101	5
Sav İlkokulu	174	0
Selahattin Seçkin İlkokulu	432	19
Sevim Örnek İlkokulu	312	14
Şehit Adem Köse İlkokulu	850	35
Şehit Burhan Açıkkol İlkokulu	154	0
Şehit Koray Akoğuz İlkokulu	114	12
Şehit Mehmet Ünal İlkokulu	220	15
Şehit Polis Memuru Akif Altay İlkokulu	256	0
Şehit Sezgin Uludağ İlkokulu	296	17
Toplu Konut İdaresi Şehit Cengiz Gülcü İlkokulu	154	33
Ülkü İlkokulu	645	36
Yahya Kemal Beyatlı İlkokulu	378	12
Yakaören İlkokulu	72	0
Yazısöğüt İlkokulu	21	2
Yedişehitler İlkokulu	505	21
Yılmaz Şener İlkokulu	660	24
Zehra Ulusoy İlkokulu	415	17
Zübeyde Hanım İlkokulu	363	15
TOPLAM	14.268	599

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2019 yılında Isparta Merkez İlçe’de 49 adet ilkokulda yer alan 599 derslikte toplam 14.268 öğrencinin 4 yıllık ilkokul eğitimi aldığı görülmektedir (Tablo 36).

### 2.6.3. Ortaokullar

Isparta Merkez İlçe’de 2000 yılında yer alan ilköğretim okulları ilkokul ve ortaokulları kapsamaktadır. Dolayısıyla ortaokul verileri 2010 ve 2019 yıllarına göre verilmektedir. Aşağıda Tablo 37’de 2010 yılı ve Tablo 38’de 2019 yılında Isparta Merkez İlçe’de yer alan ortaokullara ait verilere yer verilmektedir.

**Tablo 37.** Isparta Merkez İlçe Ortaokulları (2010 Yılı)

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Şehit Ramazan Yiğit İmam Hatip Ortaokulu	343	18
Isparta Özel Eğitim Ortaokulu	55	8
Atatürk Ortaokulu	151	30
Şehit Şükrü Çakar Ortaokulu	171	16
Şehit Koray Akoğuz Ortaokulu	137	28
Bahçelievler Ortaokulu	308	26
Gülistan Ortaokulu	330	12
Cumhuriyet Ortaokulu	95	31
Mehmet Köse Ortaokulu	123	12
Nazmi Toker Ortaokulu	336	28
Nazmiye Demirel Ortaokulu	855	11
Şehit Hasan Hüseyin Gül Ortaokulu	230	7
Yakaören Ortaokulu	75	24
Sav Ortaokulu	226	11
Kuleönü Ortaokulu	120	13
Direkli Ortaokulu	77	16
Deregümü Ortaokulu	111	28
Iyaş Selçuklu Ortaokulu	485	29
Çukur Ortaokulu	75	27
Büyükhacılar Ortaokulu	80	19
Üçkardeş Ortaokulu	280	35
Büyükgökçeli Şehit Şeref Arslan Ortaokulu	113	15
Ülkü Ortaokulu	413	26
Aliköy-Küçük Hacılar Ortaokulu	119	27
İstanbul Ticaret Odası Şehit Mustafa Gözütok Ortaokulu	714	30
Şehit Polis Memuru Tolgahan Önal Ortaokulu	208	16
Şehit Burhan Açıkkol Ortaokulu	243	28
Şehit Göksel Koç Ortaokulu	705	28
Yedişehitler Ortaokulu	599	26
Yahya Kemal Beyatlı Ortaokulu	267	18
Şehit Ömer Sarı Ortaokulu	148	12
Ferhat Uzunlulu Ortaokulu	182	11
Isparta Özel Eğitim Meslek Okulu	49	-
Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe	61	-
Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe	46	-
Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe	17	-
Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe	26	-
Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe	14	-
Toplam	8.587	666

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2010 yılı verilerine bakıldığında Isparta Merkez İlçesi'nde 6 tanesi özel gereksinimli öğrencilere eğitim veren toplam 38 ortaokulda yer alan 666 derslikte 8.587 öğrenciye eğitim ve öğretim verildiği görülmektedir. Özel eğitim okullarında engelli öğrenciler eğitim görüyor ve sınıf düzeni olmadığı için derslik sayısı belirtilmemiştir (Tablo 37).

2019 yılı verilerine bakıldığında Özel Eğitim okullarının ortaokul listesine dahil edilmediği görülmektedir. Buna karşın Merkez İlçe'deki ortaokul, öğrenci ve derslik sayısında artış görülmektedir (Tablo 38).

**Tablo 38.** Isparta Merkez İlçe Ortaokulları (2019 Yılı)

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Aliköy-Küçük Hacılar Ortaokulu	115	13
Atatürk Ortaokulu	337	18
Şehit Şükrü Çakar Ortaokulu (Bağlar Ortaokulu)	209	11
Bahçelievler Ortaokulu	256	11
Büyükgökçeli Ortaokulu	81	17
Büyükhacılar Ortaokulu	62	10
Cumhuriyet Ortaokulu	136	8
Çukur Ortaokulu	54	10
Deregümü Ortaokulu	101	14
Direkli Ortaokulu	59	11
Ferhat Uzunlulu Ortaokulu	205	10
Gülistan Ortaokulu	228	16
Gürkan İmam Hatip Ortaokulu	285	14
Halıkent Ortaokulu	573	24
Hızırbey Ortaokulu	895	26
Isparta Özel Eğitim Ortaokulu	?	28
Iyaş Selçuklu Ortaokulu	889	33
İstanbul Ticaret Odası Şehit Mustafa Gözütok Ortaokulu	1037	34
Kadir Boylu Ortaokulu	676	31
Kamile Gürkan Ortaokulu	151	21
Kuleönü Ortaokulu	124	17

Mehmet Köse Ortaokulu	129	14
Meryem Albayrak Ortaokulu	339	16
Mustafa Şener Ortaokulu	366	27
Nazmi Toker Ortaokulu	604	36
Nazmiye Demirel Ortaokulu	753	29
Sav Ortaokulu	211	22
Şehit Burhan Açıkkol Ortaokulu	318	25
Şehit Göksel Koç Ortaokulu	548	25
Şehit Hasan Hüseyin Gül Ortaokulu	296	14
Şehit Komiser Muhsin Kiremitçi İmam Hatip Ortaokulu	757	40
Şehit Koray Akoğuz Ortaokulu	193	8
Şehit Ömer Sarı Ortaokulu	417	26
Şehit Polis Memuru Tolgahan Önal Ortaokulu	161	0
Şehit Ramazan Yiğit İmam Hatip Ortaokulu	159	18
Üçkardeş Ortaokulu	143	14
Ülkü Ortaokulu	783	26
Yahya Kemal Beyathı Ortaokulu	427	18
Yakaören Ortaokulu	55	10
Yaşar Ulucan İmam Hatip Ortaokulu	131	21
Yaşar Ulucan Ortaokulu	69	0
Yedişehitler Ortaokulu	617	30
TOPLAM	13.949	796

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2019 yılında Isparta Merkez İlçe’de özel eğitim ve öğretim ihtiyacı olan öğrencilere yönelik eğitim veren eğitim öğretim kurumlarının hariç tutulmasına karşın toplam 42 ortaokulda yer alan 796 derslikte 13.949 öğrencinin eğitim ve öğretim gördüğü anlaşılmaktadır.

#### 2.6.4. Lise ve Dengi Okullar

2000 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde 17 lisenin yer aldığı ve bu liselerde bulunan 409 derslikte toplam 9559 öğrencinin lise düzeyinde eğitim ve öğretim gördüğü anlaşılmaktadır (Tablo 39).

**Tablo 39.** Isparta Merkez İlçe Liseleri (2000 Yılı)

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Hacı Ahmet Ersöz Anadolu İmam Hatip Lisesi	60	15
Isparta Anadolu İmam Hatip Lisesi	217	15
Şehit Ahmet Hilmi Yiğit Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	39	38
Gül Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1407	15
Gül Şehri Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	547	20
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	194	14
Merkez Meryem Albayrak Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	183	22
Merkez Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	681	8
Isparta Anadolu Lisesi	463	24
Ahmet Melih Doğan Anadolu Lisesi	418	19
Isparta Anadolu Öğretmen Lisesi	243	17
Isparta Süleyman Demirel Fen Lisesi	1484	16
Gazi Lisesi	1020	47
Şehit Ali İhsan Kalmaz Lisesi	618	30
Gülistan Lisesi	899	22
Gülkent Lisesi	349	30
Gürkan Lisesi	350	28
TOPLAM	9.559	409

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2010 yılında Lise düzeyinde eğitim ve öğretim veren kurumların ve lise öğrencilerinin sayısında azalma görülmektedir (Tablo 40).



**Tablo 40.** Isparta Merkez İlçe Liseleri (2010 Yılı)

Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Hacı Ahmet Ersöz Anadolu İmam Hatip Lisesi	313	17
Isparta Anadolu İmam Hatip Lisesi	1429	48
Şehit Ahmet Hilmi Yiğit Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1271	38
Gül Şehri Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	581	27
İMKB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	806	18
Isparta Lokman Hekim Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	422	24
Isparta Anadolu Lisesi	495	17
Ahmet Melih Doğan Anadolu Lisesi	507	22
Şehit Ali İhsan Kalmaz Anadolu Lisesi	558	20
Mustafa Kaçıkçı Anadolu Lisesi	546	26
Gülkent Anadolu Lisesi	594	21
Mustafa Gürkan Anadolu Lisesi	618	25
Isparta Halıkent Anadolu Lisesi	144	32
Isparta Süleyman Demirel Fen Lisesi	380	24
Isparta Gazi Sosyal Bilimler Lisesi	131	16
TOPLAM	8.795	375

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2010 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde 15 lisenin yer aldığı ve bu liselerde bulunan 375 derslikte toplam 8795 öğrencinin lise düzeyinde eğitim ve öğretim gördüğü anlaşılmaktadır (Tablo 40).

2019 yılına gelindiğinde lise ve derslik sayısında artış görülmektedir (Tablo 41).

**Tablo 41.** Isparta Merkez İlçe Liseleri (2019 Yılı)

<b>Okul Adı</b>	<b>Öğrenci Sayısı</b>	<b>Derslik Sayısı</b>
Ahmet Melih Doğan Anadolu Lisesi	624	20
Gül Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	476	20
Gül Şehri Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	279	0
Gülkent Anadolu Lisesi	695	24
Hacı Ahmet Ersöz Anadolu İmam Hatip Lisesi	319	17
Isparta Anadolu İmam Hatip Lisesi	447	43
Isparta Anadolu Lisesi	613	23
Isparta Gazi Sosyal Bilimler Lisesi	372	24
Isparta Güzel Sanatlar Lisesi	246	16
Isparta Halıkent Anadolu Lisesi	550	24
Isparta Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	336	26
Isparta Lokman Hekim Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	573	22
Isparta Spor Lisesi	258	0
Isparta Süleyman Demirel Fen Lisesi	466	23
Işıkkent Anadolu İmam Hatip Lisesi	370	24
İmkb Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	455	26
Mustafa Gürkan Anadolu Lisesi	711	25
Mustafa Kaçıkçı Anadolu Lisesi	624	22
Mürşide Ermumcu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	463	16
Şehit Ahmet Hilmi Yiğit Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	777	40
Şehit Ali Hekim Anadolu Lisesi	0	24
Şehit Ali İhsan Kalmaz Anadolu Lisesi	670	24
Şehit Erkan Pala Anadolu Lisesi	141	23
Şehit Tevhit Akkan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	356	33
Tenzile Erdoğan Anadolu Lisesi	537	21
Tobb Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	380	23
Tümay Yavuz Ali Ergun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	229	13
15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi	453	24
<b>TOPLAM</b>	<b>12.420</b>	<b>620</b>

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

2019 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde 28 lisenin yer aldığı ve bu liselerde bulunan 620 derslikte toplam 12420 öğrencinin lise düzeyinde eğitim ve öğretim gördüğü anlaşılmaktadır (Tablo 41).

Ayrıca, Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan verilere göre 2019 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde yer alan tüm resmi eğitim öğretim kurumlarının ayrıntılı bilgileri bir bütün halinde Tablo 42'de verilmektedir. Bu tabloda Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak eğitim ve öğretim faaliyetleri devam eden ilkokul, ortaokul ve liseler yer almaktadır. Ek olarak bu tabloda 2019 yılında Isparta Merkez İlçesi'nde görev yapan öğretmen sayılarına da yer verilmektedir.

**Tablo 42.** Isparta Merkez İlçe'de Yer Alan ve Milli Eğitim Müdürlüğü'ne Bağlı Eğitim – Öğretim Kurumları (2019 Yılı)

Okul Adı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Derslik Sayısı
Ahmet Melih Doğan Anadolu Lisesi	44	624	20
Alaybeyoğlu İlkokulu	13	160	9
Ali Haydar Albayrak İlkokulu	25	456	26
Aliköy-Küçük Hacılar İlkokulu	12	146	0
Aliköy-Küçük Hacılar Ortaokulu	15	115	13
Atatürk İlkokulu	12	165	8
Atatürk Ortaokulu	31	337	18
Şehit Şükrü Çakar Ortaokulu (Bağlar Ortaokulu)	18	209	11
Bahçelievler İlkokulu	20	360	18
Bahçelievler Ortaokulu	20	256	11
Bozanönü İlkokulu	3	43	4
Büyükgökçeli İlkokulu	10	103	0
Büyükgökçeli Ortaokulu	12	81	17
Büyükhacılar İlkokulu	7	79	0
Büyükhacılar Ortaokulu	8	62	10
Cumhuriyet İlkokulu	8	100	6
Cumhuriyet Ortaokulu	13	136	8
Çukur İlkokulu	7	55	0
Çukur Ortaokulu	8	54	10
Çünür Toplu Konut İdaresi İlkokulu	31	563	27
Deregümü İlkokulu	13	166	2
Deregümü Ortaokulu	12	101	14
Direkli İlkokulu	8	76	0
Direkli Ortaokulu	7	59	11
Fatih Anaokulu	11	166	4
Fatih İlkokulu	11	172	8

Ferhat Uzunlulu Ortaokulu	22	205	10
Fevzipaşa İlkokulu	17	347	12
Gazi İlkokulu	43	864	34
Gelincik İlkokulu	3	42	1
Gül Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	60	476	20
Gül Şehri Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	50	279	0
Gülbirlik İlkokulu	15	220	11
Gülcü İlkokulu	15	198	13
Gülçiçek Anaokulu	8	105	5
Güldeste Anaokulu	4	91	4
Gülistan Ortaokulu	26	228	16
Gülkent Anadolu Lisesi	53	695	24
Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe	4	17	0
Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe	7	10	10
Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe	0	2	0
Gürkan İlkokulu	13	160	14
Gürkan İmam Hatip Ortaokulu	24	285	14
Hacı Ahmet Ersöz Anadolu İmam Hatip Lisesi	33	319	17
Hafız İbrahim Demiralay İlkokulu	35	800	26
Halıkent Anaokulu	10	157	5
Halıkent Ortaokulu	36	573	24
Hediye Un Fabrikası İlkokulu	13	151	9
Hızırbey Anaokulu	12	248	7
Hızırbey Ortaokulu	49	895	26
Isparta Anadolu İmam Hatip Lisesi	50	447	43
Isparta Anadolu Lisesi	45	613	23
Isparta Gazi Sosyal Bilimler Lisesi	25	372	24
Isparta Güzel Sanatlar Lisesi	38	246	16
Isparta Halıkent Anadolu Lisesi	46	550	24
Isparta Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	35	336	26
Isparta Lokman Hekim Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	60	573	22
Isparta Özel Eğitim Meslek Okulu	22	48	0
Isparta Özel Eğitim Ortaokulu	4	7	28
Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe	11	5	0
Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe	11	27	0
Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe	18	15	0
Isparta Spor Lisesi	24	258	0
Isparta Süleyman Demirel Fen Lisesi	33	466	23
Isparta Şehit Ali Yılmaz Borsa İstanbul İlkokulu	35	603	29
Işıkkent Anadolu İmam Hatip Lisesi	30	370	24
Iyaş Selçuklu Ortaokulu	62	889	33
İbrahim Şener Anaokulu	16	316	5
İmkb Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	66	455	26

İstanbul Ticaret Odası Şehit Mustafa Gözütok Ortaokulu	64	1037	34
İstiklal Anaokulu	8	139	5
Kadılar İlkokulu	3	23	2
Kadir Boylu Ortaokulu	55	676	31
Kamile Gürkan İlkokulu	19	283	0
Kamile Gürkan Ortaokulu	15	151	21
Kuleönü İlkokulu	14	163	0
Kuleönü Ortaokulu	12	124	17
Mehmet Akif Ersoy İlkokulu	16	223	11
Mehmet Köse İlkokulu	13	173	0
Mehmet Köse Ortaokulu	11	129	14
Meryem Albayrak Ortaokulu	28	339	16
Mustafa Gürkan Anadolu Lisesi	49	711	25
Mustafa Kaçıkçı Anadolu Lisesi	46	624	22
Mustafa Şener Ortaokulu	30	366	27
Mürşide Ermumcu Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	36	463	16
Naşide Halil Gelendost İlkokulu	36	827	28
Nazmi Toker Ortaokulu	50	604	36
Nazmiye Demirel Ortaokulu	49	753	29
Öğretmenler İlkokulu	26	425	24
Sav Gazi Güreli İlkokulu	7	101	5
Sav İlkokulu	13	174	0
Sav Ortaokulu	18	211	22
Selahattin Seçkin İlkokulu	26	432	19
Selçuklu Anaokulu	6	116	7
Sevim Örnek İlkokulu	20	312	14
Sezer-Mehmet Aldan Anaokulu	8	128	5
Süleyman Demirel Anaokulu	13	205	8
Şehit Adem Köse İlkokulu	45	850	35
Şehit Ahmet Hilmi Yiğit Mesleki ve Teknik And. Lisesi	118	777	40
Şehit Ali Hekim Anado Lisesi	0	0	24
Şehit Ali İhsan Kalmaz Anadolu Lisesi	49	670	24
Şehit Burhan Açikkol İlkokulu	7	154	0
Şehit Burhan Açikkol Ortaokulu	39	318	25
Şehit Erkan Pala Anadolu Lisesi	21	141	23
Şehit Göksel Koç Ortaokulu	44	548	25
Şehit Hasan Hüseyin Gül Ortaokulu	29	296	14
Şehit Komiser Muhsin Kiremitçi İmam Hatip Ortaokulu	73	757	40
Şehit Koray Akoğuz İlkokulu	13	114	12
Şehit Koray Akoğuz Ortaokulu	17	193	8
Şehit Mehmet Ünal İlkokulu	16	220	15
Şehit Ömer Sarı Ortaokulu	35	417	26
Şehit Polis Memuru Akif Altay İlkokulu	19	256	0

Şehit Polis Memuru Tolgahan Önal Ortaokulu	16	161	0
Şehit Ramazan Yiğit İmam Hatip Ortaokulu	21	159	18
Şehit Sezgin Uludağ İlkokulu	17	296	17
Şehit Tevhit Akkan Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	23	356	33
Şevket Demirel Anaokulu	11	149	5
Tenzile Erdoğan Anadolu Lisesi	44	537	21
Tobb Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	37	380	23
Toki Akkent Anaokulu	5	62	6
Toplu Konut İdaresi Şehit Cengiz Gülcü İlkokulu	11	154	33
Tümay Yavuz Ali Ergun Mesleki ve Teknik And. L.	30	229	13
Üçkardeş Ortaokulu	15	143	14
Ülkü İlkokulu	30	645	36
Ülkü Ortaokulu	50	783	26
Yahya Kemal Beyatlı İlkokulu	17	378	12
Yahya Kemal Beyatlı Ortaokulu	31	427	18
Yakaören İlkokulu	7	72	0
Yakaören Ortaokulu	8	55	10
Yaşar Ulucan İmam Hatip Ortaokulu	12	131	21
Yaşar Ulucan Ortaokulu	6	69	0
Yazısöğüt İlkokulu	2	21	2
Yedişehitler İlkokulu	27	505	21
Yedişehitler Ortaokulu	49	617	30
Yedişehitler Özel Eğitim Anaokulu	0	0	0
Yenice Anaokulu	2	29	6
Yılmaz Şener İlkokulu	29	660	24
Zehra Ulusoy İlkokulu	24	415	17
Zübeyde Hanım İlkokulu	21	363	15
15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi	40	453	24
TOPLAM	3363	42.679	2097

(Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü).

2019 yılında Isparta Merkez İlçe’de, Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı toplam 140 eğitim ve öğretim kurumunda yer alan 2097 adet derslikte 42679 öğrenci eğitim ve öğretim görmekte, 3363 öğretmen görev yapmaktadır (Tablo 42).

#### 2.6.5. Özel Eğitim ve Uygulama Okulları

Isparta Merkez İlçesi’nde özel ihtiyaç sahibi çocukların eğitimine yönelik Özel eğitim ve uygulama okulları mevcuttur. Bu okullar MEBBİS sisteminde şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Okulu III.Kademe
2. Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu III.Kademe

3. Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe
4. Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe
5. Gülşen Önal Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe
6. Isparta Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe

#### **2.6.6. Üstün veya Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Okullar**

Isparta Merkez İlçesi'nde üstün veya özel yetenekli öğrenciler için bir adet okul bulunmaktadır: Şehit Polis Mehmet Karacatilki Bilim ve Sanat Merkezi.

#### **2.6.7. Mesleki Eğitim Merkezleri**

Isparta Merkez İlçesi'nde bir adet Meslek Eğitim Merkezi bulunmaktadır: Isparta Mesleki Eğitim Merkezi

#### **2.6.8. Özel Eğitim Kurumları ve Milli Eğitim Dışı Kurumlar**

Isparta Merkez İlçesi'nde 145 adet Özel Eğitim Kurumu ve 38 adet MEB dışı eğitim kurumu vardır. MEB dışı eğitim kurumları, Kur'an kursları, gündüz bakımevleri ve çocuk kulüpleridir (Kaynak: MEBBİS Sistemi ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü).

#### **2.6.9. Yüksek Öğretim Kurumları**

Isparta Merkez İlçesi'nde iki adet üniversite bulunmaktadır. Bunlar kuruluş sırasına göre, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesidir. Süleyman Demirel Üniversitesi 11 Temmuz 1992 tarihinde kurulmuştur. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi ise 18 Mayıs 2018 tarihinde Süleyman Demirel Üniversitesi'nden ayrılarak kurulmuştur.

##### **2.6.9.1. Süleyman Demirel Üniversitesi**

Süleyman Demirel Üniversitesi'nin resmi internet sitesinden üniversitenin tarihçesine ait bilgilere ulaşmak mümkündür (<https://w3.sdu.edu.tr/sayfa/5526/tarihce>). Süleyman Demirel Üniversitesi her ne kadar 1992 yılında kurulmuş olsa da temeli Isparta'da daha önce kurulan okullara dayanmaktadır. 21 Şubat 1976'da 1418 sayılı kanunla Isparta Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi açılmıştır. Yine 1976 yılında ayrıca Isparta'ya Milli Eğitim Bakanlığınca bir Meslek Yüksek Okulu da açılmıştır. 1982 yılında Yüksek Öğretim Kurumu'nun kurulması ile birlikte, Isparta'daki Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi Akdeniz Üniversitesine bağlanarak Isparta Mühendislik Fakültesi adı ile öğretime devam etmiştir. Bununla birlikte aynı senede Isparta'ya Fen Bilimleri Enstitüsü açılmış ve ayrıca Eğirdir Su Ürünleri Yüksekokulu da öğrenime başlamıştır. 1984 yılında Isparta Yüksek

Öğretim Vakfı'nın kurulması ile birlikte kentte üniversite kurulmasına yönelik çabalar da artmış ve nihayet 1992 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi kurularak, kentte yer alan Fakülte ve Yüksekokullar da bu üniversite bünyesine dahil edilmiştir.

2021 yılı itibariyle Süleyman Demirel Üniversitesi'nde yer alan Fakülte, Yüksekokul ve Enstitü bilgileri ile birim bazında öğrenci sayısına aşağıda yer verilmektedir (Tablo 43, Tablo 44). Süleyman Demirel Üniversitesi Bünyesinde 15 fakülte ve 5 Meslek Yüksek Okulu bulunmaktadır. Bu okullarda lisans ve önlisans düzeyinde 18900 tanesi erkek 19227 tanesi kadın olmak üzere toplam 38127 öğrenci öğrenim görmektedir. 15 fakültenen 3 tanesi ikili öğretim yapmaktadır (Tablo 43).



**Fotoğraf 1.** Süleyman Demirel Üniversitesi'nden Görünümler



**Tablo 43.** Süleyman Demirel Üniversitesi Fakülte ve Yüksekokulları Öğrenci Sayıları (2021 Yılı)

<b>Birim</b>	<b>Erkek</b>	<b>Kadın</b>	<b>I.Öğretim</b>	<b>II.Öğretim</b>	<b>TOPLAM</b>
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	4406	3916	5271	3051	8322
Mühendislik Fakültesi	5049	1477	4008	2518	6526
Fen - Edebiyat Fakültesi	2401	3083	3760	1724	5484
İlahiyat Fakültesi	735	1249	-	-	1984
İletişim Fakültesi	1108	857	-	-	1965
Sağlık Bilimleri Fakültesi	347	1321	-	-	1668
Tıp Fakültesi	762	847	-	-	1609
Eğitim Fakültesi	432	871	-	-	1303
Mimarlık Fakültesi	539	622	-	-	1161
Hukuk Fakültesi	482	542	-	-	1024
Diş Hekimliği Fakültesi	277	382	-	-	659
Güzel Sanatlar Fakültesi	244	344	-	-	588
Spor Bilimleri Fakültesi	440	140	-	-	580
Eczacılık Fakültesi	79	182	-	-	261
Teknik Eğitim Fakültesi	127	25	-	-	152
Sivil Havacılık Yüksekokulu	49	51	-	-	100
Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	812	1867	-	-	2679
Adalet Meslek Yüksekokulu	242	251	-	-	493
Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	281	967	-	-	1248
Atayalvaç Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	88	233	-	-	321
<b>TOPLAM</b>	<b>18900</b>	<b>19227</b>	<b>13039</b>	<b>7293</b>	<b>38127</b>

(Kaynak: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)

**Tablo 44.** Süleyman Demirel Üniversitesi Enstitüleri Lisansüstü Öğrenci Sayıları (2021 Yılı)

<b>Birim</b>	<b>Erkek</b>	<b>Kadın</b>	<b>Yüksek Lisans</b>	<b>Doktora</b>	<b>Tezsiz Yüksek Lisans</b>	<b>TOPLAM</b>
Güzel Sanatlar Enstitüsü	38	69	51	55	0	107
Fen Bilimleri Enstitüsü	476	414	547	338	5	890
Sosyal Bilimler Enstitüsü	786	762	936	549	63	1548
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	49	80	55	74	0	129
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	46	49	78	0	17	95
<b>TOPLAM</b>	<b>1395</b>	<b>1374</b>	<b>1667</b>	<b>1016</b>	<b>85</b>	<b>2769</b>

(Kaynak: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)

Süleyman Demirel Üniversitesinde toplam 5 adet enstitü bulunmaktadır. Bu enstitülerde 1395 erkek ve 1374 kadın öğrenci öğrenim görmektedir. Enstitülerde yüksek lisans düzeyinde 1667, doktora düzeyinde 1016, tezsiz yüksek lisans düzeyinde 85 öğrenci öğrenim görmektedir. Toplam lisansüstü öğrenci sayısı 2769 olarak kaydedilmiştir (Tablo 44). Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğretim gören öğrencilerin coğrafi bölgelere ve şehirlere göre dağılımı da Tablo 45'te gösterilmektedir.

**Tablo 45.** Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Geldikleri Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı (2021)

Bölge	Erkek	Kadın	TOPLAM	%
Akdeniz Bölgesi	6509	7045	13554	33,1
Ege Bölgesi	3350	4054	7404	18,1
İç Anadolu Bölgesi	3207	3484	6691	16,3
Karadeniz Bölgesi	1784	1599	3383	8,3
Doğu Anadolu Bölgesi	1658	1331	2989	7,3
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1267	1178	2445	6,0
Marmara Bölgesi	1078	996	2074	5,1
Diğer	1510	950	2460	6,0
TOPLAM	20363	20637	41000	100

(Kaynak: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi).

Süleyman Demirel Üniversitesi'ndeki öğrencilerin büyük çoğunluğu (13554 toplam sayı ile) ilin kendisinin de bulunduğu Akdeniz Bölgesi'nden gelmektedir. Bunu 7404 kişi ile Ege Bölgesi ve 6691 kişi ile İç Anadolu Bölgesi takip etmektedir. Karadeniz, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Marmara Bölgelerinden gelen öğrencilerin toplam sayıları ile sırasıyla; 3383, 2989, 2445 ve 2074 kişidir (Tablo 45). Yani ildeki üniversitede okuyan öğrencilerin genelde ilin bulunduğu bölgeden ve komşu bölgelerden geldiği görülmektedir. Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin geldikleri illere göre dağılımı ise Tablo 46'da gösterilmektedir.

**Tablo 46.** Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Geldikleri İllere Göre Dağılımı (2021)

<b>İLİ</b>	<b>ERKEK</b>	<b>KADIN</b>	<b>TOPLAM</b>
Isparta	2455	2587	5042
Antalya	1975	2015	3990
Diğer	1509	950	2459
Konya	1004	1312	2316
Afyonkarahisar	798	1022	1820
Burdur	684	856	1540
Denizli	595	717	1312
Ankara	471	436	907
Manisa	401	499	900
Muğla	417	476	893
İzmir	429	442	871
Aydın	389	467	856
Mersin	369	422	791
Adana	329	359	688
Hatay	303	345	648
Bursa	331	280	611
Kahramanmaraş	255	279	534
Erzurum	307	198	505
Şanlıurfa	276	210	486
Çorum	262	227	489
Kayseri	250	232	482
Sivas	260	203	463
Yozgat	211	235	446
Kütahya	200	243	443
Balıkesir	189	236	425
Eskişehir	221	202	423
Diyarbakır	208	187	395
Mardin	185	206	391
Gaziantep	176	208	384
Samsun	209	178	387
Ordu	188	192	380
Karaman	158	193	351
Ağrı	165	166	331
Osmaniye	139	182	321
Van	189	139	328
Uşak	121	188	309
Trabzon	167	138	305
Malatya	187	123	310
Tokat	150	147	297
Kars	147	144	291
Aksaray	120	150	270
Kırşehir	119	141	260
İstanbul	151	123	274
Adıyaman	130	107	237
Batman	135	95	230
Niğde	98	114	212
Muş	104	101	205
Çankırı	120	87	207

Elazığ	116	94	210
Giresun	106	85	191
Kırıkkale	93	95	188
Bitlis	100	74	174
Nevşehir	82	84	166
Erzincan	89	78	167
Rize	84	74	158
Amasya	73	84	157
Ardahan	87	62	149
Zonguldak	85	60	145
Kastamonu	78	64	142
Sinop	68	68	136
Sakarya	67	73	140
Siirt	68	63	131
Artvin	66	67	133
Şırnak	63	63	126
Gümüşhane	72	52	124
Kocaeli	64	59	123
Çanakkale	63	52	115
Tekirdağ	60	38	98
Bingöl	50	43	93
Bilecik	54	49	103
Bolu	37	53	90
Iğdır	40	41	81
Tunceli	40	45	85
Kırklareli	40	39	79
Düzce	46	32	78
Karabük	41	35	76
Edirne	45	30	75
Kilis	26	39	65
Hakkari	37	23	60
Bartın	20	24	44
Bayburt	32	19	51
Yalova	14	17	31
Yurtdışı	1	0	1
TOPLAM	20363	20637	41000

(Kaynak: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)

Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 5042 öğrenci ile Isparta ilk sırada yer alırken bunu 3990 öğrenci ile komşu il Antalya takip etmektedir. Genel olarak bakıldığında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerin çoğunluğunun yine Isparta ve komşu illerden geldiği görülmektedir (Tablo 46). Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 2219 yabancı uyruklu öğrenci öğrenim görmektedir. Tablo 47'da yabancı uyruklu öğrencilerin ülkelere göre dağılımı yer almaktadır:

**Tablo 47.** Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ülkelere Göre Dağılımı (2021).

<b>UYRUK</b>	<b>ERKEK</b>	<b>KADIN</b>	<b>TOPLAM</b>
Türkmenistan	315	234	549
Suriye	314	190	504
Azerbaycan	245	82	327
Afganistan	69	18	87
Endonezya	57	26	83
Irak	47	22	69
İran	26	36	62
Yemen	47	9	56
Mısır	33	22	55
Almanya	21	28	49
Özbekistan	28	12	40
Kazakistan	21	12	33
Somali	20	9	29
Bulgaristan	8	12	20
Filistin	14	6	20
Bangladesh	14	0	14
Kırgızistan	6	8	14
Ürdün	9	3	12
Rusya	6	5	11
Çin	5	5	10
Pakistan	5	2	7
Libya	5	2	7
Ukrayna	2	4	6
Avusturya	3	3	6
Fas	2	4	6
Çad	2	4	6
Moğolistan	1	5	6
Kıbrıs	2	4	6
Sudan	5	1	6
Güney Sudan Cumhuriyeti	5	1	6
Nijer	5	0	5
Etyopya	5	0	5
Fransa	1	3	4
Tacikistan	1	3	4
Gürcistan	3	1	4
Hollanda	3	1	4
Filipinler	3	1	4
Moritanya	4	0	4
Tanzanya	2	2	4
Nijerya	4	0	4
Gana	2	2	4
Zimbabve	0	3	3
Yunanistan	1	2	3
Ahıska	1	2	3
Uygur	2	1	3
Kongo	3	0	3
Kamerun	2	1	3
Fildisi	2	0	2

Orta Afrika Cumhuriyeti	2	0	2
Gine Bissau	1	1	2
Gine	2	0	2
Sırbistan	0	2	2
Arnavutluk	0	2	2
S.Arabistan	1	1	2
Madagaskar	2	0	2
Malezya	2	0	2
Zambia	2	0	2
Haiti	2	0	2
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	1	1	2
Mali	2	0	2
Birleşik Arap Emirlikleri	1	0	1
Kanada	1	0	1
Makedonya	1	0	1
Malawi	0	1	1
Norveç	1	0	1
Gambia	1	0	1
Kenya	1	0	1
Polonya	1	0	1
Romanya	0	1	1
Kosova	1	0	1
Moldova	0	1	1
Finlandiya	0	1	1
Avustralya	0	1	1
Tunus	0	1	1
İsviçre	1	0	1
Karadağ	0	1	1
Liberya	0	1	1
Cibuti	1	0	1
Ab Ülkeleri	0	1	1
Cezayir	0	1	1
Orta Afrika Cumhuriyetler	1	0	1
Burundi	1	0	1
Komorolar	1	0	1
TOPLAM	1411	808	2219

(Kaynak: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)

Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 1411'i erkek 808 tanesi kadın olmak üzere toplam 2219 adet yabancı öğrenci öğrenim görmektedir. Bu yabancı öğrencilerin geldiği ülkeler arasında ilk sırayı 549 öğrenci ile Türkmenistan, 504 öğrenci ile Suriye ve 327 öğrenci ile Azerbaycan takip etmektedir (Tablo 47).

Süleyman Demirel Üniversitesi'nin kuruluşundan 2021 yılına dek geçen süre içerisinde üniversite, lisans ve önlisans programlarından toplam 217234 mezun vermiştir. Bu mezunların ayrıntıları Tablo 48'de verilmektedir:

**Tablo 48.** Süleyman Demirel Üniversitesi Lisans ve Önlisans Toplam Mezun Sayısı  
(1992 – 2021)

<b>BİRİM</b>	<b>Erkek</b>	<b>Kadın</b>	<b>Toplam</b>
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	8986	10502	19488
Mühendislik Fakültesi	12872	4947	17819
Fen - Edebiyat Fakültesi	6278	9051	15329
Burdur Eğitim Fakültesi	5481	5511	10992
Teknik Eğitim Fakültesi	4043	956	4999
Sağlık Bilimleri Fakültesi	735	3694	4429
İlahiyat Fakültesi	1627	1949	3576
Ziraat Fakültesi	1927	1290	3217
Güzel Sanatlar Fakültesi	869	1834	2703
Teknoloji Fakültesi	1945	364	2309
Tıp Fakültesi	963	1010	1973
Orman Fakültesi	1315	485	1800
Mimarlık Fakültesi	562	883	1445
Hukuk Fakültesi	662	766	1428
Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi	813	375	1188
Diş Hekimliği Fakültesi	465	577	1042
Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	358	552	910
Eğitim Fakültesi	253	536	789
Burdur Sağlık Yüksekokulu	74	672	746
Spor Bilimleri Fakültesi	397	188	585
İletişim Fakültesi	203	238	441
Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu	261	168	429
Isparta Meslek Yüksekokulu	8420	8241	16661
Yalvaç Meslek Yüksekokulu	5632	7282	12914
Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	7132	2710	9842
Senirkent Meslek Yüksekokulu	5134	3033	8167
Uluborlu Selahattin Karasoy Meslek Yüksekokulu	5319	2613	7932
Burdur Meslek Yüksekokulu	5135	2314	7449
Keçiborlu Meslek Yüksekokulu	4786	2053	6839

Şarkikaraağaç Meslek Yüksekokulu	2094	3814	5908
Atabey Meslek Yüksekokulu	3385	2058	5443
Eğirdir Meslek Yüksekokulu	2102	3119	5221
Bucak Hikmet Tolunay Meslek Yüksekokulu	2268	2308	4576
Sütçüler Prof.Dr.Hasan Gürbüz Meslek Yüksekokulu	2642	1836	4478
Isparta Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	1276	3160	4436
Gönen Meslek Yüksekokulu	1591	2721	4312
Gelendost Meslek Yüksekokulu	887	2192	3079
Yalvaç Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	1342	838	2180
Göhlisar Meslek Yüksekokulu	969	822	1791
Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu	713	877	1590
Eğirdir Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	308	1201	1509
Yenişarbademli Meslek Yüksekokulu	1348	135	1483
Aksu Mehmet Süreyya Demiraslan Meslek Yüksekokulu	594	875	1469
Ağlasun Meslek Yüksekokulu	296	470	766
Adalet Meslek Yüksekokulu	215	345	560
Dazkırı Meslek Yüksekokulu	204	90	294
Eski Isparta Sağlık Hizmetleri MYO	0	198	198
Şarkikaraağaç Turizm Meslek Yüksekokulu	98	96	194
Atayalvaç Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	46	116	162
Bucak Emin Gülmez Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	135	9	144
TOPLAM	115.160	102.074	217.234

(Kaynak: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)

Süleyman Demirel Üniversitesi 1992 yılından 2021 yılına kadar geçen süre içerisinde 115.160 tanesi erkek 102.074 tanesi kadın olmak üzere toplam 217.234 mezun vermiştir. Bu süre zarfında en fazla mezun veren birim 19488 öğrenci ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi olmuştur.

Tablo 49’da ise kuruluşundan günümüze kadar geçen süre içerisinde Süleyman Demirel Üniversitesi’nden mezun olan lisansüstü öğrencilerinin bilgilerine yer verilmektedir.



**Tablo 49.** Süleyman Demirel Üniversitesi Lisansüstü Toplam Mezun Sayısı (1992 – 2021)

<b>Birim</b>	<b>Erkek</b>	<b>Kadın</b>	<b>Yüksek Lisans</b>	<b>Doktora</b>	<b>Tezsiz Yüksek Lisans</b>	<b>Toplam</b>
Güzel Sanatlar Enstitüsü	74	161	196	37	2	235
Sosyal Bilimler Enstitüsü	3165	2150	2851	658	1808	5315
Fen Bilimleri Enstitüsü	3079	2427	4245	797	466	5506
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	178	238	225	191	0	416
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	35	51	55	0	31	86
<b>TOPLAM</b>	<b>6531</b>	<b>5027</b>	<b>7572</b>	<b>1683</b>	<b>2307</b>	<b>11558</b>

(Kaynak: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)

Süleyman Demirel Üniversitesi 1992 yılından 2021 yılına kadar geçen süre içerisinde 6531 tanesi erkek 5027 tanesi kadın olmak üzere toplam 11.558 lisansüstü mezunu vermiştir. Bunların 7572 tanesi Yüksek Lisans, 1683 tanesi Doktora, 2307 tanesi ise tezsiz yüksek lisans mezunudur (Tablo 49).

## 2.6.9.2. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi 18 Mayıs 2018 tarihinde Süleyman Demirel Üniversitesi'nden ayrılarak kurulmuştur. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'ne ait öğrenci verileri aşağıdaki tablolarda ayrıntılı bir şekilde gösterilmektedir (Tablo 50).



**Fotoğraf 2.** Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nden Görünümler

**Tablo 50.** Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Fakülte ve Yüksekokulları ile Öğrenci Sayıları (2021 Yılı)

<b>BİRİM</b>	<b>ERKEK</b>	<b>KADIN</b>	<b>TOPLAM</b>
Teknoloji Fakültesi	2263	391	2654
Ziraat Fakültesi	610	240	850
Orman Fakültesi	318	103	421
Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi	38	24	62
Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Y.	229	213	442
Turizm Fakültesi	84	63	147

Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu	102	40	142
Isparta Meslek Yüksekokulu	3465	2566	6031
Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	2687	871	3558
Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu	473	423	896
Senirkent Meslek Yüksekokulu	669	555	1224
Uluborlu Selahattin Karasoy MYO	694	524	1218
Şarkikaraağaç MYO	464	435	899
Yalvaç Meslek Yüksekokulu	434	459	893
Eğirdir Meslek Yüksekokulu	383	452	835
Keçiborlu Meslek Yüksekokulu	527	183	710
Gönen Meslek Yüksekokulu	307	358	665
Atabey Meslek Yüksekokulu	414	154	568
Yalvaç Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	337	188	525
Sütçüler Prof.Dr.Hasan Gürbüz Meslek Yüksekokulu	323	174	497
Şarkikaraağaç Turizm Meslek Yüksekokulu	208	229	437
Gelendost Meslek Yüksekokulu	133	222	355
Aksu Mehmet Süreyya Demiraslan Meslek Yüksekokulu	172	152	324
Yenişarbademli Meslek Yüksekokulu	195	32	227
TOPLAM	15.596	9109	24.705

(Kaynak: Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde 2021 yılı itibariyle 15596 tanesi erkek, 9109 tanesi kadın olmak üzere toplam 24.705 lisans ve yüksek lisans öğrenci öğrenim görmektedir (Tablo 50).

**Tablo 51.** Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Yeni Kayıt Yaptıran Lisans ve Önlisans Öğrencileri

<b>BİRİM</b>	<b>ERKEK</b>	<b>KADIN</b>	<b>TOPLAM</b>
Teknoloji Fakültesi	340	55	395
Ziraat Fakültesi	163	81	244
Orman Fakültesi	57	33	90
Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi	14	13	27
Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Fakültesi	67	58	125
Turizm Fakültesi	56	42	98
Isparta Meslek Yüksekokulu	1042	834	1876
Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	722	284	1006
Uzaktan Eğitim Meslek Yüksekokulu	142	168	310
Uluborlu Selahattin Karasoy Meslek Yüksekokulu	203	205	408
Eğirdir Meslek Yüksekokulu	167	195	362
Senirkent Meslek Yüksekokulu	160	183	343
Şarkikaraağaç Meslek Yüksekokulu	156	181	337
Keçiborlu Meslek Yüksekokulu	210	81	291
Yalvaç Meslek Yüksekokulu	116	148	264
Atabey Meslek Yüksekokulu	168	71	239
Sütçüler Prof.Dr.Hasan Gürbüz Meslek Yüksekokulu	124	94	218
Gönen Meslek Yüksekokulu	89	111	200
Şarkikaraağaç Turizm Meslek Yüksekokulu	75	109	184
Yalvaç Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	108	68	176
Gelendost Meslek Yüksekokulu	40	68	108
Yenişarbademli Meslek Yüksekokulu	77	16	93
Aksu Mehmet Süreyya Demiraslan Meslek Yüksekokulu	34	38	72
<b>TOPLAM</b>	<b>4330</b>	<b>3136</b>	<b>7466</b>

2020 - 2021 öğretim yılında Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'ne 4330 tanesi erkek 3136 tanesi kadın olmak üzere toplam 7466 öğrenci yeni kayıt yaptırmıştır.

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde öğretim gören öğrencilerin coğrafi bölgelere ve şehirlere göre dağılımı da gösterilmektedir:

**Tablo 52.** Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrencilerinin Geldikleri Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı (2021)

Bölge	Erkek	Kadın	Toplam	%
Akdeniz Bölgesi	5417	2898	8315	33,7
Ege Bölgesi	2979	2058	5037	20,4
İç Anadolu Bölgesi	2090	1214	3304	13,4
Karadeniz Bölgesi	1303	668	1971	8,0
Doğu Anadolu Bölgesi	1116	649	1765	7,1
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	971	589	1560	6,3
Marmara Bölgesi	816	455	1271	5,1
Diğer	904	578	1482	6,0
TOPLAM	15596	9109	24705	100

(Kaynak: Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi).

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'ndeki öğrencilerin 8315 gibi büyük bir kısmı Akdeniz Bölgesi'nden gelmektedir. Bunu 5037 öğrenci ile Ege Bölgesi ve 3304 öğrenci ile İç Anadolu Bölgesi takip etmektedir. Karadeniz, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Marmara Bölgelerinden gelen öğrencilerin toplam sayıları ile sırasıyla; 1971, 1765, 1560 ve 1271'dir (Tablo 52). Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrencilerinin geldikleri ile göre dağılımı ise Tablo 53'te gösterilmektedir:

**Tablo 53.** Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrencilerinin Geldikleri İllere Göre Dağılımı (2021)

İl	Erkek	Kadın	Toplam
Isparta	2169	1011	3180
Antalya	1611	809	2420
Diğer	904	577	1481
Afyonkarahisar	676	441	1117
Konya	682	409	1091
Denizli	488	343	831
Burdur	444	274	718
Muğla	405	259	664
İzmir	392	259	651
Manisa	354	288	642
Aydın	371	248	619
Mersin	352	230	582
Adana	289	200	489
Ankara	324	156	480
Hatay	262	189	451
Bursa	217	125	342

Balıkesir	189	118	307
Kütahya	168	135	303
Şanlıurfa	189	104	293
Gaziantep	181	108	289
Çorum	178	103	281
Kahramanmaraş	172	106	278
Diyarbakır	166	102	268
Mardin	154	91	245
Erzurum	161	82	243
Samsun	153	87	240
Sivas	155	83	238
Kayseri	135	95	230
Ordu	148	77	225
Eskişehir	147	77	224
Yozgat	138	80	218
Uşak	125	85	210
Van	132	68	200
Osmaniye	118	79	197
Kars	112	73	185
Malatya	109	76	185
Tokat	120	64	184
Karaman	118	63	181
Ağrı	105	72	177
İstanbul	105	45	150
Trabzon	96	52	148
Muş	96	51	147
Batman	98	48	146
Giresun	96	45	141
Bitlis	84	45	129
Kırşehir	74	47	121
Adıyaman	73	46	119
Aksaray	75	41	116
Elazığ	76	36	112
Niğde	56	48	104
Nevşehir	53	49	102
Sakarya	65	36	101
Kırıkkale	62	38	100
Çankırı	71	28	99
Çanakkale	68	28	96
Ardahan	47	44	91
Erzincan	70	19	89
Kocaeli	62	26	88
Zonguldak	57	28	85
Şırnak	42	40	82
Sinop	53	28	81
Amasya	47	33	80
Rize	53	24	77
Siirt	42	32	74
Artvin	58	15	73
Kastamonu	42	26	68
Gümüşhane	52	13	65
Bolu	47	17	64
Bingöl	36	20	56

Tunceli	33	20	53
Bilecik	31	21	52
Iğdır	31	18	49
Hakkari	24	25	49
Düzce	31	16	47
Tekirdağ	30	17	47
Kilis	26	18	44
Kırklareli	28	16	44
Bayburt	30	11	41
Bartın	23	18	41
Karabük	19	11	30
Edirne	14	15	29
Yalova	7	8	15
Yurtdışı	0	1	1
TOPLAM	15.596	9109	24.705

(Kaynak: Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde de tıpkı Süleyman Demirel Üniversitesi'nde olduğu gibi, öğrencilerin en çok Isparta İlinden ve daha sonra komşu illerden geldiği görülmektedir (Tablo 53). Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin ülkelere göre dağılımı Tablo 54'da verilmektedir:

**Tablo 54.** Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ünelere Göre Dağılımı (2021)

Uyruk	Erkek	Kadın	Toplam
Suriye	164	91	255
Türkmenistan	167	75	242
Yemen	42	7	49
Somali	29	15	44
Azerbaycan	33	2	35
Kazakistan	14	5	19
Afganistan	14	3	17
Endonezya	7	2	9
Mısır	5	3	8
Bangladesh	5	2	7
Almanya	4	1	5
Filistin	3	2	5
Ürdün	4	0	4
Fas	2	2	4

Özbekistan	2	1	3
Irak	1	2	3
Bulgaristan	2	1	3
Kamerun	3	0	3
Rusya	3	0	3
Fransa	2	0	2
Avusturya	1	1	2
Liberya	2	0	2
Hollanda	2	0	2
Kenya	1	1	2
İran	0	2	2
Kırgızistan	1	1	2
Çad	2	0	2
Gine Bissau	1	0	1
Benin	1	0	1
Ukrayna	1	0	1
Etyopya	1	0	1
Lübnan	0	1	1
Tataristan	0	1	1
Rusya Fed. / Çeçen Cum.	1	0	1
Malezya	0	1	1
Sudan	1	0	1
Birleşik Krallık	1	0	1
Libya	1	0	1
Nijerya	1	0	1
S.Arabistan	0	1	1
Zimbabve	0	1	1
Gana	1	0	1
Cibuti	1	0	1
Zambia	1	0	1
Güney Sudan Cumhuriyeti	0	1	1
Toplam	527	225	752

(Kaynak: Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi)



Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde 527 tanesi erkek 225 tanesi kadın olmak üzere toplam 752 adet yabancı uyruklu öğrenci öğrenim görmektedir. Bu 752 öğrencinin 255 tanesi Suriye ve 242 tanesi Türkmenistan uyrukludur (Tablo 54).

Isparta'da Yükseköğretimin şehir üzerindeki etkilerine yönelik en kapsamlı araştırmalardan bir tanesi Prof.Dr.Sevil Sargın'ın Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkileri başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmada 1992 yılında kurulan ve 2005 yılına kadar geçen süreçte sürekli gelişen ve büyüyen Süleyman Demirel Üniversitesi'nin kurulduğu mekân olan Isparta şehrine olan etkileri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır (Sargın, 2005:79). Bu çalışma incelendiğinde, Süleyman Demirel Üniversitesi'nin kurulması ile Isparta'nın çehresinin değişimi, sosyal, ekonomik, kültürel gelişimlerin yanı sıra mekânsal değişiklikler ile şehrsel genişleme arasındaki bağlantı ortaya konulmaktadır. Günümüzde bir öğrenci kenti olan Isparta'nın her mahallesinde, her mevkiisinde öğrencilere yönelik hizmetleri görmek, üniversitelerin kente katkısını hissetmek mümkündür.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 3. ISPARTA MERKEZ İLÇESİNİN YERLEŞME COĞRAFYASI

#### 3.1. ISPARTA MERKEZ İLÇESİ'NDE YERLEŞME TARİHİ

Nüfus çalışmalarında, yerleşme tarihi de önemlidir. Nüfus ve yerleşme birbiriyle bağlantılıdır. Yerleşmelerin tarihinin bilinmesi, geçmişe ait verilerin daha doğru değerlendirilmesi bakımından yol gösterici rol oynar; geleceğe dair fikir yürütebilmesinde katkı sağlar (Doğan, 2009: 4,5). Isparta'nın eski dönemlerden beri bir yerleşme yeri olması uygun iklim koşulları, verimli toprakları ve su kaynaklarının olmasının önemli payı bulunmaktadır (Çetin, 2011: 188). Isparta coğrafi konumu, İç Anadolu ve Ege Bölgesi'nin iç kısımlarını Akdeniz'e bağlaması nedeniyle önemini arttırmış ve gelişmesini sağlamıştır (Acar, 2012: 9). Isparta Merkez İlçesinin yerleşim tarihi üst Paleolitik ve Mezolitik dönemlere karşılık gelen M.Ö.35.000 – M.Ö.800 yılları aralığında kadar dayandırılabilir. Öyle ki, 1944 yılında Merkez İlçenin kuzey kesimlerinde yer alan Bozanönü yakınlarında yapılan kazılarla bu durum doğrulanmıştır (Koçer, 2013:86). Bununla birlikte Isparta'da çok sayıda höyük tespit edilmiş ve bu höyüklerin incelenmesi sonucunda Neolitik ve Kalkolitik kalıntılara ulaşılmıştır (Doğan, 2009:73) Yerleşme, “barınmak, ya da belirli bir faaliyeti sürdürmek amacıyla bir saha üzerine inşa edilmiş bir veya birden fazla sayıda konuttan oluşan üniteler” şeklinde tanımlanmaktadır (Özçağlar, 1997:2). Yerleşme konusunun ele alındığı Yerleşme Coğrafyası, “insanların ortaya çıkardığı yerleşmelerin; kökenlerini, gelişim ve değişimlerini, kuruluş yeri özelliklerini, görünümünü, fonksiyonlarını, dağılışı ve paternlerini araştıran bir coğrafya alanıdır” (Toroğlu 2006: 461). Bu çalışmadaki “yerleşme” terimi; belirlenen idari ünite içerisindeki yukarıda genel tanımı verilmiş olan her türden yerleşmeler ifade edilmektedir.

Isparta, Lidyalılar döneminde kurulmuştur. Ancak asıl gelişimi Roma dönemindedir. Bu dönemde Isparta'nın önemli bir piskoposluk ve ticaret merkezi olduğu, tuz ve şarap ihraç ettiği belirtilmektedir (Çetin, 2011: 188). Isparta Merkez İlçesi tarihsel süreç içerisinde Luviler, Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Yunanlılar, Bizanslılar, Selçuklular gibi medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Yunanlıların iki bin yıl boyunca bölgede yaşadığı bilinmektedir. Yunanlılardan sonra ise Bergamalılar, Selevkoslular, Romalılar ve Bizanslıların egemenliği altına giren şehir, 1204 yılında Selçuklular tarafından fethedilmiştir. Anadolu Beylikleri Zamanında Hamitoğulları Beyliğinin bir

parçası olan Isparta, 1380 yılında Osmanlı Devleti'ne verilmiştir (Temurçin, 2004:89 – 90). Yapılan bir başka çalışmada ise Selçuklu Sultanı Melikşah döneminde, 1074 yılında bölgede Selçuklu hakimiyetinin etkileri görülmeye başladığı bildirilmektedir (Çapcı, 2008:7). Başka bir kaynakta ise Isparta Merkez İlçesi'nin Osmanlı topraklarına katılması 1390 yılında Yıldırım Bayezid'in seferinin bir sonucu olarak aktarılmaktadır (Ustaoglu, 2020:300).

**Tablo 55.** Isparta İli'nin Geçirdiği Tarihi Devirler

Etiler	MÖ. 4000-1530
Frigyalılar	MÖ. 1530-800
İyonyalılar	MÖ. 800-600
Lidyalılar	MÖ. 546-334
Makedonyalılar (İskender İmp.)	MÖ. 334-323
Selepküsler	MÖ. 323-190
Romalılar	MÖ. 190- MS. 395
Doğu Romalılar (Bizanslılar)	MS. 395-1024
Selçuklular	MS. 1024-1283
İlhaniler	MS. 1283-1300
Hamid Oğulları	MS. 1300-1324
İlhaniler	MS. 1324-1328
Hamid Oğulları	MS. 1328-1375
Osmanlılar	MS. 1375-1402
Timur İmparatorluğu	MS. 1402-1405
Osmanlılar	MS. 1405-1920
Türkiye Cumhuriyeti	MS. 1920-....

(Kaynak: Isparta İl Yıllığı, 2003 akt. Kayalı, 2005: 6)

Antik Saparda/Sabarta adından türeyen kent adının Yunanistan'daki antik Sparta ile ilgisi eğer varsa açık değildir. Osmanlı döneminde idari birim (sancak) adı olan

Hamidabad 14. yy'da bölgede hüküm süren Hamid Oğulları beyliğinden gelmektedir (Nisanyan, 2020). 15 yy'ın ortalarında Osmanlı egemenliğine girmiş, 16. yy'da önemli pazarlardan biri durumundadır. Kentte dokumacılık ve çevredeki ormanlardan adragan zankı önemli bir yer tutmuş, halıcılık da dış piyasalarda önem kazanmıştır (Çetin, 2011: 188). Isparta İli, Ortaçağ'da büyük bir ticaret merkezi, tuz, şarap ve L'iris (koku ve renk veren bitki) ihracatı yapıyordu. 1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Selçuklular ve Bizanslılar arasında el değişirse de 1203-1204 yıllarında Sultan III: Kılıçarslan tarafından Türk topraklarına katıldı. Sonra İlhaniler, Hamid Oğulları ve Osmanlı hakimiyetinden sonra 1920 yılından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ili oldu (Kayalı, 2005: 7).

Isparta Merkez İlçesi'nin yerleşme tarihine yönelik ilk yazılı kayıtların 1478 yılında tutulduğu görülmektedir. Ancak bu tarihte, Isparta Merkez İlçesi tahrir defterinde mahallelere ayrılmamıştır. Fakat 1522 tarihli ikinci tahrir defterine bakıldığında, Isparta'nın bir gayrimüslim onaltı Müslüman mahallesine ayrıldığı aktarılmaktadır. 1568 tarihli tahrir defterinde ise Isparta Merkez İlçesinin yirmi üç mahalleye ayrıldığı görülmektedir. 1522 tarihli tahrir defterinde yer alan mahalleler şunlardır: “*Camii, Çeribaşı, Dere, Debbağlar, Doğancı, Evran, Farsaklar, Hacı Elfi, Hocağlu, Leblebici, İğneci, İlsucu, İskender, Hacı İvaz, Hisar Efendi, Hocaoğlu, Karaağaç, Sule, Şuguya Bey, Tavasoglu, Yayla, Yenice, Gebran*” (Ustaoğlu, 2020:300 – 302). 1522 yılındaki mahallelerden, Dere, Doğancı, İskender, Hisar, Karaağaç, Yayla ve Yenice Mahalleleri halen aynı isimle mevcuttur.

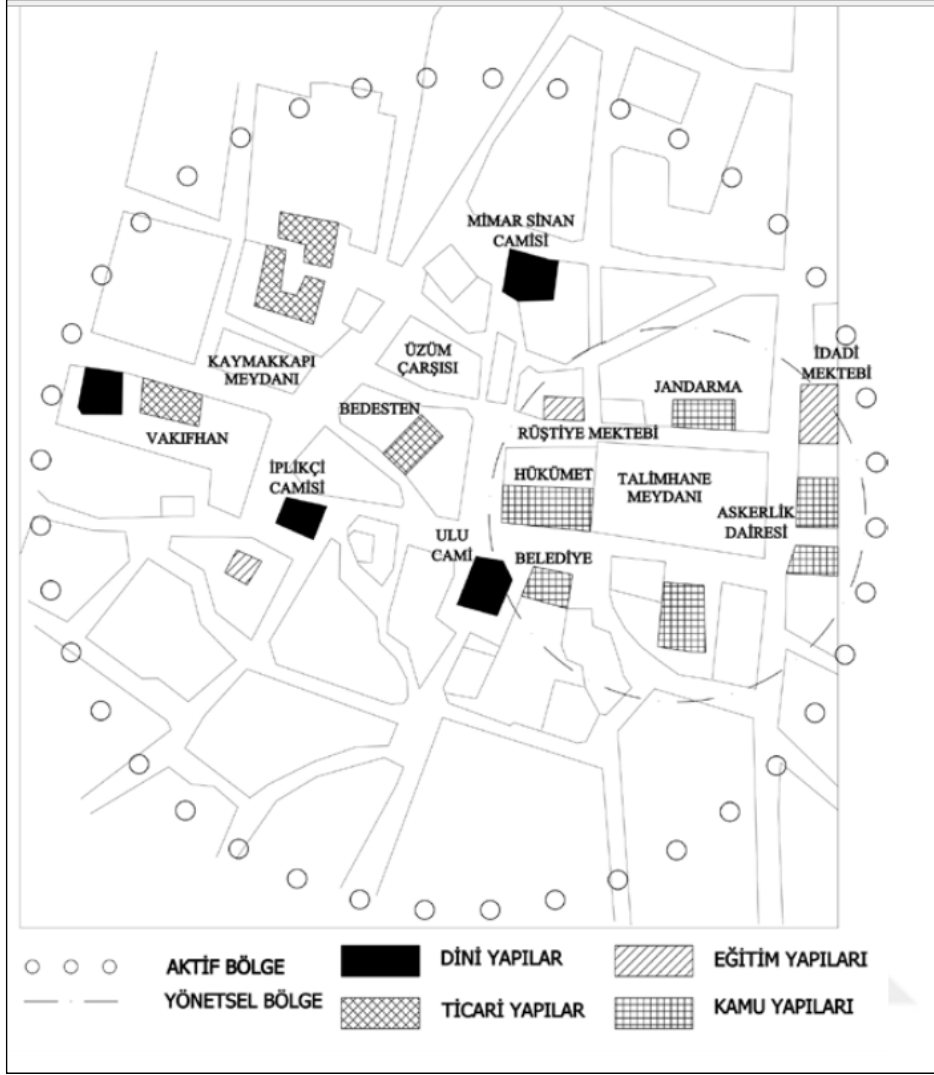
Isparta'nın ilk planı 1938-1944 yılları arasında Alman şehirci Prof. Dr. Oelsner danışmanlığında, Kemal Ahmet Aru tarafınan yapılmıştır (Çetin, 2011: 192) (Şekil 18).



**Şekil 18.** Oelsner ve Kemal Ahmet Aru'nun Isparta Planı (Kaynak: Çetin, 2012: 192)

Bu planda özellikle İstasyon Caddesi çevresinde faaliyet alanları gelişmiştir. Daha sonra Kız Enstitüsü, Ülkü İlkokulu, Vali Konağı ve modern yapıları ile geleneksel dokudan farklı, cumhuriyet idealleri doğrultusunda gelişmiştir. 1939'da yeni Hükümet Konağı yapılmıştır. 1970'lerden sonra çok katlı apartmanlar yapılması geleneksel dokuyu zedelemiştir (Çetin, 2012:192-194).

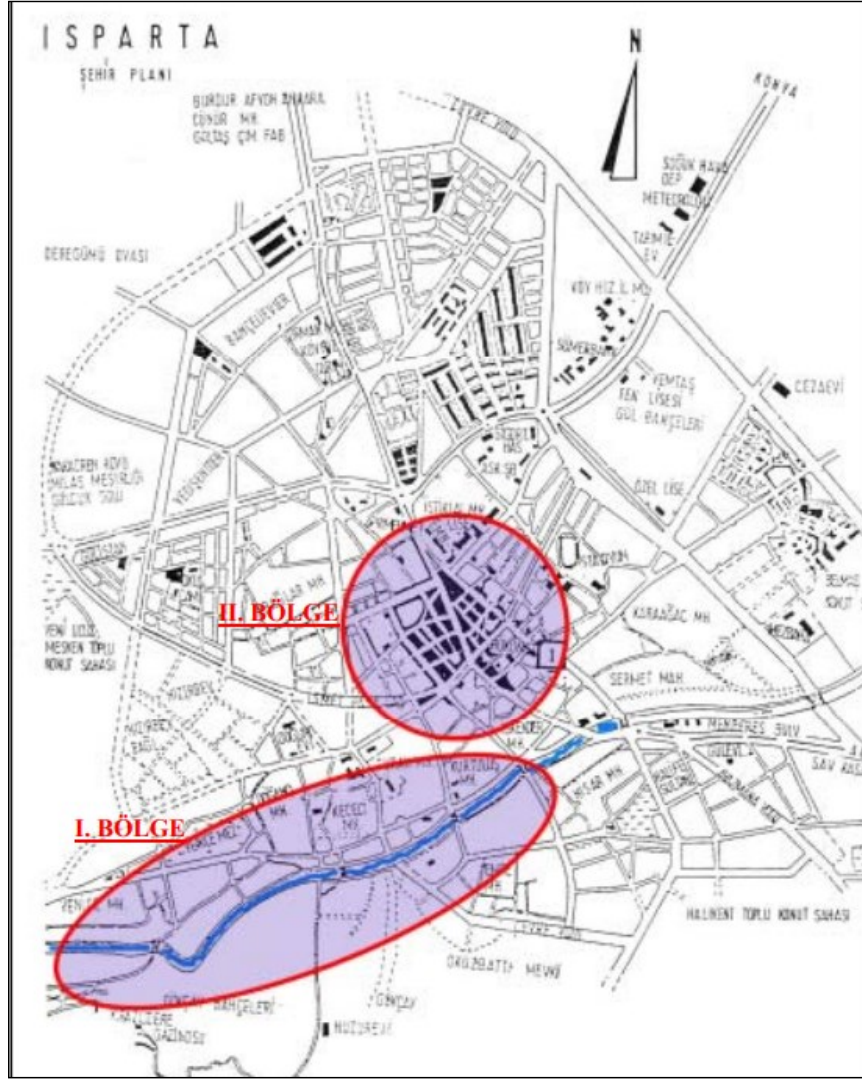
Özellikle 19 yy ortalarında iplik, dokuma, gülcülük tabaklık, kunduracılık sanatları dolayısıyla ticaret anlamında ilerleme sağlanmıştır. 1870'lerde 400'den fazla tecgal, 43 tabak işletmesi vardı ve ihracat yapabilir durumdaydı. Rum tüccarların etkisiyle Şark Halı Kumpanyası Isparta'da bir şube açmıştır. Isparta halıları da uluslar arası pazarda yerini almıştır. Isparta'da halı sahanın ekonomisine katkı sağlamıştır



Şekil 19. 19. Yüzyılda Isparta Kent Merkezi (Kaynak; Çetin, 2011)

19. yy'da Isparta Kent Merkezinde Hükümet Konağı, Belediye, Ulu Cami, Mimar Sinan Samisi, Rüştiye Mektebi, İdari Mektebi, Bedesten, Jandarma, Üzüm Çarşısı, Kaymakkapı Meydanı ile Talimhane Meydanı yer alıyordu (Şekil 19),

İlk mahallelerden birisi, su kenarındaki Sülübey Mahallesi kabul edilmektedir. Kentin yerleşim sahası; güneyde Belönü Çayı kuzeyde Kutlubey Mahallesi, doğuda Karaağaç Mahallesi arasında gelişmiştir (Kayalı, 2005).



Şekil 20. Isparta Kent Merkezleri 1990 (Kaynak: Isparta Belediyesi 1990 akt. Kayalı 2004: 12)

Kamu kullanımı ile ilgili hizmet binaları oluştuğça kent gelişmeye başladı. Özellikle 2000'li yıllarda Kaymakkapı, Hükümet ve Samapazarı civarında bulunan eski kapılar ve medreseler kaldırıldı, yeni binalar yapılmaya başlandı (I. Bölge). Belönü Çayı civarında Sülübey Mahallesi ilk yerleşim yeri olarak kabul edilmektedir. Kentin gelişme sahası; kuzeyde Kutlubey Mahallesi, güneyde Belönü Çayı, doğuda Karaağaç Mahallesi arasında gelişmiştir (II. Bölge) (Seren, 1982 akt. Kayalı 2005:10).

Isparta merkezdeki yerel evler üzeri toprak damlı, ahşap çatılı evlerdi. Alt katlarında kiler, mutfak, ahır ve ambar; üst katlarda salon, odalar ve hnaylar bulunurdu. Oda kapılarının karşısında ocak vardı. Oda tavanları çatı direklerinin üst yüzüne çakılır, direkler görünürdü Tuvaletler evden uzakta, derin kuyular üzerine yapılırdı. Her evin bahçesi vardı. Cumhuriyet dönemine kadar Isparta ilinde Türkler, Rumlar, Yörükler ve

19. yy'da Kafkasya'dan ve Rumeli'den gelen göçmenler bir arada yaşarlardı . Kurtuluş Savaşı'ndan sonra burada yaşayan Rumlar'ın Yunanistan'a, Yunanistan'dan da Türklerin yöreye yerleşmesi kültürel yapıda değişmeler oluşturmuştur (Kayalı, 2005: 14,15).

### 3.2. ISPARTA MERKEZ İLÇESİ'NDE KIR YERLEŞMELERİ

#### 3.2.1. Köyler

Isparta Merkez ilçeye bağlı 20 köy bulunmaktadır. Savköy ve Kuleönü Belediyeleri, ayrıca ele alınmıştır.

Isparta Merkez İlçesi'ne 13 km uzaklıkta olan ve Merkez İlçesi'nin hemen yanında, Merkez İlçe arazisinin orta kesimde yer alan Aliköy Köyü, güneyde Yazısöğüt, doğuda Büyükhacılar ve Küçükacılar köyleri ve batıda Merkez İlçe ile çevrilidir. Aliköy, hemen karşısında Merkez İlçeye bağlı Toki – Akkent Mahallesi ile komşudur. Merkez İlçe'ye hayli yakın olması sebebiyle, bu köy günümüzde Isparta'nın dışarıda kalan bir mahallesi gibidir. Öyle ki, bazı okulların Isparta Merkez İlçe'ye bu köyden daha uzak olduğu görülmektedir. Aliköy, bilhassa TOKİ evlerinin yapılması ile gelişmeye başlamış ve arazileri değerlendirilmiştir. Ayrıca Aliköy Köyü, yaklaşık 700 yıllık olduğu ifade edilen Hatip Dede Türbesi ile bir adet Cemevine sahiptir. Aliköy, Yakaören Köyü ile, Isparta Merkez İlçe'de Alevi – Bektaşî nüfusun yoğun olarak yaşadığı bir yerleşim birimidir (Kolukırık, 2010: 87-100).



**Fotoğraf 3.** Isparta Merkez İlçe'ye Bağlı Aliköy'den Görünümler



Aliköy’de gerçekleştirilen saha çalışmasında köy sakinleri ile yüzyüze görüşme imkanı bulunmuş ve köy hakkında bilgi alınmıştır (Fotoğraf 3). Bu bilgiler daha önce 2001 yılında Serap Filiz tarafından gerçekleştirilen çalışma ile de karşılaştırılmıştır (Filiz, 2001). Bu doğrultuda Aliköy’de ikamet eden köy sakinlerinin geçimlerini tarım ve hayvancılıkla sağladıklarını belirtmek mümkündür (Fotoğraf 4). Ancak, köyde sulama problemleri yaşandığından dolayı köy merası üzerinde hayvancılığa ağırlık verilmektedir.

**Tablo 56.** Isparta Merkez İlçe’ye Bağlı Aliköy Köyü Nüfusu (1965 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	495	490	985
1970	444	531	975
1975	526	603	1129
1980	990	1002	1992
1985	615	648	1263
1990	621	661	1282
2000	630	684	1314
2007	579	617	1196
2010	618	641	1259
2015	688	603	1291
2019	718	608	1326

(TÜİK)

Tablo 56’de yer alan verilere bakıldığında Aliköy’ün nüfusunun 1980 yılında 1992 ile en yüksek düzeye ulaştığı, daha sonra 2007 yılına kadar azalarak 1196’ya indiği ve 2019 yılına kadar 1326’ya ulaştığı görülmektedir.



**Fotoğraf 4.** Aliköy'ün Uydu Görüntüsü

Ayrıca köyün Merkez İlçe'ye hayli yakın olması sebebiyle bilhassa gençler Merkez İlçe'ye çalışmaya gitmektedir. Filiz'in çalışmasında da vurgulandığı üzere köy sakinleri özellikle eskiden Aliköy'de gülcülüğün önemli bir yer tuttuğunu, ancak günümüzde gülcülük faaliyetlerinden vazgeçtiklerini bildirmişlerdir. Aliköy'de üzüm yetiştiriciliği dikkat çekmekle birlikte ayrıca arpa, buğday, çavdar ve mısır da yetiştirilmektedir. Köyde az da olsa seracılık yapıldığı görülebilmektedir. Aliköy'de bir adet ilkokul ve bir adet ortaokul bulunmaktadır. Her iki okul da Küçükhacılar Köyü ile Aliköy'e aittir ve isimleri de Aliköy-Küçükhacılar İlkokulu ve Aliköy-Küçükhacılar Ortaokulu'dur. Merkez İlçe'ye yakın olan köylerde olduğu gibi köyden lise ve dengi okul için Merkez İlçe'ye gidilmektedir. Ayrıca hemen yakınındaki Akkent Mahallesi'ndeki okullar da köy sakinlerinin seçenekleri arasındadır.

**Bozanönü Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'nin tam kuzeyinde yer almaktadır. Bozanönü Köyü, güneyinde ve batısında Isparta Merkez İlçesi, doğusunda Kuleönü Kasabası, kuzeyinde Atabey İlçesi ile çevrilidir. Bozanönü Köyü Merkez İlçe'ye 10 km mesafededir. Bozanönü Köyünde bir adet âtıl durumda tren istasyonu vardır. Köy, oldukça az bir nüfusa sahip olup, genellikle tek katlı ve çift katlı ahşap ve kerpiç köy evlerine sahiptir.

**Tablo 57.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Bozanönü Köyü Nüfusu (1965 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	245	265	510
1970	258	270	528
1975	251	271	522
1980	263	275	538
1985	304	293	597
1990	344	291	635
2000	279	283	562
2007	266	267	533
2010	257	266	523
2015	277	280	557
2019	274	273	547

(TÜİK)

Bozanönü Köyü nüfusunun 1965 yılından günümüze dek çok farklı bir değişme olmamakla birlikte yaklaşık 500 civarından bulunduğu görülmektedir (Tablo 57).



**Fotoğraf 5.** Isparta Merkez İlçesi'ne Bağlı Bozanönü Köyü'nden Görünümler

Bozanönü Köyü'nde gerçekleştirilen saha çalışmasında köy sakinleri ile görüşülerek, köyün fonksiyonları ve geçim kaynakları hakkında bilgi alınmıştır (Fotoğraf 5). Elde edilen veriler 2010 yılında Babalık ve Sönmez tarafından yapılan çalışma sonuçları ile de karşılaştırılmıştır. Bozanönü Köyü'nde tarımsal arazinin az

olduđu ve toprađın veriminin dűşűk olduđu ifade edilmektedir. Babalık ve Sűnmez'in çalıřmasında da bu durum dođrulanmakta ve kűyűn bitki ile kaplı alan deđeri %18,30 olarak verilmektedir (Babalık ve Sűnmez, 2010). Kűyde buđday ve baklagiller yetiřtirilmektedir. Kűyde okul ve cami bulunmaktadır. Kűylűler ihtiyaçlarını Merkez İlçe'den ve Kuleűnű Kasabası'ndan karřılamaktadır.

**Bűyűkgűkeli Kűyű:** 2013 yılına kadar kasaba olan Bűyűkgűkeli'nin statűsű 2013 yılında kűy olarak deđiřtirilmiřtir. Bűyűkgűkeli Kűyű, Merkez İlçe'nin kuzeydođusunda yer almaktadır. Gűneyinde Kűűkhacılar Kűyű, batısında Kűűkgűkeli Kűyű ve Kuleűnű Kasabası, kuzeyinde Atabey İlçesi ve dođusunda Eđirdir İlçesi yer almaktadır. Kűy, halk arasında Findos Ařađı olarak da adlandırılmaktadır. Bűyűkgűkeli Kűyű, Merkez İlçenin kuzeydođu ucunda yer almaktadır (Fotođraf 7). Gűneyinde Kűűkhacılar Kűyű, Batısında Kűűkgűkeli Kűyű ve Kuleűnű Kasabası, Kuzeyinde Atabey İlçesi ve Dođusunda Eđirdir İlçesi yer almaktadır. Kűy, halk arasında Findos ařađı olarak da adlandırılmaktadır.

**Tablo 58.** Isparta Merkez İlçe'ye Bađlı Bűyűkgűkeli Kűyű Nűfusu (1965 – 2019)

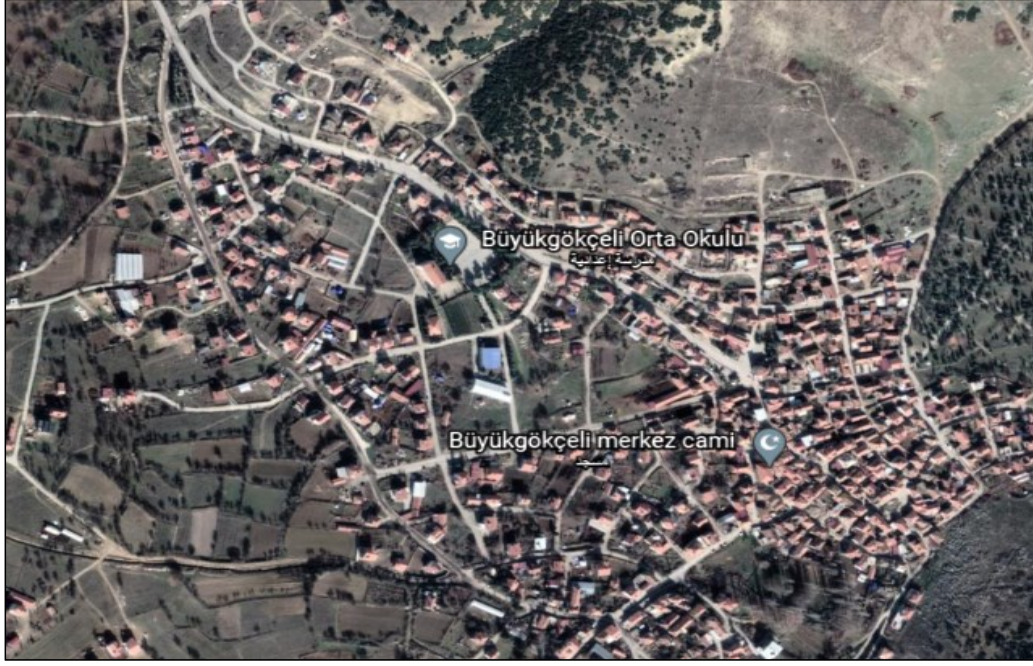
Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	593	822	1515
1970	1086	1210	2296
1975	927	923	1850
1980	787	867	1654
1985	840	843	1683
1990	931	895	1826
2000	820	815	1635
2007	1040	867	2107
2010	808	788	1596
2015	732	702	1434
2019	626	612	1238

(Kaynak: TűİK)

Büyükgökçeli Köyü, nüfusu 1000'in üzerinde olması sebebiyle dikkat çekmektedir. Bilhassa Kasaba statüsünü kaybettiği 2012 yılından sonra nüfus azalma eğilimi gösterse de Merkez İlçe'nin diğer köylerine nazaran kalabalık olduğunu söylemek mümkündür (Tablo 58). Büyükgökçeli Köyü'nde, ilkokul, ortaokul, sağlık ocağı, PTT acentası vardır. Büyükgökçeli'de ayrıca bir adet benzin istasyonu da bulunmaktadır. Köy, 1972 yılında kasaba belediyesi olmuş ve 2013 yılında statüsü tekrar köye çevrilmiştir (Fotoğraf 6). Büyükgökçeli Köyü'nde tarımsal açıdan diğer köylerden farklı olarak yüksek oranda balkabağı üretimi gerçekleştirilmektedir.



**Fotoğraf 6.** Isparta Merkez İlçe'ye Bağlı Büyükgökçeli Köyü'nden Bir Görünüm



**Fotoğraf 7.** Büyükgökçeli Köyü Uydu Görüntüsü

**Büyükhacılar Köyü:** Merkez İlçe 'ye 7 km uzaklıkta olan Büyükhacılar Köyü, Merkez İlçe'nin doğusunda, Davras Dağı eteklerinde yer almaktadır (Fotoğraf 8). Köyün doğusunda Eğirdir İlçesi, güneyinde Savköy Kasabası, batısında Yazısöğüt ve Aliköy köyleri ile kuzeyinde Küçükacılar Köyü ve kuzeydoğusunda Çobanisa Köyü yer almaktadır.

**Tablo 59.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Büyükhacılar Köyü Nüfusu (1965 -2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	331	321	652
1970	326	368	694
1975	387	383	770
1980	408	421	829
1985	462	451	913
1990	451	478	929
2000	554	545	1099
2007	557	527	1079
2010	575	542	1117
2015	574	530	1104
2019	568	507	1075

Nüfusu 1000 kişinin üzerinde olan Büyükhacılar köyünde son yirmi yıllık süre içerisinde nüfusunun 1117 ile 1075 arasında değiştiği görülmektedir (Tablo 59).



**Fotoğraf 8.** Büyükhacılar Köyü Uydu Görüntüsü



**Fotoğraf 9.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Büyükhacılar Köyü'nden Görünümler

Büyükhacılar Köyü Davraz Dağı'nın eteklerindeki çorak alanda yer alması nedeniyle tarımsal faaliyetlerin sınırlı olarak gerçekleştiği bir köydür (Fotoğraf 9). Köyde buğday yetiştirilmektedir. Devlet tarafından sahada ağaçlandırma çalışmaları

yapılmış ve Köy Ormanı oluşturulmuştur. Köyde, ilkokul, ortaokul ve sağlık evi bulunmaktadır. Ayrıca köyün kendi adıyla kurulmuş bir amatör spor kulübü ve futbol takımı da bulunmaktadır.

**Çobanisa Köyü:** Davras Dağı'nın hemen yamacında yer almaktadır. Dağa en yakın köydür (Fotoğraf 10). Isparta Merkez İlçesi'ne 18 km mesafededir. Davras Dağına giden araç yolu bu köyün içinden geçmektedir. Köyün nüfusu oldukça azdır. Köy, genellikle tek katlı taş ve kerpiç evlerden oluşmaktadır. Köyde, Kış Turizmine yönelik olarak yapılmış konaklama tesisleri bulunmaktadır. Çobanisa Köyü, Isparta Merkez İlçesi'nin doğu yönündedir. Köyün batısında ve kuzeyinde Küçükhacılar Köyü, güneyinde ve batısında Büyükhacılar Köyü, doğusunda Eğirdir İlçesi bulunmaktadır.



**Fotoğraf 10.** Çobanisa Köyü Uydu Görüntüsü

Çobanisa Köyü, nüfusunun azlığı ile dikkat çekmektedir (Tablo 60). Çobanisa Köyünde tarımsal faaliyetlerden bahsetmek mümkün değildir. Ayrıca köyde genellikle yaşlı nüfusun bulunduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Köy, Davraz Dağı'nın hemen yamacında ve kayak merkezi yolunun başlangıcındadır.



**Tablo 60.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Çobanisa Köyü Nüfusu (1965 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	135	153	288
1970	135	150	285
1975	167	157	321
1980	136	166	302
1985	144	172	316
1990	118	155	273
2000	132	125	257
2007	121	107	228
2010	147	128	275
2015	143	125	268
2019	140	120	260

Bu nedenle köyde kış turizmine yönelik butik otel girişimlerinin olduğu görülmektedir. Kış turizminin Çobanisa Köyü'ne etkileri 2009 yılında yapılan bir çalışmada da incelenmiştir (Ceylan ve Demirkaya, 2009). Söz konusu çalışmada, Çobanisa Köyü'nde kış turizminin gelecek için umut verdiği bildirilmektedir. Çalışma kapsamında Çobanisa Köyü'nün sakinleri ile görüşmek mümkün olmamıştır.

**Çukur Köy:** Isparta Merkez İlçe'nin en uzak köylerinden biridir. Merkez İlçe'ye 38 km uzaklıkta olan köyün çevresi Güneyce Köyü ve Eğirdir İlçesi ile çevrilidir. Ormanlık bir alanda kurulu olan köy, Ispartalı doğa yürüyüşçülerinin ilgisini çekmektedir (Fotoğraf 11). Çukurköy Köyü'nün nüfusu son yıllık süreçte 959'dan 894'e kadar gerilemiştir (Tablo 61).

Çukurköy Köyünde sağlık evi ve okul bulunmaktadır. Köyde tarım imkanları oldukça kısıtlıdır ancak son zamanlarda seracılık girişimlerinin gerçekleştiği bilinmektedir.

**Tablo 61.** Çukurköy Köyü 1965 – 2019 Nüfus Dağılımı

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	298	292	590
1970	330	324	654
1975	409	380	789
1980	477	469	946
1985	545	523	1068
1990	503	506	1009
2000	550	477	1027
2007	497	457	954
2010	500	459	959
2015	482	421	903
2019	467	427	894



**Fotoğraf 11.** Çukurköy'ün Uydu Görüntüsü

**Darıderesi Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'ne 7 km mesafede bulunan köy, iki adet baraja ev sahipliği yapmaktadır (Fotğraf 12). Köy nüfusunun azlığı ile dikkat çekmektedir. Darıderesi Köyü, Isparta Merkez İlçesi'nin güneybatısındadır. Köyün doğusu ve kuzeyinde Isparta Merkez İlçesi, batısında Direkli Köyü ve Kadılar Köyü, güneyinde ise Burdur Şehri yer almaktadır. Darıderesi Köyü'nün nüfusu son on yıllık süre zarfında en fazla 181 ve en az 137 olarak kaydedilmiştir (Tablo 62).

**Tablo 62.** Isparta Merkeze Bağlı Darıderesi Köyü Nüfusu (1965 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1990	90	97	187
2000	91	99	190
2007	77	81	158
2010	84	84	168
2015	67	73	140
2019	71	72	143



**Fotoğraf 12.** Darıderesi Barajı (Kaynak: DSİ)

Darıderesi Köyü’nde iki adet baraj yer almaktadır. Bu barajlar Şehrin iğme suyu ihtiyacının büyük bir kısmını karŐılamaktadır. Ancak, köye barajın yapılması köy nüfusunu ve köyün iktisadi faaliyetlerini hayli olumsuz yönde etkilemiŐtir. Köyde genellikle yaşlı nüfus yer almakta ve bu nedenle de sosyal, tarımsal ve ekonomik faaliyetler sınırlı Şekilde gerĐekleŐmektedir. 2009 yılında Ayten Erol ve diğer araŐtırmacılar tarafından gerĐekleŐtirilen bir ĐalıŐmada, Darıderesi Köyü’nün kısıtlı bir Şekilde hayvancılık ve kuru tarım gerĐekleŐtirdięi doğrulanmaktadır (Erol vd., 2009).

**Darıören Köyü:** Isparta Merkez İlĐesi’ne 38 km mesafede olan Darıören Köyü, Merkez İlĐe’nin en doğusunda bulunmaktadır. Darıören Köyü’nün batısında KĐkkıŐla

Köyü ve Kışlaköy Köyü, kuzeyinde Savköy Kasabası, güneyinde Güneyce Köyü, doğusunda ise Eğirdir İlçesi yer almaktadır. Köy, halk arasında Darıviran ya da Deliören olarak da bilinmektedir. Son on yıllık süre zarfında Darıören köyünün nüfusu 562'ten 415'e kadar gerilemiştir (Tablo 63).

**Tablo 63.** Isparta Merkez İlçe'ye Bağlı Darıören Köyü Nüfusu (1965-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	279	300	579
1970	281	299	580
1975	346	364	710
1980	394	421	815
1985	404	453	857
1990	379	429	808
2000	351	356	707
2007	311	308	619
2010	280	282	562
2015	223	231	454
2019	203	212	415

Darıören Köyü, verimsiz bir arazi üzerinde yer almaktadır ve tarım faaliyetleri kısıtlıdır. 1986 yılında köyde meydana gelen heyelan, köyde büyük çaplı maddi hasara neden olmuştur. Nüfus verilerine bakıldığında da köy nüfusunun bu afetten sonraki dönemde azalma eğilime girdiği görülmektedir. Köy, gününbirlik doğa sporu etkinlikleri için cazip bir haldedir.

**Deregümü Köyü:** Merkez İlçe ile mesafesi 3 km olsa da artık Merkez İlçe ile arasında bir sınır yoktur. Köy, kentsel dönüşüm yüzünden şimdi bir mahalle olarak gibi kabul edilebilmektedir. Köy, Merkez İlçe'nin imara yeni açılan bölgesi ile, mahallelerin ortasında kalmıştır. Halk arasında Deregüme olarak da bilinmektedir. Bilhassa köyün etrafının imara açılması ile, köyde hareketlilik artış göstermektedir. Deregümü Köyünün güneyi, doğusu ve kuzeyi Merkez İlçe ile çevriliyken, batısında Yakaören Köyü,

kuzeybatısında ise Kayıköy Köyü yer almaktadır. Köyün nüfusu son on yıllık dönemde 1776'dan 2029'a yükselmiştir (Tablo 64).

**Tablo 64.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Deregümü Köyü Nüfusu (1965-2019) (TÜİK)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	392	419	811
1970	401	457	858
1975	429	469	898
1980	494	532	1026
1985	567	568	1135
1990	581	626	1207
2000	749	742	1491
2007	845	855	1700
2010	883	893	1776
2015	1.007	964	1971
2019	1.009	1.020	2029



**Fotoğraf 13.** Deregümü Köyü Uydu Görüntüsü

Deregümük Köyü, günümüzde Merkez İlçe ile içiçe geçmiş ve adeta bir mahalle halini almıştır. Bilhassa imara yeni açılan araziler ile birlikte, merkez ilçe ile Deregümü arasındaki sınırlar yok olmuştur (Fotoğraf 13). Köyde yapılan görüşmelerden Deregümü Köyü'nde tek tarımsal faaliyetin seracılık olduğu belirtilmiştir. Seracılık ile hatrı sayılır miktarda domates ve salatalık üretimi gerçekleştirilmekte ve yurtdışına dahi ihraç edilebilmektedir.

**Direkli Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'nin güney yer almaktadır. Köyün batısında Darıderesi Köyü, güneyinde ve doğusunda Kadılar Köyü, kuzeyinde ise Savköy Kasabası yer almaktadır. Isparta Merkez İlçesi'ne 12 km mesafede olan Direkli Köyü, doğa sporları severleri için bir çekim merkezi olarak kabul edilmektedir. Direkli Köyü'nün nüfusu son on yıllık dönemde 1004 ile 973 kişi arasında değişmektedir. Ancak 1965'ten bu yana köyün nüfusunun diğer köylere nazaran yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 65).

**Tablo 65.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Direkli Köyü Nüfusu (1965-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	692	665	1357
1970	628	654	1282
1975	632	690	1322
1980	718	733	1451
1985	788	748	1536
1990	698	695	1393
2000	502	483	985
2007	503	479	982
2010	500	504	1004
2015	493	488	981
2019	499	474	973



**Fotoğraf 14.** Direkli Köyü’nden Görünümler

Direkli Köyü halkı ile yapılan görüşmelerde, köyün yamaç ve kayalık alanda bulunması nedeniyle tarım yapmanın neredeyse imkansız olduğu ancak bunun yerine küçükbaş hayvancılığa bir ilgi olduğu görülmüştür (Fotoğraf 14). Köy halkı, Direkli Köyü’nün doğa sporları, dağcılık ve kaya tırmanışı için uygun bir yer olduğunu ve her sene çok sayıda sporcunun köylerini ziyaret ettiğini bildirmektedir. Köy muhtarlığı öncülüğünde, doğa sporlarına yönelik girişimler gerçekleştirilmektedir.

**Gelincik Köyü:** Isparta Merkez İlçesinin en batısında yer almaktadır. Gelincik Köyünün batısında ve güneyinde Burdur ili, Kuzeyinde Yakaören Köyü ve Doğusunda Isparta Merkez İlçesi yer almaktadır. Gelincik Köyü, Isparta Merkez İlçesi’ne 12 km uzaklıktadır. Gelincik Köyü Isparta-Burdur Dağ yolu denilen bölgede yer almaktadır. Bu tez çalışmasının hazırlandığı tarihte, söz konusu Dağ yolu Isparta-Burdur Dostluk yolu olarak yeniden inşa edilmekte ve iki şehrin arasını 14 km düşürmektedir. Son on yılda nüfusu 709’dan 635’e kadar gerilemiştir (Tablo 66). Halk arasında Geresin olarak da bilinmektedir.

Gelincik Köyü’nde küçükbaş hayvancılık ve tavukçuluk yapılmaktadır. Bunun yanı sıra tarım imkanlarının sınırlı olarak gerçekleştirildiği köyde ceviz ağaçlarının varlığı dikkat çekmektedir. Gelincik Köyü’ndeki ceviz ağaçları çeşitli bilimsel çalışmalara konu olmuştur. (Pekmezci vd., 2005; Koyuncu vd., 2005-a; Koyuncu vd. 2005-b).

**Tablo 66.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Gelincik Köyü Nüfusu (1965-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	349	403	752
1970	333	393	726
1975	346	412	758
1980	364	420	784
1985	385	440	825
1990	389	442	831
2000	390	407	797
2007	370	362	732
2010	369	340	709
2015	348	316	664
2019	333	302	635

**Güneyce Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'nin en güneyinde bulunan köydür. Güneyce Köyü'nün kuzeyinde Darıören ve Kışlaköy Köyleri, Güney ve Doğusunda Eğirdir İlçesi, Batısında Burdur İli ve Kuzeybatısında Kadılar Köyü yer almaktadır. Köy Isparta'ya 25 km mesafededir (Fotoğraf 15). Güneyce Köyü'nün nüfusu 1965 yılında 318 iken 2019 yılında 309'a kadar gerilemiştir (Tablo 67).



**Fotoğraf 15.** Güneyce Köyü Uydu Görüntüsü



**Tablo 67.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Güneyce Köyü Nüfusu (1965-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	163	155	318
1970	177	172	349
1975	205	211	416
1980	215	231	446
1985	230	250	480
1990	220	249	469
2000	208	215	423
2007	175	158	333
2010	198	191	389
2015	165	168	333
2019	162	147	309

Güneyce Köyü’nde tarım imkanları kısıtlı olmakla birlikte az miktarda küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Köye bakıldığında köy sakinlerinin genellikle yaşlı nüfusu oluşturduğu görülmektedir. Köyün yakınındaki Kapıkaya Antik Kenti bilhassa yerli turistlerin ve doğa sporcularının ilgisini çekmektedir.

**Kadılar Köyü:** Isparta Merkez İlçesi’nin güney kesiminde yer almaktadır. Kadılar Köyünün batısında Darıderesi Köyü, kuzeybatı ve kuzeyinde Direkli Köyü, kuzeyinde Savköy Kasabası, doğusunda Küçükkişla, Kışlaköy ve Güneyce Köyleri, güneyinde ise Burdur İli yer almaktadır. Kadılar Köyü, Isparta Merkez İlçesine 12 km mesafede yer almaktadır. Kadılar Köyü’nün nüfusu 2010 yılında 611 iken aradan geçen on yılın sonunda 576’ya gerilemiştir (Tablo 68).

**Tablo 68.** Isparta Merkez İlçesi Kadılar Köyü Nüfusu (2000-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
2000	342	298	640
2007	321	272	593
2010	327	284	611
2015	318	268	586
2019	308	268	576



**Fotoğraf 16.** Kadılar Köyünden Görünümler

Kadılar Köyü'nde ilkokul ve ortaokul bulunmaktadır. Köyün tarım imkanı hayli kısıtlıdır. Köyde küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır (Fotoğraf 16).

**Kayıköy Köyü:** Isparta Merkez İlçe ile neredeyse bütünleşmiş ve adeta bir mahalle haline gelmiştir. Kayıköy, Merkez İlçe'nin Mehmet Töngge Mahallesi ile içiçe geçmiştir.

**Tablo 69.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Kayıköy Köyü Nüfusu (1965- 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	256	270	526
1970	250	259	509
1975	248	260	508
1980	229	253	482
1985	277	284	561
1990	303	285	588
2000	292	303	595
2007	316	315	631
2010	294	314	708
2015	340	353	693
2019	337	338	675

Süleyman Demirel Üniversitesi Batı Yerleşkesine çok yakındır. Merkez İlçe'nin batı ve güney kesimlerindeki mahallelerden Süleyman Demirel Üniversitesine gitmek için Deregümü ve Kayıköy köylerinden geçen bir güzergâh mevcuttur. Kayıköy'ün güneyinde Yakaören ve Deregümü Köyleri, doğusunda Isparta Merkez İlçesi, kuzeyinde ve batısında Gönen İlçesi yer almaktadır.1965 yılında 526 kişinin yaşadığı Kayıköy'de 2019 yılında 675 kişinin yaşadığı görülmektedir (Tablo 69).Kayıköy bugün Deregüme Köyü ile Süleyman Demirel Üniversitesi Batı Kampüsü arasında yer almaktadır. Mehmet Töngge Mahallesi ile içiçe geçmiş haldedir. Kayıköyde küçükbaş hayvancılık, seracılık ve meyve yetiştiriciliği gerçekleştirilmektedir.

**Kışlaköy Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'ne 25 km mesafede yer alan Kışlaköy Köyünün kuzeyinde Küçükkişla ve Dariören Köyü bulunmaktadır. Ayrıca Dariören Köyü, Kışlaköy Köyünü kuzeyden doğuya doğru çevrelemektedir. Kışlaköy Köyü'nün güneyinde Güneyce ve Kadılar Köyleri yer almaktadır. Kadılar Köyü, Kışlaköy Köyünü güneyden batıya doğru çevrelemektedir.

**Tablo 70.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Kışlaköy Köyü Nüfusu (1965-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	568	570	1138
1970	596	616	1212
1975	640	616	1256
1980	339	380	719
1985	308	347	655
1990	295	328	623
2000	285	296	581
2007	199	217	416
2010	194	205	399
2015	161	166	327
2019	134	155	289

Kışlaköy, ayrıca Büyükkışla olarak da bilinmektedir. Köy nüfusu, 2000 yılında 581iken 2010 yılında 809'a yükselmiş, takip eden yıllarda azalmaya devam ederek 2019 yılında 289'a düşmüştür (Tablo 70). Kışlaköy'ün nüfusu hayli azdır ve köyde genellikle yaşlı nüfus ikamet etmektedir. Köyde kısıtlı tarım imkanları bulunmaktadır. Köy sakinleri, eskisi kadar olmasa da günümüzde de az miktarda gül yetiştiriciliği yapıldığını ifade etmektedir. Küçükbaş hayvancılık da köyün ekonomik faaliyetleri arasında yer almaktadır.

**Küçükgökçeli Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'ne 18 km mesafede yer alan köy, Isparta'nın yerlileri tarafından Findos olarak da adlandırılmaktadır (Fotoğraf 17). Küçükgökçeli Köyü güney ve batı yönlerinden Küçükhacılar Köyü ile çevrelenmişken, kuzeyinde Kuleönü Kasabası, doğusunda ise Büyükgökçeli Köyü yer almaktadır.

**Tablo 71.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Küçükgökçeli Köyü Nüfusu (1965-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	110	135	245
1970	107	134	241
1975	110	109	219
1980	111	108	219
1985	109	118	227
1990	103	126	229
2000	126	127	253
2007	107	112	219
2010	102	106	208
2015	97	96	193
2019	131	122	253



**Fotoğraf 17.** Küçükgökçeli Köyü Uydu Görüntüsü

Küçükgökçeli Köyü'nün nüfusu 2010 yılında 208 iken 2019 yılında 253 olarak kaydedilmiştir (Tablo 71). 1965 yılından bu yana köy nüfusu 287'yi aşmamıştır. Küçükgökçeli Köyü'nde fidancılık sektörü gelişmiştir. Köyde tarıma önem verilmektedir. Köy, kavun yetiştiriciliği ile öne çıkmaktadır. Ayrıca domates yetiştiriciliğine önem verilen bir tarımsal faaliyettir. Köyde hayvancılık küçükbaş hayvanlar ile gerçekleştirilmektedir. Köyde ayrıca hububat ve bakliyat ekimi de gerçekleştirilmektedir.

**Küçükbaşlar Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'ne 10 km mesafede olan Küçükbaşlar Köyü batısında İlçe Merkezi ile komşudur (Fotoğraf 18).

Küçükbaşlar Köyü'nün kuzeyinde Kuleönü Kasabası ve Küçükgökçeli Köyü, doğusunda Eğirdir İlçesi, güneyinde Çobanisa ve Büyükbaşlar Köyleri, batısında Merkez İlçe ve Aliköy yer almaktadır. Küçükbaşlar Köyü'nün nüfusu son on yıllık dönemde artış göstererek 748'den 1073'e yükselmiştir (Tablo 72).

**Tablo 72.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Küçükbaşlar Köyü Nüfusu (1965- 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	253	273	526
1970	273	310	583
1975	366	363	729
1980	402	411	813
1985	445	456	901
1990	319	338	657
2000	369	403	772
2007	204	230	434
2010	439	446	885
2015	492	484	976
2019	543	528	1071

Küçükbaşlar Köyü'nde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık köy halkının hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Köyde yer alan sulama kooperatifi tarımsal faaliyetlerin daha bilinçli bir şekilde yapılması için halkı desteklemektedir. Ancak, köyün Merkez ilçeye yakın konumu ve Merkez İlçe'nin de genişlemesi dikkate alındığında, tarım arazilerinin yavaş yavaş satışa çıkarıldığı ve konut arazisine



**Fotoğraf 18.** Küçükacılar Köyü'nden Görünümler

dönüştürüldüğü görülmektedir. Öyle ki, köy halkı yakın zamanda Toplu Konut inşaatının başlayacağını beklediklerini ifade etmiştir.

**Küçükkışlaköy:** Isparta Merkez İlçesi'ne 18 km mesafede yer almaktadır. Köy, güneyde Kışlaköy Köyü, doğuda Darıören Köyü, kuzeyde Savköy Kasabası, batıda Kadılar Köyü ile komşudur. Son on yıllık süre içerisinde köyün nüfusunun 486'dan 373'e gerilediği görülmektedir (Tablo 73).

**Tablo 73.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı küçükkışlaköy Köyü Nüfusu (1980 -2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1980	321	341	662
1985	276	277	553
1990	288	284	572
2000	286	268	554
2007	234	227	461
2010	243	230	473
2015	211	200	411
2019	191	182	373

**Yakaören Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'ne 8 km mesafede yer almaktadır. Köy, yerli halk tarafından Lağus ya da İlavus olarak da adlandırılmaktadır. Yakaören Köyü, Aliköy ile birlikte Isparta'da Alevi – Bektaşî nüfusun yoğun yaşadığı iki köyden biridir. Köyde bir adet cemevi ve türbe bulunmaktadır. Son on yıllık sürede, 1965 yılında 1173 olan köy nüfusunun 2019 yılında 1716'ya yükseldiği görülmektedir (Tablo 74).

**Tablo 74.** Isparta Merkeze Bağlı Yakaören Köyü Nüfusu (1965-2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	582	591	1173
1970	597	685	1282
1975	659	706	1365
1980	645	682	1327
1985	773	775	1548
1990	811	804	1615
2000	1080	1056	2136
2007	890	893	1783
2010	909	899	1808
2015	889	880	1769
2019	863	853	1716

Yakaören Köyünde, ilkokul, ortaokul, cami, cemevi ve sağlıkevi bulunmaktadır. Köy halkının büyük bir kısmı Isparta Merkez İlçe'de çalışmaktadır. Köyde sulama kooperatifi çiftçilerin bir araya geldiği yerdir. Küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Köyün girişindeki kasaplar, Isparta Merkez'den gelen kimselere taze et satışı yapmaktadır. Ayrıca köyün yakınında yer alan Milas Millet Bahçesi ve Gölcük Milli Parkı, hem köylü için bir istihdam kapısı hem de köyü cazibe merkezi haline getiren etkenlerdir.

**Yazısöğüt Köyü:** Isparta Merkez İlçesi'nin Deregümü ile en yakın köylerinden biri olan Yazısöğüt Köyü de İlçe Merkezine 3 km mesafede yer almaktadır. Köyün halk arasında ve bilhassa yaşlı nüfus arasında bilinen adı Diyadin'dir. Yazısöğüt Köyü her ne kadar Merkez İlçe'ye çok yakın olsa da Deregümü Köyü'nün aksine, Merkez İlçe ile bütünleşme konusunda yetersiz ve başarısız olmuştur. Köy, Merkeze uzak bir köy görünümündedir. Yazısöğüt Köyü'nün nüfusu son on yıllık süre içerisinde, 2010 yılında 439 iken 2019 yılında 476'ya yükselmiştir (Tablo 75).

**Tablo 75.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Yazısöğüt Köyü Nüfusu (1965 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	89	105	194
1970	92	95	187
1975	98	106	204
1980	103	111	214
1985	136	129	265
1990	144	162	306
2000	206	189	395
2007	206	210	416
2010	212	227	439
2015	205	217	422
2019	244	232	476



**Fotoğraf 19.** Yazısöğüt Köyü'nden Görünümler

Yazısöğüt Köyü'nde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Köyün nüfusu oldukça azdır ve genellikle yaşlıdır. Köyde tarım sınırlı ve kısıtlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Daha ziyade meyve ağaçları vardır. Köy halkı ve



muhtar ile yapılan görüşmelerde köyün 182 hektar tarım arazisine sahip olduğu bilgisi alınmıştır. Köyde 2021 yılının ilk aylarında sulama sistemi çalışmaları DSİ tarafından gerçekleştirilmeye başlamış ve bu yönde çeşitli projeler hayata geçirilmiştir. Bu sulama projelerinin 2021 yılı içerisinde tamamlanması beklenmektedir(Fotoğraf 19).

**Tablo 76.** Isparta Merkez İlçesi'ne Bağlı Köyler ve Fonksiyonları

<b>Köy</b>	<b>Öne Çıkan Zirai Faaliyet</b>
1. Aliköy Köyü	Tarım ve hayvancılık (üzüm, arpa, buğday, çavdar, mısır, seracılık)
2. Bozanönü Köyü	Tarım (buğday ve baklagil)
3. Büyükgökçeli Köyü	Tarım balkabağı üretimi
4. Büyükhacılar Köyü	Tarım (buğday, orman)
5. Çobanisa Köyü	Kış turizmi
6. Çukurköy Köyü	Tarım kısıtlı (seracılık)
7. Darıderesi Köyü	Kısıtlı tarım ve hayvancılık (kuru tarım)
8. Darıören Köyü	Tarım kısıtlı, doğa sporları
9. Deregümü Köyü	Seracılık (ihracat)
10.Direkli Köyü	Küçükbaş hayvancılık, doğa sporları
11.Gelincik Köyü	Küçükbaş hayvancılık ve tavukçuluk, ceviz
12.Güneyce Köyü	Tarım kısıtlı, küçükbaş hayvancılık, doğa sporları
13.Kadılar Köyü	Küçükbaş hayvancılık
14.Kayıköy Köyü	Küçükbaş hayvancılık, seracılık, meyve
15.Kışlaköy Köyü	Kısıtlı tarım, gül yetiştiriciliği, küçükbaş hayvancılık
16.Küçükgökçeli Köyü	Tarım (fidancılık, kavun, domates, hubuat, bakliyat), küçükbaş hayvancılık
17.Küçükhacılar Köyü	Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık
18.Küçükkışla Köyü	Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık
19.Yakaören Köyü	Küçükbaş ve büyükbaş hayvancılık
20.Yazısöğüt Köyü	Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, meyve

Köylerin geneline bakıldığında sınırlı bir alanda tarım, bir kısmında hayvancılık ve son zamanlarda bazı köylerde kış turizmine yönelik faaliyetlerin olduğu tespit edilmiştir (Tablo 76). Genel olarak köylerde az ve yaşlı nüfusun bulunması, yer yer de uygun şartlar olmadığından tarımsal faaliyetler sınırlıdır. Bu köylerden Deregünü Köyü yaptığı seracılık ve ihracat ile dikkat çekmektedir. Çobanisa Köyü ise kış turizmine yönelik faaliyetlerin bulunması ile diğer köylerden farklı ekonomik faaliyet sürdürdüğü söylenebilir.

### 3.2.2. Kasabalar (Beldeler)

Büyükgökçeli'nin 2013 yılında köy statüsüne geçmesinden sonra Isparta Merkez İlçesi'ne bağlı iki adet kasaba kalmıştır. Bu kasabalar Kuleönü ve Savköy kasabalarıdır.

**Kuleönü Kasabası:** Isparta Merkez İlçesi'ne 13 km mesafede yer alan Kuleönü Kasabası; Kemal, Okul ve Yenicami Mahallerinden oluşmaktadır. Kuleönü Belediyesi güneyinde Merkez İlçe, Küçük hacılar Köyü ve Küçükgökçeli Köyü ile batısında Bozanönü Köyü, doğusunda Büyükgökçeli Köyü ve kuzeyinde Atabey İlçesi ile komşudur.

**Tablo 77.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Kuleönü Kasabası Nüfusu (1965 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	715	704	1419
1970	1097	1058	2155
1975	1140	1019	2159
1980	1043	1044	2087
1985	1092	1093	2185
1990	1201	1233	2434
2000	1227	1283	2510
2007	1313	1154	2467
2010	1.123	1.197	2320
2015	1.166	1.217	2383
2019	1.308	1.299	2607

Kuleönü Kasabası'nda 1965 yılında 1419 kişinin yaşarken, aradan geçen on yılın ardında bu rakamın 2607'ye yükselmiştir (Tablo 77).



**Fotoğraf 20.** Kuleönü Kasabası'ndan Görünümler

Kuleönü Kasabasında, Belediye Binası, Aile Sağlığı Merkezi, ilkokul ve ortaokul bulunmaktadır. Kasabada kamu hizmetlerinin büyük kısmı belediye tarafından gerçekleştirilmektedir. En yakın hastane ve jandarma birimi Atabey İlçesi'nde ve Isparta Merkez İlçe'de yer almaktadır. Atabey İlçesi ile Kuleönü Kasabasının arası yaklaşık 15 km iken Merkez İlçe ile Kuleönü Kasabasının arası 13 kilometredir.

Kuleönü Belediyesi'nin en önemli geçim kaynağının tarım ve hayvancılık olduğunu ifade eden kasaba sakinleri, gülcülüğün ve gül yetiştiriciliğinin yanısıra meyve fidancılığının da Kuleönü'nün ekonomisinde önemli bir yeri olduğunu bildirmektedir (Fotoğraf 20). Kuleönü Kasabası'nın da yer aldığı Atabey Ovası'nda çeşitli bakliyat, hububat, sebze ve meyvenin yetiştirildiği görülmektedir. Kasaba'daki lise öğrencilerinin neredeyse tamamının taşınmalı eğitim ile Isparta Merkez'deki liselerde eğitim gördüğünü belirten köy sakinleri ayrıca Kuleönü'nden memurların da Isparta Merkeze gidip geldiğini ifade etmektedir.

**Savköy Kasabası:** Isparta – Antalya yolunda yer alan ve geçiş sahası olması itibariyle geniş yollara sahip olan bir kasabadır. Kasaba merkezi, Isparta – Antalya istikametinden sola girişte başlamaktadır. Savköy, doğusunda Eğirdir İlçesi, kuzeyinde Büyükhacılar Köyü, kuzeybatısında Yazısöğüt Köyü, güneyinde Dariören, Küçükkışla

Kadılar, Direkli ve Darıderesi Köyleri ile batısında Isparta Merkez İlçesi ile komşudur. Savköy Kasabası, Merkez İlçe'ye 8 km mesafede olmasına karşın, artık Merkez İlçe ile Savköy kasabası arasında bir sınırdan bahsetmek mümkün değildir. Zira, Merkez İlçe'nin sınırlarının genişlemesi ve yerleşimin artması Savköy artık Isparta Merkez İlçesi'nin bir mahallesi gibi olmuştur. Savköy'de 1965 yılında 2005 kişi yaşarken 2019 yılında 3526 kişinin yaşadığı görülmektedir (Tablo 78).

**Tablo 78.** Isparta Merkez İlçeye Bağlı Savköy Kasabası Nüfusu (1965 – 2019)

Yıl	Erkek	Kadın	Toplam
1965	1034	971	2005
1970	1195	1250	2445
1975	1167	1180	2347
1980	1166	1300	2466
1985	1358	1467	2825
1990	1468	1603	3071
2000	1657	1640	3294
2007	1983	1622	3605
2010	1.713	1.688	3401
2015	1.787	1.713	3500
2019	1.785	1.741	3526

Savköy (Sav) Kasabası, Isparta – Antalya karayolu üzerinde yer almaktadır. Isparta'dan Antalya istikametine doğru giderken Kasaba girişinin sol tarafında Kasaba halkının yaşadığı yerleşim bölgesi yer almaktayken, yolun sağ tarafında çeşitli endüstriyel tesisler ve iş yerleri bulunmaktadır. Kasabada büyük bir mermer işleme fabrikası da bulunmaktadır. Merkez İlçe'ye 8 km mesafede yer alan Sav Kasabası'ndan Isparta Merkez İlçesine her saat ulaşım imkanı mevcuttur. Kasaba halkı geçimini meyvecilik, sebzeçilik ve kerestecilikle sağlamaktadır (Fotoğraf 21).



**Fotoğraf 21.** Savköy Kasabası'ndan Görünümler

Resmi adı Savköy olmasına karşın halk tarafından Sav olarak adlandırılan Kasaba, yeni ve çok katlı evlerin inşa edildiği, Merkez ilçenin bir mahallesi haline gelmektedir. Merkez ilçe ile kasaba arasındaki mesafede yer alan boş alanlar gündün güne yeni evlerle doldurulmaktadır.

### **3.3. ISPARTA ŞEHİRİ**

#### **3.3.1. Isparta Merkez İlçesi'nin Kuruluşu ve Gelişimi**

Her ne kadar Isparta Merkez İlçesi'nde yerleşimin başlangıcının Paleolitik, döneme dayandırılrsa da kentün günümüzdeki yapısını anlamak adına, Osmanlı Dönemi'nden itibaren ele almanın yeterli olduğu düşünülmektedir (Özsait,1980:693). Zira, Yerleşme Tarihi başlığı altında da değinildiği üzere, Merkez İlçe'de bugün dahi aynı isimlerle var olan mahalleler, Osmanlı Dönemi'nde kurulmuştur (Ustaoglu, 2020:301 – 302).

Isparta Merkez İlçesi'nin ilk olarak ne zaman ve nereye kurulduğu hususunda kesin bir bilgiye erişmek mümkün değildir, öyle ki, çeşitli dönemlerde meydana gelen doğal afetlerden dolayı çok sayıda tarihi eser tahrip olmuş ya da yok olmuştur (Türk ve Öcal, 2007: 39). Isparta'nın tarihi üzerine yazılan ilk ve en kapsamlı eser, Böcüzade

Süleyman Sami tarafından yazılan Isparta Tarihi adlı eserdir. Bu eser, 1983 yılında Torunu Suat Seren tarafından günümüz Türkçesi ile yeniden yayımlanmıştır (Seren, 1983). Bu eser 2012 yılında Isparta Valiliği tarafından yeniden düzenlenmiş ve çevrimiçi olarak istifadeye sunulmuştur (Böcüzade Süleyman Sami, 2012) . Bu esere bakıldığında, Mukaddime'nin hemen ardında yer alan "Kısm-ı Evvel" adlı bölümün, "Sancağın Suret-i Teşkiliyle Ahval-i Maziye ve Coğrafiyesine ve Hazırasına Dairdir" olarak adlandırıldığı ve ilk olarak "Isparta Merkez Kazası" başlığı atıldığı görülmektedir. Böcüzade Süleyman Sami, Isparta Merkez İlçesi'nin kurulduğu yeri şu şekilde tarif etmektedir:

*"İptidâ-yi teşkilinden beri elsinede ve kuyûd ve muâmelâtta "Isparta" namıyla yâd ve terkîm olunan "Hamidâbad" Sancağı merkezi Asya-yı suğrânın vasatında vaki memalik-Osmaniye'den otuzyedî derece kırk altı dakika arz-ı şimalî ve İstanbul nisfî'n-nehâri dairesinden itibaren bir derece kırk dakika tûl-i şarkîde, sath-ı bahirden dokuz yüz atmış metre mürtefi' bir şehirdir" (Böcüzade, 2012: 10).*

Bu yazıya bakıldığında, Isparta'nın ilk kuruluşundan beri Isparta olarak anılan Hamidâbad Sancağı olduğu, Anadolu'nun orta kesiminde yer alan bir Osmanlı şehir olduğu, 37 ° 46'' doğu boylamında yer aldığı ve 960 metre rakıma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Böcüzade, ayrıca Isparta Merkez İlçesi'nin kapladığı alanı da şu şekilde tarif etmektedir:

"Bu şehir ebniye ve bahçelerinin mesaha-i şathiyesi arazi-i memlekenin aksâ-yi umrânî itibarıyla garptan şarka doğru müstev'i denilebilecek derecede bir sath-i mail ve akıntılar ile tûlen yedi buçuk ve şimalden cenuba doğru arzan beş kilometre kadardır" (Böcüzade, 2012:10). Bu yazıya bakıldığında ise, Isparta Merkez İlçesi'nin bahçe ve binaları ile, doğudan batıya doğru, çok az eğime sahip, kuzeye doğru akıntılarının görüldüğü, neredeyse düz denilebilecek bir alan üzerine kurulu olduğu ve kentin batıdan doğuya doğru yedi buçuk kilometre, kuzeyden güneye doğru ise beş kilometre olduğu anlaşılmaktadır.

1872 ve 1882 yıllarında yapılan nüfus sayımları dikkate alındığında, o zamanki adıyla Isparta Merkez Kazasının, köyleri ile, 41 mahalle, 27 köy ve 6660 haneden ibaret olduğu bildirilmektedir. Ayrıca, Merkez İlçe nüfusunun da 14151 kadın ve 13905 erkek toplam 28156 Müslüman, 2163 kadın, 2239 erkek toplam 4402 Rum Ortodoks, 206 kadın ve 346 erkek 552 Ermeni olmak üzere toplam 33110 kişiden ibaret olduğu aktarılmaktadır. (Böcüzade, 2012: 15, Seren, 1983: 24).

Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan ilk nüfus sayımında Isparta Merkez İlçesi'nin nüfusunun 15855 olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte, 1950'li yıllara kadar da bu sayının çok değişmediği 18636'e kadar yükselebildiği bildirilmektedir. 1924 yılında Isparta'da kurulan iplik fabrikası ile halı ipliği üretimi başlamış ve bu girişim, kentin ekonomisine katkıda bulunmuştur. Bu dönemde, günümüzde de meşhur olan Isparta halısı üretimi başlamıştır (Fotoğraf 22).



**Fotoğraf 22.** Meşhur Isparta Halılarından Bir Görünüm

1936 yılında Tren İstasyonu'nun kurulması ile yerleşim istasyon civarına kaymış ve günümüzde hala merkezi konumda olan ve Isparta Merkez İlçesi'nin "çarşı" kesimini oluşturan Kepeci ve İstiklal mahalleleri halkın ilgi odağı, kentin cazibe merkezi haline gelmeye başlamıştır (Tuncel, 1999: 200-201) (Fotoğraf 23).

1948 yılında gül yağı üretimi kurumsal bir hal almış ve halıcılık sektöründeki gelişmeler ile kentin ticaret ve sanayi hayatını canlandırarak, nüfusunun artmasına yol açmıştır. Göç almaya başlayan Isparta Merkez İlçesi'nin nüfusunun 1955 yılında 24567'ye ulaştığı görülmektedir. 1955-1960 yıllarında, Isparta Merkez İlçesi'nde ilk gecekondulaşmalar başlamıştır. Öyle ki 1965 yılında gelindiğinde Isparta Merkez İlçesi'nde yaşayan kişi sayısı 42.901'e yükselmiştir. 1975 yılına gelindiğinde Isparta'daki mahalle sayısının otuza yükseldiği görülmektedir. 1994 yılında ise bu

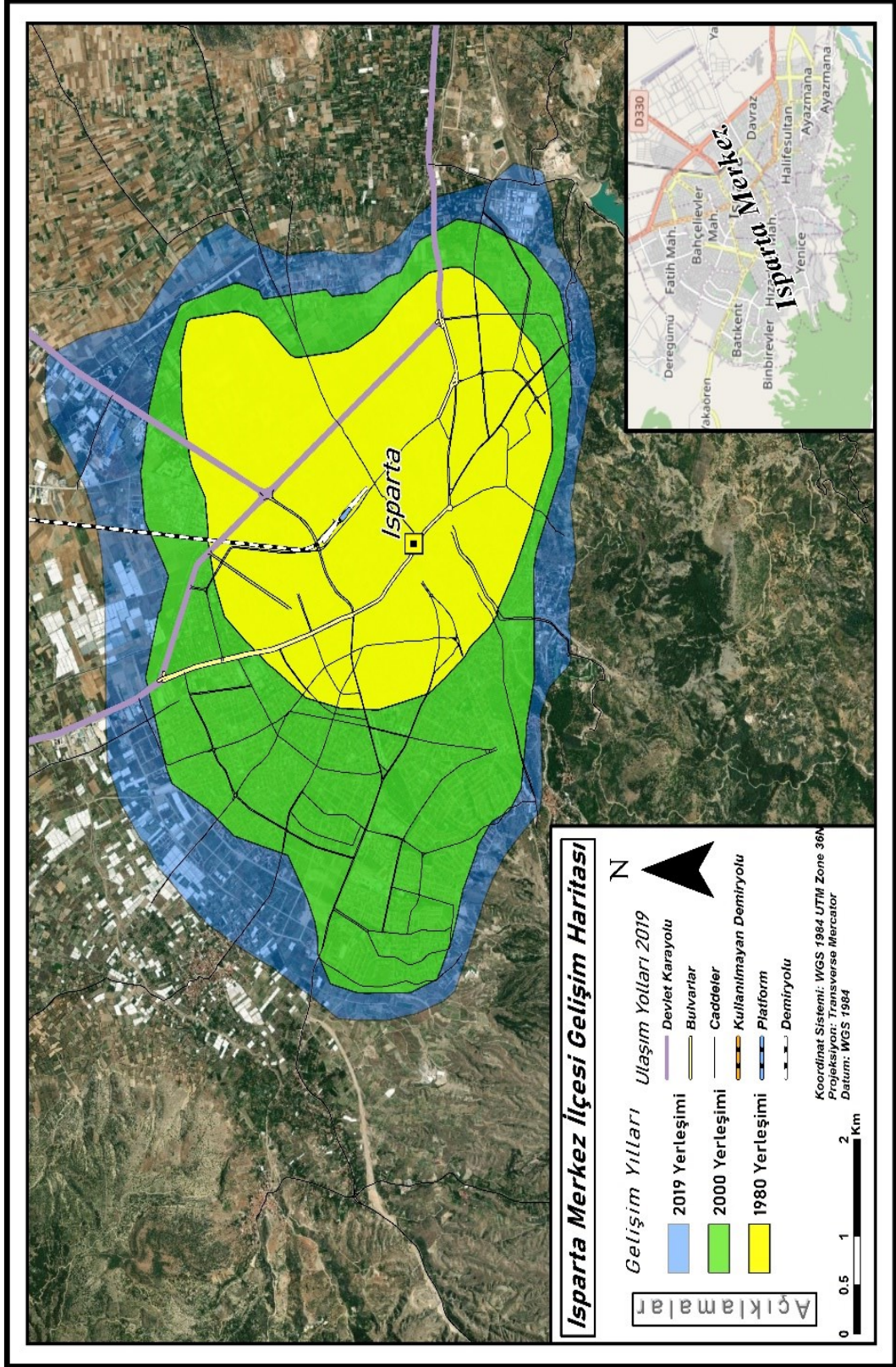


**Fotoğraf 23.** Isparta Hükümet Konağı ve İstasyon Caddesi 1958

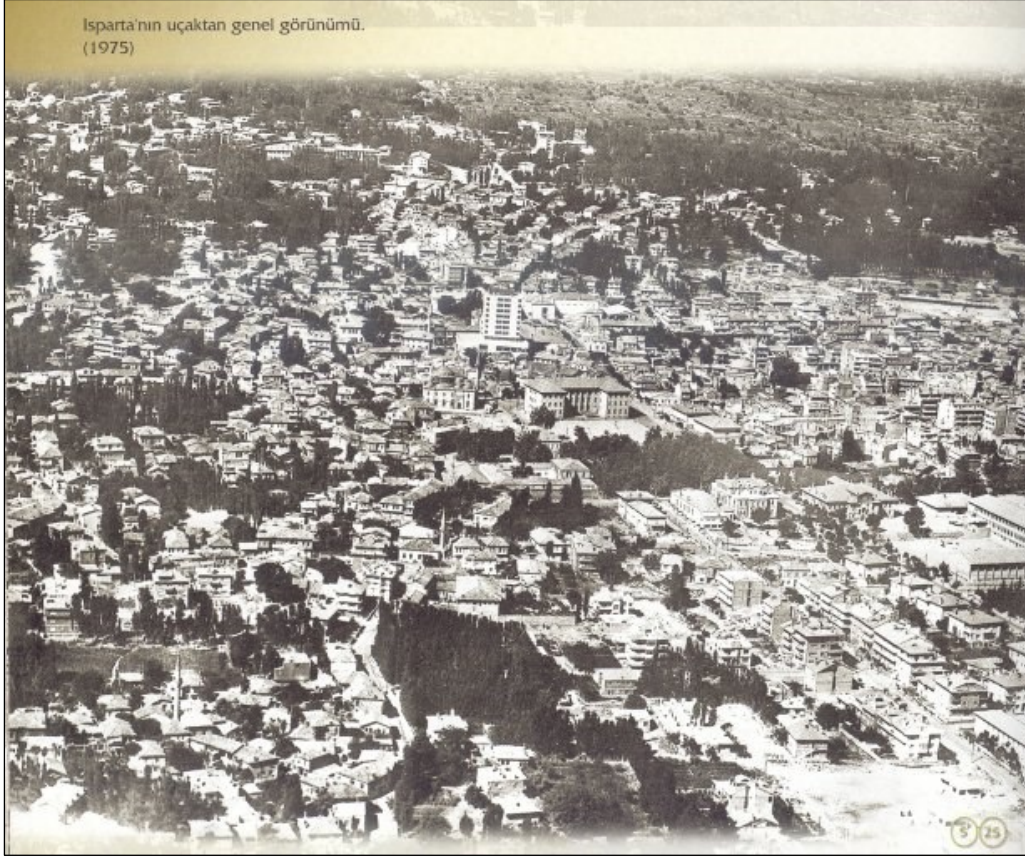
(Kaynak: <http://www.haber32.com.tr/eski-ispirta-resimleri-7-p11-aid,94.html#galeri>)

rakam kırka yükselmiştir. 1985 yılında yüz bini aşan Merkez İlçe nüfusu, kentin giderek genişlemesine yol açmıştır (Tuncel, 1999:200 – 201).





**Harita 29.** Isparta Merkez İlçesi Gelişim Haritası



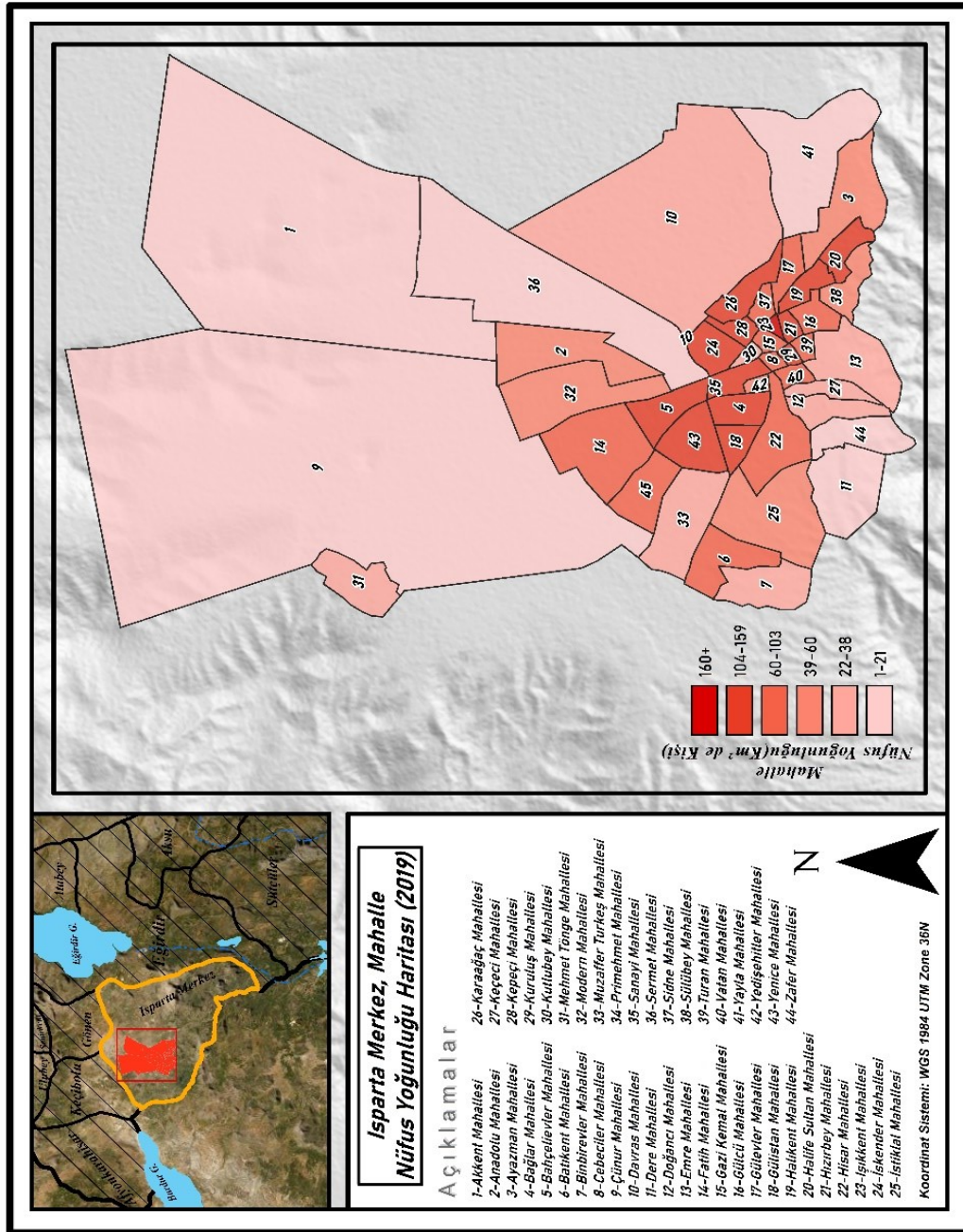
**Fotoğraf 24.** Isparta'nın Genel Görünümü (1975)

(Kaynak: <http://www.haber32.com.tr/eski-isparta-resimleri-7-p22-aid,94.html#galeri>)

1980 yerleşiminde görülen bölge, Isparta Merkez İlçesi Mahallelerini gösteren haritada da görüleceği üzere, kentin ilk yerleşim yerleri olan ve günümüzde de şehir merkezi olarak adlandırılan bölgedir. 1990'lü yıllarda Gülistan, Muzaffer Türkeş, Bahçelievler, Fatih, Modernevler, Anadolu Mahallerine, 2000'li yıllarda ise Batıkent, Işıkkent, Hızırbey Mahallelerinde yerleşimin geliştiği, 2020'de ise artık kentin sınırlarının dışına doğru çıkıldığı görülmektedir. Günümüzde Isparta Merkez İlçesi'nin bilhassa batı ve güney kesimlerinde yeni yerleşim yerleri açılmakta ve yeni inşaatların yapıldığı görülmektedir. Isparta Merkez İlçesi'nin gelişim haritasına bakıldığında, Merkez İlçenin öncelikle doğu sonra kuzey ve batı, en nihayetinde batıya doğru genişlediği, 2010 – 2020 yıllarında ise dairesel bir şekilde geliştiği görülmektedir (Harita 29).

### 3.3.2. Mahalleler

TÜİK verilerine göre, Merkez İlçe'ye bağlı köyler ve kasabalar hariç olmak üzere, Isparta Merkez İlçesi belediye sınırları içerisinde toplam 44 adet mahallenin yer aldığı görülmektedir. Çalışmanın önceki bölümlerinde de belirtildiği üzere, bu mahallelerden bir kısmı Isparta'nın ilk yerleşim zamanlarından bu yana aynı isimle anılmakta, bir kısmı ise henüz yeni kurulmakta ve gelişmektedir. Mahallelerle ilgili detaylı bilgiler ile mahallelerin nüfuslarına aşağıda yer verilmektedir.



Harita 30. Isparta Merkez İlçesi 2019 Yılı Mahalle Nüfus Yoğunluğu Haritası

**Tablo 79.** Isparta Merkez İlçesi’nde Yer Alan Mahallelerin 2019 yılı Nüfusları

<b>Mahalle Adı</b>	<b>2019 Nüfusu</b>
Davraz Mahallesi	23134
Çünür Mahallesi	18806
Fatih Mahallesi	14503
Yedişehitler Mahallesi	12946
Hızırbey Mahallesi	10976
Modern Evler Mahallesi	8676
Ayazmana Mahallesi	8619
Işıkkent Mahallesi	8441
Zafer Mahallesi	8164
Bahçelievler Mahallesi	8058
İstiklal Mahallesi	8002
Bağlar Mahallesi	7942
Anadolu Mahallesi	7748
Karaağaç Mahallesi	7457
Halıkent Mahallesi	6828
Batıkent Mahallesi	6607
Vatan Mahallesi	5807
Halife Sultan Mahallesi	5593
Pirimehmet Mahallesi	5504
Emre Mahallesi	4977
Sanayi Mahallesi	4449
Gülistan Mahallesi	4310
Muzaffer Türkeş Mahallesi	3879
Kepeci Mahallesi	3253
Gülcü Mahallesi	3049
Gülevler Mahallesi	2951
Mehmet Töngce Mahallesi	2941
Akkent Mahallesi	2631
Binbirevler Mahallesi	2525
Sidre Mahallesi	2267
Yayla Mahallesi	2231
Doğancı Mahallesi	2096
Hisar Mahallesi	2017
Sermet Mahallesi	1989
İskender Mahallesi	1883
Turan Mahallesi	1824
Dere Mahallesi	1732
Yenice Mahallesi	1714
Gazi Kemal Mahallesi	1430
Keçeci Mahallesi	1355
Sülübey Mahallesi	1206
Kurtuluş Mahallesi	1153
Çelebiler Mahallesi	933
Kutlubey Mahallesi	414

**Davraz Mahallesi:** 23134 Nüfusu ile Isparta Merkez İlçe'nin en kalabalık mahallesidir. Mahallede iki adet askeri birlik, cezaevi ve hastane bulunmaktadır. Yüzölçümü de hayli büyük olan mahallenin kuzey ve kuzeydoğusunda Yazısöğüt Köyü ve tarım alanları, güneyinde Karaağaç, İstiklal ve Kutlubey mahalleleri, batısında Sanayi Mahallesi, doğusunda ise Vatan Mahallesi ile komşudur.

**Çünür Mahallesi:** Süleyman Demirel Üniversitesi 1992 yılında inşa edilene dek Isparta Merkez İlçe'ye bağlı bir köy iken daha sonra Mahalle statüsü kazanmıştır. Süleyman Demirel Üniversitesi bu mahalleye inşa edildikten sonra Mahalleye TOKİ toplu konutları yapılmıştır. Günümüzde tam anlamıyla bir site mahallesi olan Çünür Mahallesinde üniversite personeli ve üniversite öğrencileri yaşamaktadır. Ayrıca Mahallenin sınır kesimlerinde çok az sayıda eski köy evi olduğu görülmektedir. Çok büyük bir alanı kaplayan Çünür Mahallesi, güneyde Muzaffer Türkeş Mahallesine dek uzanmaktadır. Ayrıca güneybatısında sıralı halde Zafer, Fatih, Modernler ve Anadolu Mahalleleri ile batısında Akkent Mahallesi yer almaktadır. Çünür Mahallesi 18806 nüfusu ile Isparta Merkez İlçesi'nde en kalabalık ikinci mahalle ve nüfusu on binin üzerinde olan beş mahalleden biridir (Fotoğraf 25).



**Fotoğraf 25.** Çünür Mahallesi'nden Görünümler

**Fatih Mahallesi:** Isparta'nın öğrenci mahallesidir. Bilhassa Alışveriş ve Yaşam Merkezlerinin burada yer alması nedeniyle, şehrin en hareketli bölgesidir. 14503 kişinin yaşadığı Fatih Mahallesi'nin büyük bir çoğunluğu öğrenci apartları ile doludur. Ayrıca çok sayıda kafe, restoran, spor salonu bulunmaktadır. Fatih Mahallesi, Modernevler, Bahçelievler ve Zafer Mahallesi ile iç içedir ve Çünür Mahallesi ile de komşudur

**Yedişehitler Mahallesi:** 12946 nüfusu ile Isparta'nın en kalabalık Mahallelerinden biridir. Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu mahallelerden biri olan Yedişehitler Mahallesi, Muzaffer Türkeş, Zafer, Bahçelievler, Kutlubey, Bağlar ve Gülistan Mahalleleri ile çevrilmiştir.

**Hızırbey Mahallesi:** 10976 nüfusu ile Isparta'nın en kalabalık mahallelerinden biridir. Batısında Işıkkent, Güneyinde Dere ve Yenice, doğusunda Doğancı ve kuzeyinde Gülistan ile Bağlar Mahallelerinin yer aldığı Hızırbey Mahallesi, oldukça yüksek ve havadar yapısı nedeniyle tercih edilen bir mahalledir ve çok sayıda site ve müstakil eve sahiptir. Eski Devlet Hastanesi'nin bu mahallede olması nedeniyle o dönemlerde kazandığı popülerliğini günümüzde de koruyan Hızırbey Mahallesi, yeni inşaat projeleri ile büyümeye devam etmektedir.

**Modern Evler Mahallesi:** Bu mahalle de bir öğrenci mahallesidir. Mahallenin neredeyse tamamı öğrencilerin barındığı küçük alana sahip apartmanlarla doludur. 8676 kişinin yaşadığı Modern Evler Mahallesi, Fatih, Anadolu, Sanayi, Bahçelievler ve Çünür Mahalleleri ile komşudur. Bölgede çok sayıda kafe, restoran, spor salonu mevcuttur.

**Ayazmana Mahallesi:** Isparta'nın en güneyinde yer almaktadır. Mahalle, doğal güzelliği ve mesire alanları ile dikkat çekmektedir (Fotoğraf 26). Tarihi Ayazma Mesireliği bu mahallededir. Mahalle, güneyindeki tepenin yamacına doğru yükselmektedir. Bilhassa bahar ve yaz günlerinde halk tarafından tercih edilen Mesirelik alan kalabalık olmaktadır. Ayrıca mahalle, Isparta'nın eski yerleşim yerlerinden biri olarak kabul edilebilmektedir. Mahallenin hemen arka tarafında Darıderesi Köyü ve Baraj bulunmaktadır.



**Fotoğraf 26.** Ayazmana Mahallesinden Görünümler

**Işıkkent Mahallesi:** Batıkent Mahallesi ile Mavikent denilen bir muhitken, ikiye bölünerek Batıkent ve Işıkkent olarak ayrılan mahallelerden biridir. Mahallede 8441 kişi yaşamaktadır. Tıpkı Batıkent Mahallesi gibi toplu konutlar ve müstakil bahçeli evlerden oluşmaktadır (Fotoğraf 27). Hem Işıkkent hem de Batıkent Mahalleleri çok sayıda park ve yeşil alanı ile havadar ve ferah bir konumdadır. Işıkkent Mahallesi, Batıkent, Binbirevler, Dere, Hızırbey ve Muzaffer Türkeş Mahalleleri ile komşudur.



**Fotoğraf 27.** Işıkkent Mahallesi'nden Bir Görünümler

**Zafer Mahallesi:** 8164 kişinin yaşadığı bu mahalle, Vatan Mahallesi ile Isparta'nın sosyoekonomik açıdan en dezavantajlı mahallelerinden biridir. Zafer Mahallesi, Muzaffer Türkeş, Çünür, Fatih ve Yedişehitler Mahalleleri ile çevrilidir.

**Bahçelievler Mahallesi:** 8058 nüfusa sahiptir ve Kutlubey, Yedişehitler, Fatih, Modernevler ve Sanayi Mahalleleri ile komşudur. Şehrin ilk Alışveriş Merkezi bu mahalleye yapılmıştır. Bu nedenle nüfusu giderek artmış ve bilhassa kentteki üniversite öğrencileri tarafından tercih edilen bir mahalle haline gelmiştir. Mahallede, mahalleye ismini veren tek katlı bahçeli evlerin yanısıra, çok sayıda apart daire tarzında öğrenci evleri bulunmaktadır.

**İstiklal Mahallesi:** 8002 nüfusa sahiptir. Daha önceki bölümde de belirtildiği üzere, 1930'lu yıllarda tren istasyonunun kurulması ile cazibe merkezi haline gelmiştir ve halen günümüzde de İstasyon Caddesi şehrin en çok tercih edilen, nezih muhitlerinden bir tanesidir. İstiklal Mahallesi, Kepeci Mahallesi, Kutlubey Mahallesi, Sanayi Mahallesi ve Davraz Mahallesi ile komşudur. Şehir Merkezinde yer almaktadır.

**Bağlar Mahallesi:** Isparta'nın orta iç kesiminde yer almaktadır. Isparta'nın 1950-1960 arasında yerleşime açılmış olan bu mahallesi, 2018 yılı itibariyle Gülistan Mahallesi ile birlikte kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında yeniden inşa edilmektedir. Mahalle, şehir merkezine çok yakındır ve günümüzde an itibariyle çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapmaktadır. 7942 kişinin yaşadığı Bağlar Mahallesi Gülistan ve Yedişehitler Mahalleri ile komşudur. Hızırbey Mahallesi ile ise anayol ile ayrılmaktadır. Ayrıca, Şehir Merkezi konumundaki Kutlubey Mahallesi ile de doğu tarafından komşudur.

**Anadolu Mahallesi:** Isparta Merkez İlçe'nin iç kesimlerinde ve kuzey yönündedir. Modernevler Mahallesi ve Sanayi Mahallesi ile iç içe geçmiş durumdadır. Bölgede eski tarihlerde yapılmış toplu konutlar, öğrenci apartları, öğrenci yurtları bulunmaktadır. 2019 yılı verilerine bakıldığında 7748 kişinin yaşadığı bu mahalle, Modernevler, Fatih ve Çünür Mahalleleri ile en çok öğrencinin yaşadığı mahalleler arasındadır.

**Karaağaç Mahallesi:** Osmanlı Dönemi mahallelerinden biridir. Çok sayıda eski yapıya ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca kentteki şehitlik de bu mahallededir. 2019 verilerine göre 7457 kişinin yaşadığı Karaağaç Mahallesi, Kutlubey, Kepeci, Gazikemal,



İskender Mahalleleri ile komşudur. Eski Isparta mahallelerinden biri olan Karaağaç Mahallesi dar sokaklara ve tek katlı evlere sahiptir.

**Halıkent Mahallesi:** 1990'lı yıllarda tamamlanan Isparta'nın toplu konut bölgelerinden biridir. Çok sayıda sitenin bulunduğu mahallenin nüfusu 2019 verilerine göre 6828'dir. Halife Sultan, Ayazmana, Gülcü, Gülevler, Sidre Mahalleleri ile çevrili olan Halıkent Mahallesi, yeşillik bir alandır(Fotoğraf 28).



**Fotoğraf 28.** Batıkent Mahallesi'nden Bir Görünüm

**Batıkent Mahallesi:** 2001 yılında Isparta Belediyesi tarafından yaptırılan toplu konutlar olan Belmaş Evleri'nin inşa edilmesi ile yoğun bir şekilde nüfus çekmiştir. Batıkent Mahallesi, aynı dönemde yerleşime açılan Işıkkent Mahallesi ile Isparta'nın en yeni mahalleleridir. Daha önce Işıkkent ile birlikte Mavikent adı verilen bir muhitken, daha sonra Batıkent ve Işıkkent olarak ikiye ayrıldığı bilinmektedir. Batıkent Mahallesi, 2019 verilerinde de görüleceği üzere 6607 nüfusa sahiptir (Tablo 36). Mahalle halkının büyük bir kısmı toplu konutlarda ve sitelerde yaşamaktadır. Ayrıca mahallede bahçeli müstakil evlerin sayısı da fazladır. Mahalle, Merkez İlçenin en Batı ucunda bulunmaktadır. Güneyinde Binbirevler Mahallesi, Doğusunda Işıkkent Mahallesi, Kuzeyinde Muzaffer Türkeş Mahallesi bulunmaktadır.

**Vatan Mahallesi:** 5807 kişinin yaşadığı, Isparta'nın güneydoğusundaki mahalledir. Antalya yolu üzerindedir. Davraz, Ayazmana ve Halıkent Mahalleleri ile komşudur.

**Halife Sultan Mahallesi:** ismini Halife Sultan Türbesi'nden almaktadır. Mahallede ayrıca Halife Sultan Mezarlığı bulunmaktadır. Sidre ve Ayazmana Mahalleleri ile kentin güneyinde yer almaktadır. 5593 kişinin yaşadığı Halife Sultan Mahallesi'nde hem eski yapıları hem de modern siteleri bir arada görmek mümkündür.

**Pirimehmet Mahallesi:** Şehrin tam merkezindedir. 5504 kişinin yaşadığı bu mahallede çok sayıda Banka, iş yeri ve dükkân bulunmaktadır. Şehrin 1980'lerde başlayan merkezileşmesinin izleri görülmektedir. Çok eski sayılmayan ancak çok yeni de olmayan yaklaşık otuz ila otuzbeş yıllık binalar görülmektedir. Şehir Merkezi'nin ek işlek caddesi olan Mimar Sinan Caddesinin bir kısmında bu mahalle uzanmaktadır.

**Emre Mahallesi:** Doğancı Mahallesi ile bitişiktir. 4977 kişinin yaşadığı Emre Mahallesi de Isparta'nın eski mahallelerinden biridir. Mahallede eski evler ve dar sokaklar görebileceği gibi yeni yapılan sitelerin sayısı da giderek artış göstermektedir. Muharrem Dede Türbesi'ne kadar uzanan yeşil bir alana sahiptir.

**Sanayi Mahallesi:** Yeni yapılan alışveriş ve yaşam merkezleri ile üzerindeki ilgiler gittikçe artan bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Ayrıca Şehir Hastanesi ile Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi'nin yanı sıra beş bin kişilik öğrenci yurdunun da bu mahalleye yapılması ile mahallenin nüfusu artmıştır. Çok sayıda yeni dükkân, iş yeri ve konut yapılmaktadır. 2019 kayıtlarına göre mahallenin nüfusu 4449'dur ancak bu sayıya öğrenci yurdunun dahil olduğu düşünülmemektedir. Mahalle, Isparta'da bu çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla aktif olan iki alışveriş merkezine de yakın olması nedeniyle, yoğun bir insan trafiğine sahiptir. Ayrıca, isminden de anlaşılacağı üzere her iki sanayi sitesi de bu mahallede yer almaktadır.

**Gülistan Mahallesi:** Isparta'nın ilk düzenli inşa edilmiş mahallesidir. 1970'li yılların ortalarında ve sonlarında Isparta'nın ilk modern toplu konutları kooperatif şeklinde bu mahalleye yapılmıştır. Mahallede yer alan çok sayıda eskimiş toplu konut 2014 yılının sonundan itibaren yıkılmaya başlanmış ve hızlı bir kentsel dönüşüm süreci ile 2020 yılına kadar Mahalle yepyeni bir çehreye kavuşmuştur (Fotoğraf 29).



**Fotoğraf 29.** Gülistan Mahallesi'nden Görünüm

Yıkılan toplu konutların yerine daha büyükleri yapılmıştır. Sağlık Ocağı, Polis Merkezi, Ödeme noktaları, PTT ofisi gibi birimlerin yanı sıra bir adet Devlet Kütüphanesine de sahiptir. Mahallenin 2019 yılı nüfusu 4310 olarak kaydedilmiş olsa da kentsel dönüşüm sürecinin tamamlanması ile her biri en az on katlı olan çok sayıda bloğun varlığı göz önünde bulundurulduğunda bu sayının çok daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Alan olarak, diğer mahallelere kıyasla daha küçük bir yüzölçümüne sahip olduğu görülen Gülistan Mahallesi, Bağlar, Hızırbey ve Yedişehitler Mahalleleri ile çevrilidir.

**Muzaffer Türkeş Mahallesi:** Batıkent, Işıkkent ve Zafer Mahallesi arasında kalan, kentsel dönüşüm ile yenilenmeye başlanmış bir mahalledir. Nüfusu 3879 olarak kaydedilmiştir.

**Kepeci Mahallesi:** Isparta Merkez İlçesi'nin tam kalbinde yer alan yüzölçümü küçük mahallelerden biridir. Isparta'nın eski mahallelerindedir. Bilhassa, yukarıda belirtildiği üzere, 1936'da Tren Garının yapımı ile popüler hale gelmiştir. İstasyon Caddesinin üzerindedir. İstiklal Mahallesi ile komşudur. Şehir Merkezinde olması hasebiyle oldukça tercih edilen bir muhittir. 3253 kişinin yaşadığı bu mahallede gündüz nüfus yoğunluğunun daha fazla olduğu görülebilmektedir.

**Gülcü Mahallesi:** Isparta'nın en eski mahallelerinden biridir. Parke taşı kaplı dar sokaklarından ve evlerinden bunu görmek mümkündür. Gülcü Mahallesi'nde yer alan Gülcü Mezarlığı'nda eski yazılı mezar taşlarını görmek mümkündür. 3049 kişinin yaşadığı Gülcü Mahallesi, Halife Sultan, Halıkent, Sidre Mahalleleri ile komşudur. Mahalle, ismini, 1888 yılında Bulgaristan'dan Isparta'ya ilk pembe gül fidesini getiren ve şehir merkezinde heykeli olan Gülcü İsmail Efendi'den almaktadır. Gülcü İsmail Efendi'nin Bulgaristan'dan göçerken yanında getirdiği o bir adet gül çeliği günümüzde Meşhur Isparta gülü olarak bilinen pembe gülün başlangıcıdır.

**Gülevler Mahallesi:** Vatan Mahallesi, Halifesultan Mahallesi, Sermet Mahallesi ve Davraz Mahalleleri ile çevrilmiş küçük bir mahalledir ancak çok sayıda apartman içermesinden dolayı 2951 nüfusa sahiptir. Mahalle, Isparta – Antalya karayolu üzerindedir.

**Mehmet Tönge Mahallesi:** İsmi Isparta'nın ileri gelenlerinden biri olan Mehmet Tönge'den almıştır. Mahalle, Çünür Mahallesi'nden ayrılmış gibi duran küçük bir alandadır ve Kayıköy Köyü ile komşudur. Mahallede genellikle öğrenci yurtları, öğrenci apartları ve müstakil bahçeli evler bulunmaktadır. 2019 verilerine bakıldığında Mehmet Tönge Mahallesi'nde 2941 kişinin yaşadığı görülmektedir.

**Akkent Mahallesi:** Isparta Merkez İlçesi'nin Kuzeyinde yer almaktadır. 2019 nüfus sayımına göre Akkent Mahallesi nüfusunun 2631 olduğu görülmektedir. Akkent Mahallesi, Toki Evlerinin inşa edilmesi ile kurulmuş bir mahalledir ve bu mahallede Toki Konutları haricinde ev bulunmamaktadır. Aliköy ile komşudur. Ayrıca Akkent Mahallesinin güneyinde Sanayi Mahallesi ve Anadolu Mahallesi, Batısında Çünür Mahallesi yer almaktadır. Ayrıca yine Batı tarafında Kuleönü Belediyesi'ne ait Okul Mahallesi ile komşudur. Mahallede anaokulu, ilkokul ve lise bulunmaktadır.

**Binbirevler Mahallesi:** 1980'li ve 1990'lı yıllarda Isparta Merkez İlçesi'nin o zaman şehir dışı sayılacak bölgesine, tek tip halde inşa edilen iki katlı, bahçeli, müstakil evlerden oluşan bir mahalle iken günümüzde bu evlerin eskidiği ve çevresine çok sayıda apartman inşa edildiği görülmektedir (Fotoğraf 30). Düzenli bir kent planına sahip olduğu görülen ve oldukça yüksek bir konumda yer alan Binbirevler Mahallesi, 2525 kişiye ev sahipliği yapmaktadır. Batıkent Mahallesi ile kentin en batı ucunda yer almaktadır. Mahallenin batısında ve güneyinde yerleşim bulunmazken, Kuzeyinde Batıkent Mahallesi, doğusunda ise Işıkkent Mahallesi yer almaktadır.



**Fotoğraf 30.** Binbirevler Mahallesi'nden Bir Görünüm

**Sidre Mahallesi:** Isparta Merkez İlçe'nin en güneyinde Emre ve Halife Sultan Mahalleleri ile komşudur. İsmi Yamacında kurulu olduğu Sidre Tepesi'nden olmaktadır. Sidre Tepesi'nde yer alan Muharrem Dede Türbesi, çoğu Ispartalı'nın ziyaret ettiği bir yerdir. Sidre Mahallesi'nin nüfusu 2019 verilerine göre 2267'dir. Sidre Mahallesi de oldukça eski bir yerleşim sahasıdır.

**Yayla Mahallesi:** Kutlubey, Pirimehmet ve Kepeci Mahalleleri ile Isparta Çarşısı olarak bilinen muhiti oluşturan dördüncü ve son mahalledir. 2231 kişinin yaşadığı Yayla Mahallesi, Isparta'nın eski dükkanlarına ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca uzun yıllardır inşaatı süren, ancak bu çalışmanın hazırlandığı tarihlerde açılmak üzere olduğu duyurulan, Isparta'nın üçüncü Alışveriş ve Yaşam Merkezi olacak Isparta Ticaret ve Kültür Merkezi'nin bu mahallede yer alması nedeniyle, yakın zamanda yenilenme faaliyetlerinin gerçekleştirileceğini öngörmek mümkündür.

**Doğancı Mahallesi:** Yenice Mahallesi ile içiçe geçmiş, eski evleri, dar sokakları ve taş kaldırımları ile dikkat çekmektedir. Doğancı ve Yenice Mahallelerinin Mezarlıklarında eski tarihli mezarlar yer almaktadır. Doğancı Mahallesi'nin 2019 yılındaki nüfusu 2096 olarak kaydedilmiştir. Doğancı Mahallesi, Yenice, Hızırbey ve Emre Mahalleleri ile komşudur. Kentin cazibe merkezlerinden biri olan Gökçay Mesireliği bu mahallede yer almaktadır. Gökçay Mesireliği yüksek, havadar bir yerdir ve kent ormanı bulunmaktadır. Huzurevi ve Engelli Bakım Merkezi buradadır.

**Hisar Mahallesi:** Isparta'nın en eski Mahallerinden biridir. Daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere, Hisar Mahallesi, Osmanlı zamanında da aynı isimle anılan mahalleler arasında yer almaktadır. Gülcü, Kurtuluş, İskender, Gülevler mahalleleri ile çevrilidir. Mahallede Eski taş binalar, Rum evleri ve çok fazla olmasa da yeni ve modern yapılar görülmektedir. İlçe Merkezinin kalbinde yer alan küçük mahallelerden biridir ve 2019 verilerine göre 2017 kişi yaşamaktadır.

**Sermet Mahallesi:** 1989 kişinin yaşadığı, Isparta'nın Merkez İlçesinin tam kalbindeki eski mahallelerden biridir. Mahallede çok sayıda eski ev vardır ancak bununla birlikte çoğu eski evin yıkılarak yerine yenilerinin yapılmakta olduğu da görülmektedir.

**İskender Mahallesi:** Kentin merkezinde yer alan eski ve tarihi mahallelerden biridir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere Osmanlı Döneminde de aynı isimle anılmaktadır. 1883 kişinin yaşadığı İskender Mahallesiinde çok sayıda eski Isparta evi vardır(Fotoğraf 31).



**Fotoğraf 31.** Mahallesiinde Eski Bir Isparta Evlerinden Görünüm

**Turan Mahallesi:** 1824 kişinin yaşadığı şehir merkezine çok yakın konumda hem merkezi hem de yeşillik bir mahalledir. Mahalle oldukça tarihi yapılara ve ayrıca modern konutlara da rastlanan bir muhittir. Turan Mahallesi'nde çok sayıda eski bina, eski Rum evleri ve Aya Baniya (Aya Payana) Kilisesi yer almaktadır (Fotoğraf 32). Isparta'nın ilk yerleşim yerlerinden bir tanesidir.



**Fotoğraf 32.** Turan Mahallesi'nde Yer Alan Aya Baniya (Aya Payana) Kilisesi

**Dere Mahallesi:** Isparta'nın en eski mahallelerinden biridir. Mahallenin sokaklarından da bunu anlamak mümkündür. Anıt niteliğindeki eski evleri barındırmaktadır. Yakınındaki Yenice, Doğancı, Emre mahalleleriyle beraber, Isparta'nın eski Rum evlerine ve şu an harabe haldeki tarihi eserlerine ev sahipliği yapmaktadır. Mahalle, Andık Deresi Şelalesi ve halen faal olan Eski Un Fabrikası ile bilinmektedir. Mahalle'nin güney kesimi doğrudan doğruya dağlık alana dayanmaktadır ve oldukça tercih edilen doğa yürüyüşü parkurları vardır. 2019 yılı verilerine göre mahallede 1732 kişi yaşamaktadır.

**Yenice Mahallesi:** Dere ve Doğancı Mahalleleri arasında yer alan Isparta'nın en eski mahallelerinden biridir. Tıpkı komşuları Doğancı ve Dere Mahalleleri gibi eski evlere, dar sokaklara sahiptir. 1714 kişinin yaşadığı Yenice Mahallesi, ziyaret eden kişileri adeta zaman içerisinde bir yolculuğa taşımaktadır.

**Gazikemal Mahallesi:** Tarihi Isparta evlerinin görülebileceği dar sokaklara sahiptir ve Isparta'nın tam kalbinde yer alan küçük mahallelerden bir tanesidir.



**Fotoğraf 33.** Çelebiler ve Gazi Kemal Mahallesi (1958)

(Kaynak: <http://www.haber32.com.tr/eski-isparta-resimleri-7-p9-aid,94.html#galeri>)



**Fotoğraf 34.** Gazikemal Mahallesinde Eski Bir Isparta Evinden Görünüm



Merkez konumu itibariyle bilhassa gündüz vakitlerinde yoğun bir insan ve araç trafiğine ev sahipliği yapmaktadır ancak bu mahallenin nüfusu 2019 verilerine göre 1430'dur (Fotoğraf 33,34).

**Keçeci Mahallesi:** Doğancu ve Emre Mahalleri arasında güney kuzey yönünde uzanmaktadır. 1355 kişinin yaşadığı bu mahalle, Gökçay'a yakındır. Havadar bir konumda olan Keçeci Mahallesi'nde çok sayıda eski ev yer almaktadır. Evler genelde tek katlıdır ve Mahallede bir köy atmosferi vardır.

**Sülübey Mahallesi:** Osmanlı Dönemi mahallelerinden biridir ve 1206 kişiye ev sahipliği yapmaktadır. Çayboyu'nun kenarında olması nedeniyle oldukça cazip bir muhittir. Mahallenin Çayboyuna bakan kısmı görece daha yeni ve lüks binalardan oluşurken arkada kalan kesimleri daha eski ve tarihi evlerden oluşmaktadır. Sülübey Mahallesi, Emre, İskender, Keçeci ve Halife Sultan ve Turan Mahalleleri ile komşudur.

**Kurtuluş Mahallesi:** 1153 kişinin yaşadığı Isparta'nın en eski ve tarihi mahallelerinden biridir. Ancak yeni yapılar da yer almaktadır. Mahalle "çarşı" bölgesindedir. Turan Mahallesi, Çelebiler Mahallesi, İskender Mahallesi, Sülübey Mahallesi, Hisar Mahallesi ve Emre Mahallesi ile çevrilmiş haldedir. Çayboyu ve Tarihi Doğu Çınarı bu mahallededir.

**Çelebiler Mahallesi:** Isparta Merkez İlçe'nin eski evlerini bu mahallede görmek mümkündür. Ana otobüs durakları bu mahallededir ve kentin her yerine giden otobüsler bu mahalleden kalkmaktadır. Tuhafiyeciler Sitesi olarak bilinen, kentin belirli konumlarından biri de Çelebiler Mahallesindedir. 933 kişiye ev sahipliği yapan ve çok küçük bir yüzölçümüne sahip olan bu mahalle, gündüzleri çok büyük bir nüfus yoğunluğuna sahiptir.

**Kutlubey Mahallesi:** Isparta Merkez İlçesi'nin merkezi ve orta noktasıdır. 2019 yılı verilerine göre nüfusu yalnızca 414 olarak kaydedilmiştir. Bunun nedeni hiç kuşkusuz, mahallenin çarşının merkezi olması ve tamamen iş yerleri ve dükkanlarla dolu olmasıdır. Valilik, Kent Meydanı, Üzüm Pazarı, Firdevs Bey Bedesteni, Mimar Sinan Camii ve Mimar Sinan Caddesi gibi tüm merkezi noktalar bu mahallededir. Bankalar, resmî kurumlar, Belediye de Kutlubey Mahallesinde yer almaktadır. Isparta – Merkez tam olarak Kutlubey Mahallesidir.

Isparta Merkez İlçesi'nde bütün mahalleleri yürüyerek ya da bisikletle gezip dolaşmak ve gözlem yapmak mümkündür.

Sonuç olarak Harita 17– 19'da görülebileceği üzere, nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu mahalleler, Şehrin ortasında toplanan mahalleler iken yoğunluğun en az olduğu mahalleler, şehrin etrafındaki ve sınırlarındaki mahallelerdir. Yoğunluk, arazi ile de ilgili olduğu için doğrudan doğruya nüfus sayısı ile ilişkili değildir.

### **3.3.3. Isparta Merkez İlçesi Şehrsel Fonksiyonları**

Şehrsel fonksiyonlar, bir şehrin öne çıkan temel özelliklerine işaret eden, şehre nüfus çeken, şehirde sunulan hizmetler ve faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilmektedir. Şehrsel fonksiyonlar, idari (yönetmel), iktisadi ve kültürel fonksiyonlar gibi çeşitli alt başlıklara ayrılarak incelenebilmektedir (Göney, 1995:14)

Bu çalışmada Isparta Merkez İlçesinin şehrsel fonksiyonları; idari fonksiyonlar, eğitim fonksiyonları, sağlık fonksiyonları ve ekonomik fonksiyonlar alt başlıkları haline ele alınmaktadır.

#### **3.3.3.1. Isparta Merkez İlçesi'nin İdari Fonksiyonları**

Isparta Merkez İlçesi, daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, Cumhuriyet'in ilanından daha önce kurulmuştur. 1927 Nüfus Sayımında Hamidabad Vilayeti olarak adlandırılan ve Merkez İlçesi'nin adı yine Isparta olan şehir, 1935 Nüfus sayımında Isparta olarak adlandırılmıştır. Belirtmek gerekir ki Merkez İlçe'nin ismi daima Isparta iken, değişen ilin ismi olmuştur (28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri – TÜİK).

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana il olan ve valilik teşkilatı kurulan Isparta'nın çok sayıda idari fonksiyonu vardır. Isparta Valiliği Isparta'nın idari fonksiyonlarını çevrimiçi bir liste halinde internet sitesinde yayınlamıştır. Bu listeye bakıldığında Isparta'nın idari fonksiyonlarının şunlar olduğu görülmektedir: (<http://www.isparta.gov.tr/isparta-kamu-kurumlari>)

1. Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
2. Akdeniz Elektrik Anonim Şirketi (EDAŞ)
3. Bilim, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
4. Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü

5. Devlet Demir Yolları Gar Müdürlüğü
6. Defterdarlık
7. Devlet Hava Meydanları İşletmesi
8. Devlet Su İşleri 18.Bölge Müdürlüğü
9. Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği
10. Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü
11. Gümrük Müdürlüğü
12. Isparta Askerlik Dairesi Başkanlığı
13. Isparta Askerlik Şubesi Başkanlığı
14. Isparta Orman Bölge Müdürlüğü
15. Isparta PTT Başmüdürlüğü
16. Isparta Ticaret ve Sanayi Odası
17. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
18. İl Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü
19. İl Dernekler Müdürlüğü
20. İl Emniyet Müdürlüğü
21. İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
22. İl Jandarma Komutanlığı
23. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
24. İl Meteoroloji Müdürlüğü
25. İl Milli Eğitim Müdürlüğü
26. İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğü
27. İl Özel İdaresi
28. İl Sağlık Müdürlüğü
29. Kadastro Müdürlüğü
30. Karayolları 135. Şube Şefliği
31. Kredi Yurtlar Kurumu
32. Müftülük
33. Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü
34. Orman İşletme Müdürlüğü
35. Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü
36. Süleyman Demirel Üniversitesi
37. Teiaş 7.Bölge Müdürlüğü

38. Teiaş Isparta İl Müdürlüğü

39. Türkiye İş Kurumu İl Müdürlüğü



**Fotoğraf 35.** Isparta Merkez’de Yer Alan Valilik Binası

(Kaynak:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/isparta/kulturenvanteri/valilik-binası>)

Isparta Merkez İlçesi’ne bakıldığında, sayılan kamu kurumlarının şehrin muhtelif yerlerine dağıldığı görülmektedir. Ayrıca, Valilik Binası içerisinde çeşitli idari birimleri bulunmaktadı(Fotoğraf 35). Bununla birlikte, il müdürlükleri genellikle kendi müstakil binalarına sahiptir. Isparta, kamu kurumları ve kamu hizmetleri açısından büyük bir çeşitliliğe sahiptir. Isparta bir “memur şehri” olarak da nitelendirilebilmektedir.

### **3.3.3.2. Isparta Merkez İlçesi’nin Eğitim Fonksiyonları**

Tük verilerine göre Isparta halkının %97,9’unun okur-yazar olduğu görülmektedir.

Isparta Merkez İlçesi’nde Süleyman Demirel Üniversitesi ve Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi olmak üzere iki adet üniversite bulunmaktadır. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nden bakıldığında, 2019 – 2020 Öğretim Yılı itibariyle, Süleyman Demirel Üniversitesi’nde 41288, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi’nde 27116 ve genel toplamda Merkez İlçe’de 68404 öğrenci bulunmaktadır (YÖK, 2020).

Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 2019 yılının Aralık ayında yayınlanan 2019 – 2023 Stratejik Planı'nın içeriğine bakıldığında, Isparta'da 3 – 5 yaş grubu okul öğrenci okullaşma hedefi % 70, 6 – 9 yaş ilkokul okullaşma oranı % 99,58 olarak kaydedildiği görülmektedir. Ayrıca 10 – 13 yaş ortaokul okullaşma oranı % 94,61, 14 – 17 yaş lise okullaşma oranının ise % 96,69 olduğu görülmektedir. Yine bu strateji planına bakıldığında görülmektedir ki Isparta'da ilkokul ve ortaokullarda bir sınıfa 16 öğrenci, ortaöğretim kurumlarında her bir sınıfa 21 öğrenci, mesleki ve teknik liselerde ise her bir sınıfa 18 öğrenci düşmektedir. Isparta Milli Eğitim Müdürlüğünde eğitim öğretim hizmetleri hizmet sınıfında görev yapan personel sayısı 2019 itibariyle 6010 olarak bildirilmektedir (Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü, 2019).

MEBBİS sisteminde görüldüğü üzere Isparta Merkez İlçesi'nde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 15 anaokulu, 49 ilkokul, 37 ortaokul, 4 imam hatip ortaokulu, 1 özel eğitim ortaokulu, 4 anadolu imam hatip lisesi, 11 anadolu lisesi, 8 mesleki ve teknik anadolu lisesi, 1 fen lisesi, 1 güzel sanatlar lisesi, 1 sosyal bilimler lisesi, 1 spor lisesi, 6 özel eğitim uygulama okulu, 1 üstün ve özel yetenekli öğrenci okulu, 1 mesleki eğitim merkezi bulunurken ayrıca 145 özel eğitim kurumu ve 38 MEB dışı eğitim kurumu bulunmaktadır.

### **3.3.3.3. Isparta Merkez İlçesi'nin Sağlık Fonksiyonları**

Isparta İl Sağlık Müdürlüğü'nden çevrimiçi olarak edinilen bilgilere göre bu çalışmanın hazırlandığı tarih itibariyle Isparta Merkez İlçesi'nde 1 adet Toplum Sağlığı Merkezi, 6 adet 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu, 25 adet Aile Sağlığı Merkezi (Sağlık Ocağı), 1 adet Şehir Hastanesi, 1 adet Devlet Hastanesi, 1 Adet Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi ve 1 adet Evde Sağlık Hizmetleri Birimi ile 2 adet Sağlıklı Yaşam Merkezi bulunmaktadır. Ayrıca şehirde Süleyman Demirel Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi ile çeşitli özel hastaneler ve özel klinikler de mevcuttur.

Sağlık Bakanlığı verilerine bakıldığında ise daha fazla bilgiye erişmek mümkündür. 2018 yılında yayınlanan verilere göre, Isparta İlindeki hastane yatak sayıları şöyledir: Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerde 1145, Üniversite Hastanesinde 595, Özel Hastanelerde ise 282. Yine Sağlık Bakanlığı verilerine bakıldığında, Isparta'da 2018 yılı itibariyle 547 Uzman Hekim bulunduğu, bu Uzman hekimlerin 296 tanesinin Sağlık Bakanlığı Hastanelerinde, 159 tanesinin Üniversite Hastanesinde ve 92 tanesinin ise Özel Hastanelerde görev yaptığı görülmektedir. 275 Pratisyen Hekim

bulunduğu ve bunlardan 251 tanesinin Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde ve 24 tanesinin Özel Hastanelerde görev yaptığı bilgisine erişilmektedir. Ayrıca Üniversite Hastanesi'nde 260 asistan hekim bulunmaktadır. Toplam olarak bakıldığında, Isparta'da 1082 hekimin görev yaptığı, bu hekimlerden 547 tanesinin Sağlık Bakanlığı hastanelerinde, 419 tanesinin Üniversite hastanesinde ve 116 tanesinin Özel hastanelerde görev yaptığı görülmektedir. Aynı veri tabanında, Sağlık Bakanlığı'nda 2018 yılı sonunda Isparta'da toplam 267 adet dış hekiminin bulunduğu, bu dış hekimlerinden 77 tanesinin Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde görev yaptığı, 132 tanesinin Üniversite Dış Hekimliği Fakültesi bünyesinde görev yaptığı ve 58 tanesinin özel olarak çalıştığı görülmektedir. Ayrıca Isparta'da toplam 1607 hemşirenin bulunduğu, bu hemşirelerden 1040 tanesinin Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde, 381 tanesinin Üniversite hastanesinde ve 186 tanesinin ise özel hastanelerde görev yaptığı görülmektedir. Bununla birlikte, Isparta'da 539 Ebe'nin görev yaptığı, bu ebe'nin 515 tanesinin Sağlık Bakanlığına bağlı kurumlarda çalıştığı, 10 tanesinin Üniversite hastanesinde çalıştığı ve 14 tanesinin de Özel hastanelerde çalıştığı görülmektedir. Ayrıca Isparta'da 214 adet eczacı bulunmakta, bu eczacıların 19 tanesi Sağlık Bakanlığına bağlı olarak çalışmakta, 4 tanesi Üniversite bünyesinde çalışmakta ve 191 tanesi özel eczanelerinde hizmet vermektedir. Son olarak diğer sağlık personeline bakıldığında ise toplam 1400 adet sağlık personelinin bulunduğu ve bunlardan 1099 tanesinin Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde, 118 tanesinin Üniversite Hastanesinde ve 183 tanesinin özel hastanelerde görev yaptığı görülmektedir (İl Sağlık Müdürlüğü). Sağlık ile ilgili verilerin il bazında tutulduğu ve il rakamlarının verildiğini belirtmekte fayda vardır.

#### **3.3.3.4. Isparta Merkez İlçesi'nin Ekonomik Fonksiyonları**

18. yüzyıla kadar Isparta, Göller yöresinin önemli bir ticaret merkezi olmaya devam etmiş, dokuma ürünleri ve gülcülük kayda değer ticari ürünler arasında yer almıştır (Çetin, 2011: 188). Kentte Rum ve Ermeniler ticaretle, Türkler gülcülük tabakçılık, tekzipçilik, halıcılık ve bakırcılık gibi 32'yi bulan zanaat koluyla uğraşmışlardır (Demirgil, 2007: 14-16 akt. Çetin, 2011: 188). Isparta Ticaret ve Sanayi Odası 1867 yılında kurulduğunu tescilleyerek ülkenin ilk kurulan ticaret ve sanayi odası olma özelliğini taşımaktadır. Isparta Merkez İlçesi'nin ekonomik fonksiyonlarına dair en geniş kapsamlı rapor, Isparta Ticaret ve Sanayi Odası tarafından hazırlanan ekonomik rapordur. Isparta'da tarımda elma ve meyvecilik, madencilikte mermer ocakçılığı,

imalatta mobilya, enerjide hidroelektrik enerji santraliliği, hizmetlerde ise turizm ve Davraz kayak merkezi rekabette öncelikli sektörler olarak ön sırada yer almaktadır (Bozkurt, 2019: 65-69).



**Fotoğraf 36.** Davraz Kayak Merkezi'nden Bir Görünüm

(Kaynak: <http://www.isparta.gov.tr/davraz-kayak-merkezi>)

Isparta Merkez İlçesi'nde Isparta Ticaret ve Sanayi Odası ve Isparta Ticaret Borsası olmak üzere toplamda birer adet ticaret ve sanayi odası ile ticaret borsası bulunmaktadır. Isparta Ticaret ve Sanayi Odası'nın kuruluşu Osmanlı Dönemine kadar uzanmaktadır. Öyle ki resmi kimliğini 1911 yılında kazanmış olsa da Oda'nın kuruluş tarihi 1867 olarak kaydedilmektedir. Isparta Ticaret ve Sanayi Odası'nın çatısı altında on yedi adet meslek komitesi yer almaktadır. Bu meslek komiteleri şunlardır:

1. Gayrimenkul, Finans ve Sigorta Faaliyetleri
2. Eğitim, Kültür, Eğlence Spor Bilgi ve İletişim
3. İnsan Sağlığı ve Diğer Sosyal Destek Hizmet Faaliyetleri
4. İnşaat Faaliyetleri
5. İnşaat Malzemeleri Ticareti
6. Deri İmalatı ve İhracatı

7. Tarım, Balıkçılık ve Hayvancılık
8. Gıda, İçecek, Tütün Ticareti ve İmalatı
9. Kimyasal, Makine, Kazan, Mermer, Metal İmalatı, Elektrik Üretimi ve Dağıtımı
10. Motorlu Taşıtlar Yedek Parça Aksesuar Yakıtları Ticareti ve İmalatı
11. Giyim, Ev Tekstil Ticareti ve İmalatı
12. Mobilya ve Elektrikli Materyallerin Ticareti
13. Maden, Kimyasal, Mücevher, Oyuncak ve Hediyeelik Eşya Ticareti
14. Ormancılık ve Ambalaj Malzemesi İmalatı ve Ticareti
15. Yolcu ve Yük Taşıma Nakliyeciliği
16. Konaklama Yerleri, Danışmanlık ve Turizm
17. Mühendislik Faaliyetleri.

Isparta'da 1800'lü yılların ikinci yarısından günümüze dek uzanan süreçte, ticaret Isparta halkı için önemini sürdürügelmiştir. Bu bağlamda, Isparta'da ekonomik birimlerin teşkilatlanmalarına önem verilmektedir. 2017 yılında Isparta Ticaret ve Sanayi Odası öncülüğünde Isparta Ekonomi Kampüsü adlı proje hayata geçirilmiş ve aynı isimle inşa edilen büyük bir yerleşkede Isparta'nın ekonomik fonksiyonlarının temelini oluşturan kurumlar bir çatı altında toplanmıştır (Fotoğraf 37).



**Fotoğraf 37.** Isparta Ekonomi Kampüsü

(Kaynak: <https://www.origamimimarlik.com.tr/mimari-projeler/isparta-ekonomi-kampusu/>)



Bu ekonomik kurumlar Şu Şekilde sıralanabilmektedir:

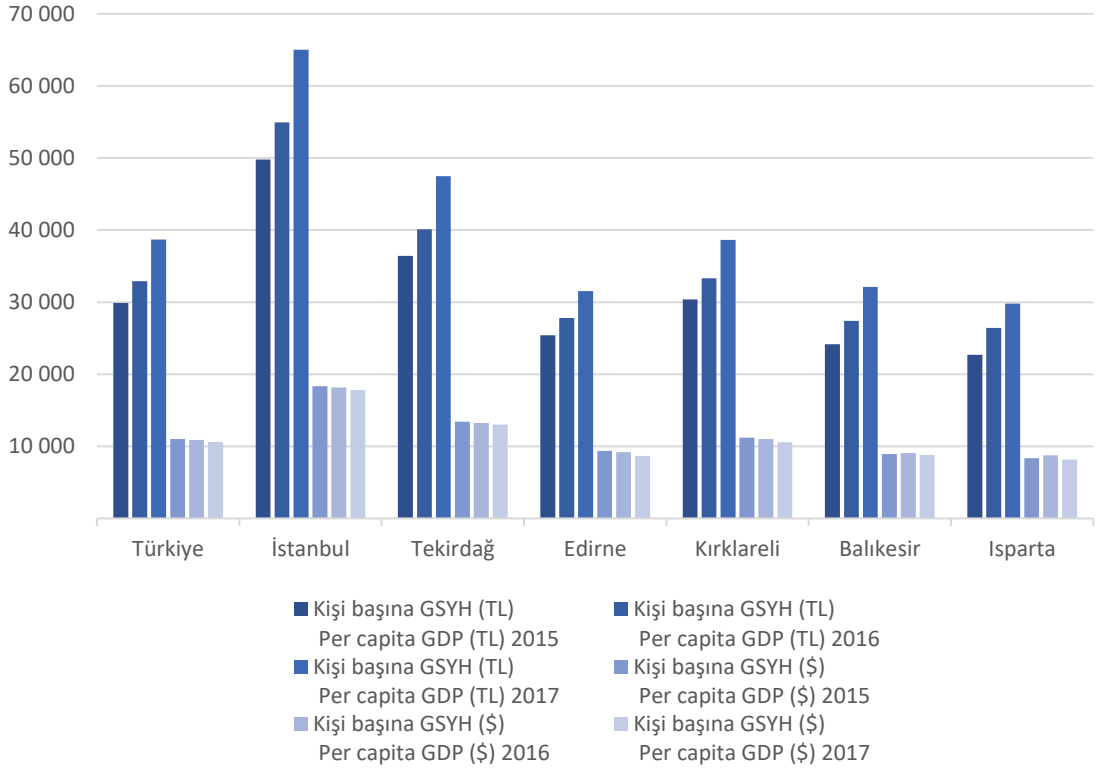
1. Isparta Ticaret ve Sanayi Odası
2. Ticaret Borsası
3. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
4. İş ve İşçi Bulma Kurumu (İş-Kur)
5. TSE Temsilcilikleri
6. Teknoloji Transfer Ofisi
7. Eczacılar Odası
8. İş Adamları Dernekleri

Yine ITSO tarafından hazırlanan raporda, yukarıda adı geçen kurumlara da değinilmektedir. Bu kurumlardan, Isparta Ticaret Borsası, 1996 yılından bu yana Isparta'da Borsaya dahil ürünlerin alım sayımı, fiyatların tespiti ve piyasa düzenlemesi gibi ekonomik etkinlikleri yürütmektedir. Isparta Ticaret Borsası'nda Şu sektörler faaldir:

1. Yaş Meyve ve Sebze
2. Hububat ve Bakliyat
3. Et ve Et Ürünleri
4. Süt ve Süt Ürünleri
5. Yağlı Tohumlar
6. İtri Bitkiler.

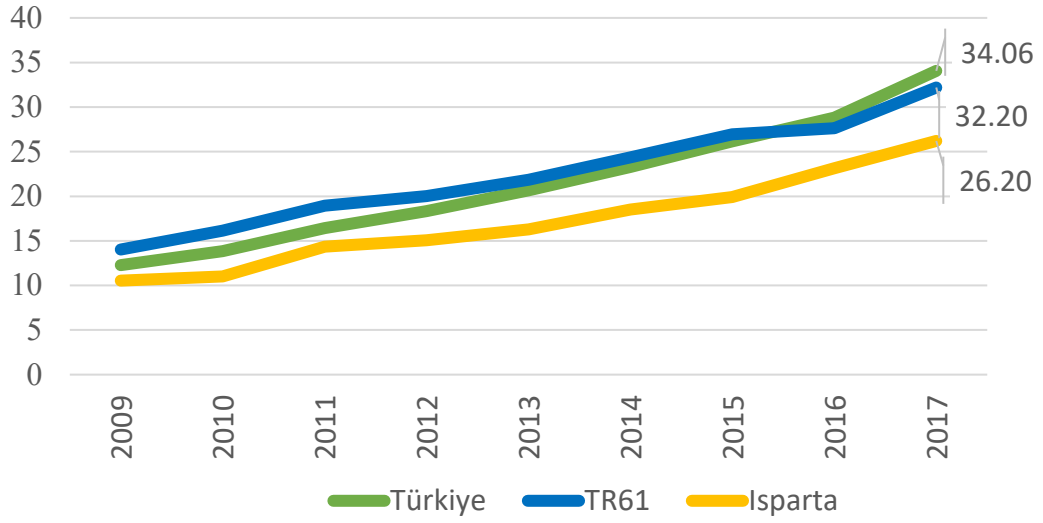
Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu tarafından yayınlanan 2018 verilerine göre, Isparta, Türkiye genelinde rekabetçilik endeksi sıralamasında 18. sırada yer almaktadır. Bunun yanında, Beşerî Sermaye ve Yaşam Kalitesi Alt Endeksinde ise altıncı sırada yer almaktadır (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu, 2018). Yine Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu verilerine göre, Isparta, üretim ve ticarete çekim gücünü artıran iller arasında altıncı sırada yer almaktadır. Diğer endekslere bakıldığında ise Isparta'nın; Kadın Güçlenmesi Endeksinde ikinci sırada olduğu dikkat çekmektedir.

TÜİK verilerine göre Isparta Merkez İlçesi'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) değerlerinin, 2015 – 2017 yılları arasında Türkiye ortalamasının üzerinde yer aldığı görülmektedir.



**Şekil 21.** Isparta Kişi Başına GSYH Sıralamaları (2015 – 2017) (Kaynak: TÜİK)

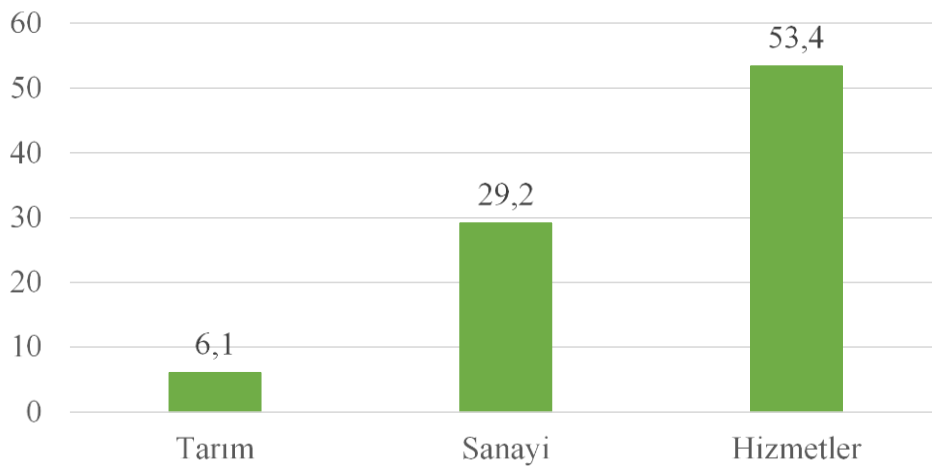
Yukarıdaki grafikte gösterilen zaman aralığında Türkiye geneli için GSYİH değeri 33161 TL iken bu değer Isparta’da 2015 yılında 22698 TL, 2016 yılında 26445 TL, 2017 yılında ise 29797 TL olarak kaydedilmiştir (Şekil 21). Veriler il geneli olarak kayıt edildiğinden o şekilde verilmiştir.



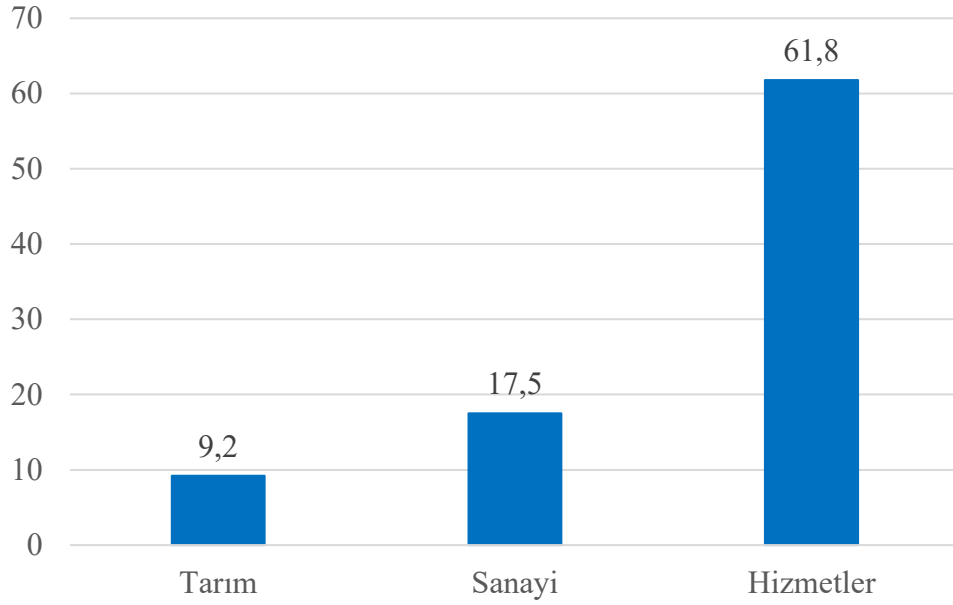
**Şekil 22.** Isparta İlinde Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer (TÜİK) (2018)

2009 – 2017 arası kapsayan 8 yıllık dönemde, Isparta’da kişi başı Gayrisafi Katma Değerinin Türkiye ve TR-61 Bölgesi (Antalya – Isparta – Burdur), ortalamasının altında olduğu görülmektedir (Şekil 22).

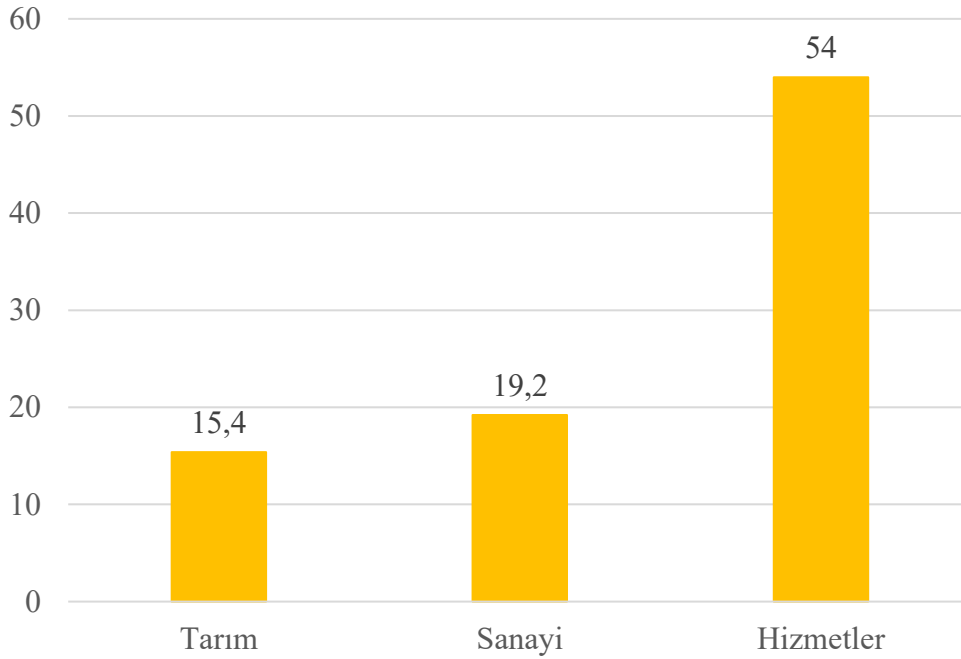
Isparta Ticaret ve Sanayi Odasının yayınladığı kapsamlı rapora bakıldığında, Isparta’da en geniş katma değer sağlayan iki sektörün tarım ve hizmet sektörleri olduğu görülmektedir. Her iki sektörün verileri de Türkiye ortalamasının üzerindedir. Fakat aşağıda görüleceği üzere bazı göstergelerde Antalya – Isparta ve Burdur ortalamasından daha düşük bir değer söz konusudur.



**Şekil 23.** Türkiye’de Katma Değerin Sektörlere Dağılımı (% pay) (ITSO - 2018)



**Şekil 24.** TR-61 Bölgesinde (Isparta – Antalya – Burdur) Katma Değerin Sektörlere Dağılımı (% pay) (2018)



**Şekil 25.** Isparta’da Katma Değerin Sektörlere Dağılımı (% pay) (ITSO - 2018)

Isparta’nın da içinde bulunduğu TR-61 bölgesi, işsizlik, istihdam ve işgücüne katılım oranlarına sırası ile 9., 7. ve 4. sırada yer almaktadır. Yani Isparta’da Hizmet fonksiyonunun % 54 gibi yarıyı aşan bir payda olduğu görülmektedir.

Isparta'da işyerlerinin çoğunluğunun perakende ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Isparta'da en fazla personel, inşaat sektöründe istihdam edilmektedir (Isparta Sanayi ve Ticaret Odası, 2019). Isparta Merkez İlçe'de iş yerlerinin ilk 10 faaliyet grubuna göre dağılımı Tablo 80'de gösterilmiştir.

**Tablo 80.** Isparta Merkez İlçede İş Yerlerinin İlk 10 Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı (ITSO, 2019)

<b>Faaliyet Grubu</b>	<b>İşyeri Sayısı</b>	<b>Pay (%)</b>
Perakende Ticaret	1833	19,58
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı	795	8,49
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri	790	8,44
Bina İnşaatı	719	7,68
Toptan Ticaret (Motorlu Taşıt Onarımı Hariç)	413	4,41
Bina ve Çevre Düzenleme	311	3,32
Toptan ve Perakende Ticaret ve Motorlu Taşıt Onarımı	290	3,10
Gıda Ürünleri İmalatı	260	2,78
Hukuki Faaliyetler ve Muhasebe Faaliyetleri	229	2,45
Özel İnşaat Faaliyetleri	212	2,26

Buna göre en fazla payı perakende ticaret, sonra taşımacılık sonra da yiyecek ve içecek hizmetleri almaktadır (Tablo 80).

**Tablo 81.** Isparta Merkez İlçede Çalışanların İlk 10 Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı (ITSO, 2019)

<b>Faaliyet Grubu</b>	<b>İşyeri Sayısı</b>	<b>Pay (%)</b>
Bina İnşaatı	6502	10,57
Toptan Ticaret (Motorlu Taşıt Onarımı Hariç)	6274	10,20
Bina ve Çevre Düzenleme	4948	8,05
Yiyecek ve İçecek Hizmetleri	4244	6,90
Tekstil Ürünleri İmalatı	2697	4,39
Kara Taşımacılığı ve boru Hattı Taşımacılığı	2679	4,36
Diğer Madencilik ve Taş Ocakçılığı	2470	4,02
Metalik Olmayan Ürün İmalatı	2394	3,89
Gıda Ürünleri İmalatı	2201	3,58
Eğitim	2146	3,49

Isparta Merkez İlçede çalışanların faaliyet gruplarına göre bakıldığında ise inşaat, ticaret ile bina ve çevre düzenlemesinin ilk üç sırada yer aldığı görülür (Tablo 81). Isparta Merkez ilçesindeki ekonomik faaliyetlere yönelik olarak Isparta Ticaret ve Sanayi Odası tarafından 2019 yılında yapılan bir araştırmada, Isparta'daki ekonomik hareketliliğin ya da bir başka ifade ile alışverişin %35'inin Isparta içinde kaldığı tespit edilmiştir. Ticaret hacminin geri kalan kısmını ise diğer şehirler oluşturmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verileri ile uyumlu olarak ITSO verileri incelendiğinde görülmektedir ki Isparta Merkez İlçe toplam ticaret hacminin %26'sını İstanbul ile, %7'sini Antalya ile % 4'ünü Ankara, %4'ünü Burdur, %3'ünü İzmir, %2'sini Konya, %2'sini Bursa, %1'ini Afyonkarahisar ile gerçekleştirmektedir. Isparta Merkez İlçesinin ticaret hacminin geri kalan %14'lük kısmı ise diğer şehirlerle gerçekleştirilmektedir.

Isparta'da sanayi faaliyetlerinin günden güne geliştiği görülmektedir. Öyle ki halihazırda Isparta'da faal olarak iktisadi etkinliklerini yürüten iki Organize Sanayi Bölgesi vardır. OSB'de 2300 kişiye istihdam sağlanmaktadır. (ITSO, 2019). Isparta'da gül yağı üretimi, Isparta iktisadi faaliyetlerinin ayırt edici unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. Isparta Merkez İlçesi, gülyağı üretimi ve ticaretinde hem Türkiye'de hem de Dünya'da çok önemli bir konumda yer almaktadır (Gökdoğan,2013:52). Gülyağı ve gül ürünleri ticareti gerçekleştiren 35 firma bulunmaktadır (ITSO, 2019). Isparta'da coğrafi işaret listesine dahil 7 ürün bulunmaktadır; Isparta gül yağı, Isparta Güllü, Isparta Kabune Pilavı, Uluborlu Banağı, Uluborlu Kirazı, Yalvaç Hamusuzu (<https://ci.turkpatent.gov.tr/cograf-i-isaretler/liste?il=32>). Bunlardan gül, gül yağı ve kabune pilavı Isparta merkezindedir. Isparta'da üretilen ve Isparta ekonomisinde çok büyük bir yere sahip olan gül ürünleri ITSO'nun aktardığı listeye göre şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Gül Yağı
- Gül Konkrete
- Gül Suyu
- Gül Kremeleri
- Gül Parfümleri
- Gül Reçeli
- Gül Lokumları
- Gül Şampuanı
- Gül Kolonyası

- Gül Sabunu

Son yıllarda Isparta merkezdeki gül bahçelerinin de betonlaşmaya yenik düşmesi ile merkez ilçede ne yazık ki artık gül bahçeleri bulunmamaktadır. Çevre ilçelerde yetiştirilen güllerden yapılan ürünlerin satıldığı mağazalar bulunmaktadır.

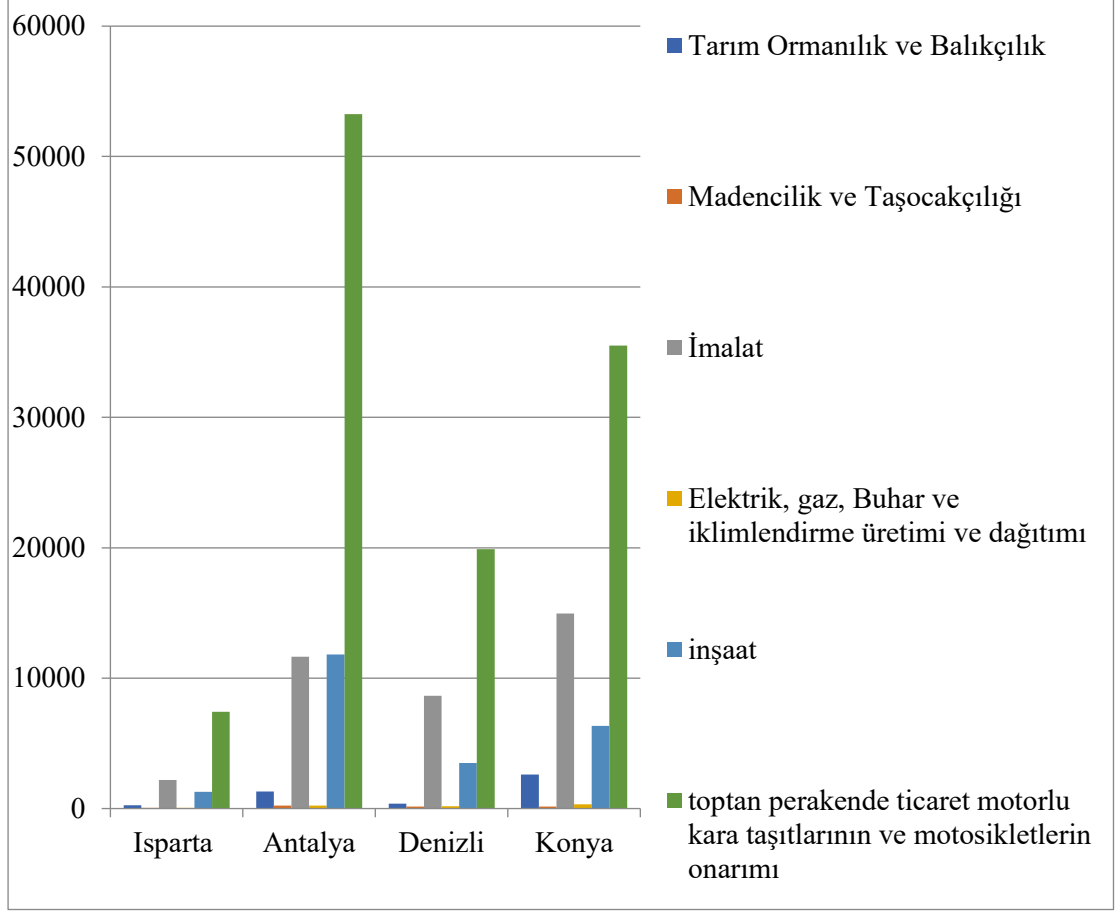
Son yıllarda, gül ürünlerinin yanı sıra lavanta ürünlerinin de Isparta ekonomisine hızla değer sağladığı görülmektedir. Yine ITSO'nun bildirdiğine göre Isparta'da üretilen belli başlı lavanta ürünleri şunlardır:

- Lavanta Yağı
- Lavanta Çayı
- Lavanta Balı
- Lavanta Suyu
- Lavanta Sabunu
- Lavanta Kurusu

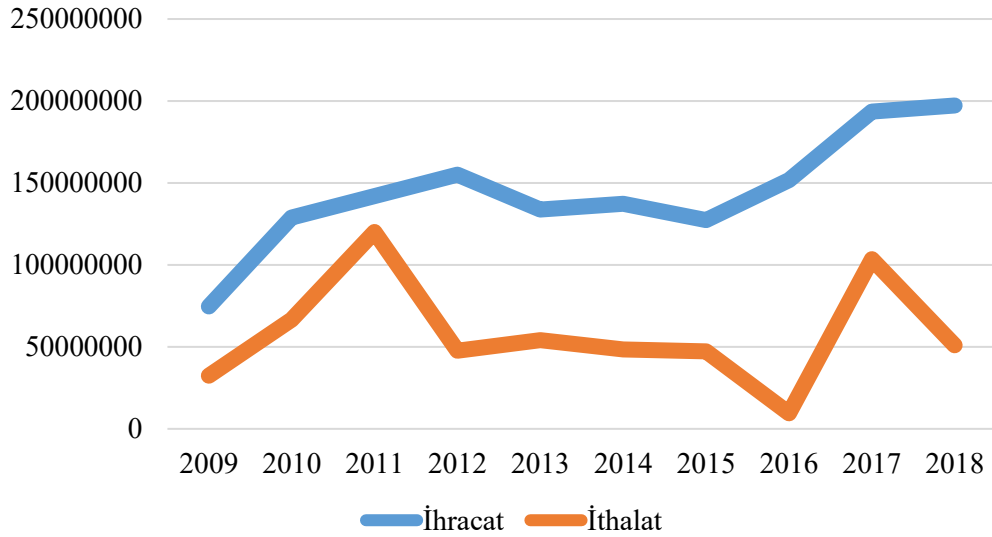
Lavanta bahçeleri genelde Keçiborlu ve Kuyucak Köyü'nde yapılmaktadır. Ancak merkez ilçede yukarıda belirtilen lavanta ürünleri satılmaktadır.

Isparta Organize Sanayi Bölgesi'ne bakıldığında, resmi kayıtlarda adının Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi olduğu ve 1992 yılında kurulduğu görülmektedir (<http://www.isdosb.com.tr/kurumsal>). Isparta'daki diğer Organize Sanayi Bölgesi ise resmi kayıtlarda Isparta Deri İhtisas ve Karma Organize Sanayi Bölgesi olarak adı geçen ancak halk arasında Isparta Deri Organize Sanayi Bölgesi olarak adlandırılan Organize Sanayi Bölgesidir. Isparta Süleyman Demirel Organize Sanayi Bölgesi, Isparta ve Burdur Merkez İlçelerine eşit uzaklıktadır, ayrıca demiryolu ticari istasyonuna ve havalimanına çok yakındır.

Her ne kadar Isparta'da sanayi faaliyetlerine yönelik bir ilgi söz konusu olsa da girişim sayılarına bakıldığında Isparta'nın yakın illerden geri kaldığı görülmektedir (Şekil 26). Dolayısıyla, girişim sermayelerine yönelik teşvik ve yatırımlardan Isparta çok az pay alabilmektedir. ITSO verilerinden elde edilen grafik aşağıdaki şekildedir:



**Şekil 26.** Isparta ve Çevre İllerin Sektörlere Göre Girişim Yatırımlarından Yararlanma Miktarı (ITSO)



**Şekil 27.** Isparta'nın 2009 – 2018 yılları arasındaki İthalat ve İhracat Grafiği (TÜİK)



Isparta Merkez İlçesi'nin ekonomik ve iktisadi faaliyetlerinde en önemli ilgi odaklarından biri de ithalat ve ihracattır. Gerek esnaf ve sanayici gerekse Ticaret ve Sanayi Odası gibi teşkilatların bu iki iktisadi faaliyete önem verdiği bilinmektedir. TÜİK verilerine bakıldığında, Isparta'da ihracatın yıllara göre artış gösterdiği, İthalatın ise zaman içerisinde dalgalı bir seyir izlediği görülmektedir (Şekil 27).

Isparta Merkez İlçesi'nde bilhassa organize sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren kurumlar, ithalat ve ihracat faaliyetlerine öncelik tanımaktadır.

**Tablo 82.** Isparta'nın İhracatındaki İlk 10 Ülke

Ülke	İhracat Hacmi (USD)	Pay (%)
Fransa	25.304.249	12,83
Özbekistan	22.724.062	11,52
Almanya	18.105.574	9,18
İspanya	17.884.314	9,07
İngiltere	14.298.636	8,77
ABD	12.742.627	6,46
Çin	10.460.681	5,30
İtalya	4.750.094	2,41
Bulgaristan	4.140.045	2,10
Romanya	3.822.204	1,94

**Tablo 83.** Isparta'nın İthalatındaki İlk 10 Ülke (TÜİK)

Ülke	İthalat Hacmi (USD)	Pay (%)
Almanya	7.434.846	14,57
Çin	5.708.354	11,19
Malezya	5.169.793	10,13
Somali	4.947.144	9,69
ABD	4.195.764	8,22
Moğolistan	2.483.720	4,87
Bulgaristan	2.238.058	4,39
İran	1.970.597	3,86
Güney Kore	1.523.275	2,98
İtalya	1.283.451	2,52

TÜİK verilerine bakıldığında Isparta ihracatında ilk on sırada yer alan ülkelerin sırasıyla, Fransa, Özbekistan, Almanya, İspanya, İngiltere, ABD, Çin, İtalya, Bulgaristan ve Romanya olduğu görülürken, yine işlem hacmine göre Isparta'nın ithalatındaki ilk on ülke sırasıyla Almanya, Çin, Malezya, Somali, ABD, Moğolistan, Bulgaristan, İran, Güney Kore ve İtalya olarak listelenmektedir (ITSO, 2019) (Tablo 94, Tablo 83).

**Tablo 84.** Isparta'nın İhraç Ettiği İlk 10 Ürün (TÜİK 2019)

Ürün Adı (ISIC Standartları)	İhracat Hacmi (USD)	Pay (%)
Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	35.204.578	17,85
Meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri	25.371.807	12,86
Taş	21.701.991	11,00
Tank, sarnıç ve metal muhafazalar	19.749.839	10,01
Giyim eşyası (Kürk hariç)	17.290.155	8,77
Halı ve Kilim	13.399.729	6,79
Diğer genel amaçlı makineler	10.355.885	5,25
Tekstil elyafından iplik ve dokunmuş tekstil	9.909.436	5,02
Kum, kil ve taşocakçılığı	8.711.008	4,42
Tarım ve orman makineleri	5.488.101	2,78

ITSO tarafından yayınlanan verilere bakıldığında Isparta ihracatında önemli ürünler; meyveler, sert kabuklular, içecek ve baharat bitkileri, taş, tank, sarnıç ve metal muhafazalar, kürk dışındaki giyim eşyaları, halı ve kilim, genel amaçlı makineler, tekstil elyafından iplik ve dokunmuş tekstil, kum, kil ve taş ocağı ürünleri, tarım ve orman makineleri olarak sıralanabilmektedir (ITSO, 2019; TÜİK,2020) (Tablo 84).

**Tablo 85.** Isparta'nın İthal Ettiği İlk 10 Ürün ve Oranları (TÜİK, 2019)

Ürün Adı (ISIC Standartları)	İhracat Hacmi (USD)	Pay (%)
Suni ve sentetik elyaf	11.397.965	22,34
Elektronik valf ve elektron tüpleri ile diğer elektronik parçalar	5.924.863	11,61
Ormancılık ve tomrukçuluk	5.080.894	9,96
Dabaklanmış deri	3.922.593	7,69
Başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler	3.077.259	6,03
Tekstil elyafından iplik ve dokunmuş tekstil	2.849.967	5,58
Tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler	1.931.371	3,78
Demir – Çelik ana sanayi	1.537.668	3,01
Takım tezgâhları	1.335.085	2,62
Elektrik motoru, jeneratör, transformatör	1.112.211	2,18

Yine aynı kaynaklarda yer alan verilere bakıldığında ise Isparta'nın en çok ithal ettiği ürünlerin; suni ve sentetik elyaf, elektronik valf ve elektron tüpleri ile diğer elektronik parçalar, ormancılık ve tomrukçuluk ürünleri, dabaklanmış deri, başka yerde sınıflandırılmamış kimyasal ürünler, tekstil elyafından iplik ve dokunmuş tekstil, tahıl ve başka yerde sınıflandırılmamış bitkisel ürünler olduğu görülmektedir (ITSO, 2019; TÜİK, 2020) (Tablo 85).

Isparta'da halıcılık önemli bir yer tutmaktadır. Isparta ekonomisi çok uzun süre gül ve halıya dayalı kalmıştır. Her ne kadar günümüzde halıcılık, makineleşme ile birlikte bir zanaat olarak ağırlığını yitirse de 1924 yılından beri Isparta ekonomisinde halıcılığın önemli olduğunun altını çizmek gerekir (Oyman, 1994:5).

Yukarıda değinilen sanayi, ithalat – ihracat gibi ticari faaliyetlerin yanı sıra, Isparta Merkez İlçesi'nin ekonomik fonksiyonlarını belirleyen en önemli unsurlardan biri de tarımdır. Isparta Merkez İlçesi ve Isparta İli, Türkiye için oldukça büyük öneme sahip tarım ürünlerini üretmektedir. Isparta Tarımının belli başlı ürünleri arasında elma, kiraz, gül ve lavanta en büyük paya sahiptir. (ITSO, 2019).

Okudum tarafından yapılan bir çalışmada, Isparta'da elma üretiminin 1970 yılından itibaren elma ve kiraz üretiminin arttığı da bildirilmektedir. Isparta ili için bildirilen rakamlara bakıldığında, 1970 yılında yıllık kiraz üretiminin 298 ton olduğu görülmektedir ancak bu miktar 2010 yılında 21.885 tona kadar yükselmiştir. Benzer şekilde, il genelinde 1970 yılında 12.960 ton olan elma üretimi 2010 yılında 500.000 tonu geçmiştir (Okudum, 2012: 102 - 117).

Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı'nın 2018 yılının Nisan ayında yayınladığı verilere bakıldığında, yağ elde edilebilen gl üretiminin %90'ından fazlasının Isparta Merkez İlçesi tarafından karşılıandığı görülmektedir. Bununla birlikte lavanta üretiminin ise %60'tan fazla olduğu görülmektedir.

Isparta turizminde etkisi olan Merkez İlçe sınırları içerisindeki diğer yerler ise şu şekilde sıralanabilmektedir (ITSO, 2019; IKTM, 2020):

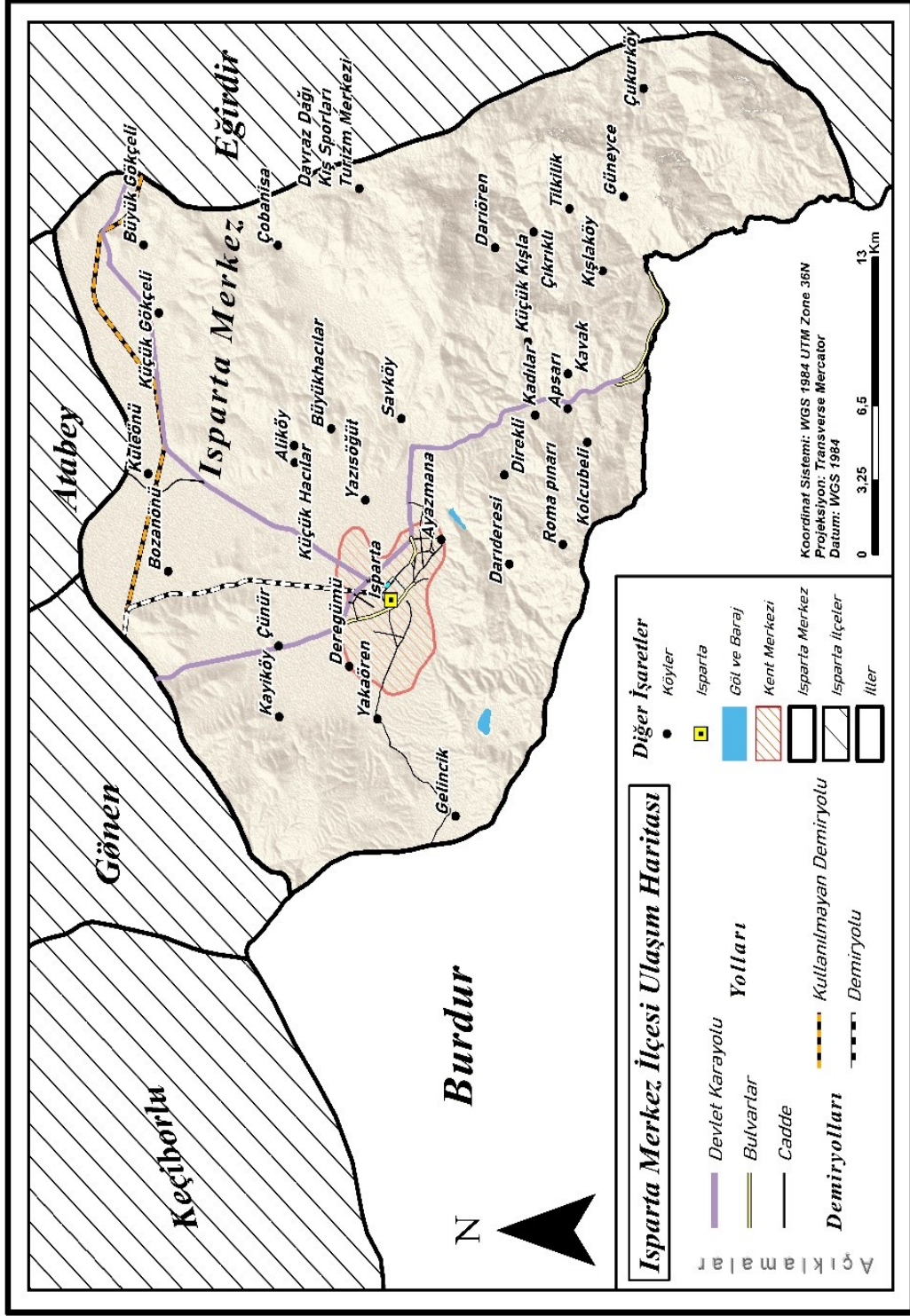
- Isparta Müzesi
- Prof.Dr.Turan Yazgan Etnografya Müzesi (Fotoğraf 38,39)
- Kutlubey Camii (Ulu Camii)
- Abdi Paşa (Kavaklı) Camii
- Hacı Abdi (İplikçi) Camii
- Firdevs Paşa Camii (Mimar Sinan Camii)
- Aya Baniya Ortodoks Kilisesi
- Aya Yorgi Ortodoks Kilisesi
- Türbeler
- Bedesten
- Tarihi Isparta Evleri
- Kapıkaya Harabesi
- Hamamlar



**Fotoğraf 38.** Isparta Prof.Dr. Turan Yazgan Etnografya Müzesi Girişi



**Fotoğraf 39.** Gökçay Girişinde Bulunan Prof.Dr. Turan Yazgan Etnografya Müzesi



Harita 31. Isparta Merkez İlçesi Ulaşım Haritası

Isparta Merkez İlçesi'nde ulaşım özelliklerine bakıldığında, Merkez İlçe'nin ulaşım açısından büyük avantajları olduğu görülmektedir. Isparta Merkez İlçesi, Isparta Ovası üzerine kurulmuş olması nedeniyle, yürüyerek ya da bisikletle gezmeye elverişlidir. Özellikle son yıllarda kentte bisiklet ve yürüyüş konusunda farkındalığın

arttığı; şehre bisiklet yolları yapıldığı görülmektedir. Ayrıca, Merkez İlçe’de her mahalleye S.S.18 Nolu Halk Otobüsleri Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifine bağlı Özel Halk Otobüsleri ile ulaşım sağlanmaktadır (Harita 31). Ancak, halk otobüsleri sayısının fazlalığı ve durakların şehrin tam merkezinde yer alması, şehirde hem bir trafik kalabalığı hem de gürültü kirliliği oluşmasına yol açmaktadır (Ögel, 2015:100).

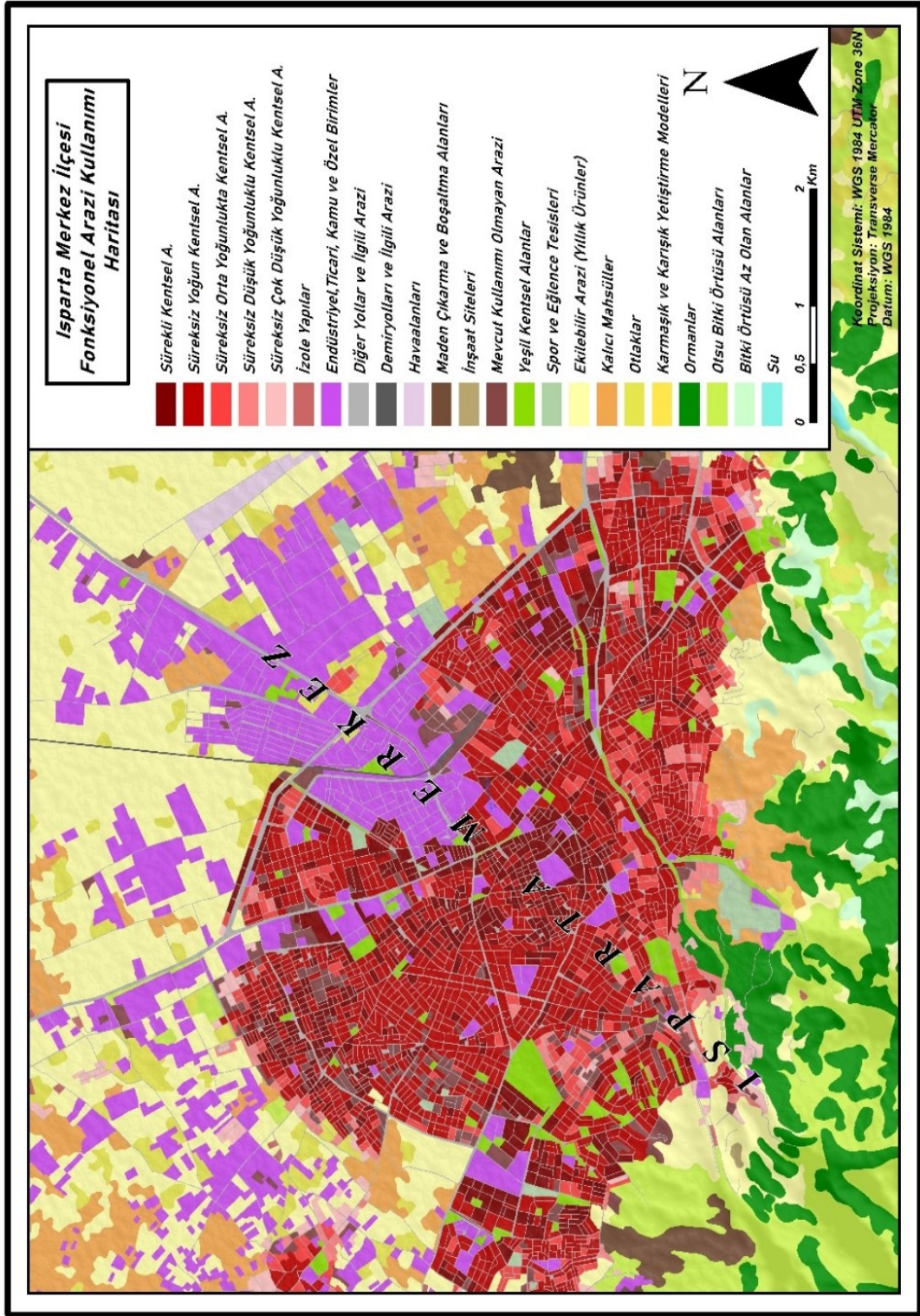
#### **3.3.4. Arazi Kullanımı ve Arazi Kabiliyeti**

Şehir merkezleri çevresindeki alanlar arazi kullanımı açısından en dinamik bölgelerdendir. Bu alanlarda sanayi veya kent alanları tarım alanlarını işgal ederek yayılmaktadır (Başayığıt, 2004:366). 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu’nun “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde toprak şu şekilde tanımlanmaktadır; “iklim, topografya, ana materyal, hidroloji ve canlıların değişik oranda etkisi altında bulunan yeryüzü parçasını ifade etmektedir”.

Şehir merkezi çevresindeki alanlar arazi kullanımı açısından dinamik bölgeler olarak değerlendirilmektedir. Zaman içerisinde, şehir merkezinin çevresindeki alanlar tarım arazinden endüstriyel ya da kentsel alanlara dönüşmektedir. Bu durum, kentsel genişlemenin kaçınılmaz sonucudur (Başayığıt, 2004:366).

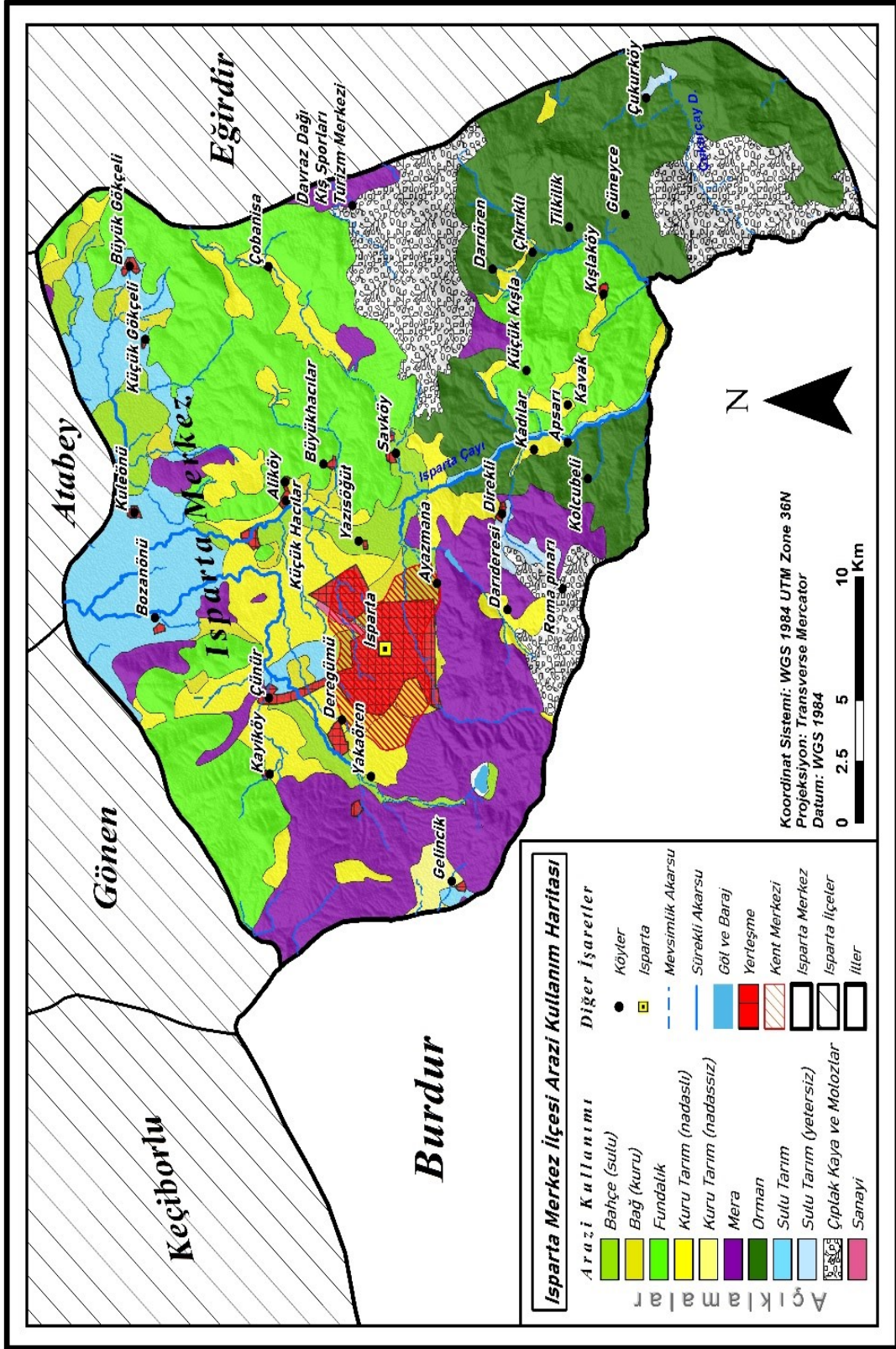
Isparta Merkez ilçesi’nde şehir merkezinin arazi kullanımı haritasına bakıldığında şehir merkezinin çok büyük oranda kentsel alandan oluştuğu görülmektedir (Harita 32). Şehrin genişlediği alanın sınırlarında bitki örtüsü ve otlak gibi alanlar görünmekte, güney kesimlerinde Dere ve Ayazmana Mahallelerinin güneyinde orman alanı yoğunlaşmaktadır. Şehir merkezinin batı ve kuzey sahasında endüstriyel ve ticari alanlar ile askeri ve özel birimlerin yoğunlaştığı da dikkat çekmektedir.

Isparta Merkez İlçesine bir bütün olarak bakıldığında ise arazi kullanımının farklılık gösterdiği göze çarpmaktadır. Güney kesimlerde Çukurköy, Güneyce ve Direkli Köyü arazisinin yoğunlukla orman alanı olduğu görülürken, Kadılar, Küçükkışla ve Kışlaköy Alanını ile doğuda Çobanisa ve Büyükgökçeli, Orta Kesimde Büyükhacılar ve Yazısöğüt sahasında fundalık alan dikkat çekmektedir. Kuzeyde, Bozanönü ve Küçükgökçeli köylerinde sulu tarım arazileri göze çarparken, Merkez ilçenin batı kesimi büyük ölçüde meralıktır. Doğu, güney ve güneybatı alanlarında çıplak kaya ve molozluk arazi yer almaktadır. Isparta Merkez İlçesi’nin şehir merkezi de görüldüğü üzere yoğun şekilde kentsel alan olarak göze çarpmaktadır.

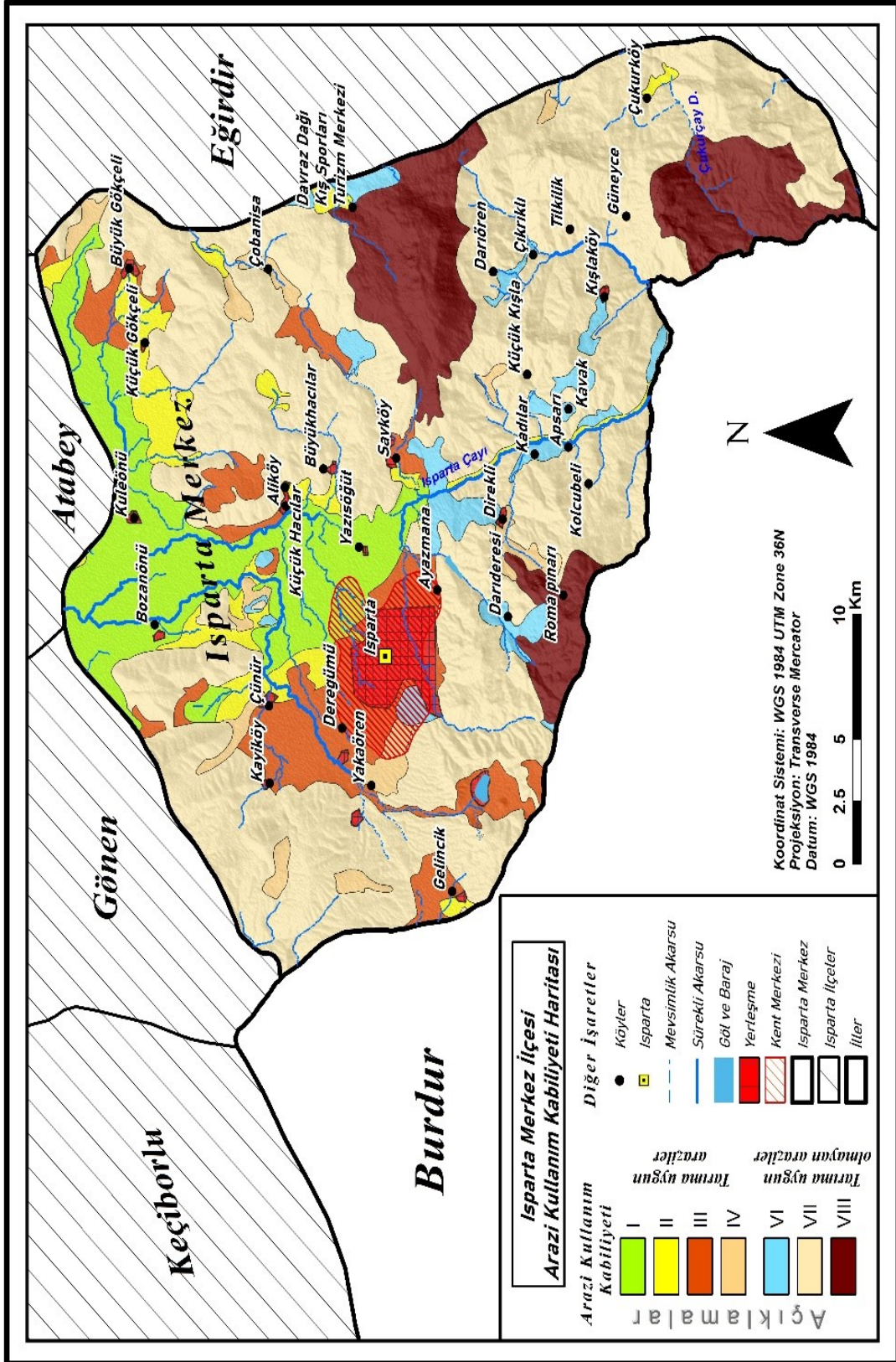


**Harita 32.** Isparta Merkez İlçesi Arazi Kullanımı (Şehiriçi) Haritası





Harita 33. Isparta Merkez İlçesinin Arazi Kullanım Haritası



Harita 34. Isparta Merkez İlçesi'nin Arazi Kullanım Kabiliyeti

Şehir Merkezindeki yerleşme alanının haricine bakıldığında doğu, güney ve güneybatı kesimindeki çıplak kaya molozluk arazinin tarıma elverişsiz olduğu ve arazi kullanım kabiliyeti açısından da verimsiz olduğu görülmektedir. Aynı şekilde Merkez ilçenin güney, batı ve doğu kesimlerinin tarıma uygun olmayan araziler kapsamında VII.derecede yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte Merkez İlçe'nin Kuzey ve iç kesimlerinde Arazi Kullanım kabiliyetinin I ve II derecede olduğu bu alanların tarıma son derece elverişli olduğu görülmektedir. Ayrıca, Merkez ilçe ile içiçe geçmiş olan alanda Deregümü, Kayıköy ve Yakaören sahası ile Gelincik Köyünde III. derece tarım sahası olduğu göze çarpmaktadır (Yıldız, 2011: 85 – 86) (Harita 33 - 34).

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Isparta Merkez İlçesi, Türkiye'nin güneyinde, Akdeniz Bölgesi'nin Antalya Bölümü'nün kuzeyinde, Teke Yöresi olarak bilinen sahanın kuzeydoğusunda, Göller Yöresinde, Isparta İlinin'nin güneybatısında yer almaktadır. Isparta Merkez İlçesi, Burdur Merkez İlçesi'nin yanı sıra Gönen, Atabey ve Eğirdir İlçeleri ile komşudur. Isparta Merkez İlçesi, Isparta Ovası olarak bilinen düzlük üzerine kurulmuştur ve etrafı dağlarla çevrilmiştir.

Isparta Merkez İlçesinin genç Kuvaterner arazisi, Merkez İlçe'nin güneybatı kesiminde yer alan Gölcük Krater Gölü ile ilişkili olduğu bilinen bilinen volkanoklastik kayalar ve kütüflerden oluşmaktadır. Merkez İlçenin zemini genel olarak çamur taşı, çakıl taşı, kum taşı ve marn aralanmasından oluşmaktadır. Saha genel olarak kuvaternet alüvyon bir zemine sahiptir. Merkez İlçe, aktif bir fay hattının üzerinde yer almaktadır ve sık sık hafif ve orta şiddetli depremler yaşanmaktadır. Bununla birlikte Batı Torosların karbonatlı kayalarının özelliklerini gözlemek de mümkündür. Isparta'nın arazisi ve üzerinde kurulu olduğu Isparta Ovası, tarım ve yerleşim açısından oldukça elverişlidir ve bu nedenle Merkez İlçe günden güne gelişmeye devam etmektedir. Merkez İlçe'nin en yüksek noktası 2374 rakımlı Davras Dağı zirvesidir. Şehir Merkezinin kurulu olduğu arazinin yani Isparta Ovası'nın rakımı ise 1200 – 1500 metre arasında değişmektedir. Bu nedenle, ovanın ikliminin dağlık alana göre daha yumuşak olduğu ancak yine de karasal iklimin tipik özelliklerin görüldüğünü belirtmek mümkündür. Yılın en soğuk döneminde sıcaklık ortalamasının -1,9 °C olduğu en sıcak döneminde ise ortalama sıcaklığın 30,5 °C olduğu kaydedilmiştir. Merkez İlçe'nin ortalama güneşlenme süresi yazın en fazla 11,1 saat, kışın en az 3,2 saattir. Ortalama yağışlı gün sayısı kışın en fazla Ocak ayında 13,2 gün, yazın en az Ağustos ayında 2,3 saattir. Aylık toplam yağış miktarlarına bakıldığında ise en yağışlı ayın Aralık ayı olduğu ve 87,2 mm ortalamaya sahip olduğu en az ortalama yağış miktarının ise Ağustos ayı olduğu ve 14,1 mm ortalamasının kaydedildiği görülmektedir. Isparta Merkez İlçesi'nde en yüksek sıcaklık değerlerine Ağustos ayında erişilmektedir. Isparta'da yer alan akarsular iklimin etkisi ile yaz aylarında oldukça düşük debiye sahiptir. Merkez İlçe'deki büyük toprak grupları ise alüviyal, hidromorfik alüviyal, alüviyal sahil bataklıkları, koluviyal, tuzlu sodik, kahverengi orman, kireçsiz kahverengi orman,

kestanerengi, kırmızı akdeniz toprakları olarak sırlanabilmektedir. Ayrıca, kentte çıplak kayalıklar vardır. Yöredeki ormanlarda en çok görülen ağaç türleri, karaçam, kızılçam, katran, ardıç, sedir ve meşe ağaçlarıdır.

1882'de Isparta Merkez İlçesi'nde 33.110 kişinin yaşadığı bilinmektedir. Cumhuriyet öncesi dönemde, Merkez İlçe nüfusunun büyük bölümü Müslüman iken, Rum Ortodoks ve Ermeni nüfusunun varlığından da söz etmek mümkün görünmektedir. Cumhuriyet Döneminde yapılan ilk nüfus sayımı olan 1927 nüfus sayımında ilçe merkezi nüfusu 44.663 idi. Isparta Merkez İlçesi'nin nüfusu, 2009 – 2011 aralığında artış eğiliminde olmuş ve 2019 itibarıyla Merkez İlçe'de 264 426 kişi yaşamaktadır.

Kentte doğum hızının azaldığı görülmektedir. Doğurganlık hızı 2009'da 1,76 iken 2019'da 1,54 olarak kaydedilmiştir. Aynı tarihlerde sırasıyla kaba ölüm hızı 2009 için 6,0 2019 için 7,1'dir. Burada ölüm hızındaki artışın nüfustaki artış ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Isparta Merkez İlçesi'nin aldığı ve verdiği göçlere bakıldığında genel olarak rakamların çok yakın olduğu görülmektedir. 2019 yılında Isparta'dan göç eden kişi sayısı 20052 iken Isparta'ya göç eden kişi sayısı 19555 olarak kaydedilmiştir.

2019 yılı özelinde bakıldığında, Isparta Merkez İlçe Nüfusunun %38,02'sinin 25 yaş altında olduğu, %53,82'sinin 25 – 64 yaş aralığında olduğu, yaş üzeri nüfusun ise toplam nüfusun %8,15'i olduğu görülmektedir. Bu da Isparta Merkez İlçesinin sahip olduğu iki üniversitenin ve askeri birliklerin katkısı muhakkaktır. Genel olarak kentte okur yazarlık oranı çok yüksektir. Merkez İlçe'de 14 adet anaokulu ve 1 adet özel eğitim anaokulu olmak üzere toplamda 15 anaokulu, 49 ilkokul, 4'ü imam hatip ortaokulu ve 1'i özel eğitim ortaokulu olmak üzere toplamda 42 ortaokul, 4'ü Anadolu imam hatip lisesi, 11'i Anadolu lisesi, 8'i Meslek Lisesi, 1'i Fen, 1'i Güzel Sanatlar, 1'i Sosyal Bilimler, 1'i Spor Lisesi olmak üzere toplamda 27 Lise olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Merkez İlçe'de 6 adet Özel Eğitim Uygulama Okulu, 1 Adet Bilim ve Sanat Merkezi, 1 Adet Mesleği Eğitim Merkezi ve 145 adet Özel Eğitim Kurumu ile 38 adet MEB dışı eğitim kurumu olduğu görülmektedir.

Isparta Merkez İlçesinin yerleşim tarihi üst paleolitik ve mezolitik dönemlere karşılık gelen M.Ö.35.000 – M.Ö.800 yılları aralığında kadar dayandırılabilir. Isparta Merkez İlçesi tarihsel süreç içerisinde Luviler, Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Yunanlılar, Bizanslılar, Selçuklular gibi medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Merkez İlçe, 40 mahalle, 2 kasaba ve 20 köyden oluşmaktadır.

Isparta Merkez İlçesi'nin tarihine yönelik en kapsamlı eser 1922 yılında Böcüzade Süleyman Sami tarafından yazılan ve 1983 yılında Türkçeleştirilmiş metni basılan Isparta Tarihi adlı kitaptır.

Şehir Merkezi, 1980'den 2020'ye kadar genişlemesine devam etmektedir. Kent, radyal bir biçimde genişlemektedir. Isparta Merkez İlçesi'nin idari fonksiyonları hayli gelişmiştir. Merkez İlçe'de 40'a yakın kamu kurumu vardır. Kent, memur ve öğrenci kenti olarak değerlendirilebilmektedir. Sağlık açısından da son derece gelişmiş olan kentte 1 adet Şehir Hastanesi, 1 adet Üniversite Hastanesi ve 3 adet özel hastane vardır. Ayrıca, 1 adet Toplum Sağlığı Merkezi, 6 adet 112 Acil Sağlık Hizmetleri İstasyonu, 25 adet Aile Sağlığı Merkezi ve, 1 Adet Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi ve 1 adet Evde Sağlık Hizmetleri Birimi ile 2 adet Sağlıklı Yaşam Merkezi bulunmaktadır. Çok sayıda sağlık personeli görev yapmaktadır.

Isparta Merkez İlçesi'nin ekonomik fonksiyonlarına bakıldığında ITSO hayli etkin olduğu görülmektedir. ITSO'nun kuruluşu 1867 yılıdır. Günümüzde çok sayıda meslek komitesine sahiptir ve aktif bir şekilde çalışmalarını sürdürmektedir. Isparta'da en fazla iş yerinin perakende ticaret alanında faaliyet gösterdiği görülmektedir. En fazla istihdam ise bina inşaatı sektöründedir. Isparta'da gerçekleşen iktisadi faaliyetlerin %35'i Isparta içerisinde gerçekleşmekte iken %65'i diğer şehirler ile Isparta arasında gerçekleştirilmektedir. Isparta Merkez İlçe'de iki adet organize sanayi bölgesi vardır. Isparta ekonomisinde gül ve lavanta özel bir yere sahiptir. Her iki çiçekten de çeşitli endüstriyel ürün elde edilmektedir ve bu iki çiçek Merkez İlçe turizmine de büyük katkıda bulunmaktadır. Isparta en yüksek ihracatı Fransa ile en yüksek ithalatı ise Almanya ile gerçekleştirmektedir. İhraç edilen ürünlerin en başında kimyasal ürünler gelirken ithal edilen ürünlerin en başında suni ve sentetik elyaf gelmektedir. Merkez İlçe'de ulaşım oldukça kolaydır. Genel olarak halk otobüsleri tercih edilmektedir.

Sonuç olarak, Isparta Merkez İlçesi'nin günden güne bir sanayi kenti haline geldiği, nüfusunun ve eğitim düzeyinin de artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öneriler şu şekildedir:

- Isparta Merkez İlçesi'nin zemin yapısı ve fay hattı üzerinde kurulu olduğuna dikkat edilmesi ve devam eden bilhassa kentsel dönüşüm sürecinde kentin bu özelliğinin belirleyici olması gerekmektedir.

- Merkez İlçe'nin yer aldığı Isparta Ovası üzerinde sanayi olduğu kadar tarım da teşvik edilmelidir.
- Başta Davras Dağı olmak üzere kış turizmi ve doğa sporlarına yönelik ilgi artırılmalıdır.
- Tipik kara ikliminin hüküm sürdüğü Isparta Merkez İlçesi'nde bilhassa taşkınlara ve sele karşı gereken iyileştirmeler yapılmaya devam edilmelidir.
- Merkez İlçe'nin nüfusunun düzenli bir şekilde artmaya devam etmesinden dolayı, altyapı ve şehircilik alanlarında faaliyetler dikkatle planlanmalı ve yönetilmelidir.
- Isparta turizmine katkısı olan gül ve lavanta yetiştiriciliğine yönelik ilgi artırılmalıdır. Bunun yanında
- Davras Dağı'nda doğa sporlarına yönelik tanıtımların artırılabilir.
- Merkez İlçe'de girişimciliği teşvik eden uygulamalar hayata geçirilmelidir.
- Tarım ve orman ürünlerinin ihracat hacmi artırılmalıdır.
- Merkez İlçe'nin arazisinin genel olarak düz olduğu, nüfusun artmaya devam ettiği ve şehrin genişlediği göz önüne alındığında, tek seçenek olan karayolu taşımacılığına alternatif olarak raylı sistem gibi seçeneklerin değerlendirilmesi önerilmektedir.

## KAYNAKÇA

- Acar, A. (2012). *Isparta Nüfusunun Genel Özellikleri (1900-1950)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Isparta.
- Açar Y., Yağan S., Ekici M., Ersoy S., Akçakaya A., Eskioglu O. (2013). “Türkiye Üzerine Gelen Hava Kütlelerinin Ankara’nın Toplam Ozon Kalınlığı Üzerine Etkileri”. III. İklim Değişikliği Kongresi, TİKDEK, 2013, 3 – 5 Haziran 2013. İstanbul.
- Akgül, H. (2018). *Aksu İlçesinde (Isparta) Kırsal Nüfusun Yaşlanması ve Yaşlı Nüfusun Sorunları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Isparta.
- Aksu L. (1998). Dünya'da ve Türkiye'de Nüfus Analizleri, Sosyoloji Konferansları, (25), 219-311.
- Akten M., (2008). *Isparta Ovasının Optimal Alan Kullanım Planlaması Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Isparta.
- Aldırmaz, Y. (2015). *Kültür, Mekân ve Doğurganlık Bağlamında Erciş (Van) ve Yalvaç (Isparta) İlçelerinde Doğurganlığın Coğrafi Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Van.
- Altınöz, D. (2004). Kasnak Meşesi (*Quercus vulcanica* (boiss. and heldr. ex) kotschy)’nin Türkiye’deki İkinci Yeni Bir Yayılış Alanı, *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 9.
- Atalay, İ. (1997). Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Babalık A., (2002). Isparta Yöresinde Arazi Kullanımına İlişkin Sorunlar, *Türkiye Ormanlık Dergisi*, 3(1), 63 – 81.



- Babalık, A., Sönmez, K. (2010). Isparta ili Bozanönü Köyü Kırtape Merasında Botanik Kompozisyonun Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 12(17), 27-35.
- Bahadır M, Saraçlı S., (2010). “Isparta’da ARIMA Modeline Göre Sentetik İklim Verilerinin Analizi”, *e-Journal of New World Sciences Academy 2010*, Volume: 5, Number: 3.
- Başayığıt L. (2006). *Isparta-Atabey Civarı Topraklarını Etüdü ve Haritalanması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Toprak Anabilim Dalı, Konya.
- Başayığıt, L. (2004). CORINE Arazi Kullanımı Sınıflandırma Sistemine Göre Arazi Kullanım Haritasının Hazırlanması: Isparta Örneği, *Tarım Bilimleri Dergisi*, 10 (4), 366-374.
- Bilgin, A., Kara, V., (2019). Isparta Yöresinde Yerleşim Alanları Seçimi Açısından Jeolojik Tehlikeler. (<http://www.imo.org.tr/resimler/ekutuphane/pdf/11101.pdf>)
- Bilgin, A., Sönmez, K., Dayan, E., (2003). “Davras Dağı ve Çevresinde Yüzeyleyen Kayaçlarda Görülen Çözülme ve Çözülme Şekilleri”, SDU Bilimsel Araştırma Projeleri,.14 p, Isparta.
- Bilir, S. (2010). *Isparta İlinde Gülcülük ve Ekonomik Önemi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bozkurt, İ.E. (2019), “*Isparta Ticaret ve Sanayi Odası Bünyesinde Yapılan Proje ve Faaliyetlerin Isparta Çalışma Hayatına Katkılarının İncelenmesi*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Isparta.
- Böcüzade S. S. (2012). Isparta Tarihi, (Hazırlayan: Hasan Babacan), Isparta Valiliği.
- Böcüzâde S.S., (1983). Kuruluşundan Bugüne Kadar Isparta Tarihi, (Bugünkü dile çev. Suat Seren), Serenler Yayını, İstanbul.

- Bölük, E. (2016). Thornthwaite İklim Sınıflandırmasına Göre Türkiye İklimi, T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi Başkanlığı Klimatoloji Şube Müdürlüğü.
- Canpolat, E (2014). *Gölcük (Isparta) Volkanizması ve Volkanik Gaz Risk Analizi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Canpolat, E. (2015). Gölcük Volkanik Alanının Jeomorfolojisi, Isparta-Türkiye. *Coğrafya Dergisi*, (31), 62-82.
- Ceylan, S. (2009). Davraz Dağı (Isparta)'nda Kış Turizmi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 205-230.
- Ceylan, S , Demirkaya, H . (2011). Kış Turizmine Bağlı Olarak Gelişen Bir Kırsal Yerleşme: Çobanisa Köyü (Isparta), *Doğu Coğrafya Dergisi* , 14 (21) , 79-94
- Çakırkaş, M. (2013). *Madenli Havzası'nda (Isparta/Gelendost) CBS Yardımıyla Sel-Taşkın Risk Analizi ve Yerel Risk Yönetimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Isparta.
- Çetin A. (2009) Rüzgar Enerjisi ve Isparta İlinde Rüzgar Enerji Santrali Kuruluş Yeri Seçimi, Uluslararası Davraz Kongresi Bildiriler Kitabı, Isparta.
- Çetin, S. (2011), Dönüşüm Süresinin Tarihi Kent Merkezleri Üzerine Etkileri: Isparta Örneğinde Bir İnceleme, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi, 27 (2), s. 185-199.
- Çiçek İ. (1992a). *Isparta Ovası ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.
- Çiçek, İ. (1992b) "Gölcük Kalderası (Isparta)", Ankara Üniversitesi, *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S:1, s:137-150.
- Çoban, H. O., Eker, M. (2009). SRTM Verileri ile Bazı Topoğrafik Analizler: Isparta Orman Bölge Müdürlüğü Örneği. Süleyman Demirel Üniversitesi *Orman Fakültesi Dergisi*, A (2), 76-91.

- Dayan, E., Bilgin, A., Hancer, M., (1999), Die Karsterscheinungen an den östlichen Hangen des Davras Dağı (Westlicher Taurus): Karren Dolines, Uvalas, Z. Geomorph. 43/3, pp.321-340.
- Doğan, S. Ö. (2009), Nüfus Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Silivri, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 20, s. 1-19.
- Doğan, N.Ş (2009). Selçuklu ve Hamidoğulları Döneminde Isparta, *Kültürel Ortam-Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara, Sayı:22-20 s.73.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü., Şahin, İ. F. (2011). Genel Beşerî ve Ekonomik Coğrafya. Pegem Akademi.
- Durgun, A. (2006). *Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Isparta.
- Eker M, Çoban H.O, (2009) “SRTM Verileri ile Bazı Topoğrafik Analizler: Isparta Orman Bölge Müdürlüğü Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi, *Orman Fakültesi Dergisi*, Seri A, Sayı:2.
- Erol, A., Babalık, A. A., Sönmez, K., & Serin, N. (2009). Isparta-Darıderesi Havzası Topraklarında Erozyona Duyarlılığın Arazi Kullanım Şekillerine Bağlı Değişimi. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A (2), 21-36.
- Erol, O. (2004). Genel Klimatoloji, İstanbul: Çantay Yayınevi.
- Filiz, S. (2001). Kırsal Yörede Köy Bazında Ağaç ve Orman Kaynaklarının Yönetimi ve Faydalanma Şekilleri (Isparta İli-Alıköy Örneği). *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 2(1), 161-176.
- Fural, Ş. (2016). *Köprü Çayı Havzası'nın (Antalya-Isparta) Jeomorfolojik Özelliklerinin Morfometrik Yöntemler ile Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Balıkesir.

- Gökdoğan, O. (2013). Isparta Yöresinde Yağ Gülü Yetiştiriciliğinin Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 51-58.
- Göney S. (1995). Şehir Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Görmüş, M., Caran, Ş., Başayığıt, L., Çoban, H., Hilal, H. A., Uysal, K., & Şenol, H. (2003). Eğirdir-Senirkent-Senirce (Isparta) Arasındaki Pliyo-Kuvaterner Sedimanları ve Landsat 7 ETM+ Görüntülerinde Yorumu. Süleyman Demirel Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Özel sayı, 7(2), 57-72.
- Goularas, G. B. (2012). 1923 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Günümüzde Mübadil Kimlik ve Kültürlerinin Yaşatılması. Alternatif Politika, 4 (2), 129-146.
- Gök, M. (2015), “*Turhal (Tokat) İlçesi’nde Nüfus ve Yerleşme*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Karabük.
- Gül A., Küçük V., (2001). “Kentsel Açık – Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Sayı: 2.
- Gümüş, E. (1998). Türkiye’nin Nüfusu. Türkiye Coğrafyası İçinde Bölüm, Editör: Prof.Dr. Nuray Serter, Anadolu Üniversitesi Yayınları, (1069).
- Gürsal, G. C. (2009). *Isparta ili Yalvaç İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Öğretmenliği, Konya.
- Güvenç, B. (1996), “Göç Olgusu ve Türk Toplumunu”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi: Toplum ve Göç, Mersin: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- Güngördü, E. (2011) “Türkiye’nin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası” Nobel Yayın Dağıtım.
- Hazer, E. (1972). “Isparta’nın İklimi”, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Mezuniyet Tezi. 5 Eylül 1972.

- Kanbur Z, Görmüş M., Kambur S, (2008). “Isparta Yerleşim Alanı Kuzey Kesiminin Sığ S-Dalgası Kesitinin Çıkarılmasında Kırınım-Mikro Titreşim Tekniğinin (ReMi) Kullanılması”, *Yerbilimleri*, 29 (2), 77–86 *Hacettepe Üniversitesi Yerbilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi Dergisi*, Ankara.
- Kanbur, Z., & Kanbur, S. (2009). Isparta Şehir Merkezi Kuzeyinin Sismik Kırılma-Mikrotitreşim (ReMi) Tekniği ile S-dalgası Hız Dağılımı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 156-172.
- Karaman, M. E. (1994). Isparta-Burdur Arasının Jeolojisi ve Tektonik Özellikleri. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 37(2), 119-134.
- Kayalı, B. (2005), “*Isparta Kent Merkezinde Bulunan Svil Mimarlık Örneklerinin Günümüzdeki Durumları, Koruma Sorunlar ve Değerlendirme Önerileri*” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Isparta.
- Keçeli, K. (2016). *Isparta Şehri'nde Uluslararası Öğrencilerin Kentsel Mekân Algısı*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Isparta.
- Keleş, Ruşen (1996), *Kentleşme Politikaları*, Ankara: İmge Yayınevi
- Koçer E. (2013). *Isparta Ovasının Ziraat Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.
- Koçman, A.(1993). *Türkiye İklimi*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No.72.
- Kolukırık, S. (2010). Mekân, Kültür ve Kimlik: Isparta Tahtacılarında Mekânın Sosyal Anlamı. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2(2), 87-100.
- Koyuncu, M. A., Koyuncu, F., Yıldırım, F. A., Dilmaçunal, T., & Vural, E. (2005). Gelincik (Isparta) Doğal Ceviz Genotiplerinin Yan Dal Verimliliği ve Özelliklerinin Belirlenmesi. *Bahçe Dergisi*, 34(1).

- Koyuncu, F., Yıldırım, F. A., Koyuncu, M. A., & Tosun, F. (2005). Isparta Yöresindeki Üç Farklı Ceviz Populasyonunun Fenolojik Özelliklerinin Islah Açısından İncelenmesi. *Bahçe*, 34(1), 123-132.
- Nayir, O., (2009), *Isparta Yöresi Korunan Doğal Alanlarında Ekoturizm Talep ve Eğilimlerinin Belirlenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Isparta.
- Okudum, R. (2012). *Soğuk Hava Depolarının Dağılışı ve Coğrafi Analizi: Isparta İli Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Bölümü, Isparta.
- Oyman, N. R. (1994). *Isparta Merkez'de El Halısı Üretimi ve Pazarlaması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Ana Sanat Dalı, İzmir.
- Ögel, C. (2015). *Isparta Şehrinde Trafik Kaynaklı Gürültü Kirliliği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Samsun.
- Özçağlar, A., (1997). *Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler*. Ekol Yayınevi, Ankara.
- Özcan, Ö. (1998). *Isparta İli ve Çevresinde Gül Tarımı ve Türkiye Ekonomisine Katkısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Özen, M., & Fakir, H. (2015). Isparta Kasnak Meşesi Tabiatı Koruma Alanı ve Çevresinin Florası. *Journal of Natural & Applied Sciences*, 19(3).
- Özgüner, B. (2013). *Isparta İli Kent Merkezi ve Bazı İlçelerinin Biyoiklimsel Konfor Yapısının Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Isparta.
- Özsait, Mehmet. (1980), *İlkçağ Tarihinde Pisidyca*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları.

- Pekmezci, M., Koyuncu, M. A., Gübrük, H., Koyuncu, F., Yıldırım, F. A., Eti, S., Dilmaçunal, T, Erkan, M., Vural, E., Onus, N, Biner, B., Karaşahin, N. A. (2005). Gelincik (Isparta) Doğal Ceviz Genotiplerinin Yan Dal Verimliliği Ve Meyve Özelliklerinin Belirlenmesi. *Bahçe*, 34 (1), 73-82.
- Sargın S. (2004). "Isparta Yöresinde Fiziki Çevre Faktörlerinin Yerleşme Birimleri Üzerindeki Etkisi". *Doğu Coğrafya Dergisi*. Cilt 9. Ss. 371-388.
- Sargın, S. (2005). Isparta'da Kentsel Koruma. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10(14), 251-281.
- Sargın, S. (2006). Şehirleşme, Üniversiteler: Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkileri: Isparta Örneği. *Fakülte Kitabevi*, Isparta.
- Sensoy, S., Demircan, M., Ulupınar, U., & Balta, I. (2008). Türkiye İklimi. *Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü*, Ankara.
- Şahin, V. (2014), Tekirdağ İlinde Nüfus ve Yerleşmenin Coğrafi Analizi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (35), 345-357.
- Şen, C. (2013). *Isparta İlinde Sıcaklık ve Yağış Verilerinin Trend Analizi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Isparta.
- Tandoğan, A. (1989). Türkiye Nüfus Hareketlerinde İstanbul'un Yeri. *Coğrafya Araştırmaları*, 1(1), 135-141.
- Temurçin K., (2004), "*Isparta İli Ekonomik Coğrafyası*", (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.
- Temurçin, K. (2007), Hamidâbât Kazası Nüfus (1831-1917), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 1, s. 45-68.
- Temurçin, K., & Keçeli, K. (2015). Bir Davranışsal Coğrafya Çalışması: Isparta Şehri Örneğinde Uluslararası Öğrencilerin Kentsel Mekân Algısı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (36), 1-22.
- Toroğlu, E., (2006). "*Niğde İli Yerleşmeleri ve Lokasyon Planlaması*", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.

- Tuncel M. (1999). Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Cilt 19, "Isparta" Maddesi. İstanbul, 1999.
- Tümertekin, E. (1979), İstanbul'da Nüfus Dağılışı, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü, İstanbul
- Tümertekin, E. (1994) "Beşeri Coğrafya'ya Giriş (Üçüncü Baskı)," İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Yayın No: 3819.
- Tümertekin E., Özgüç N. (1997) Beşeri Coğrafya, Çantay Kitabevi İstanbul.
- Tümertekin E. (1984) Beşeri Coğrafyaya Giriş, Okan Yayınları İstanbul.
- Türk, A. & Öcal, H. (2007). Isparta Kenti Konut Dışı Sivil Mimari Yapıları ve Özellikleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11(1), 38-47.
- Türkiye Başvekalet İstatistik Umumi Müdürlüğü. Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri. İstanbul: Hüsnü tabiat. (28)
- Ustaoglu, Z. (2020). XV.-XVI. Yüzyıllarda Isparta Kazası: Nüfus ve Yerleşme. Gazi Akademik Bakış, 13(26), 299-314.
- Yıldız, Y. T. (2011). "Isparta İlinde İklim-Tarım İlişkisi", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Afyonkarahisar.



## İNTERNET KAYNAKLARI

- Aviation Safety Network- <https://aviation-safety.net/database/record.php?id=19760919-0> (Erişim Tarihi: 7/01/2021).
- <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografisaretler/liste?il=32> (Erişim 10.05. 2021)
- <http://www.isdosb.com.tr/kurumsalhttps://w3.sdu.edu.tr/sayfa/5526/tarihce>, Erişim Tarihi: 20.03.2021) .
- Isparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü- <https://isparta.ktb.gov.tr/TR-103629/golcuk-golu-tabiat-parki.html> (Erişim Tarihi: 7/01/2021).
- Isparta Milli Eğitim Müdürlüğü 2019-2023 Stratejik Planı – [http://isparta.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2019\\_12/27161416\\_Isparta\\_Mem\\_SP\\_27\\_AralYk\\_2019.pdf](http://isparta.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/27161416_Isparta_Mem_SP_27_AralYk_2019.pdf)
- Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi: <http://obs.isparta.edu.tr>
- Isparta Valiliği – Kamu Kurumları, <http://www.isparta.gov.tr/isparta-kamukurumlari>
- Isparta Valiliği – Sayılarla Isparta, <http://www.isparta.gov.tr/sayilarla-isparta>
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü- <https://mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?m=ISPARTA> (Erişim Tarihi: 7/01/2021)
- Nişanyan, Sevan. "Index-Anatolicus: Türkiye Yerleşim Birimleri Envanteri". [nisanyanmap.com](http://nisanyanmap.com). Erişim tarihi: 12 Haziran 2020.
- Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrenci Bilgi Sistemi: <http://obs.sdu.edu.tr>
- Süleyman Demirel Üniversitesi Tarihçe - <https://w3.sdu.edu.tr/sayfa/5526/tarihce>, Erişim Tarihi: 20.03.2021
- T.C. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 18.Bölge Müdürlüğü- <http://bolge18.dsi.gov.tr/toprak-ve-su-kaynaklari>
- T.C. Orman Genel Müdürlüğü Isparta Orman Bölge Müdürlüğü <https://ispartaobm.ogm.gov.tr>
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü- <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=A>
- T.C. Valiliği Isparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: <https://isparta.ktb.gov.tr>
- TÜİK – 1927 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1935 Genel Nüfus Sayımı Verileri

- TÜİK – 1940 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1945 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1950 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1955 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1960 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1965 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1970 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1975 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1980 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1985 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 1990 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – 2000 Genel Nüfus Sayımı Verileri
- TÜİK – Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Verileri (2007 – 2019)
- TÜİK - <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>
- Umumi Nüfus Tahriri – <https://kutuphane.tuik.gov.tr/pdf/0018326.pdf>
- Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi, <http://istatistik.yok.gov.tr>

## HARİTALAR LİSTESİ

<b>Harita 1.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Lokasyon Haritası .....	12
<b>Harita 2.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin ve Yakın Çevresinin 3 Boyutlu Haritası .....	13
<b>Harita 3.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Jeoloji Haritası.....	20
<b>Harita 4.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Morfografya Haritası .....	23
<b>Harita 5.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Eğim Haritası.....	24
<b>Harita 6.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Kabartma Haritası .....	25
<b>Harita 7.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Topoğrafya Haritası.....	26
<b>Harita 8.</b> Isparta Merkez İlçesinin Fiziki Haritası .....	27
<b>Harita 9.</b> Isparta Merkez İlçesi Ocak Ayı Sıcaklık Haritası .....	35
<b>Harita 10.</b> Isparta Merkez İlçesi Temmuz Ayı Sıcaklık Haritası .....	37
<b>Harita 11.</b> Isparta Merkez İlçesi Ortalama Sıcaklık Haritası.....	38
<b>Harita 12.</b> Isparta Merkez İlçesi Ocak Ayı Yağış Haritası.....	42
<b>Harita 13.</b> Isparta Merkez İlçesi Temmuz Ayı Yağış Haritası .....	43
<b>Harita 14.</b> Isparta Merkez İlçesi Ortalama Yağış Haritası .....	45
<b>Harita 15.</b> Isparta Merkez İlçe Hidrografya Haritası.....	55
<b>Harita 16.</b> Isparta Merkez İlçesi Toprak Haritası .....	57
<b>Harita 17.</b> Isparta Merkez İlçe Nüfus Yoğunluğu (1980 Yılı) .....	72
<b>Harita 18.</b> Isparta Merkez İlçe Nüfus Yoğunluğu (2000 Yılı) .....	73
<b>Harita 19.</b> Isparta Merkez İlçe Nüfus Yoğunluğu (2019 Yılı) .....	74
<b>Harita 20.</b> Isparta Merkez İlçesi Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (1980 Yılı) ..	76
<b>Harita 21.</b> Isparta Merkez İlçesi Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000 Yılı) ..	77
<b>Harita 22.</b> Isparta Merkez İlçesi Aritmetik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2019 Yılı) ..	78
<b>Harita 23.</b> Isparta Merkez İlçesi Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Haritası (1980).....	80
<b>Harita 24.</b> Isparta Merkez İlçesi Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000).....	81
<b>Harita 25.</b> Isparta Merkez İlçesi Fizyolojik Nüfus Yoğunluğu Haritası (2019).....	82
<b>Harita 26.</b> Isparta Merkez İlçesi Zirai Nüfus Yoğunluğu Haritası (1980 Yılı) .....	84
<b>Harita 27.</b> Isparta Merkez İlçesi Zirai Nüfus Yoğunluğu Haritası (2000 Yılı) .....	85
<b>Harita 28.</b> Isparta Merkez İlçesi Zirai Nüfus Yoğunluğu Haritası (2019 Yılı) .....	86
<b>Harita 29.</b> Isparta Merkez İlçesi Gelişim Haritası .....	175
<b>Harita 30.</b> Isparta Merkez İlçesi 2019 Yılı Mahalle Nüfus Yoğunluğu Haritası.....	177
<b>Harita 31.</b> Isparta Merkez İlçesi Ulaşım Haritası .....	212
<b>Harita 32.</b> Isparta Merkez İlçesi Arazi Kullanımı (Şehiriçi) Haritası .....	214

<b>Harita 33.</b> Isparta Merkez İlçesinin Arazi Kullanım Haritası.....	215
<b>Harita 34.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Arazi Kullanım Kabiliyeti.....	216

## TABLolar LİSTESİ

<b>Tablo 1.</b> Isparta Merkez İlçesi'ne Ait Meteorolojik Ortalamalar .....	29
<b>Tablo 2.</b> Isparta Merkez İlçesi'ne Ait Sıcaklık Ortalamaları (1929 – 2019) .....	30
<b>Tablo 3.</b> Isparta Merkez İlçesi'ne Ait Güneşlenme Süresi Ortalamaları (1929 – 2019) .....	33
<b>Tablo 4.</b> Isparta Merkez İlçesi'ne Ait Yağış Ortalamaları (1929 – 2019) .....	39
<b>Tablo 5.</b> Isparta Merkez İlçe'de Ortalama Yağışlı Gün Sayısı ve Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (1929 – 2019) .....	41
<b>Tablo 6.</b> Isparta Merkez İlçede Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Ortalama Gün Sayısı ....	46
<b>Tablo 7.</b> Isparta Merkez İlçesi'nde Potansiyel Buharlaşma ve Gerçekleşen Buharlaşma Ortalama Değerleri .....	47
<b>Tablo 8.</b> Isparta Merkez İlçesi'nde Yıllık Bağıl Nem Miktarının Ortalama Değerleri	48
<b>Tablo 9.</b> Isparta Merkez İlçesi'nde Su Buhar Basıncı Miktarının Ortalama Değerleri	48
<b>Tablo 10.</b> Isparta Merkez İlçesi'nde Ortalama Bulutlanma Değerleri (gün) .....	49
<b>Tablo 11.</b> Isparta Merkez İlçesi'nde Açık ve Kapalı Gün Ortalama Değerleri.....	50
<b>Tablo 12.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Thornhwaite Su Bilançosu.....	51
<b>Tablo 13.</b> Isparta Merkez İlçe Meteoroloji İstasyonu Tarafından Ölçülen Egemen Rüzgar Yönleri ve Frekansları .....	53
<b>Tablo 14.</b> Türkiye, Isparta İl ve Merkez İlçe Nüfusları (1927 – 2019).....	61
<b>Tablo 15.</b> Isparta Merkez İlçe Doğum Sayıları (2014 -2019).....	64
<b>Tablo 16.</b> Isparta Merkez İlçesi Kaba Doğum Hızı (2014-2019) .....	64
<b>Tablo 17.</b> Isparta Merkez İlçe Ölüm Sayıları (2009-2019).....	65
<b>Tablo 18.</b> Isparta Merkez İlçe Kaba Ölüm Hızı (2009-2019).....	65
<b>Tablo 19.</b> Isparta İli'nin Aldığı Göç Sayısı (2009-2019).....	68
<b>Tablo 20.</b> Isparta İlinin Verdiği Göç Sayısı (2009-2019) .....	68
<b>Tablo 21.</b> Isparta Merkez İlçesi'nin Yıllara Göre Nüfus Yoğunluğu (1935 – 2019)...	71
<b>Tablo 22.</b> Isparta Merkez İlçesi Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı (1935 – 2019). 87	
<b>Tablo 23.</b> Isparta Merkez İlçesi Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Yapısı (1980) .....	89
<b>Tablo 24.</b> Isparta Merkez İlçesi Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Yapısı (1980).....	90
<b>Tablo 25.</b> Isparta Merkez İlçesi Nüfusunun Dar Aralıklı Yaş Yapısı (2000) .....	91
<b>Tablo 26.</b> Isparta Merkez İlçesi Nüfusunun Geniş Aralıklı Yaş Yapısı (2000).....	91
<b>Tablo 27.</b> Isparta Merkez İlçesinin Dar Aralıklı Yaş Yapısı (2019).....	93
<b>Tablo 28.</b> Isparta Merkez İlçesinin Geniş Aralıklı Nüfusu (2019) .....	94

<b>Tablo 29.</b> Isparta Merkez İlçesinde Mezun Olunan Okula Göre Eğitim Durumu (2009 – 2019) .....	95
<b>Tablo 30.</b> Isparta Merkez İlçe’de Eğitim Durumu (6+ Yaş) (2010-2015-2019).....	98
<b>Tablo 31.</b> Isparta Merkez İlçe Anaokulları (2000 Yılı) .....	99
<b>Tablo 32.</b> Isparta Merkez İlçe Anaokulları (2010 Yılı) .....	99
<b>Tablo 33.</b> Isparta Merkez İlçe Anaokulları (2019 Yılı) .....	100
<b>Tablo 34.</b> Isparta Merkez İlçe İlköğretim Okulları (2000 Yılı) .....	101
<b>Tablo 35.</b> Isparta Merkez İlçe İlkokulları (2010 Yılı).....	103
<b>Tablo 36.</b> Isparta Merkez İlçe İlkokulları (2019 Yılı).....	105
<b>Tablo 37.</b> Isparta Merkez İlçe Ortaokulları (2010 Yılı).....	107
<b>Tablo 38.</b> Isparta Merkez İlçe Ortaokulları (2019 Yılı).....	108
<b>Tablo 39.</b> Isparta Merkez İlçe Liseleri (2000 Yılı) .....	110
<b>Tablo 40.</b> Isparta Merkez İlçe Liseleri (2010 Yılı) .....	111
<b>Tablo 41.</b> Isparta Merkez İlçe Liseleri (2019 Yılı) .....	112
<b>Tablo 42.</b> Isparta Merkez İlçe’de Yer Alan ve Milli Eğitim Müdürlüğü’ne Bağlı Eğitim – Öğretim Kurumları (2019 Yılı).....	113
<b>Tablo 43.</b> Süleyman Demirel Üniversitesi Fakülte ve Yüksekokulları Öğrenci Sayıları (2021 Yılı).....	119
<b>Tablo 44.</b> Süleyman Demirel Üniversitesi Enstitüleri Lisansüstü Öğrenci Sayıları (2021 Yılı).....	119
<b>Tablo 45.</b> Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Geldikleri Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı (2021).....	120
<b>Tablo 46.</b> Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencilerinin Geldikleri İllere Göre Dağılımı (2021).....	121
<b>Tablo 47.</b> Süleyman Demirel Üniversitesi’nde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ülkelere Göre Dağılımı (2021).....	123
<b>Tablo 48.</b> Süleyman Demirel Üniversitesi Lisans ve Önlisans Toplam Mezun Sayısı (1992 – 2021).....	125
<b>Tablo 49.</b> Süleyman Demirel Üniversitesi Lisansüstü Toplam Mezun Sayısı (1992 – 2021).....	127
<b>Tablo 50.</b> Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Fakülte ve Yüksekokulları ile Öğrenci Sayıları (2021 Yılı) .....	128

<b>Tablo 51.</b> Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Yeni Kayıt Yaptıran Lisans ve Önlisans Öğrencileri .....	130
<b>Tablo 52.</b> Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrencilerinin Geldikleri Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı (2021) .....	131
<b>Tablo 53.</b> Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Öğrencilerinin Geldikleri İllere Göre Dağılımı (2021).....	131
<b>Tablo 54.</b> Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ülkelere Göre Dağılımı (2021) .....	133
<b>Tablo 55.</b> Isparta İli'nin Geçirdiği Tarihi Devirler .....	137
<b>Tablo 56.</b> Isparta Merkez İlçe'ye Bağlı Alıköy Köyü Nüfusu (1965 – 2019).....	143
<b>Tablo 57.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Bozanönü Köyü Nüfusu (1965 – 2019) .....	145
<b>Tablo 58.</b> Isparta Merkez İlçe'ye Bağlı Büyükgökçeli Köyü Nüfusu (1965 – 2019) 146	
<b>Tablo 59.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Büyükhacılar Köyü Nüfusu (1965 -2019)....	148
<b>Tablo 60.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Çobanisa Köyü Nüfusu (1965 – 2019).....	151
<b>Tablo 61.</b> Çukurköy Köyü 1965 – 2019 Nüfus Dağılımı.....	152
<b>Tablo 62.</b> Isparta Merkeze Bağlı Darıderesi Köyü Nüfusu (1965 – 2019).....	153
<b>Tablo 63.</b> Isparta Merkez İlçe'ye Bağlı Darıören Köyü Nüfusu (1965-2019).....	154
<b>Tablo 64.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Deregümü Köyü Nüfusu (1965-2019) .....	155
<b>Tablo 65.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Direkli Köyü Nüfusu (1965-2019).....	156
<b>Tablo 66.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Gelincik Köyü Nüfusu (1965-2019) .....	158
<b>Tablo 67.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Güneyce Köyü Nüfusu (1965-2019).....	159
<b>Tablo 68.</b> Isparta Merkez İlçesi Kadılar Köyü Nüfusu (2000-2019).....	159
<b>Tablo 69.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Kayıköy Köyü Nüfusu (1965- 2019) .....	160
<b>Tablo 70.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Kışlaköy Köyü Nüfusu (1965-2019).....	161
<b>Tablo 71.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Küçükgökçeli Köyü Nüfusu (1965-2019)....	162
<b>Tablo 72.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Küçükhacılar Köyü Nüfusu (1965- 2019)....	163
<b>Tablo 73.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı küçükkişlaköy Köyü Nüfusu (1980 -2019)..	164
<b>Tablo 74.</b> Isparta Merkeze Bağlı Yakaören Köyü Nüfusu (1965-2019).....	165
<b>Tablo 75.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Yazısöğüt Köyü Nüfusu (1965 – 2019) .....	166
<b>Tablo 76.</b> Isparta Merkez İlçesi'ne Bağlı Köyler ve Fonksiyonları.....	167
<b>Tablo 77.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Kuleönü Kasabası Nüfusu (1965 – 2019) ....	168
<b>Tablo 78.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Savköy Kasabası Nüfusu (1965 – 2019) .....	170
<b>Tablo 79.</b> Isparta Merkez İlçesi'nde Yer Alan Mahallelerin 2019 yılı Nüfusları.....	178

<b>Tablo 80.</b> Isparta Merkez İlçede İş Yerlerinin İlk 10 Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı .....	203
<b>Tablo 81.</b> Isparta Merkez İlçede Çalışanların İlk 10 Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı .....	203
<b>Tablo 82.</b> Isparta'nın İhracatındaki İlk 10 Ülke .....	207
<b>Tablo 83.</b> Isparta'nın İthalatındaki İlk 10 Ülke.....	207
<b>Tablo 84.</b> Isparta'nın İhraç Ettiği İlk 10 Ürün .....	208
<b>Tablo 85.</b> Isparta'nın İthal Ettiği İlk 10 Ürün ve Oranları .....	209



## ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Isparta Merkez İlçesinin Ortalama Sıcaklık Grafiği 1929 – 2019.....	30
Şekil 2. Isparta Merkez İlçesinin Ortalama En Yüksek Sıcaklık Grafiği 1929 – 2019.....	31
Şekil 3. Isparta Merkez İlçesinin Ortalama En Düşük Sıcaklık Grafiği 1929 - 2019. .	31
Şekil 4. Isparta Merkez İlçesinin En Yüksek Sıcaklık Grafiği 1929 - 2019. ....	32
Şekil 5. Isparta Merkez İlçesi'nin En Düşük Sıcaklık Grafiği 1929 – 2019 .....	32
Şekil 6. Isparta Merkez İlçesinin Ortalama Güneşlenme Süresi (Saat) 1929-2019 ....	33
Şekil 7. Isparta Merkez İlçesi'nde Ortalama Sıcaklıklar 1929 – 2019 .....	34
Şekil 8. Isparta Merkez İlçesinin Ortalama Yağışlı Gün Sayısı Grafiği (1929 – 2019) .....	40
Şekil 9. Isparta Merkez İlçesinin Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması Grafiği (1929 – 2019).....	40
Şekil 10. Isparta İli Su Bilançosu Diyagramı .....	52
Şekil 11. Isparta Merkez İlçesi'nde Aldığı ve Verdiği Göç Grafiği (2009-2019).....	69
Şekil 12. Isparta Merkez İlçesi Nüfusun Cinsiyet Yapısı (1980 – 2000 – 2019).....	88
Şekil 13. Isparta Merkez İlçesi Geniş Aralıklı Nüfus ve Cinsiyet Dağılımı (1980).....	90
Şekil 14. Isparta Merkez İlçesi Nüfus Piramidi (2000).....	92
Şekil 15. Isparta Merkez İlçesinin Nüfus Piramidi (2019).....	92
Şekil 16. Isparta Merkez İlçesi Geniş Aralıklı Nüfus ve Cinsiyet Dağılımı (2000).....	93
Şekil 17. Isparta Merkez İlçesi Nüfus Yaş ve Cinsiyet Dağılımı (2019 Yılı) .....	94
Şekil 18. Oelsner ve Kemal Ahmet Aru'nun Isparta Planı.....	139
Şekil 19. 19. Yüzyılda Isparta Kent Merkezi .....	140
Şekil 20. Isparta Kent Merkezleri 1990.....	141
Şekil 21. Isparta Kişi Başına GSYH Sıralamaları (2015 – 2017) .....	200
Şekil 22. Isparta İlinde Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer (2018).....	201
Şekil 23. Türkiye'de Katma Değerin Sektörlere Dağılımı (% pay) .....	201
Şekil 24. TR-61 Bölgesinde (Isparta – Antalya – Burdur) Katma Değerin Sektörlere Dağılımı (% pay) (2018).....	202
Şekil 25. Isparta'da Katma Değerin Sektörlere Dağılımı (% pay) .....	202
Şekil 26. Isparta ve Çevre İllerin Sektörlere Göre Girişim Yatırımlarından Yararlanma Miktarı .....	206
Şekil 27. Isparta'nın 2009 – 2018 yılları arasındaki İthalat ve İhracat Grafiği .....	206

## FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

<b>Fotoğraf 1.</b> Süleyman Demirel Üniversitesi'nden Görünümler .....	118
<b>Fotoğraf 2.</b> Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nden Görünümler .....	128
<b>Fotoğraf 3.</b> Isparta Merkez İlçe'ye Bağlı Aliköy'den Görünümler .....	142
<b>Fotoğraf 4.</b> Aliköy'ün Uydu Görüntüsü .....	144
<b>Fotoğraf 5.</b> Isparta Merkez İlçesi'ne Bağlı Bozanönü Köyü'nden Görünümler .....	145
<b>Fotoğraf 6.</b> Isparta Merkez İlçe'ye Bağlı Büyükgökçeli Köyü'nden Bir Görünüm..	147
<b>Fotoğraf 7.</b> Büyükgökçeli Köyü Uydu Görüntüsü .....	148
<b>Fotoğraf 8.</b> Büyükhacılar Köyü Uydu Görüntüsü .....	149
<b>Fotoğraf 9.</b> Isparta Merkez İlçeye Bağlı Büyükhacılar Köyü'nden Görünümler .....	149
<b>Fotoğraf 10.</b> Çobanisa Köyü Uydu Görüntüsü .....	150
<b>Fotoğraf 11.</b> Çukurköy'ün Uydu Görüntüsü .....	152
<b>Fotoğraf 12.</b> Darıderesi Barajı .....	153
<b>Fotoğraf 13.</b> Deregümü Köyü Uydu Görüntüsü .....	155
<b>Fotoğraf 14.</b> Direkli Köyü'nden Görünümler .....	157
<b>Fotoğraf 15.</b> Güneyce Köyü Uydu Görüntüsü .....	158
<b>Fotoğraf 16.</b> Kadılar Köyünden Görünümler .....	160
<b>Fotoğraf 17.</b> Küçükgökçeli Köyü Uydu Görüntüsü .....	162
<b>Fotoğraf 18.</b> Kücükhacılar Köyü'nden Görünümler .....	164
<b>Fotoğraf 19.</b> Yazısöğüt Köyü'nden Görünümler .....	166
<b>Fotoğraf 20.</b> Kuleönü Kasabası'ndan Görünümler .....	169
<b>Fotoğraf 21.</b> Savköy Kasabası'ndan Görünümler .....	171
<b>Fotoğraf 22.</b> Meşhur Isparta Halılarından Bir Görünüm .....	173
<b>Fotoğraf 23.</b> Isparta Hükümet Konağı ve İstasyon Caddesi 1958 .....	174
<b>Fotoğraf 24.</b> Isparta'nın Genel Görünümü (1975) .....	176
<b>Fotoğraf 25.</b> Çünür Mahallesi'nden Görünümler .....	179
<b>Fotoğraf 26.</b> Ayazmana Mahallesinden Görünümler .....	181
<b>Fotoğraf 27.</b> Işıkkent Mahallesi'nden Bir Görünümler .....	181
<b>Fotoğraf 28.</b> Batıkent Mahallesi'nden Bir Görünüm .....	183
<b>Fotoğraf 29.</b> Gülistan Mahallesi'nden Görünüm .....	185
<b>Fotoğraf 30.</b> Binbirevler Mahallesi'nden Bir Görünüm .....	187
<b>Fotoğraf 31.</b> Mahallesinde Eski Bir Isparta Evlerinden Görünüm .....	188
<b>Fotoğraf 32.</b> Turan Mahallesi'nde Yer Alan Aya Baniya (Aya Payana) Kilisesi .....	189

<b>Fotoğraf 33.</b> Çelebiler ve Gazi Kemal Mahallesi (1958) .....	190
<b>Fotoğraf 34.</b> Gazikemal Mahallesinde Eski Bir Isparta Evinden Görünüm .....	190
<b>Fotoğraf 35.</b> Isparta Merkez’de Yer Alan Valilik Binası .....	194
<b>Fotoğraf 36.</b> Davraz Kayak Merkezi’nden Bir Görünüm.....	197
<b>Fotoğraf 37.</b> Isparta Ekonomi Kampüsü.....	198
<b>Fotoğraf 38.</b> Isparta Prof.Dr. Turan Yazgan Etnografya Müzesi Girişi .....	211
<b>Fotoğraf 39.</b> Gökçay Girişinde Bulunan Prof.Dr. Turan Yazgan Etnografya Müzesi .....	211

## ÖZGEÇMİŞ

Mohammed Ayad Hamdan Hamdan İlk ve orta öğrenimini Diyala'da tamamladı. 2013 yılında Diyala Üniversitesi Coğrafya Bölümünde başladığı lisans eğitimini 2017 yılında tamamladı. 2018 yılında Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.